

ISSN 2413-5593
2015. № 28

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ,
ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ**

**PROBLEMY SEMANTYKY,
PRAHMATYKY TA COHNITYVNOI LINHVISTYKY**

<http://philology.knu.ua/node/318>

Відповідальний редактор: **Корбозерова Н. М.**, д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА
ninakor2003@ukr.net, nina.korbozarova@gmail.com

Заступники відповідального редактора: **Коломієць Л. В.**, д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА;
Пилипенко Р. Є., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА.

Редакційна рада: **Бєлова А. Д.**, д-р філол. наук, проф. Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА;
Клименко Н. Ф. д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА;
Крючков Г. Г., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА.

Відповідальний секретар: **Моренець І. М.**, канд., філол. наук., асист. Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА.

Друкується за рішенням Вченої ради Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 3 від 27 жовтня 2015 року).

Рецензенти: **Данилич В. С.**, д-р філол. наук, проф., Київ. нац. лінгвіст. ун-т (УКРАЇНА);

Приходько А. М., д-р філол. наук, проф., Дніпропетровськ. нац. ун-т імені Олеся Гончара (УКРАЇНА).

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу мовної інформації Серія КВ №21582-11482ПР від 18.08.2015 р.

Збірник наукових праць входить до наукометричної бази України. Є фаховим виданням із дисциплін філологічного профілю. Постанова Президії Державної Акредитаційної Комісії України від 07.10. 2015 р., № 1021.

П78 Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка / відп. ред. Н. М. Корбозерова. – (2002–2015). – К. : Логос, 2015. – Вип. 28. – 260 с. – Бібліограф. в кінці ст.

Збірник вміщує статті, в яких досліджуються сучасні проблеми мовознавства, проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства, лінгвосемантики, лінгвопрагматики, лінгвокогнітології, лінгвокомунікації та перекладознавства. Розраховано на широке коло філологів, викладачів, перекладачів, докторантів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів. Збірник видається двічі на рік, передрук не припускається. Статті пройшли відкрите, одностороннє та подвійне сліпе рецензування. Всі статті перевірено на плагіат.

Збірник розміщено на сайті: <http://philology.knu.ua/node/318>

Адреса редакційної колегії: 01601, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 14, ауд. 127, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології; тел.: +380 (44) 239-33-91; e-mail : zbirkaespfil@ukr.net

Редакційна колегія:

- Баллоні Н. Ф.**, д-р філол. наук, проф., Італ. ін-т культури в Україні (ІТАЛІЯ);
Буас Генрі, д-р філол. наук, проф., Ун-т Поль Валері (ФРАНЦІЯ);
Бурбело В. Б., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Воронцова Т. О., д-р філол. наук, проф., Челябінськ. держ. ун-т (РОСІЯ);
Гетьман З. О., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Годзіч Анна, д-р філол. наук, проф., Університет імені Адама Міцкевича, м. Познань (ПОЛЬЩА);
Гудманян А. Г., д-р філол. наук, проф., Нац. авіаційний ун-т (УКРАЇНА);
Енріке Ф. Кєро Хєрвіл'я, д-р філол. наук, проф., Гранадськ. університет (ІСПАНІЯ);
Жайворонок В. В., д-р філол. наук, проф., Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (УКРАЇНА);
Ільченко О. М., д-р філол. наук, проф., Центр наук. дослідж. та виклад. іноз. мов НАН України (УКРАЇНА);
Іщенко Н. Г., д-р філол. наук, проф., Нац. тех. ун-т України «КПІ» (УКРАЇНА);
Карабан В. І., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Кияк Т. Р., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Козловський В. В., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Левицький А. Е., д-р філол. наук, проф., Московськ. держ. ун-ту ім. М. В. Ломоносова (РОСІЯ);
Марія Тереса Соліас Аріс, д-р філол. наук, проф., Вальядолідськ. ун-т (ІСПАНІЯ);
Марія Турмаір, д-р філол. наук, проф., Регенсбурськ. ун-т (НІМЕЧЧИНА);
Мехмет-Алі Акінсі, д-р філол. наук, проф., Руанськ. ун-т (ФРАНЦІЯ);
Неборсіна Н. П., д-р філол. наук, доц., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Подшивалова О. О., д-р філол. н., проф., Удмуртськ. держ. ун-т, м. Іжевськ (РОСІЯ);
Позднякова О. М., д-р філол. н., проф., Московськ. держ. Ін-т міжнар. відносин (РОСІЯ);
Пономаренко В. П., д-р філол. н., ст. наук. співробіт., Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (УКРАЇНА);
Радзівєвська Т. В., д-р філол. наук, проф., Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (УКРАЇНА);
Сидельникова Л. В., д-р філол. наук, доц., Київ. нац. лінгвіст. ун-т (УКРАЇНА);
Солощук Л. В., д-р філол. наук, проф., Харківськ. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна (УКРАЇНА);
Стеріополо О. І., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. лінгвіст. ун-т (УКРАЇНА);
Стівен Дерієн, д-р філол. н., проф., Ратгерськ. ун-т (США);
Тєрєхова С. І., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. лінгвіст. ун-т (УКРАЇНА);
Тріаре Домінік, д-р філол. наук, проф., Ун-т Поль Валері м. Монпельє (ФРАНЦІЯ);
Чередниченко О. І., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА);
Швачко С. О., д-р філол. наук, проф., Сумськ. держ. ун-т (УКРАЇНА);
Шумарова Н. П., д-р філол. наук, проф., Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка (УКРАЇНА).

ISSN 2413-5593
2015. № 28

**PROBLEMS OF SEMANTICS,
PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS**

**PROBLEMY SEMANTYKY,
PRAHMATYKY TA COHNITYVNOI LINHVISTYKY**

<http://philology.knu.ua/node/318>

- Editor-in-chef:** **Nina M. Korbozerova**, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE
ninakor2003@ukr.net, nina.korbozarova@gmail.com
- Vice-chief editors:** **Lada V. Kolomiyets**, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE;
Rostyslav E. Pylypenko, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE.
- Members of the publishing council:** **Alla D. Belova**, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE;
Nina F. Klymenko, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE;
Heorhii H. Kriuchkov, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE.
- Secretary:** **Iryna M. Morenets**, PhD (Philology), Assistant, Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE.

Edition is published according to the decision of the Academic Council of Philology Institute at Kyiv National Taras Shevchenko University (proceedings № 3, 27 October 2015).

- Reviewers:** **Valentyna S. Danylych**, DSc (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);
Anatoliy M. Prykhodko, DSc (Philology), Prof., Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (UKRAINE).

Certificate of state registration of the print media KB № 21582-1148/П, 18.08.2015.

The Collected Scholarly Work Article edition is included to the scientific datum base of Ukraine. This edition is a professional one in the field of philology. Decree of the Presidium of the State Attestation Commission of Ukraine, 07.10.2015, № 1021.

Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics: collected scholarly work articles / Ministry of education and science of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv / Editor-in-chief N. M. Korbozerova. – (2002–2015). – K. : Logos, 2015. – Edition 28. – 260 p. Bibliography is at the end of the article.

The collected scholarly work articles edition includes articles about the actual linguistic problems, problems of comparative-historical linguistics and linguistic typology, problems of linguistic semantics, pragmatic linguistics, cognitive linguistics, linguistic communications and translation problems. This edition is intended for the linguists, translators, interpreters, teachers, lecturers, post-graduate-course students, persons working for doctor's, and students of Universities. This edition is published two times a year. Republishing is impossible. All articles in the edition have passed open, one-sided anonymous and double anonymous review. All the articles have been checked up on plagiarism.

Editorial address: bul. Shevchenko № 14, aud. 127, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Philology, Kyiv. 01601. Tel.: +380 (44) 239-33-91; e-mail: zbirkaespil@ukr.net

Members of the publishing board:

Nicola F. Balloni, DSc (Philology), Prof., Italian Culture Institute in Ukraine (ITALY);

Henri Boyer, DSc (Philology), Prof., Paul Valéry University of Montpellier (FRANCE);

Valentina B. Burbelo, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Tetiana O. Vorontsova, DSc (Philology), Prof., Chelabinsk State University, Institute of Humanitarian Education (RUSSIA);

Zoia O. Getman, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Anna Godzich, DSc (Philology), Prof., Adam Mickiewicz University Poznan (POLAND);

Artur G. Gudmanian, DSc (Philology), Prof., National Aviation University (UKRAINE);

Enrique F. Quero-Gervilla, DSc (Philology), Prof., University of Granada (SPAIN);

Vitaliy V. Zhaivoronok, DSc (Philology), Prof., O. O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine (UKRAINE);

Olga M. Ilchenko, DSc (Philology), Prof., Center for Research and Teaching of Foreign Languages (UKRAINE);

Nina G. Ishenko, DSc (Philology), Prof., National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute” (UKRAINE);

Vyacheslav I. Karaban, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Taras R. Kyiak, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Viktor W. Kozlovskiy, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Andiy E. Levitskiy, DSc (Philology), Prof., Lomonosov Moscow State University (RUSSIA);

María Teresa Solias Aris, DSc (Philology), Prof., University of Valladolid (SPAIN);

Maria Turmair, DSc (Philology), Prof., Regensburg University (GERMANY);

M. Mehmet-Ali Akinci, DSc (Philology), Prof., Rouen University (FRANCE);

Nataliya P. Neborsina, DSc (Philology), Associate Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Olena O. Podshivalova, DSc (Philology), Prof., Udmurd State University (RUSSIA);

Olena M. Pozniakova, DSc (Philology), Prof., Moscow State Institute of International Relations (RUSSIA);

Volodimir P. Ponomarenko, DSc (Philology), the leading scientific worker, O. O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine (UKRAINE);

Tetyana V. Radzievska, DSc (Philology), Prof., O. O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine (UKRAINE);

Larysa V. Sydelyukova, DSc (Philology), Associate Prof., Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Ludmyla V. Soloshchuk, DSc (Philology), Prof., V. N. Karazin Kharkiv National University (UKRAINE);

Olena I. Steriopolo, DSc (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Steven Darian, DSc (Philology), Prof., Rutgers University (USA);

Svitlana I. Terekhova, DSc (Philology), Prof., Kyiv National Linguistic University (UKRAINE);

Dominik Triare, DSc (Philology), Prof., Paul Valéry University of Montpellier (FRANCE);

Oleksandr I. Cherednychenko, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE);

Svitlana O. Shvachko, DSc (Philology), Prof., Sumi State University (UKRAINE);

Natalya P. Shumarova, DSc (Philology), Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv (UKRAINE).

ISSN 2413-5593
2015. № 28

**ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ,
ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ**

**PROBLEMY SEMANTYKY,
PRAHMATYKY TA SOHNITYVNOI LINHVISTYKY**

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 81
ББК 81я43
ISSN 2413-5593

Ответственный редактор: **Корбозерова Н. Н.**, д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко, УКРАИНА
ninakor2003@ukr.net, nina.korbozarova@gmail.com

Заместители

ответственного редактора: **Коломиец Л. В.**, д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко, УКРАИНА;
Пилипенко Р. Е., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко, УКРАИНА.

Редакционный совет: **Белова А. Д.**, д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени ТАРАСА ШЕВЧЕНКО, УКРАИНА;
Клименко Н. Ф., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени ТАРАСА ШЕВЧЕНКО, УКРАИНА;
Крючков Г. Г., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени ТАРАСА ШЕВЧЕНКО, УКРАИНА.

Ответственный секретарь: **Моренец И. Н.**, канд., филол. наук., ассистент, Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко, УКРАИНА.

Печатается по решению Ученого совета Института филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко (протокол № 3 от 27 октября 2015 года).

Рецензенты: **Данилич В. С.**, д-р филол. наук, проф., Киев. нац. лингвист. ун-т (УКРАИНА);

Приходько А. Н., д-р филол. наук, проф., Днепропетровск. нац. ун-т имени Олеся Гончара (УКРАИНА).

Свидетельство о государственной регистрации печатного средства речевой информации Серия КВ №21582-11482ПР от 18.08.2015 г.

Сборник научных трудов входит в наукометрические базы Украины. Является профессиональным изданием по дисциплинам филологического профиля. Постановление Президиума Государственной Аккредитационной Комиссии Украины от 07.10.2015, № 1021.

Проблемы семантики, прагматики и когнитивной лингвистики : сб. науч. тр. / П78 М-во образования и науки Украины, Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко / отв. ред. Н. Н. Корбозерова. – (2002–2015). – К. : Логос, 2015. – Вып. 28. – 260 с. – Библиограф. в конце ст.

Сборник содержит статьи, в которых исследуются современные проблемы языкознания, проблемы сравнительно-исторического и типологического языкознания, лингвосемантики, лингвопрагматики, лингвокогнитологии, лингвокоммуникации и переводоведения. Рассчитано на широкий круг филологов, преподавателей, переводчиков, докторантов, аспирантов и студентов высших учебных заведений. Сборник издается два раза в год, перепечатка не допускается. Статьи прошли открытое, одностороннее слепое и двойное слепое рецензирование. Все статьи проверено на плагиат.

Сборник размещен на сайте: <http://philology.knu.ua/node/318>

Адрес редакционной коллегии: 01601, г. Киев, бул. Т. Шевченко, 14, ауд. 127, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Институт филологии; тел.: +380 (44) 239-33-91; e-mail: zbirkaespfil@ukr.net

УДК 81
ББК 81я43

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, 2015

Редакционная коллегия:

- Баллони Н. Ф.**, д-р филол. наук, проф., Итал. ин-т культуры в Украине (ИТАЛИЯ);
Буае Генри, д-р филол. наук, проф., Ун-т Поль Валери (ФРАНЦИЯ);
Бурбело В. Б., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Воронцова Т. О., д-р филол. наук, проф., Челябинск. гос. ун-т (РОССИЯ);
Гетьман З. А., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Годзич Анна, д-р филол. наук, проф., Ун-т им. Адама Мицкевича, г. Познань (ПОЛЬША);
Гудманиян А. Г., д-р филол. наук, проф., Нац. авиационный ун-т (УКРАИНА);
Енрике Ф. Кери Хервилья, д-р филол. наук, проф., Гранада. ун-т (ИСПАНИЯ);
Жайворонок В. В., д-р филол. наук, проф., Ин-т языкозн. им. А. А. Потебни НАН Украины (УКРАИНА);
Ильченко О. М., д-р филол. наук, проф., Центр науч. исслед. и препод. ин. яз. НАН Украины (УКРАИНА);
Ищенко Н. Г., д-р филол. наук, проф., Нац. тех. ун-т Украины «КПИ» (УКРАИНА);
Карабан В. И., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Кияк Т. Р., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Козловский В. В., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Левицкий А. Э., д-р филол. наук, проф., МГУ им. М. В. Ломоносова (РОССИЯ);
Мария Тереса Солиас Арис, д-р филол. наук, проф., Вальядолидск. ун-т (ИСПАНИЯ);
Мария Турмаир, д-р филол. наук, проф., Регенсбургск. ун-т (ГЕРМАНИЯ);
Мехмет-Али Акинси, д-р филол. наук, проф., Руанск. ун-т (ФРАНЦИЯ);
Неборсина Н. П., д-р филол. наук, доц., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Подшивалова Е. А., д-р филол. наук, проф., Удмуртск. гос. ун-т (РОССИЯ);
Позднякова Е. М., д-р филол. н., проф., Московск. гос. ин-т междунар. отн. (РОССИЯ);
Пономаренко В. П., д-р филол. н., ст. науч. сотруд., Ин-т языкозн. им. А. А. Потебни НАН Украины (УКРАИНА);
Радзиевская Т. В., д-р филол. наук, проф., Ин-т языкозн. им. А. А. Потебни НАН Украины (УКРАИНА);
Сидельникова Л. В., д-р филол. наук, доц., Киев. нац. лингвист. ун-т (УКРАИНА);
Солощук Л. В., д-р филол. наук, проф., Харьков. нац. ун-т им. В. Н. Каразина (УКРАИНА);
Стериополо О. И., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. лингвист. ун-т (УКРАИНА);
Стивен Дэриен, д-р филол. н., проф., Ратгерск. ун-т (США);
Терехова С. И., д-р филол. н., проф., Киев. нац. лингвист. ун-т (УКРАИНА);
Триарэ Доминик, д-р филол. наук, проф., Ун-т Поль Валери г. Монпелье (ФРАНЦИЯ);
Чередниченко О. И., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА);
Швачко С. А., д-р филол. наук, проф., Сумск. гос. ун-т (УКРАИНА);
Шумарова Н. П., д-р филол. наук, проф., Киев. нац. ун-т имени Тараса Шевченко (УКРАИНА).

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 811.111'367.335

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТЕРЕОТИПІВ
МАСКУЛІННОСТІ І ФЕМІННОСТІ
В ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

Ю. В. Андрійченко

juliandri@mail.ru

Докторант кафедри іспано-італійської філології Інституту філології
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Гендерна проблематика стала одним з пріоритетних напрямків у сучасних наукових дослідженнях. Оскільки однією з суттєвих особливостей парадигми людського буття є її належність до чоловічої або жіночої статі, мова не може не враховувати даний фактор. Тому, на первинний план виходить гендерний аспект, який ґрунтується на ідеї про те, що важливими є не біологічні відмінності, а культурне та соціальне значення, яке їм надається суспільством. У статті розглядається питання дослідження гендерного компонента іспанської мовної картини світу в аспекті концептуалізації гендерних стереотипів і його динамічної трансформації під впливом соціокультурних чинників, звертається увага на передумови виникнення лінгвістичного сексизму, його розвиток і функціонування в сучасних реаліях іспанської мови. Дане дослідження викликано актуальною необхідністю вивчення нових тенденцій у розвитку мови, що утворилися під впливом змін, які відбулися в соціальному житті людини під впливом різних культур. Аналіз проблеми демонструє той факт, що з часом в іспанській лінгвокультурі здійснюється зміна культурної репрезентації жіночої статі – нейтралізація зафіксованої в гендерному стереотипі негативної оцінки або її пом'якшення.

Ключові слова: гендер, комунікація, стереотипи, текст, маскулінність, фемінінність, лексична одиниця.

ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СТЕРЕОТИПОВ
МАСКУЛИННОСТИ И ФЕМИННОСТИ В ИСПАНСКОМ ЯЗЫКЕ

Ю. В. Андрійченко

juliandri@mail.ru

докторант кафедры испано-итальянской филологии Института филологии
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 (Министерство образования и науки Украины)
 01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

Гендерная проблематика стала одним из приоритетных направлений в современных научных исследованиях. Поскольку одной из существенных особенностей парадигмы человеческого бытия является его принадлежность к мужскому или женскому полу, речь не

© Андрійченко Ю. В. [Андрійченко Ю. В.] juliandri@mail.ru

Особливості функціонування стереотипів маскулінності і фемінінності в іспанській мові (Українською)
[Особенности функционирования стереотипов маскулінности и фемінности в испанском языке] (На укр. яз.)
 (Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

может не учитывать данный фактор. Поэтому, на первичный план выходит гендерный аспект, который основывается на идее о том, что важны не биологические различия, а культурное и социальное значение, которое им предоставляется обществом. В статье рассматривается вопрос исследования гендерного фрагмента испанской языковой картины мира в аспекте концептуализации гендерных стереотипов и его динамической трансформации под влиянием социокультурных факторов, обращается внимание на предпосылки возникновения лингвистического сексизма, его развитие и функционирование в современных реалиях испанского языка. Данное исследование вызвано актуальной необходимостью изучения новых тенденций в развитии языка, образовавшихся под влиянием изменений, которые произошли в социальной жизни человека под влиянием различных культур. Анализ проблемы демонстрирует тот факт, что со временем в испанской лингвокультуре осуществляется изменение культурной репрезентации женского пола – нейтрализация зафиксированной в гендерном стереотипе негативной оценки или ее смягчение.

Ключевые слова: гендер, коммуникация, стереотипы, текст, маскулинность, фемининность, лексическая единица.

FEATURES OF THE OPERATION OF STEREOTYPES
MASCULINITY AND FEMINITY IN SPANISH LANGUAGE

Y. V. Andriichenko

juliandri@mail.ru

doctoral student of Spanish and Italian Philology Department,
 Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

Gender has become one of the priorities in modern scientific research. Since one of the essential characteristics of the paradigm of human existence is its affiliation with either male or female, we can not ignore this factor. Therefore, the primary forefront gender aspect, which is based on the idea that the important is not biological differences, and cultural and social importance that is given to them by society. The article deals with the study of gender fragment Spanish language picture of the world in terms of conceptualization of gender stereotyping and its dynamic transformation under the influence of socio-cultural factors, it draws attention to the prerequisites of linguistic sexism, its development and function in the modern realities of the Spanish language. This study is due to the urgency to explore new trends in the development of language, formed under the influence of changes

Keywords: gender, communication, stereotypes, text, masculinity, femininity, lexical unit. Analysis of the problem is demonstrated by the fact that over time the change is carried out lingvoculture Spanish cultural representation of female – neutralization recorded in gender stereotypes or negative assessment or mitigation.

(Problems of cognitive linguistics)

Features of the operation of stereotypes masculinity and femininity in Spanish language (in Ukrainian)

[Osoblyvosti funkcionuvannja stereotypiv maskulinnosti i feminnosti v ispans'kij movi]

© Andriichenko Y. V. [Andriichenko Ju. V.] juliandri@mail.ru

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Вступ

Загальновідомо, що існує щільний зв'язок між лінгвістичним знанням і знанням про світ, що дає підстави стверджувати про взаємовплив між мовою і культурою. Ця відправна точка нам дозволяє продовжувати аргументативну лінію для виокремлення можливих семантичних мотивацій, які існують в структурі граматичної категорії роду або в її функціонуванні в мові. Розуміння гендеру, прийняте в сучасній науці, як складного соціально-психологічного і культурного конструкту, співвідносного з усією сукупністю властивостей, характеристик, комунікативних і поведінкових моделей, властивих представникам різних статей, робить можливим його вивчення у мові. Одним із способів дослідження гендеру за даними мови є лінгвістичне моделювання таких ємних гендерних категорій, як маскулінність і фемінінність у вигляді концептуальних просторів, що представляють собою сукупності лінгвокультурних концептів. Під останніми, слідом за С. Г. Воркачевим, розуміються одиниці колективного знання / свідомості, які володіють мовним вираженням і відзначені етнокультурною специфікою. Мужність і жіночність є важливими атрибутами суспільної свідомості: якщо стать осмислюється в категоріях *чоловік* і *жінка*, то гендер відображається в термінах *мужність* (чоловіче начало) і *жіночність* (жіноче начало) [1].

Актуальність нашого дослідження зумовлена постійно зростаючим інтересом до вивчення різноманітних зв'язків мови, мислення і культури, до механізмів репрезентації лінгвістичного сексизму в іспанській мові; домінантних маркерів соціального статусу, гендерних стереотипів, які репрезентовані в системі конкретної мови і в певному виді дискурсу. А також відсутністю комплексного аналізу шляхів виявлення гендерно маркованих лексичних одиниць (іменників) сучасної іспанської мови.

Мета дослідження полягає у виявленні особливості функціонування гендерних стереотипів в сучасній іспанській мові на вербально-семантичному рівні і у дослідженні вживання гендерно маркованих лексичних одиниць сучасної іспанської мови.

Об'єктом дослідження слугує лексичний потенціал іспанської мови.

Предметом дослідження склали лексико-стилістичні та граматико-стилістичні особливості гендерно-маркованої лексики іспанської мови.

Матеріалом дослідження слугує лексичний потенціал сучасної іспанської мови.

Методи дослідження ґрунтуються на основі врахування філософських

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

положень про зв'язок мови і мислення, взаємодію суб'єктивного та об'єктивного в мові, співвідношення форми і змісту мовних одиниць. Методологічну основу даного дослідження становить загальноприйняте положення сучасної лінгвістики, згідно з яким мова – це суспільне явище. Лінгвокультурологічний підхід, що передбачає вивчення маскулінності і фемінності як базових культурних концептів, в поєднанні з корелятивним підходом до дослідження гендерної лексики і фразеології іспанської мови дозволяє не тільки визначити обумовлену гендерною належністю мовця специфіку мови, але й виявити універсальні та культурно-специфічні гендерні стереотипи, зафіксовані безпосередньо у мові.

У гендерній лінгвістиці використовуються як власне лінгвістичні методи дослідження, так і методи, що застосовуються для вивчення в інших соціальних науках (психології, соціології, філософії). Отже, ми спираємося на загальнонаукові методи дослідження (спостереження, експеримент, моделювання); користуємося і такими методами дослідження мови, як описовим і порівняльним.

Наукова новизна полягає в тому, що в роботі вперше висвітлюються маловивчені в сучасній лінгвістиці питання наявності в іспанській мові гендерних асиметрій, прояви гендерного параметра в мові, проводиться дослідження випадків прояву гендерних особливостей в лексиці і фразеології сучасної іспанської мови.

Основний зміст

Загальновідомо, що існує щільний зв'язок між лінгвістичним знанням і знанням про світ, що дає підстави стверджувати про взаємовплив між мовою і культурою. Гендерна проблематика стала одним з пріоритетних напрямків у сучасних наукових дослідженнях кінця XX – початку XXI століть, які вивчають людину і її взаємозв'язок з суспільством і навколишнім світом. Дослідження взаємодії мови і статі було викликано актуальною необхідністю вивчення нових тенденцій у розвитку мови, що виникли під впливом змін, що відбулися в соціальному, культурному житті людини в суспільстві і під впливом взаємовпливу різних культур. Основоположною роботою цього напрямку стало дослідження Р. Лакоффа, в якому авторка вказувала на антропоцентричний порядок мови і певну збитковість образу жінки в мовній картині світу [6]. Р. Лакофф запропонувала семантичне пояснення визначення концептів для кожного з чотирьох семантичних класів мови австралійських аборигенів чілбаль. Для цього дослідниця використала модель радіальної категоризації з

(Problems of cognitive linguistics)

Features of the operation of stereotypes masculinity and femininity in Spanish language (in Ukrainian)**[Osoblyvosti funkcionuvannja stereotypiv maskulinnosti i feminnosti v ispans'kij movi]**© Andriichenko Y. V. [Andrijchenko Ju. V.] juliandri@mail.ru

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

центральною субкатегорією [6, с. 91]. Гепотіза Р. Лакофф викликає зацікавленість завдяки тому, що дослідниця надає пояснення семантичного підґрунтя для формування граматичних класів, які є базою для гендеру. І хоча дане дослідження не можна перенести на інші мови, воно містить в собі, на нашу думку, приклад того, яким чином вкорінені в культурі сигніфікативні асоціації функціонують для створення даної категорії.

На сьогоднішній день вже можемо казати про становлення гендерної лінгвістики. Її методологічне і теоретичне підґрунтя формується в працях О. І. Горошко, А. В. Кіріліної, О. О. Селіванової, Н. М. Фірсової, А. Гарсія Месегера, В. Сау Санчес, та ін. [2; 3; 6; 7; 8; 10]. Дослідження дискурсивних практик чоловіків і жінок дає уявлення про гендерні мовні стереотипи і стереотипи мовленнєвої поведінки, що склалися.

Гендерні дослідження з'явилися з метою необхідності встановлення розбіжностей між біологічними факторами, які роблять різними чоловіків і жінок, і гендерними факторами, які є продуктом культури. Базовим постулатом слугує твердження, що вся соціальна організація людства збудована за гендерними розбіжностями, в основі яких знаходиться певна ієрархія, в якій маскулінне превалює над фемінним. Зміни в гендерних проявах залежать від часу і типу культур, в яких вони розвиваються. В кожному суспільстві існують генералізовані моделі, як жіночі, так і чоловічі, зі сталими варіантами по соціальним класам, расі, релігії, національності і сексуальних уподобань. Хоча гендерні дослідження мають на меті не лише знайти пояснення відносинам, які встановилися між обома статями, але й також трансформувати їх.

Маскулінність є поняттям, що означає соціально сконструйовані очікування, що стосуються поведінки, уявлень, переживань, стилю соціальної взаємодії, відповідного чоловікам, представлені в певній культурі і субкультурі в певний час. Саме поняття *маскулінність* нерозривно пов'язане з такими характеристиками, як агресивність, незалежність, незворушність в кризових ситуаціях, неемоційність, активність, грубість, логічність, змагальність, прагнення до успіху тощо. У кожному конкретному суспільстві існує кілька моделей маскулінності – від домінантних до маргіналізованих. Сьогодні не існує системного опису типів маскулінності. Автор теорії гегемонної маскулінності Р. Коннелл у своїх роботах вводить поняття *гегемонії маскулінності* для позначення ієрархічного характеру маскулінностей [6]. Для особистості, що належить до даного типу, характерні ознаки домінування не тільки над жінками, але й над слабшими чоловіками, суперництво, культ

© Андрійченко Ю. В. [Андрійченко Ю. В.] juliandri@mail.ru

Особливості функціонування стереотипів маскулінності і фемінності в іспанській мові (Українською)
[Особенности функционирования стереотипов маскулінности и фемінности в испанском языке] (На укр. яз.)
(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

фізичної сили, можлива схильність до насильства.

Що стосується підлеглих або маргіналізованих моделей маскулінності, то вони існують у групах, які об'єднують національні, соціальні і сексуальні меншини, людей з обмеженими фізичними можливостями, тобто групах над якими і здійснюється домінування. Маргінальні моделі оцінюються більшістю суспільства як неповноцінні, що не відповідають нормі, сприймаються з різним рівнем толерантності і часто стають об'єктами дискримінаційних дій, які практикуються в патріархальному суспільстві. Відповідно, чоловіки – носії маргіналізовані маскулінності часто сприймаються як ущербні і піддаються дискримінації.

Зміна ідеалу мужності в сучасній культурі зумовлена не лише цілеспрямованим реформаторським впливом, скільки природним розвитком суспільства. Вважається, що жінки стають все більш агентивнішими, і в стереотип жіночності вносяться корективи, пов'язані з оцінкою їхньої діяльності та соціального стану. В емоційній сфері як маскулінність, так і фемінінність містять характеристики з різними знаками оцінки, як і позитивні, так і негативні. Типовими чоловічими рисами вважаються здатність відокремити раціональні доводи від емоційних, холоднокровність; жіночими характеристиками є емоційність, сприйнятливність, сугестивність, співчуття, легка зміна емоційних станів, схильність до тривожності, скаргам, сліз, істеричність, примхливість.

Сучасні феміністські течії завдали критиці декотрі їхні теоретичні аспекти, оскільки вони охоплюють як питання, що стосуються жінок, так і ті, що стосуються чоловіків, і це, на їхню думку, веде до нейтральної позиції дослідження. Дослідники ж маскулінності, навпаки, стверджують, що саме загальногендерні дослідження надали їм поштовх для подальших студій. За Р. Мантесиносом, дослідження маскулінності все ще знаходяться на початковому етапі і мають на меті визначення конфлікту, в якому опиняються чоловіки при змінах чоловічої особистості [7]. Галузі дослідження, які здійснюють психології, лінгвісти, антропологи і соціологи пов'язані з темами сексуальності, мачизму, та інші [1]. В своїй роботі вчений надає пояснення того, що через не повне визначення фемінності, зміну традиційних гендерних ролей і відносин в парі, маскулінна ідентифікація змушує чоловіків розпочати перегляд своїх цінностей, стереотипів і підштовхує на зміну соціальної поведінки [8].

В патріархальному контексті, відношення *чоловік / жінка* маркується категоризацією сильна *стать* / слабка *стать*, які легітимізують дискримінацію

(Problems of cognitive linguistics)

Features of the operation of stereotypes masculinity and femininity in Spanish language (in Ukrainian)**[Osoblyvosti funkcionuvannja stereotypiv maskulinnosti i feminnosti v ispans'kij movi]**© Andriichenko Y. V. [Andrijchenko Ju. V.] juliandri@mail.ru

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

жінок, що ґрунтується на псевдопретексті статевих розбіжностей. Нерідко зустрічається в іспаномовному просторі і слово *мачизм*. В більшості світових культур маскулінне ототожнюється з духом, логосом, активністю, силою, раціональністю, світлом, наповненістю, в той час як фемінне – з матерією, хаосом, природою, пасивністю, слабкістю, емоційністю, темрявою, порожнечою, безформністю. Словник Королівської Академії Іспанської Мови визначає фемінне як слабе та незначне і маскулінне як енергійне та мужнє [4]. Науковці вважають це визначення не актуальним, оскільки, на їхню думку, воно викликає гендерні стереотипи в суспільстві, не відображає сучасні реалії і закликає в новому виданні, яке планується до друку у 2014 році виправити ці неспівпадіння.

Як свідчать нещодавні дослідження гендерних відносин, жінки в сучасному суспільстві вже не є жертвами, а, навпаки, з кожним днем відіграють все більш активну соціальну роль. Стереотипи і забобони день в день відтворюються в суспільстві не поміченими.

Висновки

Як свідчать нещодавні дослідження гендерних відносин, жінки в сучасному суспільстві вже не є жертвами, а, навпаки, з кожним днем відіграють все більш активну соціальну роль. Фемінізація сучасного суспільства сприяла значному перегляду цінностей, установок і суспільних норм, що змінюють статусно-рольові уявлення про чоловіка і жінку, які були закріплені соціально-економічними, юридичними та мовними реформами в іспаномовному суспільстві. Комплексне вивчення лінгвокультурних концептів *мужність* і *жіночність* на лексико-фразеологічному матеріалі виявило глибинні архетипічні процеси, що знаходяться в основі мовної концептуалізації гендерної картини світу іспанців, визначило культурні домінанти і вектори розвитку гендерних стереотипів.

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективи дослідження полягають у подальшому теоретичному й експериментальному вивченні таких аспектів як подальше вивчення гендерних стереотипів в іспанській мові. На базі даного дослідження стає можливим подальше поглиблення вивчення гендерних стереотипів як власне в іспанській культурі, так і в полі компаративістики, оскільки форма і зміст гендерних стереотипів в різних культурах неоднорідні, а при сучасному рівні активізації

© Андрійченко Ю. В. [Андрійченко Ю. В.] juliandri@mail.ru

Особливості функціонування стереотипів маскулінності і фемінності в іспанській мові (Українською)
[Особенности функционирования стереотипов маскулінности и фемінности в испанском языке] (На укр. яз.)
(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

міжкультурної комунікації неминучим є глибокий взаємовплив культур, який може привести до виникнення конфліктів між представниками різних етнічних груп, а в подальшому і до зміни поведінкових стереотипів, у тому числі і гендерних.

Література

1. Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт / Сергей Григорьевич Воркачев. – М. : Гнозис, 2004. – 236 с.
2. Горошко Е. И. Гендерная проблематика в языкознании : [учебн. пособие] / Е. И. Горошко // Введение в гендерные исследования. – Харьков : ХЦГИ ; СПб. : Алетея, 2001. – Ч. 1. – С. 508–542.
3. Кирилина А. В. Гендерные аспекты языка и коммуникации : дис. на соискание науч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.02 “Русский язык” / Алла Викторовна Кирилина. – М., 2000. – 330 с.
4. Лакофф Р. Язык и место женщины / Робин Лакофф // Введение в гендерные исследования. а. – Харьков : ХЦГИ ; СПб. : Алетея, 2001. – Ч. II : Хрестоматия / под ред. С. В. Жеребкин. – 798 с.
5. Фирсова Н. М. Испанский язык и культура в испаноязычных странах / Наталья Михайловна Фирсова. – М. : Либроком, 2012. – 178 с.
6. Connell R. W. Masculinities Text / R. W. Connel. – Berkeley : University of California Press, 1995. – 295 p.
7. Montecinos M. Los mitos de Chile / Sonia Montecino. – Santiago de Chile : Random House Mondadori, 2003. – 561 p.
8. Sau Sánchez V. Reflexiones feministas para principios de siglo / Victoria Sau Sánchez. – Castellón : Horas y Horas, 2000. – 210 p.

References

1. Vorkachev S. G. *Schast'e kak lingvokul'turnyj koncept* [Happiness as linguocultural concept]. Moscow, Gnosis, 2004. 236 p. (In Russ.)
2. Goroshko E. I. *Gendernaja problematika v jazykoznanii* [Gender in linguistics]. Part 1. Kharkov, KCGS, SPb., Aletheia, 2001. 708 p. (In Russ.)
3. Kirilina A. V. *Gendernye aspekty jazyka i kommunikacii*. Diss. dokt. tekhn. nauk [Gender aspects of language and communication. Dr. philol. sci. diss.]. Moscow, 2000. 330 p. (In Russ.)
4. Lakoff R. *Jazyk i mesto zhenshhiny*. Part II. Reader. Kharkov, KCGS, SPb., Alethea, 2001. 798 p. (Eng. ed.: Lakoff R. *Language and Woman's Place*. Cambridge University Press. 1973. pp. 45-80). (In Russ.)
5. Firsova N. M. *Ispanskij jazyk i kul'tura v ispanojazychnyh stranah* [Spanish language and culture in Spanish-speaking countries]. Moscow, Librokom. 2012. 178 p.
6. Connell R. W. *Masculinities Text*. Berkeley, University of California Press, 1995. 295 p.
7. Montecinos M. *Los mitos de Chile*. Santiago de Chile, Random House Mondadori, 2003. 561 p.
8. Sau Sánchez V. *Feminist's reflexions in the beginning of the age*. Castellón, Horas y Horas, 2000. 210 p.

(Problems of cognitive linguistics)

Features of the operation of stereotypes masculinity and femininity in Spanish language (in Ukrainian)

[Osoblyvosti funkcionuvannja stereotypiv maskulinnosti i feminnosti v ispans'kij movi]

© Andriichenko Y. V. [Andrijchenko Ju. V.] juliandri@mail.ru

УДК 81'42 = 134.2

МЕТОДИКА ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПОРТРЕТНИХ ОПИСІВ

Н. В. Бохун

gordienko2004@ukr.net

Кандидат філологічних наук, кафедри іспанської та французької філології

Київського національного лінгвістичного університету

(Міністерство освіти і науки України)

03680 м. Київ, вул. Лабораторна, 3, корпус № 2.

Стаття присвячена вивченню методики лінгвістичного аналізу портретних описів, яка уможливорює визначення мовностилістичних особливостей створення портрета дійової особи в іспанській художній літературі XIX-XX століть. Проаналізовано семантику мовних одиниць, що позначають зовнішність, внутрішній світ, кінетичні характеристики персонажа, а також основні компоненти семантичного аналізу, такі як спостереження, узагальнення, інтерпретація та класифікація. Найхарактерніші лексичні й образно-стилістичні засоби портретної репрезентації героя іспанськими авторами в художніх творах XIX-XX століть запропоновано розглядати з позицій ономазіологічного підходу, який передбачає сприйняття та представлення предметного світу в чуттєвому досвіді, в практичній свідомості носіїв мови, відображенні і репрезентації пізнаного та узагальненого в значенні мовних знаків. Розвиток мови – це процес послідовних безперервних змін в часі, що вдосконалюють мову та сприяють найефективнішому виконанню нею її комунікативної функції. Саме тому, дослідження семантики мови в історичному ракурсі має не лише лінгвістичну, а й національну, культурну та соціальну цінність. Сутність такого підходу в нашій науковій розвідці полягає в зіставленні та описі мовностилістичних засобів, що застосовувались при створенні портрета персонажа в художній літературі іспанськими письменниками в різні періоди, а саме, в XIX-XX столітті. Саме такий підхід дозволить виокремити специфіку портретної репрезентації персонажа у творах вказаного періоду. Подальші наукові розвідки з даної проблематики можуть бути спрямованими на аналіз найуживаніших засобів та форм портретної репрезентації персонажа в творах інших літературних жанрів та епох шляхом використання вищезгаданих методик дослідження значення слова.

Ключові слова: портретний опис, портретна репрезентація, портретна характеристика, лінгвістичний аналіз, методика портретного опису, іспанська художня література, мовностилістичні особливості, створення портрета персонажа.

© Бохун Н. В. [Бохун Н. В.] gordienko2004@ukr.net

Методика лінгвістичного аналізу портретних описів (Українською)

[Методика лингвистического анализа портретных описаний] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

МЕТОДИКА ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО АНАЛИЗА ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЙ*Н. В. Бохун**gordienko2004@ukr.net*

Кандидат филологических наук кафедры испанской и французской филологии

Киевского национального лингвистического университета

(Министерство образования и науки Украины)

03680, г. Киев, ул. Лабораторная, 3, корпус № 2.

Статья посвящена изучению методики лингвистического анализа портретных описаний, которая делает возможным определение языковых и стилистических особенностей создания портрета действующего лица в испанской художественной литературе XIX-XX веков. Проанализирована семантика языковых единиц, которые обозначают внешность, внутренний мир, кинетические характеристики персонажа, а также основные компоненты семантического анализа, такие как наблюдение, обобщение, интерпретация и классификация. Самые отличительные лексические и образно-стилистические средства портретной репрезентации героя испанскими авторами в художественных произведениях XIX-XX веков предложено рассматривать с позиции ономастического подхода, который предусматривает восприятие и представление предметного мира в чувственном опыте, в практическом сознании носителей языка, отображении и репрезентации всего того, что было познано и обобщено в значении языковых знаков. Развитие языка – это процесс последовательных, непрерывных изменений во времени, которые совершенствуют язык и способствуют самому эффективному исполнению его коммуникативной функции. Поэтому исследование семантики языка в историческом ракурсе имеет не только лингвистическую, но и национальную, культурную и социальную ценность. Сущность такого подхода в нашем научном исследовании сводится к сопоставлению и описанию языковых и стилистических средств, которые употреблялись при создании портрета персонажа в художественной литературе испанскими писателями в разные периоды, а именно в XIX-XX веках. Именно такой подход позволит выделить специфику портретной репрезентации персонажа в произведениях указанного периода. Последующие научные исследования по данной проблеме могут быть направлены на анализ самых употребляемых средств и форм портретной репрезентации персонажа в произведениях других литературных жанров и эпох путем использования вышеупомянутых методик исследования значения слова.

Ключевые слова: портретное описание, портретная репрезентация, портретная характеристика, лингвистический анализ, методика портретного описания, испанская художественная литература, языковые и стилистические особенности, создание портрета персонажа.

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

LINGUISTIC ANALYSIS METHODS OF PORTRAIT DESCRIPTION

N. V. Bohun

gordienko2004@ukr.net

PhD (Philology) of Spanish and French philology department of
Kyiv national linguistic university
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
3 Labaratornaya street, Kyiv, Ukraine, 03680

The article is devoted to the research of linguistic analysis methods of portrait description which contributes to the lingual and stylistic specifics identification of the character's portrait creation in Spanish Belles-Lettres of the 19th-20th centuries. The semantics of lingual signs which denominate character's appearance, his inward and kinetic characteristics has been analysed. The main components of semantic analysis such as survey, generalization, interpretation and classification have been examined. The most distinguishing lingual and stylistic features of the character's portrait representation used by Spanish authors in Belles-Lettres of the 19th-20th centuries are offered to be investigated from the position of the onomasiological approach, which provides the subject world's perception and presentation in the sensory experience, in the informant's practical consciousness, in the reflection and representation of everything which was cognized and summarized in the meaning of lingual signs. The language development is process of consecutive and uninterrupted changes during a long time, which improves language and promotes the most effective implementation of its communicative function. That is why the language semantics research from the historical viewpoint it is not only of great linguistic value, but also of national, cultural and social one. The point of this approach in our scientific investigation reduces to the comparison and description of lingual and stylistic feature's which were used during the character's portrait creation by Spanish writers in Belles-Lettres in different periods, exactly in 19th-20th centuries. Especially this approach will permit to mark out the specificity of personage portrait representation in the texts under study. The further scientific researches on this issue can be concentrated to the analysis of the most used lexic and forms of character's portrait creation in the works of another literary genres and epoches by the application of above-mentioned methodology of the word's meaning research.

Key words: portrait description, portrait representation, portrait characteristic, linguistic analysis, methods of portrait description, Spanish belles-lettres, lingual and stylistic peculiarities, personage portrait creation.

© Бохун Н. В. [Бохун Н. В.] *gordienko2004@ukr.net*

Методика лінгвістичного аналізу портретних описів (Українською)
[Методика лингвистического анализа портретных описаний] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

Вступ

Антропоцентрична парадигма в сучасному вітчизняному та зарубіжному мовознавстві характеризується спільним об'єктом наукових пошуків, яким є образ людини як творця мови. Незважаючи на численність лінгвістичних розвідок вітчизняних та зарубіжних учених (В. С. Барахова, Б. Є. Галанова, М. Г. Уртмінцевої, G. Carullo Sylvia, M. Iriarte López), спрямованих на вивчення віддзеркаленого в мові образу людини з його національними, соціальними, історичними прикметами, які формують портрет персонажа, найменш розкритими залишаються портретні описи героїв в іспанських художніх творах XIX-XX століть. Недостатньо вивчені способи та форми створення портретного опису персонажа іспанськими письменниками різних літературних течій, семантика лексичних одиниць на позначення зовнішнього вигляду персонажів, їх характеру, міміки та жестів, а також методика лінгвістичного аналізу портретних описів.

Актуальність нашого дослідження зумовлена антропоцентричним спрямуванням сучасних лінгвістичних студій художнього тексту, необхідністю системного опису динаміки репрезентації образу людини у національно-специфічних контекстах художньої літератури, а також потребою спеціальних досліджень методики лінгвістичного аналізу портретних описів персонажа в іспанській художній літературі XIX-XX століть.

Метою роботи є визначення методики лінгвістичного аналізу портретних описів дійової особи в іспанських художніх творах для подальшого вивчення структурних, семантичних та стилістичних властивостей портрета персонажа.

Об'єктом дослідження є портретні описи персонажів іспанських художніх творів XIX-XX століть.

Предметом вивчення є методика лінгвістичного аналізу портретних описів дійової особи в іспанській художній літературі XIX-XX століть.

Матеріалом дослідження слугували портретні описи із творів іспанських авторів XIX-XX століть. Звернення до творів указанного періоду зумовлене тим, що всі вони містять опис зовнішності та внутрішнього світу людини, їх автори є представниками різних літературних течій XIX століття, а саме, романтизму, критичного реалізму, натуралізму та модернізму і реалізму XX століття. Застосування запропонованих методик дослідження значення слова уможливило простежити шляхи еволюції словесного портрета персонажа.

Методи дослідження. Відповідно до поставлених завдань у роботі використовувались такі методи: *аналіз словникових дефініцій* – з метою виявлення номінативних особливостей лексичних одиниць на позначення

(Problems of linguistic semantics)

Linguistic analysis methods of portrait description (in Ukrainian)

[Metodyka lingvistycznego analizu portretnych opisyw]

© Bohun N. V. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

словесного портрета персонажа в художньому тексті; *компонентний аналіз* – для визначення семантичних складників досліджуваних лексичних одиниць, *описовий метод* – для з'ясування структурно-семантичних характеристик портрета персонажа в іспанській літературі XIX–XX століть; *контекстуально-ситуативний* та *інтерпретативний аналізи* – для виявлення значущих текстових елементів, контекстуально збагачених додатковим поняттєвим та емоційним змістом у створенні образу персонажа; *метод зіставлення* – для порівняння лексичних засобів створення художнього портрета дійової особи представниками різних літературних течій Іспанії.

Наукова новизна нашої роботи полягає в тому, що в ній уперше здійснено комплексне дослідження методики лінгвістичного аналізу портретних описів персонажів в художніх творах іспанських авторів XIX–XX століть, яка уможливорює визначення його структурно-композиційної побудови.

Основний зміст

План змісту мови відображає в собі не лише навколишнє середовище, але й наші знання, думки, почуття, пов'язані з ним, і являє собою велике поле дослідження для спеціалістів багатьох галузей знань: філософів, логіків, психологів і, відповідно, мовознавців. Однак, на відміну від нелінгвістичних наук, які вивчають семантику мови без урахування плану вираження, в лінгвістиці закріпилась стійка традиція досліджувати ті значення, які виражені та закріплені певною мовною формою. Семасіологія, яка займається проблемами вивчення плану змісту мови, керується своєю методикою. Ця методика передбачає використання сукупності різноманітних методів та прийомів дослідження, спрямованих на виявлення складних та прихованих мовних форм, в яких реалізуються ті чи інші види значень, а також певні семантичні якості мовних одиниць.

Наша наукова розвідка присвячена вивченню методики лінгвістичного аналізу портретних описів персонажа в іспанській художній літературі XIX–XX століть. Головним прийомом дослідження, який уможливить вивчення основних засобів та способів створення портретної характеристики, є семантичний рівень аналізу мовних одиниць, що базується на виявленні їх структурних характеристик та визначенні складників їх системного значення. Семантичний підхід зорієнтований на розгляд слів у широкому семантичному та синтаксичному контексті, у комунікативному та семантико-прагматичному аспектах [5, с. 50–51], він є спрямованим на роз'яснення слова: експлікацію семантичної структури слова (множини взаємообумовлених лексико-семантичних

© Бохун Н. В. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

Методика лінгвістичного аналізу портретних описів (Українською)
[Методика лингвистического анализа портретных описаний] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

варіантів), а також на уточнення значень, що її реалізують [4, с. 85–86].

Основним компонентом семасіологічного дослідження в лінгвістиці є розкладання лексичного значення на складники, встановлення їхньої системно-реляційної організації, а також дослідження семної динаміки, парадигматичного включення лексеми, її синтагматики та епідигматики [3, с. 12–13]. У нашій науковій розвідці передбачено аналіз складових компонентів мовних одиниць на основі словникових дефініцій як засобу виявлення лексико-семантичних зв'язків слів. Один із варіантів такого підходу полягає в послідовному порівнянні словникових тлумачень слів. Можливий ступінь зв'язності двох слів засвідчує кількість спільних та відмінних елементів. Ми поділяємо точку зору Е. Ф. Скороходька, згідно з якою словники тлумачного типу є надійним знаряддям лінгвістичного дослідження, оскільки тлумачення слова в словнику може слугувати базою для опису його значення в термінах семантичних складових [6, с. 42]. Наприклад, в іспанській мові прикметники на позначення краси персонажа *bonito* та *bello* мають схожі значення. Синонімічний зв'язок між словами встановлюється за допомогою наявності спільного компонента “*que tiene belleza*”. Таким чином, для дослідження лексичних одиниць, що позначають портрет персонажа, передбачено виявлення зафіксованої сучасними лексикографічними джерелами структури їх значення, а також переліку їх найменших складників.

При дослідженні мовностилістичних особливостей створення портрета персонажа в іспанській художній літературі XIX–XX століть ми також звертаємо увагу на той факт, що специфіка лексичного значення детермінується статусом ономастики – розділом мовознавства, який вивчає основні закономірності історії розвитку та функціонування власних назв. Ономастика – це частина лінгвістики, яка має безпосередній зв'язок з позамовною реальністю. Необхідність включення позамовної інформації в значення мовного знака переконано доводять представники лінгвокраїнознавчої теорії слова [2, с. 170–172]. Екстралінгвальний бік значення утворюють етнографічний, історичний, географічний та літературознавчий компоненти. Однак облігаторність позамовного чинника в значенні власної назви не робить його загальний обсяг стабільним та незмінним. Те, яке значення співвідносить автор з власною назвою, залежить від певних позаконтекстних та контекстних умов. Це можуть бути знання про позначуваний об'єкт, умови, в яких відбулося перше знайомство з об'єктом, значимість об'єкта для митця слова, зміст висловлення, в якому вживаються ім'я, ситуація спілкування. Лінгвальний компонент передбачає констатацію мовної інформації, тобто відомості про характер та склад значення даного мовного знака, а саме

(Problems of linguistic semantics)

Linguistic analysis methods of portrait description (in Ukrainian)**[Metodyka lingvistycznego analizu portretnych opisyw]**© Bohun N. V. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

мовної приналежності імені (слова), від якого утворена його словотворча модель. Мовна інформація є більш постійною та незмінною частиною значення саме пропріальної одиниці у порівнянні з позамовним компонентом. Отже, об'єкт значення власної назви відноситься до числа перемінних характеристик даного розряду лінгвістичних знаків.

Ономасіологічний аналіз значення лексичних одиниць уможливорює опис номінативного акту як акту мовленнєво-мисленнєвого, тобто як результату пізнавальної діяльності людини, що встановлює зв'язки між сутностями оточення та відображає їх у створюваному найменуванні. Мовні одиниці, які позначають портретні ознаки персонажа, розглядаються з позицій ономасіологічного підходу, який передбачає аналіз співвідношення предметного світу, сприйняття та представлення його в чуттєвому досвіді, в практичній свідомості носіїв мови, відображенні і репрезентації абстрактного, теоретично пізнаного та узагальненого в значенні мовних, особливо, словесних знаків.

Поряд з переліченими прийомами аналізу, які перебувають у фокусі уваги нашої роботи, в якості інструменту дослідження фактичного матеріалу застосовується опис семантики мовних одиниць в портретних описах, основними компонентами якого є спостереження, узагальнення, інтерпретація та класифікація. Лексичні одиниці, які аналізуються, подано разом із мовним контекстом, який в свою чергу пов'язаний із зовнішньою ситуацією використання слова, що слугує основним засобом виділення та розкриття потрібного значення одиниці. Оскільки кожна мова по-своєму вибирає ті аспекти та характеристики різних предметів, явищ, процесів, які семантично їх поєднують та дозволяють позначити одним словом, то в роботі також застосовано опис значень лексичних одиниць шляхом їх перекладу з іспанської на українську мову. В іспанській мові семантично поєднуються та позначаються одним словом ті реальні процеси, які в українській мові мають різні найменування. Звідси, встановлення художньої значущості мовних елементів досягнуто шляхом порівняння тексту в оригіналі та його перекладу, що сприяє встановленню співвідношень загального в структурі різномовних художніх текстів та специфічного для кожної мови. Цей підхід дозволяє поставити питання про різну художню сутність одних і тих самих елементів в різних мовах (наприклад, в алюзії в іспанській та в українській мовах).

Нами виокремлено різні види антропонімічних алюзій у портретних характеристиках реалістичних романів ХІХ століття:

– *індивідуалізовані інтернаціональні алюзії*, коли особливі прикмети нових персонажів корелюють з манерами та діями відомих літературних героїв,

© Бохун Н. В. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

Методика лінгвістичного аналізу портретних описів (Українською)
[Методика лингвистического анализа портретных описаний] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

запозичених з прецедентних текстів (текстів-оригіналів). Так, наприклад, ім'я дона Жуана через сталі асоціації з певними вчинками, особистими якостями персонажа зберігає інформацію про чоловіка-залицяльника. Алюзивний антропонім Б. Переса Гальдоса – Хуан Теноріо без спеціальних коментарів з боку автора твору активізує риси такої “оригінальної” (*aquél fue de los más originales*) людини у наведеному портретному описі: *Pero lo más singular en D. Juan Tafetán era su afición a las muchachas guapas. El mismo, cuando no ocultaba su calvicie con sus seis pelos llenos de pomada, cuando no se teñía el bigote, cuando andaba derecho y espigado por la poca pesadumbre de los años, había sido un Tenorio formidable. Oírle contar sus conquistas era cosa de morirse de risa, porque hay Tenorios de Tenorios, y aquél fue de los más originales* [7, p. 92].

Розглянемо іншу *індивідуалізовану інтернаціональну алюзію* в портретній характеристиці дона Хуана Тафетена:

Con su carilla bermellona, su bigote teñido de negro, sus ojuelos vivarachos, su estatura mezquina, su pelo con gran estudio peinado para ocultar la calvicie, D. Juan Tafetán presentaba una figura bastante diferente de la Antinoo, pero era muy simpático, tenía mucho gracejo y felicísimo ingenio para contar aventuras graciosas [7, p. 92].

Серед прикметників, які дають оцінку зовнішності героя з точки зору його відношення до естетичного ідеалу, немає таких, які б характеризували досконалу чоловічу фігуру. Маленький зріст (*estatura mezquina*), лисина (*calvicie*), пофарбовані вуса (*el bigote teñido de negro*) підкреслюють кумедний вигляд Тафетана. Автор зазначає, що його героєві “далеко” до Антіноя в плані зовнішності. Алюзивний антропонім Б. Переса Гальдоса – Антіною активізує риси фізично привабливого юнака, яким був раб римського імператора Адріана, що відзначався міцною статуєю, широкими плечами, досить тонкими руками, круглим обличчям, повними щоками, пухкими губами, великим носом та прямими бровами.

– *ідеалізовані національні алюзії*, коли окремі прикмети персонажа поза широким контекстом культури, її конкретно-історичними особливостями важко уявити. Так, наприклад, присутність блідості була майже обов'язковою в літературних жіночих портретах XIX століття. Тому словесний портрет доньки доні Перфекти – Росаріто, містить алюзії на відомих персонажів новел: *Enriqueta* та *Julia* – тендітних, блідолицих, яких наслідували представниці жіночої статі епохи літературної діяльності Б. Переса Гальдоса: *Era Rosarito una muchacha de apariencia delicada y débil, que anunciaba inclinaciones a lo que los portugueses llaman saudades. En su rostro fino y puro se observaba algo de la pastosidad nacarada*

(Problems of linguistic semantics)

Linguistic analysis methods of portrait description (in Ukrainian)

[Metodyka lingvistycznego analizu portretnych opisyw]

© Bohun N. V. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

que la mayor parte de los novelistas atribuyen a sus heroínas, y sin cuyo barniz sentimental parece que ninguna Enriqueta y ninguna Julia pueden ser interesantes [7, p. 42].

Таким чином, будучи засобом створення портретів героїв, алюзії, які використовує Б. Перес Гальдос, містять у собі асоціації з різноманітними елементами культури, що склалась задовго до створення твору, та виконують при цьому важливі змістові та ідейно-естетичні функції.

В нашій роботі текст розглянуто з позиції “стилістики сприйняття” (стилістики отримувача мови, стилістики декодування) [1, с. 88], коли лінгвістичний аналіз акцентовано на самому тексті, його раціональному та емоційному впливові на читача. Аналіз художнього тексту передбачає дослідження контекстуальної взаємодії елементів різних мовних рівнів (синтаксичних структур, значень слів) та визначенні їх ролі у формуванні його змісту.

Розвиток мови – це процес послідовних безперервних змін в часі, що вдосконалюють мову та сприяють найефективнішому виконанню нею її комунікативної функції. Саме тому дослідження семантики мови в історичному ракурсі має не лише лінгвістичну, а й національну, культурну та соціальну цінність. Сутність такого підходу в нашому дослідженні полягає в зіставленні та описі мовностилістичних засобів, що застосовувались при створенні портрета персонажа в художній літературі іспанськими письменниками в різні періоди, а саме, в XIX-XX столітті. В науковій розвідці передбачено здійснення порівняння значень таких одиниць мови, як словосполучення та речення, що характеризують дійових осіб у творах іспанських авторів з урахуванням історичних та політичних умов в країні, де створювався твір, філософських та естетичних поглядів автора, його приналежності до тієї чи іншої літературної течії.

Висновки

Отже, використання вищевказаних методик дослідження значення слова у їх поєднанні може слугувати меті опису мовностилістичних особливостей створення портрета персонажа в художній іспанській літературі XIX-XX століть. Описовий метод з такими його прийомами, як компонентний аналіз, застосування зовнішньої та внутрішньої інтерпретації є найпродуктивнішим засобом дослідження стилістичних характеристик дійових осіб в іспанських художніх творах XIX-XX століть. Він передбачає безпосереднє спостереження, аналіз, класифікацію і зіставлення мовних засобів.

© Бохун Н. В. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

Методика лінгвістичного аналізу портретних описів (Українською)
[Методика лингвистического анализа портретных описаний] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Перспективи подальших наукових розвідок

Подальші наукові розвідки з даної проблематики можуть бути спрямованими на аналіз найуживаніших засобів та форм портретної репрезентації персонажа в творах різних літературних жанрів та епох. Перспективним видається застосування запропонованої методики лінгвістичного аналізу для проведення зіставного аналізу творів XV-XVIII століть, коли іспанська мова набуває національного змісту та колориту.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Стилистика декодирования: [учеб. пособие.] / И. В. Арнольд. – [3-е изд.]. – М. : Просвещение, 1990. – 301 с.
2. Верещагин Е. М. Лингвострановедческая теория слова / Евгений Михайлович Верещагин, Виталий Григорьевич Костамаров. – М. : Русский язык, 1980. – 320 с.
3. Гольдберг В. Б. Контрастивный анализ лексико-семантических групп / В. Б. Гольберг. – Тамбов : ТГПИ, 1988. – 50 с.
4. Кубрякова Е. С. Об одном фрагменте концептуального анализа слова *память* / Е. С. Кубрякова // Логический анализ языка. Культурные концепты. – М. : Наука, 1991. – С. 85–91.
5. Никитина С. Е. Семантический анализ языка науки / С. Е. Никитина. – М. : Наука, 1987. – 143 с.
6. Скороходько Э. Ф. Информационно-поисковая система “Бит” / Э. Ф. Скороходько. – К. : Наукова думка, 2008. – 219 с.

Джерельна база

7. Pérez Galdós B. *Doña Perfecta* / Benito Pérez Galdós. – Madrid : Alianza Editorial, 2005. – 272 p.

References

1. Arnold I. V. *Stilistika sovremennogo angliyskogo yazyika: Stilistika dekodirovaniya* [The style of modern English language: Stylistics of decoding. Moscow, Prosveschenie, 1990. 301p. (In Russ)].
2. Vereschagin E. M. Kostomarov V. I. *Lingvostranovedcheskaya teoriya slova*. [The linguistic-cultural theory of words]. Moscow, Russkiy yazyik, 1980. 320 p. (In Russ).
3. Goldberg V. B. *Kontrastivnyi analiz leksiko-semanticheskikh grupp* [Contrastive analysis of lexico-semantic groups]. Tambov, TGPI, 1988. 50 p. (In Russ).
4. Kubryakova E. S. *Ob odnom fragmente kontseptualnogo analiza slova pamyat* [About one fragment of conceptual analysis of word *memory*]. Logicheskiy analiz yazyika. Kulturnye kontseptyi. [Language Logical analysis of. cultural concepts]. Moscow, Nauka, 1991. pp. 85-91. (In Russ).
5. Nikitina S. E. *Semanticheskii analiz yazyika nauki* [Semantic analysis of science language]. Moscow, Nauka, 1987. 143 p. (In Russ).
6. Skorohodko E. F. *Informatsionno-poiskovaya sistema “Bit”* [The information retrieval system “Bit”]. Kyiv, Naukova dumka, 2008. 219p. (In Russ).
7. Pérez Galdós B. *Doña Perfecta*. Madrid, Alianza Editorial, 2005. 272 p.

(Problems of linguistic semantics)

Linguistic analysis methods of portrait description (in Ukrainian)

[Metodyka lingvistychnoho analizu portretnykh opysiv]

© Bohun N. V. [Bohun N. V.] gordienko2004@ukr.net

УДК 811.134.2'42:821.134.2-1'06(82)

АРХЕТИПИ ЗЕМЛЯ, ВОДА І ПОВІТРЯ В АРГЕНТИНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

О. М. Братель

olenadorokhova@bigmir.net

Кандидат філологічних наук, асистент кафедри іноземних мов
історичного та філософського факультетів

Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглянуто особливості вербалізації архетипів у поезії аргентинських авторів початку ХХ ст. Аналіз образів аргентинської поезії дозволив окреслити коло основних архетипів, які в них актуалізуються, а саме: архетипи ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ.

Архетип як найглибша складова поетичного образу вважається універсальним елементом колективного несвідомого, який можливо реконструювати із творчо оформленого матеріалу. Архетипи можуть існувати одночасно у багатьох культурах, проте їхня словесна об'єктивізація в художніх творах може значно відрізнятися залежно від країни та епохи.

Архетипи ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ в аргентинській поезії найчастіше опредметнюються в образах, пов'язаних з імміграцією, зокрема, в образах пошуку землі обітваної, сподівань на краще майбутнє, надій, які не справдилися, втрати коренів, складності адаптування до нових умов життя. Крім того, згадані архетипи актуалізуються в образах пампи як дружнього для людини простору, що протиставляються образам міста як ворожого простору.

Дослідження архетипів дозволяє виокремити спільну першооснову для літературних творів різних країн і періодів, оскільки сутність архетипів є незмінною. Водночас, архетипи можна розглядати як ключ до розуміння людської психіки та культури, адже вони вербалізуються в художніх творах після проникнення у свідомість та заповнення певним культурним змістом.

Ключові слова: аргентинська поезія, Аргентина початку ХХ ст., поетичний образ, архетипи ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ.

**АРХЕТИПЫ ЗЕМЛЯ, ВОДА И ВОЗДУХ
В АРГЕНТИНСКОЙ ПОЭЗИИ НАЧАЛА XX СТ.***Е. Н. Братель**olenadorokhova@bigmir.net*

Кандидат филологических наук, ассистент кафедры иностранных языков исторического и философского факультетов Института филологии

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

(Министерство образования и науки Украины)

01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье рассмотрены особенности вербализации архетипов в поэзии аргентинских авторов начала XX в. Анализ образов аргентинской поэзии позволил очертить круг основных архетипов, которые в них актуализируются, а именно: архетипы ЗЕМЛЯ, ВОДА и ВОЗДУХ.

Архетип как глубинная составляющая поэтического образа считается универсальным элементом коллективного бессознательного, который возможно реконструировать на основе творчески оформленного материала. Архетипы могут существовать одновременно во многих культурах, но их словесная объективация в художественных произведениях может значительно отличаться в зависимости от страны и эпохи.

Архетипы ЗЕМЛЯ, ВОДА и ВОЗДУХ в аргентинской поэзии чаще вербализируются в образах, связанных с иммиграцией, в частности, в образах поиска земли обетованной, надежд на лучшее будущее, ожиданий, которые не воплотились в жизнь, потери корней, сложности адаптации к новым условиям жизни. Кроме того, упомянутые архетипы актуализируются в образах пампы как дружественного для человека пространства, которые противопоставляются образам города как враждебного пространства.

Исследование архетипов позволяет выделить общую для литературных произведений разных стран и периодов первооснову, так как сущность архетипов неизменна. В то же время, архетипы можно рассматривать как ключ к пониманию человеческой психики и культуры, ведь они воплощаются в художественных произведениях после проникновения в сознание и заполнения определенным культурным содержанием.

Ключевые слова: аргентинская поэзия, Аргентина начала XX в., поэтический образ, архетипы ЗЕМЛЯ, ВОДА и ВОЗДУХ.

**ARCHETYPES EARTH, WATER AND AIR
IN THE ARGENTINEAN POETRY
OF THE BEGINNING OF THE XX CENTURY**

O. M. Bratel

olenadorokhova@bigmir.net

PhD (Philology), assistant of the department of foreign languages
of the Faculties of history and philosophy of the Institute of philology,
Taras Shevchenko national university of Kyiv, Ukraine
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd, Kyiv, Ukraine 01601

The article describes the main features of the verbalization of archetypes in the poetry of the Argentinean writers of the beginning of the XX century. The analysis of the poetic images allowed outlining of the range of basic archetypes that lay at their basis: the archetypes EARTH, WATER and AIR.

The archetype as the basic part of the poetic image is considered to be a universal element of the collective unconsciousness, and it is possible to reconstruct it studying literature. The same archetypes can exist simultaneously in many cultures, but their verbalisation can greatly vary depending on the country and the historical period.

The archetypes EARTH, WATER and AIR in the Argentinean poetry are often verbalized in the images related to immigration, in particular, the search of the Promised Land, the hopes for a better future, the expectations that didn't become true, the loss of roots, the difficulty of adapting to the new conditions of life. In addition, these archetypes can be seen in the images of pampa as a friendly space that are contrasted to the images of the city as a hostile space.

The research of the archetypes allows selecting the archetypes that are common to the literary works of different countries and historical periods because the nature of archetypes stays unchanged. At the same time, the archetypes can be considered the key to understanding of the human mind and culture, as they can be embodied in the works of art after penetrating in the mind and filling with the specific cultural content.

Keywords: the Argentinean poetry, the Argentina in the beginning of the XX century, the poetic image, the archetypes EARTH, WATER and AIR.

Вступ

Процес глобалізації, що відбувається в усьому світі, вимагає від науки пошуку спільних основ, які б сприяли єдності світової спільноти. Такою загальною платформою можуть слугувати архетипи, оскільки їхня сутність завжди залишається незмінною, хоча об'єктивація змінюється залежно від культурного середовища.

Архетипи вважаються ключем до розуміння людської психіки та культури,

© Братель О. М. [Братель Е. Н.] *olenadorokhova@bigmir.net*

Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст. (Українською)

[Архетипы земля, вода и воздух в аргентинской поэзии начала ХХ ст.] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

оскільки вони наповнюються змістом, коли проникають у свідомість та проходять крізь призму культурного досвіду. Архетипи визначають глибинний зміст поетичних образів і дозволяють розуміти сучасну культуру.

Архетипний аналіз сучасної лінгвістики тексту ґрунтується на теоретичному доробку антропологічного, психологічного, культурологічного й літературознавчого напрямів дослідження. Теорія архетипів, яку схематично окреслив К. Г. Юнг, розвивається і сьогодні, оскільки літературний твір часто вивчають у межах сукупного людського досвіду [2, с. 8], а психічні структури, що складають колективне несвідоме, – архетипи – вважаються підґрунтям образів.

Актуальність статті зумовлена загальною спрямованістю сучасних українських досліджень на вивчення особливостей вербалізації глибинних шарів у прозових і поетичних творах різних епох і культур. У сучасній українській науці архетип вивчали такі вчені, як Л. І. Белєхова, Ю. А. Ганошенко, В. В. Зінкевич, С. М. Пригодій, І. В. Яковенко. Крім того, окрема увага приділялася аналізу особливостей втілення архетипів в літературі різних країн: українській та американській (О. В. Дуброва, Ю. Р. Матасова), російській (Л. В. Дербеньова), французькій (І. Б. Кушнір, Х. В. Старовойтова). Водночас, сьогодні все ще залишається відкритим для вивчення питання художнього втілення архетипів у літературі Південної Америки загалом і Аргентини зокрема.

Метою статті є виокремлення особливостей художньої реалізації архетипів ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ в аргентинській поезії початку ХХ ст.

Об'єктом дослідження є архетипний шар у поетичній творчості аргентинських письменників, а **предметом** – поетичні образи, які використовуються для втілення архетипів ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ у віршах.

Наукова новизна статті полягає в тому, що вперше в українській іспаністиці на основі аналізу аргентинських поетичних образів зроблені висновки про особливості втілення архетипів ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ в поезії початку ХХ ст. Подальшого розвитку у межах дослідження образного простору аргентинської поезії набули останні досягнення лінгвостилістичного та архетипного аналізу.

Матеріалом дослідження слугували поетичні твори аргентинських письменників першої половини ХХ ст.

У дослідженні було застосовано комплекс **методів і прийомів дослідження**, серед яких основним є архетипний аналіз, що передбачає реконструювання та опис архетипів. Контекстуальний аналіз дозволяє зафіксувати об'єктивацію архетипів у поетичних образах. На основі семантичного аналізу виокремлюються об'єднані спільною семантичною ознакою сукупності слів, з яких будується поетичний образ.

(Actual linguistic problems)

Archetypes earth, water and air in the argentinean poetry of the beginning of the XX century (in Ukrainian)

[Arhetypy zemlja, voda i povitrja v argentyns'kij poezii' pochatku XX st.]

© Bratel O. M. [Bratel O. M.] olenadorokhova@bigmir.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный мени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Порівняльний метод і метод опозицій дозволяють протиставляти та порівнювати архетипи, спираючись на особливості їхньої вербалізації.

Основний зміст

Архетипом називають найбільш загальні, фундаментальні міфологічні мотиви, що лежать в основі художніх структур [9, с. 154]. Оскільки архетип трактується як регулятивний принцип формування творчо оформленого матеріалу, в якому він втілюється, архетипи можливо реконструювати крізь призму художнього твору [10, с. 39].

Архетип можна визначити як універсальний образ, мотив або сюжет, який можна побачити крізь різноманіття культурних, історичних та індивідуальних проявів. Архетип розглядається як сильний міфопоетичний символ, що має спільне значення для більшої частини людства [4, с. 173].

Архетип споріднений зі структурами людської психіки на рівні колективного підсвідомого та архетипної пам'яті, яка синтезує соціальний та індивідуальний досвід суспільства і втілюється в художніх творах завдяки творчій фантазії письменників [5, с. 5]. Система основних архетипів, які вербалізуються в художній картині світу певної спільноти, зумовлена характерним для неї типом світобачення [1, с. 4]. Архетипні образи вважаються апіорними формами, що не входять у структуру свідомості в чистому вигляді, а обов'язково поєднуються з уявленнями особистісного та колективного досвіду [3]. Крім того, архетипи проявляються в різних формах залежно від історичного періоду розвитку людства або нації.

Однією з яскравих складових архетипного шару аргентинської поезії початку ХХ ст. є втілення архетипу ЗЕМЛЯ та його модифікацій. Базовими характеристиками архетипу ЗЕМЛЯ називають здатність давати життя та захищати [8, с. 7]. Архетип ЗЕМЛЯ втілюється в образах, які містять прадавній код національного світогляду, через який національна ментальність постає як частка вселюдської культури [6, с. 8]. В аргентинських поетичних текстах архетип ЗЕМЛЯ прослідковується як одвічна пов'язаність людини із рідною землею, як прагнення символічного пошуку своїх коренів та одвічних праоснов буття [8, с. 8].

Архетип ЗЕМЛЯ втілюється в образах пампи як неосяжного відкритого простору, що імплікує свободу пересування, і подібне розуміння рідної землі властиве давній індоєвропейській культурі: “*Deja de ser eterna lejanía... Nunca permitas, campo, que se agote / nuestra sed de horizonte y de galope.*” (Oliverio Girondo, Campo nuestro), “*¡No hay limite!... la niebla se desprende, / y a su paso se aleja el horizonte.*” (Rafael Obligado. La pampa), “*Arriba suspendidos en la inmensidad el Universo / y abajo la inmensidad de la pampa y tanto espacio empieza / a curarlo' el pecao.*” (Leónidas

© Братель О. М. [Братель Е. Н.] olenadorokhova@bigmir.net

Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст. (Українською)

[Архетипы земля, вода и воздух в аргентинской поэзии начала ХХ ст.] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Lamborghini. La cura' el mate), "Y el campo abierto con la luna a lo lejos a la derecha." (Rodolfo Enrique Fogwill. El ingeniero Alvaro de campos maneja "su" Chevrolet en la ruta a Sintra), "Aquí también. Aquí, como en el otro / Confín del continente, el infinito / Campo en que muere solitario el grito." (Jorge Luis Borges. Texas), "Cuanto más te repito y te repito / quisiera repetirte al infinito." (Oliverio Gironde, Campo nuestro).

Водночас, архетип ЗЕМЛЯ, який втілюється в образах міста, набуває негативних характеристик, оскільки місто часто зображується як ворожий неприродний простір на противагу пам'яті як природного і близького людині осередку: "Olvidada pureza... ese dolor de Buenos Aires... / Vulgaridad, vulgaridad me acosa ... Pequeña vida que dolor provoca." (Alfonsina Storni. Frente al mar), "la ciudad los recupera hipócrita / y les impone los deberes cotidianos." (Julio Cortázar. Los amantes), "bordar en su campo flores de belladona / o abejas industriales." (Leopoldo Marechal. Didáctica de la muerte).

В образах Аргентини як землі обітваної, на яку покладається багато надій, художньо переосмислюється архетип ЗЕМЛЯ: "Con el corazón transido / rebosante de ilusión / sale el emigrante un día / a tierras de promisión." (Manuel Conde González. Poema al emigrante universal), "Pero una estrella nos llama del sur. / Y un barco de esperanzas cruza el mar. / América, la tierra del sueño azul." (Roberto Cossa. El Sur y después), "Yo vengo de la esperanza sin recuerdos." (Cayetano Córdoba Ituburu. La muerte entre los cerros), "América fue la tierra qu'él / soñó conquistar con su labor... / Y un día de otoño / en Buenos Aires desembarcó. / El rubio metal, bella ilusión, / llenaba de fe todo su ser." (Armando Tagini. Un gallego), "Confianto en la arcilla de estas playas." (Oscar González. La anunciación).

Архетип ЗЕМЛЯ також втілюється в образах іммігрантів-селян, які втратили власну землю на батьківщині, і змушені були братися за будь-яку роботу на чужині: "porque comimos el pan triste / y la sal quemó ciertas noches / porque tu hijo y el mío / caben en el proyecto del pájaro / y están allí reunidos / en la curva del trigo, / en el signo abierto de la gran ciudad." (Cristina Assenato. País de inmigrante), "Probaste todos los trabajos." (Eduardo Martín la Rosa. El sueño de don Juan (un inmigrante)), "Friega lienzos, camisas y vestidos, / en el fondo, la donna, en la pileta / y en fuentes y tachos florecidos / hormiguitas de sol hacen gambeta." (Amalia Olga Lavira. Estampita), "Al fin, la cal y el rojo ladrillo / se metieron en tu sangre. / Volabas por los andamios." (Eduardo Martín la Rosa. El sueño de don Juan (un inmigrante)), "Hacen subir las puntas de agudos rascacielos, / Trepan por los andamios; y en lo alto sienten ellos / que una canción de Italia se les viene al encuentro." (Gustavo Riccio. Elogio de los albañiles italianos). Через неможливість стати власниками землі та надзвичайно складні умови роботи, колишні селяни змушені були залишатися

(Actual linguistic problems)

Archetypes earth, water and air in the Argentinean poetry of the beginning of the XX century (in Ukrainian)

[Arhetypy zemlja, voda i povitrja v argentyns'kij poezii' pochatku XX st.]

© Bratel O. M. [Bratel O. M.] olenadorokhova@bigmir.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный мени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

в містах, які вони сприймали як щось вороже, те, що несе біль.

Образ іммігранта часто пов'язаний із змалюванням голодного минулого: “*mi abuela obligándonos a terminar el plato, / haciendo bocaditos fritos con las sobras porque / ustedes por suerte no conocen lo que es la guerra, el hambre...*” (Griselda García. Poema inédito), “*Vinieron en los barcos del hambre y la tristeza, traían calderos, baúles, rezos.*” (Carlos Penelas. Los trasterrados). З одного боку, в аргентинській поезії існують образи, що змальовують незаможних людей, які голодують, тому вирішують їхати за кордон, а з іншого, – образний простір аргентинської поезії продукує образи голодних іммігрантів у країні, на яку вони покладали сподівання щодо хорошого заробітку: “*entre las rotas / pampas te sigue un hambre de gaviotas.*” (Leopoldo Marechal. Envió), “*a ti vendrán el paria y el hambriento / soñando con la Tierra Prometida.*” (Leopoldo Díaz. Tierra prometida), “*Vinieron de Italia, tenían veinte años, / con un bagayito por toda fortuna / y, sin aliviadas, entre desengaños, / llegaron a viejos sin ventaja alguna.*” (Carlos de la Púa. Los bueyes).

Архетип ЗЕМЛЯ та архетипний сюжет вічного повернення втілюються в поетичних образах імміграції. Образ іммігранта пов'язаний із зображенням відірваності від рідної землі та втратою коренів: “*Yo vengo de la esperanza sin recuerdos.*” (Cayetano Córdoba Ituburu. La muerte entre los cerros), “*y por las vides de Galicia como raíz sangrante / tendrá su mente endulzando retornos válidos*” (Enrique Urbina García. Tríptico a Galicia), “*Allá murió la infancia / una caricia, una canción, / una plaza, una fragancia.*” (Roberto Cossa. El Sur y después).

Образ іммігранта, що страждає від втрати своїх коренів, увиразнюється за допомогою антитези з використанням антонімів “nunca” та “siempre” та зевгми, поєднаної з гіперболою (“*Mamá y el mundo habían muerto para siempre*”): “*Nunca olvidaré que en el monte de Corzos había un ruiseñor que cantaba. / Al llegar a Dacón oímos el nombre querido en la voz de la campana. / Mamá y el mundo habían muerto para siempre y sólo aquella voz los lloraba.*” (Francisco Luis Bernárdez. Poema de las cuatro fechas).

Іммігранти змальовуються як люди, що мали минуле (“*Eran hijos ... de encinas*”), але загубили свої корені (“*engendraron los dioses del destierro*”): “*Campesinos absortos, insurrectos. / Eran hijos de viejos labradores, / de fraguas y neblinas, / de encinas que engendraron los dioses del destierro.*” (Carlos Penelas. Los trasterrados). В образному полі аргентинської поезії втрата рідної землі прирівнюється до втрати найважливішого в житті: “*Yo, que perdí mis cielos, / ¡y soy tan pobre!*” (José González Carbalho. Cuando mi padre habló de su infancia). Людина живе не у тій країні, де народилася, тому вона почувається незатишно у місті, яке перетворюється на незручний простір існування, і ця атмосфера позначається на внутрішньому стані та світовідчутті людини, що

© Братель О. М. [Братель Е. Н.] olenadorokhova@bigmir.net

Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст. (Українською)

[Архетипы земля, вода и воздух в аргентинской поэзии начала ХХ ст.] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

перебуває під гнітючим тиском цього простору [8, с. 8].

Стан невизначеного статусу іммігрантів художньо переосмислюється у їхньому знаходженні між об'єктами, що символізують архетипи ЗЕМЛЯ та ВОДА: “*El Paraná, boca arriba, / tres días que la miraba, / los ojos llenos de peces, / ofreciéndole naranjas. / De un lado estaba el recuerdo; / del otro lado la pampa. / Entre la tierra y el mar / Ana Esser en el agua.*” (José Pedroni. Monsieur Jaquin).

В аргентинській поезії початку XX ст. архетип ВОДА об'єктивується в образах моря як нескінченної дороги, що зустрічаються у віршах, які змальовують переїзд європейців до Аргентини. Сприйняття моря як далекої дороги до чарівної країни властиве міфологічній свідомості багатьох народів світу [7, с. 135]. Крім того, вода у міфології імплікує загрозу та небезпеку, оскільки водний простір міг розділяти земний та потойбічний світи [7, с. 132].

Архетип ВОДА в художніх творах зазвичай переосмислюється як перехід через невідому місцевість з одного місця до іншого [7, с. 167], але у віршах не зустрічаються образи, які б описували небезпеку самої подорожі морем, а перевага надається зображенню сподівань на краще життя після перетину водного простору: “*Y al viento del norte / que era un viejo amigo, / le habló ... y el viento le dijo: / “Construye tu vida / detrás de los mares, / allende Galicia.*” (Alberto Cortez. El abuelo), “*Y un día de otoño / en Buenos Aires desembarcó. / El rubio metal, bella ilusión, / llenaba de fe todo su ser. / Lo vieron pasar, rumbo al taller, / la lluvia invernal ... el día de sol.*” (Armando Tagini. Un gallego), “*Y un barco de esperanzas cruza el mar / América, la tierra del sueño azul.*” (Roberto Cossa. El Sur y después).

Таким чином, в аргентинській поезії актуалізується міфологічне уявлення про те, що початок життя дала вода. Архетип ВОДА постає як символ мінливості та оновлення. Це пов'язано із давніми ритуалами хрещення, коли людина, вийшовши з води, народжувалась вдруге, а в первісних людей обряд ініціації, часто відбувався із застосуванням води [8, с. 9].

Архетип ВОДА в аргентинській поезії вербалізується в образі пампи як живої води: “*Un sorbo tras el otro, noche y día, / como si fuera campo mate amargo.*” (Oliverio Girondo. Campo nuestro). Присутність пампи у житті аргентинців є такою ж обов'язковою, як традиційний південноамериканський напій мате. Метафоричне поєднання зорового та смакового образів створює образ пампи, яку п'ють очима: “*alzo la frente / para encerrarte entre mi audaz pupila.*” (Rafael Obligado. La pampa). Образ пампи як живої води протиставляється образу міста як мертвої води, який вибудовується на основі деконструювання стереотипного атрибуту архетипу ВОДА – “чиста”, традиційно закріпленого в художній свідомості та актуального для багатьох

(Actual linguistic problems)

Archetypes earth, water and air in the argentinean poetry of the beginning of the XX century (in Ukrainian)

[Arhetypy zemlja, voda i povitrja v argentyns'kij poezii' pochatku XX st.]

© Bratel O. M. [Bratel O. M.] olenadorokhova@bigmir.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный мени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

культур: “*esta ciudad del río impuro, / esta ciudad del cemento.*” (Raúl González Tuñón. La antigua canción de la marina mercante).

В аргентинській поезії місто змальовується як протиприродний об’єкт через переосмислення архетипів ПОВІТРЯ, ВОДА та ЗЕМЛЯ, що в межах міста опиняються на околиці: “*En el riñón de las inmensas ciudades, el viento, el agua, / el campo, golpeaban abajo, en la superficie de rampas y cavidades.*” (Raúl González Tuñón. Blues de los baldíos). Образ міста-дитини, яке з’явилося завдяки існуванню вітру з пампи (архетипи ПОВІТРЯ та ЗЕМЛЯ) та річки (архетип ВОДА): “*El viento de la pampa debió mecer tu cuna / y el olear del río.*” (Manuel Mujica Láinez. Canto a Buenos Aires).

Архетип ПОВІТРЯ в поезії аргентинських письменників початку ХХ ст. найчастіше актуалізується в образах, пов’язаних з імміграцією. В таких образах архетип ПОВІТРЯ має звичну символіку природного елемента, що може змінювати напрям руху та призводити до змін: “*el viento que te cambia*” (Jorge Luis Borges. Al horizonte de un suburbio), “*Sopla, viento de Holanda, sobre los campos de temblorosas amapolas, / deshoja los recuerdos, barre los ecos y la lejanía. / No quiero que sea nunca para siempre ni siempre para nunca.*” (Olga Orozco. En la brisa, un momento), “*libre como el viento correr quiero.*” (Rafael Obligado. La pampa), “*Y al viento del norte / que era un viejo amigo, / le habló ... y el viento le dijo: / “Construye tu vida / detrás de los mares, / allende Galicia.*” (Alberto Cortez. El abuelo).

Образ вітру, в основі якого лежить архетип ПОВІТРЯ, зазвичай означає оновлення, краще майбутнє, можливість створення чогось нового. В аргентинській поезії відбувається деконструювання традиційної імплікації образу вітру як уособлення кращого майбутнього через опредметнення архетипу ПОВІТРЯ в образах, пов’язаних із обдуреними надіями: “*Y como leve arena que alza el viento, / a ti vendrán el paria y el hambriento / soñando con la Tierra Prometida.*” (Leopoldo Díaz. Tierra prometida).

Архетипи ЗЕМЛЯ та ПОВІТРЯ осмислюються в образі відірваності іммігранта від рідної землі: “*Nadie conoce a esa abuela / de dónde es, ni con quien vino, / ignorando qué caminos / o qué vientos la han traído...*” (Enrique Omar Rodríguez. Lo llamaban Bairoletto). Актуалізація архетипу ПОВІТРЯ в образі вітру набуває трагічного звучання, оскільки йдеться про те, що вітри, які принесли певні зміни в життя людини, невідомі.

Висновки

Архетип втілюється у творчо оформленому матеріалі, тому його можна реконструювати через аналіз образів художніх творів. Хоча сутність архетипу завжди

© Братель О. М. [Братель Е. Н.] olenadorokhova@bigmir.net

Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст. (Українською)

[Архетипы земля, вода и воздух в аргентинской поэзии начала ХХ ст.] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

залишається незмінною, у різних культурах його вербалізація певною мірою змінює контекст. Архетипи можна розглядати як ключ до розуміння людської психіки та культури, оскільки вони актуалізуються в результаті проникнення у свідомість та заповнення культурним змістом. Основними складовими архетипного шару аргентинської поезії початку ХХ ст. є втілення архетипів ЗЕМЛЯ, ВОДА і ПОВІТРЯ.

Архетип ЗЕМЛЯ, базовими характеристиками якого називають здатність давати життя та захищати, в аргентинській поезії актуалізується як одвічна пов'язаність людини з рідною землею, як прагнення символічного пошуку своїх коренів і одвічних праоснов буття. Цей архетип втілюється в образах пампи як неосяжного відкритого простору, що імплікує свободу пересування, та в образах міста, що мають негативні характеристики, оскільки місто часто змальовується як ворожий простір на протигагу пампі як дружньому простору.

Архетип ЗЕМЛЯ також вербалізується в поетичних образах, пов'язаних з імміграцією: в образах Аргентини як землі обітованої, на яку покладається багато надій, в образах іммігрантів-селян, які втратили власну землю, в образах голодного минулого, в образах вічного повернення, в образах відірваності від рідної землі та втратою коренів.

Змалювання імміграції посідало чільне місце в аргентинській поезії початку ХХ ст., оскільки вона суттєво вплинула на зміну етнографічного складу Аргентини, на розвиток соціально-економічних відносин і на духовне життя. В аргентинській поезії існують два види образів, пов'язаних із зображенням голоду: образи, що змальовують людей, які через голод на Батьківщині їдуть за кордон, та образи голодних іммігрантів у чужій країні, в якій вони сподівалися отримати пристойний рівень життя.

Стан невизначеного статусу іммігрантів художньо переосмислюється у їхньому знаходженні між об'єктами, що символізують архетипи ЗЕМЛЯ та ВОДА. В аргентинській поезії початку ХХ ст. архетип ВОДА об'єктивується в образах моря як нескінченної дороги, які описують переїзд європейців до Аргентини. Хоча традиційно архетип ВОДА актуалізується в образах, що зображають перехід через невідому місцевість, в аргентинській поезії не зустрічаються образи, які б описували небезпеку самої подорожі морем, а перевага надається опису сподівань на краще життя після перетину водного простору, тобто актуалізується міфологічне уявлення про те, що початок життя дала вода, адже давні ритуали хрещення передбачали, що людина народжувалася вдруге через воду.

На основі вербалізації архетипу ВОДА створюється образ пампи як живої води, що протиставляється образу міста як мертвої води. В аргентинській поезії місто змальовується як протиприродний об'єкт через переосмислення архетипів ПОВІТРЯ,

(Actual linguistic problems)

Archetypes earth, water and air in the argentinean poetry of the beginning of the XX century (in Ukrainian)

[Arhetypy zemlja, voda i povitrja v argentyns'kij poezii' pochatku XX st.]

© Bratel O. M. [Bratel O. M.] olenadorokhova@bigmir.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный мени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

ВОДА та ЗЕМЛЯ, що в межах міста опиняються на околиці.

Архетип ПОВІТРЯ в поезії аргентинських письменників початку ХХ ст. найчастіше актуалізується в образах, пов'язаних з імміграцією. В таких образах архетип ПОВІТРЯ має звичну символіку природного елемента, що змінює напрям руху та призводить до змін. Образ вітру, в основі якого лежить архетип ПОВІТРЯ, зазвичай означає оновлення, краще майбутнє, можливість створення чогось нового. В аргентинській поезії відбувається деконструювання традиційної імплікації образу вітру як уособлення кращого майбутнього через опредметнення архетипу ПОВІТРЯ в образах, пов'язаних із обдуреними надіями. Архетипи ЗЕМЛЯ та ПОВІТРЯ осмислюються в образі відірваності іммігрантів від рідної землі.

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективи дослідження полягають у подальшому вивченні особливостей вербалізації архетипів у літературних надбаннях різних авторів, оскільки подібні наукові розвідки дозволяють виокремити спільну першооснову для літературних творів різних країн і періодів, адже мова архетипів є універсальною метамовою мистецтва, і її сутність завжди залишається незмінною. Водночас, художнє втілення архетипу змінює свій контекст залежно від культурного середовища та історичної епохи, тому перспективним вбачається вивчення етнонаціональної специфіки вербалізації архетипів.

Література

1. Агеева В. О. Інтеграція архетипної і стереотипної символіки у семантичній структурі лексем *fire* і *вогонь* / В. О. Агеева // Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. – К. : Видав. центр КНЛУ, 2013. – Вип. 31. – С. 3-9.
2. Архетипна критика американської літератури : [навч. посібник] / В. В. Зіневич, Ю. Р. Матасова, С. М. Пригодій, І. В. Яковенко. – Сімферополь : Кримський Архів, 2008. – 256 с.
3. Белехова Л.І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Лариса Іванівна Белехова. – К., 2002. – 461 с.
4. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира / Ирина Александровна Голубовская. – К. : ИПЦ “Киевский университет”, 2002. – 293 с.
5. Дуброва О. В. Архетипна пам'ять та її семіотичні відповідники у творах Волта Вітмена та Богдана-Ігоря Антонича : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. : 10.01.05 “Порівняльне літературознавство” / О.В. Дуброва. – Дніпропетр., 2010. – 24 с.
6. Кушнір І. Б. Символ землі та специфіка його художнього втілення у французькій, бельгійській та швейцарській франкомовній прозі кінця ХІХ – початку ХХ століть (романи Е. Золя, К. Лемоньє, Ш. Ф. Рамюза) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук спец. : 10.01.05 “Порівняльне літературознавство” / І.Б. Кушнір. – Т., 2011. – 20 с.

© Братель О. М. [Братель Е. Н.] olenadorokhova@bigmir.net

Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст. (Українською)

[Архетипы земля, вода и воздух в аргентинской поэзии начала ХХ ст.] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

7. Лисюк Н. А. Міфологічний хронотоп: Матеріали до курсів “Міфологія”, “Міфологія слов’янська і світова” / Наталія Анатоліївна Лисюк. – К. : Український фітосоціологічний центр, 2006. – 200 с.
8. Матасова Ю. Р. Архетип у романістиці Ф. Фіцджеральда та В. Домонтовича : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.05 “Порівняльне літературознавство” / Ю. Р. Матасова. – К., 2005. – 21 с.
9. Мосионжнік Л. А. Человек перед лицом культуры / Леонид Авраамович Мосионжнік. – [2-е изд.]. – Кишинев : Высшая антропологическая школа, 2006. – 402 с.
10. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / [О. О. Селіванова]. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

References

1. Ageeva V. O. Integracija arhetipnoi i stereotipnoi simboliki u semantichnij strukturi leksem fire i vagon'. *Problemi semantiki slova, rechennja ta tekstu* [Problems of semantic of the word, the sentence and the text], 2013, no. 31, pp. 3-9. (In Ukr.)
2. Zinevich V. V., Matasova Ju. R., Prigodij S. M., Jakovenko I. V.. *Arhetipna kritika amerikans'koi literaturi* [Archetypal criticism of the American literature]. Simferopol', Krims'kij Arhiv, 2008. 256 p. (In Ukr.)
3. Belehova L. I. *Obraznij prostir amerikans'koi poezii: lingvokognitivnij aspect*. Diss. dokt. filol. nauk [Figurative space of the American poetry: linguistic and cognitive perspective. Dr. philol. sci. diss.]. Kyiv, 2002. 461 p.
4. Golubovskaja I. A. *Jetnicheskie osobennosti jazykovyh kartin mira* [Ethnical peculiarities of the language picture of the world]. Kyiv, IPC “Kievskij universitet”, 2002. 293 p. (In Rus.)
5. Dubrova O. V. *Arhetipna pam'jat' ta jii semiotichni vidpovidniki u tvorah Volta Vitmena ta Bogdana-Igorja Antonicha*. Diss. dokt. filol. nauk [Archetypal memory and its semiotic correspondences in the works of Walt Whitman and Bohdan-Ihor Antonych. Dr. philol. sci. diss.]. Dnipropetrovsk, 2010. 24 p.
6. Kushnir I. B. *Simvol zemli ta specifika jogo hudozhn'ogo vtillennja u francuz'kij, bel'gijskij ta shvejcars'kij frankomovnij prozi kincja XIX – pochatku XX stolit' (romani E. Zolja, K. Lemon'e, Sh. F. Ramjuza)*. Diss. dokt. filol. nauk [Symbol of land and the peculiarities of its artistic expression in French, Belgian and Swiss French-speaking prose of the late XIX – early XX centuries (in novels of E. Zola, C. Lemonye, Charles F. Ramyuza). Dr. philol. sci. diss.]. Ternopil, 2011. 20 p.
7. Lisjuk N. A. *Mifologichnij hronotop* [Mythological chronotope]. Kyiv, Ukrain'skij fitosociologichnij centr, 2006. 200 p. (In Ukr.)
8. Matasova Ju. R. *Arhetip u romanistici F. Ficdzheral'da ta V. Domontovicha*. Diss. dokt. filol. nauk [Archetype in the novels of F. Fitzgerald and V. Domontovych. Dr. philol. sci. diss.]. Kyiv, 2005. 21 p.
9. Mosionzhnik L. A. *Chelovek pered licom kul'tury* [A person facing the culture]. Kishinev, Vysshaja antropologicheskaja shkola, 2006. 402 p. (In Rus.)
10. Selivanova O. O. *Suchasna lingvistika: terminologichna enciklopedija* [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Poltava, Dovkillja-K, 2006. 716 p. (In Ukr.)

(Actual linguistic problems)

Archetypes earth, water and air in the argentinean poetry of the beginning of the XX century (in Ukrainian)
[Arhetypy zemlja, voda i povitrja v argentyns'kij poezii' pochatku XX st.]

© Bratel O. M. [Bratel O. M.] olenadorokhova@bigmir.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 81'255.4=111=161.2 «1920/1930»

РАДЯНІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНІХ ПЕРЕКЛАДАХ
ПЕРІОДУ 1920-30-Х РОКІВ

(на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра
роману Гаррієт Бічер-Стоу “Томова хата”)

Н. В. Васильєва

nvasylyeva@gmail.com

пошукувач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Розглядається радянська скорочена переклад-переказ Олексі Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата». Переклад було радянським шляхом введення тогочасних радянських ідеологем. До тексту перекладу радянські потрапили задля заміни релігійного дискурсу, ще присутнього у виданні 1918-го року. Тогочасні радянські ідеологеми зустрічаються також і в інших проаналізованих перекладах періоду 1920-30-х років, тому вважаємо введення до цільового тексту тогочасних радянських ідеологем спільною рисою проаналізованих перекладів періоду 1920-30-х років, що підтверджує одне з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що переклади виконані в один і той самий проміжок часу мають спільні особливості. Також до цільового тексту перекладу було додано канцеляризми, тогочасні мовленнєві кліше та штампи, які потрапили до тексту перекладу внаслідок того, що в Україні на той час було проваджено політику українізації, яка часто перетворювалась на один із засобів радянської українізації. Мовленнєві штампи та канцеляризми зустрічаються також і в деяких творах оригінальної літератури, що підтверджує одне з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що література перекладна перебуває в певних зв'язках з літературою оригінальною. Перспективи дослідження полягають у подальшому вивченні перекладів періоду 1920-30-х років, а саме: дослідженні інших скорочених перекладів-переказів періоду 1920-30-х років; дослідженні спільних особливостей різних перекладів (скорочених перекладів-переробок зокрема) періоду 1920-30-х років; дослідженні спільних особливостей оригінальної та перекладної літератури періоду 1920-30-х років, як підтвердження деяких положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара.

Ключові слова: період 1920-30-х років, теорія полісистеми Ітамара Евен-Зохара, вітчизняна література, перекладна література, типова риса усього корпусу перекладів, канцеляризми, українізація, радянська.

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasylyeva@gmail.com

Радянська в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра роману Гаррієт Бічер-Стоу “Томова хата”) (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”) (На укр. яз.)]
(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

СОВЕТИЗАЦИЯ В УКРАИНСКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПЕРЕВОДАХ ПЕРИОДА 1920-30-Х ГОДОВ

(на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра
 романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”)

Н. В. Васильева

nvasylyeva@gmail.com

соискатель кафедры теории и практики перевода с английского языка Института филологии
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 (Министерство образования и науки Украины)
 01601, г. Київ, бульвар Тараса Шевченко, 14

Рассматриваются случаи советизации в сокращённом переводе-пересказе Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома». Было установлено, что в некоторых случаях советские идеологемы и советизмы были введены для замены религиозного дискурса, который в издании перевода 1918-го года ещё присутствовал.

Привнесение в текст перевода советских идеологем встечается также и в других проанализированных украинских переводах периода 1920-30-х годов, что даёт нам право считать введение в текст перевода советских идеологем общей особенностью проанализированных переводов, что подтверждает одно из положений теории полисистемы Итамара Эвен-Зоха про то, переводы сделанные в один и тот же самый период времени могут иметь общие закономерности. Также в текст перевода были добавлены канцеляризмы, речевые клише и штампы. Их введение в перевод можно объяснить тем, что в Украине во время издания перевода проводилась политика украинизации, которая часто служила одним из средств советизации. Канцеляризмы, речевые клише и штампы встречаются также и в некоторых произведениях украинской оригинальной литературы периода 1920-30-х годов, что может быть подтверждением одного из положений теории литературной полисистемы Итамара Эвен-Зоха про то, что между литературой переводной и национальной существует взаимосвязь. Перспективы исследования состоят в дальнейшем изучении украинских художественных переводов периода 1920-30-х годов: в исследовании общих закономерностей переводов (сокращённых и вольных в частности) периода 1920-30-х годов, в исследовании общих особенностей украинской оригинальной и переводной литератур периода 1920-30-х годов для подтверждения некоторых положений теории литературной полисистемы Итамара Эвен-Зоха.

Ключевые слова: период 1920-30-х годов, теория полисистемы Итамара Эвен-Зоха, переводная литература, отечественная литература, общая особенность всего корпуса переводов, канцеляризмы, украинизация, советизация.

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations(based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel “Uncle Tom's Cabin”) (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekладаh periodu 1920-30-h rokiv

(na materiali skrochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou “Tomova hata”)]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

**SOVIETIZATION IN THE 1920-30's
UKRAINIAN LITERARY TRANSLATIONS
(based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar
of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin")**

N. V. Vasylyeva

nvasylyeva@gmail.com

applicant of Theory and Practice of English Translation department,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article deals with the sovietization of the abridged and free Ukrainian translation by Oleksa Dikhtyar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin". The sovietisms and soviet ideologems were introduced into the translation to compensate for the omission of the religious discourse, which was still present in the 1918 edition of the translation. The then soviet ideologems were also introduced into some other translations of the 1920-30's. That gives us the ground to consider the introduction of the sovietisms to be one of the common traits of the analyzed 1920-30's Ukrainian translations. That confirms one of the ideas of the polysystem theory by Itamar Even Zohar, namely that translations made in the same time period may have common peculiarities. Also some official speech patterns and bureaucratic language clichés were added to the translation as a result of the Ukrainization policy often used as one of the means of the sovietization strategy. Official speech patterns and clichés can also be found in some works of the then Ukrainian national literature. That confirms one of the ideas of the polysystem theory by Itamar Even Zohar that there are some connections between the original and translated literatures. Prospects for research are to continue the study of the 1920-30's Ukrainian translations: the study of other free and abridged Ukrainian translations of the 1920-30's, the study of common peculiarities of Ukrainian translations of the 1920-30's, the study of common traits and similarities between the national and translated literature as the confirmation of some principles of the polysystem theory by Itamar Even-Zohar.

Key words: the 1920-30's, literary polysystem theory by Itamar Even-Zohar, translated literature, national literature, typical trait of the whole body of translations, bureaucratic language clichés, ukrainization, sovietization.

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasylyeva@gmail.com

Радянiзацiя в українських художніх перекладах перiоду 1920-30-х рокiв (на матерiалi скороченого перекладу-переказу Олексi Дiхтиря роману Гаррiет Бiчер-Стоу "Томова хата") (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтиря романа Гарриет Бичер-Стоу "Хижина дяди Тома") (На укр. яз.)]
(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Вступ

Тема перекладацького розквіту періоду 1920-30-х років та питання впливу ідеологічної ситуації в країні на переклад наразі знаходяться в стані активного розроблення перекладознавцями.

Огляд найновіших праць: Присвятила періодові 1920-30-х років свою працю «Український художній переклад та перекладачі періоду 1920-30-х років» Лада Володимирівна Коломієць. Перекладацькому доробку Валер'яна Підмогильного – одного з найталановитіших та найпродуктивніших перекладачів цього періоду – присвятила дисертаційне дослідження А.І.Седлєрова. Розглядає в своїх статтях перекладацьку спадщину Василя Мисика Львівська дослідниця Н.М.Гриців. Також займалися цією темою М.Л.Іваницька, Т.В.Шмігер, А.Є.Здражко, А.Б.Павлюк, Б.В.Мовчан, О.В.Ребрій. Питання ідеології та цензури в перекладі розглядали в своїх працях такі перекладознавці, як О.І.Чередниченко, В.І.Радчук, Н.М.Рудницька, І.П.Забула.

Актуальність дослідження: в той час, як теми передання в перекладі радянських торкалися такі перекладознавці, як А.В. Гарачук, Л.В.Грек, О.М. Рот, А.Є. Ангерчик, С.Влахов, С.Флорин, зворотня проблема, тобто проблема привнесення радянських до цільового тексту все ще лишається недослідженою. Отже, актуальність дослідження зумовлюється необхідністю подальшого, глибшого дослідження цієї теми.

Наукова новизна дослідження: полягає в тому, що вперше було проаналізовано введення радянських, канцеляризмів, тогочасних офіційних мовленнєвих кліше та штампів до перекладів роману Гаррієт Бічер-Стоу «Томова хата» періоду 1920-30-х років. Також було виявлено спільні особливості низки проаналізованих перекладів періоду 1920-30-х років, та спільні особливості перекладної та оригінальної літератури періоду 1920-30-х років, що підтверджує деякі положення теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара.

Методи дослідження: методологічний апарат, що його було обрано для проведення дослідження, складається з синхронного порівняння декількох перекладів першотвору, залучення додаткового матеріалу у вигляді співвідносних оригінальних літературних творів цільовою мовою для перевірки гіпотези. Також було використано метод узагальнення задля визначення спільних особливостей проаналізованих перекладів періоду 1920-30-х років, та спільних особливостей проаналізованих творів перекладної та оригінальної літератури періоду 1920-х

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv

(na materialy skrochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

років, що підтверджує деякі положення теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара.

Матеріал дослідження становили скорочений переклад-переказ для дітей молодшого віку Олексі Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата» (1918 [9], 1928 [10] та 1930-го років видання [11] за показчиком А.Є.Здражко [5]); переробка для дітей цього ж роману Володимира Буряченка 1930-го року видання [12] та англійський оригінал роману.

Об'єкт дослідження: випадки привнесення канцеляризмів, кліше, радянських та тогочасних радянських слоганів до перекладів «Томової хати» Олексі Діхтяра та Володимира Буряченка; випадки вживання канцеляризмів в творах вітчизняної літератури, а саме в романі Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма».

Предмет дослідження: вплив тогочасних політичних та ідеологічних обставин в країні на введення до перекладів тогочасних комуністичних слоганів та канцеляризмів; спільні особливості творів перекладної літератури періоду 1920-30-х років; спільні особливості творів перекладної та вітчизняної літератури як підтвердження деяких положень теорії полісистеми.

Мета дослідження: показати та пояснити з точки зору теорії полісистеми введення до перекладів періоду 1920-30-х років канцеляризмів, тогочасних радянських ідеологем та слоганів, зумовлених тогочасними політичними, ідеологічними та історичними обставинами в країні.

Завдання дослідження:

- виявити випадки вживання канцеляризмів, ідеологем та слоганів в перекладній літературі з огляду на тогочасну політичну та ідеологічну ситуацію в країні мови перекладу;
- пояснити окремі спільні особливості проаналізованих перекладів періоду 1920-30-х років з точки зору теорії полісистеми;
- простежити спільні тенденції до «радянзації» у проаналізованих перекладах та творах оригінальної української літератури 1920-30-х років з точки зору теорії полісистеми.

Основний зміст

Кожен політичний режим потребує літературних творів на підтримку своєї панівної ідеології. На думку Ітамара Евен-Зогара «... самі принципи вибору творів до перекладу визначаються ситуацією, яка панує у (вітчизняній) полісистемі: тексти обираються відповідно до їхньої сумісності з новими підходами і

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasyllyeva@gmail.com

Радянська в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома») (На укр. яз.)]
(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

вірогідної новаторської ролі, котру вони можуть взяти на себе в цільовій літературі» [4, с. 32]. Схожу думку висловлює також Олександр Іванович Чередниченко: «З часів Франка добре відомою є істина, що вже сам добір творів для перекладу має велике культурне та ідеологічне значення» [7:151] (підкреслення наше –Н.В.) читаємо в його розвідці «Дві тенденції в українському художньому перекладі».

Отже, з точки зору підтримки вимог тогочасної радянської ідеології роман Гарріет Бічер-Стоу «Томова хатина» являє собою дуже зручний матеріал як для підтримки основних постулатів тогочасного радянського режиму, так і для обвинувачення режимів ворожих на той час СРСР капіталістичних країн. Щоправда, як для підтримки радянського режиму, так і для обвинувачення чужоземних капіталістичних режимів, інколи перекладачам доводилось вносити певні зміни до тексту роману в перекладі.

Загальновідомо, що на переклад неабияким чином впливає історична та політична ситуація, що має місце в країні на час перекладу твору. Історичними обставинами, що значною мірою вплинули на переклад «Томової хати» Олексі Діхтяра (1928 та 1930 років видання) були боротьба з релігією та українізація: у зв'язку з боротьбою з релігією з перекладу було вилучено теологічний дискурс, а через українізацію – до тексту перекладу було введено тогочасні мовленнєві штампи, кліше тощо. Слід зазначити, що, на думку деяких дослідників, українізація в Україні була одним із засобів радянзації. Як зауважила в приватній розмові Лада Володимирівна Коломієць, шляхом українізації державно-бюрократичного апарату в свідомість населення запроваджувались тогочасні радянські кліше та штампи. Подібну точку зору висловлює також і Юрій Шевельов в праці «Принципи й етапи большевицької політики щодо слов'янських мов у ССРСР». Характеризуючи «*постанову, що формально становить собою початок українізації*» [8, с.10-11] він пише: «*Із постанови виразно видно суть большевицької українізації: говорить не про український апарат, а про пристосування неукраїнського (окупантського) апарату до місцевої людності, щоб таким способом на цю людність впливати*» [8, с.11].

Крім того, якщо взяти до уваги, що дитяча література (зокрема перекладна) завжди була потужним засобом формування, починаючи з дитячого віку, потрібного урядові світогляду у громадян, то стає зовсім не дивно, що в дитячій перекладній літературі з'являються тогочасні радянські ідеологеми.

Маємо зауважити, що інколи тогочасні радянські ідеологеми потрапляли до

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations(based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv

(na materialy skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

тексту перекладу задля заміщення теологічного дискурсу, що ним сповнений оригінал роману та який подеколи зустрічається у виданні перекладу Олексі Діхтяра 1918 року. Авторка роману Гарріет Бічер-Стоу була ревною християнкою. Відповідно, її роман «Томова хата» можна вважати твором суто християнським, герої твору – справжні християни, твір – сповнений християнської моралі, християнських релігійних понять, реплік та побажань. Але через те, що в новоствореному СРСР взагалі та в Україні зокрема на час видання перекладів роману (1928 [10], 1930 [11] pp.) провадилася боротьба з релігією, переважну більшість теологічного дискурсу з перекладу Олексі Діхтяра було вилучено.

Слід зазначити, що у найпершому виданні цього ж самого перекладу Олексі Діхтяра 1918 року [9] теологічний дискурс ще присутній. Спосіб, у який його було «прибрано» з тексту наступних видань 1928 [10] та 1930-го [11] років заслуговує, з нашої точки зору, на окрему увагу. Деякі випущення теологічного дискурсу було компенсовано канцеляризмами, тогочасними кліше та штампами. Наприклад, у виданні 1918 року перекладу Олексі Діхтяра перед втечею Лізи в хатині дядька Тома відбуваються «молитовні збори», а у виданнях 1928 та 1930-го років бачимо вже «товариські збори»: «*The prayer-meeting at Uncle Tom's had... been protracted to a very late hour; and... the consequence was that,... he and his worthy helpmeet were not yet asleep*» [16, с.40]. Видання 1918 року: «Цього вечора у них були молитовні збори, і, закінчивши їх, не встигли вони ще лягти спати, як зачули стукіт у двері» [9, с.18]. Видання 1928 року: «Ось і цього вечора у Тома були товариські збори. Закінчивши їх, не встигла ще сім'я лягти спати, як зачувся стукіт у двері» [10, с.24]. Можна припустити, що ці зміни були зумовлені тогочасною боротьбою з релігією та, внаслідок цього, цензурою. «На перекладача можуть чинити вплив міркування політичного, економічного, чи особистого порядку» [6, 225], пояснює схожі перекладацькі рішення В.Н.Комісаров у праці «Теория перевода (лингвистические аспекты)».

З цих же самих причин у виданнях перекладу 1928 та 1930 року так само починає вірити «у краще майбутнє» [10:64] і рабиня Кассі, мати Елізи. Вважаємо, що в даному випадку обігрується поширена радянська ідеологема «світле майбутнє». Отже, коли Кассі розповідає Тому про своє життя вона каже: «*When I was a girl, I thought I was religious; I used to love God and prayer. Now I'm a lost soul,...*» [16, с.353]. У виданні перекладу 1918 року Кассі ще «поводиться» згідно з оригіналом – «молиться»: «*Раніш я вірила, молилась, а тепер я – пропаща*

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Радянізація в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома») (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

людина» [9, с.56]. В той час, як в перекладах 1928 та 1930-го року у зв'язку зі згаданими вище подіями в Україні (боротьба з релігією тощо), *«молилась»* було замінено на поширену радянську ідеологему *«краще майбутнє»*: *«Раніш я вірила в краще майбутнє, а тепер я – пропавша людина»* [10, с. 64].

Варто зауважити, що інколи через ці заміни в тексті перекладу з'являються певні незрозумілості: наприклад, стає незрозумілим, чому Кассі стала «пропавшою людиною» [10, с. 64] лише через те, що вона перестала вірити в «краще майбутнє» [10, с. 64].

Випадки заміни теологічного дискурсу тогочасними комуністичними ідеологемами, (в наступному випадку варіацією тогочасного слогану «боротися за звільнення поневолених») можна побачити також і в інших перекладах «Хатини дядька Тома» періоду 1920-30-х років. До прикладу, роман в перекладі-переробці для дітей Володимира Буряченка, виданий в 1930-му році в Одесі [12], закінчується тим, що *«в ушах його (Джорджа Шельбі, сина найпершого власника Тома, примітка наша – Н.В.) звучали Томові слова: «О, яке велике щастя любити поневолену людину і до смерті боротися за звільнення рабів»* [12, с.207]. Тоді як в першотворі, останні Томові слова, що Джордж Шельбі їх запам'ятав – інші: *«Oh, Mas'r George, what a thing 'tis to be a Christian!»* [15:402] – *«Містере Джордже, це таке щастя – вірити»* [13, с.436] (переклад-переказ Л.Кузнецової 2012 року видання).

Введення до перекладу тогочасних виховних слоганів та ідеологем зустрічається також і в інших перекладах періоду 1920-30-х років. Про радянізацію в скороченому перекладі-переробці Є.Збарської анімалістичної повісті Ернеста Сетон-Томпсона «Маленькі дикуни» шляхом введення до перекладу виховних слоганів та канцеляризмів пише автор в публікації [2].

Отже, факт наявності спільних особливостей, а саме – радянізації, як певного виду стратегії одомашнення за рахунок введення тогочасних ідеологем та слоганів, зумовленої певними тогочасними ідеологічними вимогами, в різних перекладах одного й того ж самого періоду може бути підтвердженням одного з положень теорії полісистеми ізраїльського вченого Ітамара Евен-Зогара про те, що переклади, виконані в один і той самий період часу набувають спільних «манер» [4, с.31] та «ліній поведінки» [4, с.31], тобто мають спільні особливості. Про інші спільні «лінії поведінки» проаналізованих перекладів періоду 1920-30-х років пише автор в публікаціях [1] та [3].

Крім того, аналізуючи будь-який переклад, неможливо оминати увагою

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations(based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv

(na materialy skrochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

ідіолект перекладача. Маємо зазначити, що в перекладі-переказі Олекси Діхтяра присутня значна кількість канцеляризмів, мовленнєвих кліше та штамів. Отже, виходячи з наявності в перекладі великої кількості канцеляризмів та мовленнєвих штамів, можна зробити припущення, що перекладачеві за службовими обов'язками, або ще за якимись обставинами життя, іншими ніж переклад, доводилось мати справу з текстами, в яких зустрічалося дуже багато канцеляризмів та мовленнєвих штамів.

Наявність мовленнєвих штамів та канцеляризмів в перекладі-переказі Олекси Діхтяра також можна було б пояснити тим, що на той час в країні відбувалась українізація, по установах вводилось чимало мовленнєвих штамів та кліше. Отже, люди розмовляли цими кліше на роботі, вживали офіційні кліше та штампи і в повсякденному мовленні. На думку Лади Володимирівни Коломієць, що вона висловила її у вже згадуваній нами приватній розмові, «під обгорткою» українізації суспільству нав'язувались радянські ідеологічні штампи». Схожу думку можна побачити також і в цитованій вище праці Юрія Шевельова «Принципи й етапи большевицької політики щодо слов'янських мов у СРСР». Описуючи українізацію в період 1923-1929рр. він пише: «...по суті, українізація стала ареною прихованої боротьби українських і антиукраїнських, большевицько-окупантських сил. Тим-то її наслідком було, з одного боку, поширення української мови серед міських елементів і поглиблення знання української мови й культури, а з другого боку, серед деяких прошарків людності – компромітація української мови. Таке подвійне становище викликало реакцію з обох сторін» [8, с. 15]. Таким чином, через зазначені особливості ідіолекту перекладача Олекси Діхтяра та через українізацію як засіб радянської, в перекладі-переказі Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата» рабиня Кассі приходить до свого останнього й найжорстокішого власника Легрі, «щоб виказати йому зневагу й обурення» [10, с.66] (до тексту перекладу цей зворот потрапив шляхом компресії-переказу); Том «виявляв з приводу цього, (з приводу втечі двох рабів – примітка наша – Н.В.) хоча й непомітну, радість» [10, с. 68] (переказ-компресія); розповідь Лізи «про те, як вона втекла...» «до сліз зворушує» «присутніх» [10, с. 37] (переказ-компресія); пароплав, що на ньому работорговець Галлі віз Тома, зупиняється «біля зазначеного города» [10, с.44] (переказ-компресія); батько Єви, «не забороняв їй мати стосунки з невольниками» [10, с. 48] (переказ-компресія); «Галлі, користуючись з випадку, одержав чимало грошей за невольника Тома» [10, с. 48] (переказ-компресія); «Розмова між сенатором Бердом та його дружиною

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasyljeva@gmail.com

Радянська в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу «Томова хата») (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома») (На укр. яз.)]
(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

[10, с. 35] «знов торкнулася питання про видачу втікачів» (переказ-компресія). Нову главу перекладач розпочинає за допомогою ввідного кліше «як вже згадувалось»: «Як вже згадувалось, Тома було перепроваджено до Нового Орлеану на продаж» [10, с. 56].

Отже, беручи до уваги той факт, що переклад-переказ призначався «для дітей молодшого віку», доречність вживання канцеляризмів в наведених попередніх та подальших прикладах можна піддати сумніву.

Також маємо зазначити, що є випадки, коли офіційні звороти та канцеляризми потрапляють до перекладу іншим шляхом, ніж переказ-компресія. Наприклад, в описі сцени прощання Лізи з родиною дядька Тома, читаємо: «І, прийнявши щиросерді побажання, вона, заливаючись слізьми, навіки розлучилася з ними» [10, с.25]. Тобто, після своєї схвильованої, але дещо сповненої канцеляризмами розмови Еліза «приймає щиросерді побажання» ніби на якомусь офіційному прийомі за якимось дипломатичним протоколом. Тоді як в першотворі та у виданні 1918 року Ліза приймає не «побажання», а «благословення»: «A few last words and tears, a few simple adieus and blessings, and, clasping her wondering and affrighted child in her arms, she glided noiselessly away» [16, с.41] – Видання перекладу Олексі Діхтяра 1918 року: «Прийнявши благословення та щиросерді побажання, вона, заливаючись слізьми, навіки розлучилася з ними» [9, с. 20]. Таким чином, вилучення з перекладу релігійного терміну «blessings» – «благословення» та усічення сталого словосполучення «приймати благословення» призвело до появи в перекладі офіційного кліше «приймати побажання».

Крім авторської мови, привнесення до тексту перекладу канцеляризмів та штампів можна побачити також і в мовленні героїв. Наприклад, в перекладі-переказі неосвічений работорговець Галлі обіцяє новокупленій рабині, що «він і для неї створить найкращі обставини» [10, с.45] (переказ-компресія). В наступному прикладі, коли Ліза прощається з родиною дядька Тома перед тим, як втекти від господарів, в першотворі вона каже: «Do try, if you can, to get word to him. Tell him how I went and why I went, and tell him I'm going to try and find Canada» [16, с.41]. – «То ви вже постарайтесь, як зможете, сповістити його про мене. Розкажіть йому, як я втекла і чому втекла. Скажіть, що я спробую дістатися Канади» [14, с.41] (переклад Володимира Митрофанова 2008-го року видання). В аналізованому перекладі-переказі 1928-го року Олексі Діхтяра Ліза просить дядька Тома з дружиною «вжити заходів»: «Вживіть заходів, щоб

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations(based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv

(na materialy skrochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

повідомити мого чоловіка про мою втечу, і скажіть, що я буду силкуватися прибути до Канади. Він ще нічого не знає про мій намір: розкажіть йому, як і через що я на таке зважилась...» [10, с.25].

Підтвердження активного на той час використання мовленнєвих штампів, канцеляризмів та кліше можна побачити також і в тогочасній вітчизняній літературі. До прикладу, в романі Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма», де їх використання відігравало іронічну роль як засіб характеристики персонажів, дружина професора Маркевича переконує свого чоловіка, що для того, щоб допомогти дочці Ірен, вони *«повинні вжити заходів»* [15, с. 653]. Інший герой цього ж роману, професор Славенко, який *«уже всі питання розв'язав...»* [15, с. 574], *«тримається поступових поглядів на покоївку»* [15, с.654].

Також про паралелі стосовно вживання канцеляризмів між текстом роману Валер'яна Підмогильного «Невеличка драма» та скороченим перекладом-переробкою Є.Збарської анімалістичної повісті Ернеста Сетон-Томпсона «Маленькі дикуни» пише автор в публікації [2]. Отже, наявність мовленнєвих штампів також і в тогочасній вітчизняній літературі могла б бути ще одним підтвердженням згаданого вище положення теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що перекладна література має певні зв'язки з літературою країни мови перекладу.

Висновки

Таким чином, в результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- переклад-переказ «Томової хати» Олексі Діхтяра було радянізовано, тобто значною мірою наближено до тогочасної радянської дійсності за рахунок введення до тексту перекладу а) тогочасних радянських ідеологем та радянізмів; б) мовленнєвих кліше, офіційних штампів та канцеляризмів;
- деякі радянізми було введено до тексту задля компенсації вилучених з першого видання перекладу релігійних термінів;
- мовленнєві штампи потрапляють до перекладу шляхом вилучення релігійних термінів або через особливості ідіолекту перекладача, що були зумовлені історичними обставинами країни мови перекладу, а саме – українізацією державно-бюрократичного апарату, що мало свій вплив на мову перекладної літератури;
- в інших випадках канцеляризми та мовленнєві кліше частіше за все

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Радянiзацiя в українських художніх перекладах перiоду 1920-30-х рокiв (на матерiалi скороченого перекладу-переказу Олексi Дiхтяра роману Гаррiет Бiчер-Стоу «Томова хата») (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу «Хижина дяди Тома») (На укр. яз.)]
(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

потрапляють до перекладу шляхом переказу-компресії;

– мовленнєві штампи та канцеляризми в тексті перекладу зустрічаються як в мовленні героїв, так і в авторській мові;

– тогочасні слогани, ідеологеми та канцеляризми зустрічаються також і в інших перекладах «Томової хати» періоду 1920-30-х років, а також в інших проаналізованих перекладних творах періоду 1920-30-х років (повість «Маленькі дикуни» Ернеста Сетона-Томпсона в перекладі Є.Збарської), що підтверджує одне з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про те, що переклади виконані в один і той самий проміжок часу мають спільні особливості;

– мовленнєві штампи та канцеляризми зустрічаються також і в творах вітчизняної літератури, що може бути підтвердженням одного з положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара про взаємозв'язок між літературою вітчизняною та перекладною.

Перспективи подальших наукових розвідок

Вважаємо перспективним подальше дослідження перекладів періоду 1920-30-х років, а саме: дослідження інших скорочених перекладів-переказів періоду 1920-30-х років; дослідження динаміки вибору творів дитячої літератури до перекладу згідно тогочасних (1920-30-ті рр.) ідеологічних вимог; дослідження спільних особливостей різних перекладів (скорочених перекладів-переробок зокрема) періоду 1920-30-х років та дослідження спільних особливостей оригінальної та перекладної літератури періоду 1920-30-х років як підтвердження деяких положень теорії полісистеми Ітамара Евен-Зогара.

Література

1. Васильєва Н.В. Відтворення ситуацій з кінологічним компонентом в українських перекладах періоду 1920-30-х років // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – Київ 2014. – Вип.25. – С. 79-98.
2. Васильєва Н.В. Одомашнення в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років // Мовні і концептуальні картини світу / – ВПЦ “Київський університет”. – 2014. – Вип. 50. – С.121-130
3. Васильєва Н.В. Теорія полісистеми Ітамара Евен-Зогара на українському ґрунті періоду 1920-30-х років // Проблеми семантики слова, речення та тексту / вип. 33, с.38-55, Збірник наукових праць, Київ – 2014, К.: Вид. центр КНЛУ, 2014. – 255с..
4. Евен-Зогар, Ітамар Місце перекладної літератури в літературній полісистемі, пер. Андрій Савенець, [в:] Літературознавчі та лінгвістичні студії. Загальна редакція Нелі Лисенко та Романа Мниха. – Дрогобич: Коло, с.30-38. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/papers/translated/iez-misce-pl.pdf>

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations(based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv

(na materialy skrochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

5. *Здражко А.Є.* Українські видання перекладної дитячої літератури від 1900 до 2011рр. : [бібліографічний покажчик] / Укладач Здражко А.Є. – Херсон: ПП Вишемірський В.С., 2012. – 132с.
6. *Комиссаров В.Н.* Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высш. шк., 1990. – 253с.
7. *Чередниченко О.І.* Дві тенденції в українському художньому перекладі // Про мову і переклад. – К.: Либідь, 2007. – 248с.
8. *Шевельов Юрій.* Принципи й етапи большевицької політики щодо слов'янських мов у СССР. Валерій Марченко. Київський діалог / За загальною редакцією Лариси Івшиної. – Видання перше. Бібліотека газети «День» «Україна Incognita» ПрАТ «Українська прес-група». 2013 – 64с.

Джерельна база

9. *Бічер-Стоу Г.* Томова хатка: Видання, скорочене для дітей молодшого віку з малюнками та життєписом авторки. / Гарріет Бічер-Стоу. Переказав Олекса Діхтяр. К.: Час, 1918. – 63с. з іл.
10. *Г. Бічер-Стоу,* Томова хата, переказав Олекса Діхтяр. Державне Видавництво України, 1928, 72с.
11. *Г.Бічер-Стов.* Томова хата, Державне видавництво України, Харків-Одеса 1930, 78с. Видання, скорочене для дітей молодшого шкільного віку. переказав Олекса Діхтяр
12. *Г.Бічер-Стов,* Томова Хатина. Переробка для дітей. Переклав Володимир Буряченко. Видавництво «Одесполіграф» 1930, 208с.
13. *Гарріет Бічер-Стоу,* Хатина дядька Тома. Переказ Л. Кузнєцової. К.: Країна мрій, 2012. – 464с.: іл. Серія «Всеволод Нестайко радить почитати».
14. *Бічер-Стоу, Гарріет.* Хатина дядька Тома. З англ. пер. В.І.Митрофанов. К.: «Школа», 2008. – 352с.
15. *Підмогильний, В.П.,* Невеличка драма // Підмогильний В.П. Оповідання. Повість. Романи. К.: Наукова думка, 1991. – (Б-ка укр. літ. Рад. укр. літ.), – С.539-741.
16. *Beecher Stowe, Harriet.* Uncle Tom's Cabin. London, Glasgow and Bombay, Blackie and Son Limited, [s.a], 419p. Printed and Bound in Great Britain by Blackie and Son Limited, Glasgow.

References

1. *Vasylyeva N.V.* Vidtvorennya sytuatsiy z kinologichnym komponentom v ukrayins'kykh perekkladakh periodu 1920-30-kh rokiv [Rendering the situations with cynological component in the translations of the 1920-30's period]. Problemy semantiky, pragmatyky ta kognityvnoii lingvistyky [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics] Kyiv 2014, no 25 pp79-98. (In Ukr.)
2. *Vasylyeva N.V.* Odomashnennya v ukrayinskikh khudozhnikh perekhladakh periodu 1920-30-kh rokiv [Domestication strategy in the 1920-30's Ukrainian literary translations]. Movni

© Васильєва Н. В. [Васильева Н. В.] nvasilyeva@gmail.com

Радянізація в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олекси Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу “Томова хата”) (Українською)
[Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”) (На укр. яз.)]
(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

i kontseptual'ni kartyny svitu. [Language and conceptual pictures of the world]. Publishing Centre "The University of Kyiv", 2014. No 50, pp.121-130. (In Ukr.)

3. Vasylyeva N.V. Teoriya polisystemy Itamara Iven-Zohara na ukrayins'komu grunti periodu 1920-30-kh rokiv [The polisystem theory by Itamar Even-Zohar on the Ukrainian ground of the 1920-30's]. Problemy semantyky slova, rechennya ta tekstu. [Problems of the word, sentence and text semantics] Kyiv, 2014, no 33, pp. 38-55. (In Ukr.)

4. Even-Zohar, Itamar Mistse perekladnoyi literatury v literaturniy polisystemi. Translated by Andriy Savenets'. [The position of translated literature within the literary polysystem]. Available at: <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/papers/translated/iez-misce-pl.pdf> (accessed 25.03.2014)

5. Zdrachko A. Ye. Ukrayins'ki vydannya perekladnoyi dytiachoyi literatury vid 1900 do 2011 rr. [Ukrainian editions of translated children's literature from 1900 till 2011]. Bibliografichniy pokazhchik [Bibliography]. Kherson, PP Vyshemirs'kyi V.S. Publ.

6. Komissarov V.N. Teoriya perevoda [Theory of translation]. Moscow, Vysshaya Shkola Publ. 1990. 253p.

7. Cherednychenko O.I. Dvi Tendentsii v Ukrains'komu Khudozhniomu Perekladi [Two Tendencies in Ukrainian Literary Translation] // Pro Movu i Pereklad. [About Language and translation].- Kyiv. Lybid' Publ., 2007. 248p.

8. Sheveliov Yuriy. Pryntsypy I etapy bol'shevyts'koyi polityky shchodo slov'yans'kykh mov u SSSR. [Principles and stages of the bolsheviks' policy on Slavonic languages in the USSR]. Valeriy Marchenko. Kyivs'kyi dialog. [Kyiv dialogue] First ed. Ukrayins'ka pres-grupa Publ. 2013. 64p.

9. Bicher-Stou H. Tomova Khatka. transl. by Oleksa Dikhtyar. Kyiv, Chas Publ., 1918. 63p. (Engl.ed. Harriet Beecher- Stowe. Uncle Tom's Cabin.)

10. Bicher-Stou H. Tomova Khata. transl. by Oleksa Dikhtyar. Kyiv, Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy Publ., 1928. 72p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe, Uncle Tom's Cabin.)

11. Bicher-Stov H. Tomova Khata. transl. by Oleksa Dikhtyar. Kharkiv-Odesa, Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy Publ., 1930. 78p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe, Uncle Tom's Cabin).

12. Bicher-Stov H. Tomova Khatyna. transl. by Volodymyr Buriachenko. Odesa, Odespoligraph Publ., 1930. 208p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe, Uncle Tom's Cabin).

13. Bicher-Stou H. Khatyna Diad'ka Toma. transl. by L.Kuznietsova. Kyiv, Krayina mriy Publ. 2012. 464p. (Engl.ed.: Harriet Beecher Stowe. Uncle Tom's Cabin)

14. Bicher-Stou H. Khatyna Diad'ka Toma. transl. by Volodymyr Mytrofanov. Kyiv, Shkola Publ. 2008. – 352p. (Engl.ed. Uncle Tom's Cabin; or, Life Among the Lowly By Harriet Beecher Stowe. Ward, Lock and Co., limited. London and Melbourne)

15. Pidmogyl'nyi V.P. Nevelychka drama [A little touch of Drama – transl. by George Luckiy] Kyiv, Naukova dumka Publ., 1991. pp. 539-741.

16. Harriet Beecher Stowe, Uncle Tom's Cabin. London, Glasgow and Bombay. Blackie and Son Limited, [s.a], 419p. Printed and Bound in Great Britain by Blackie and Son Limited, Glasgow.

(Translation problems)

Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations(based on the abridged and free translation

by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin") (in Ukrainian)

[Radjanizacija v ukrai'ns'kyh hudozhnih perekladah periodu 1920-30-h rokiv

(na materiali skorochenogo perekladu-perekazu Oleksy Dihtjara romanu Garriet Bicher-Stou "Tomova hata")]

© Vasylyeva N. V. [Vasyl'jeva N. V.] nvasylyeva@gmail.com

УДК 811.112.2:81'42:659.1

АКТУАЛІЗАЦІЯ СТЕРЕОТИПІВ МАСКУЛІННОСТІ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ РЕКЛАМІ

I. О. Велика

irena_deutsch@yahoo.de,

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології і перекладу
Запорізького національного університету
(Міністерство освіти і науки України)
69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

О. С. Влезько,

vlezko.olga@gmail.com

студентка кафедри німецької філології і перекладу
Запорізького національного університету
(Міністерство освіти і науки України)
69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

Стаття написана у руслі актуальних проблем сучасної гендерної лінгвістики та присвячена дослідженню проблеми актуалізації стереотипів маскулінності у німецькомовній рекламі. Гендер як складний поліфункціональний феномен відображається у мові за допомогою певних стереотипів, які формуються впродовж значного відрізка часу. У статті розглянуто класичні стереотипи фемінності і маскулінності, з'ясовані особливості мовної репрезентації стереотипів маскулінності. Встановлено шляхи реалізації гендерних стереотипів маскулінності в німецькомовній рекламі. Виявлено, що включення гендерних стереотипів у рекламу – це використання не тільки жіночих і чоловічих образів, але й певних кольорів, музики та вербальних елементів. У статті досліджено мовні особливості актуалізації гендерних стереотипів рекламного дискурсу. Розглянуто текстовий компонент рекламного оголошення. Виявлено, що мовна репрезентація стереотипу «Чоловік повинен бути привабливим» підтверджує факт зміни гендерних акцентів у німецькому суспільстві сучасності. Перспективи дослідження полягають у подальшому дослідженні актуалізації стереотипів фемінності та маскулінності на матеріалі німецькомовної реклами, а також аналіз змін класичних гендерних стереотипів сучасними стереотипами фемінності і маскулінності.

Ключові слова: маскулінність, гендер, стереотип, актуалізація, реклама, аналіз, феномен.

АКТУАЛИЗАЦИЯ СТЕРЕОТИПОВ МАСКУЛИННОСТИ В НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОЙ РЕКЛАМЕ

И. О. Великая

irena_deutsch@yahoo.de,

канд. филол. наук, доцент кафедры немецкой филологии и перевода

Запорожского национального университета

(Министерство образования и науки Украины)

69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66

О. С. Влезько

vlezko.olga@gmail.com

студентка кафедры немецкой филологии и перевода

Запорожского национального университета

(Министерство образования и науки Украины)

69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66

Статья написана в русле актуальных проблем современной гендерной лингвистики и посвящена исследованию проблемы актуализации стереотипов маскулинности в немецкоязычной рекламе. Гендер, как сложный полифункциональный феномен, отражается в языке с помощью определенных стереотипов, которые формируются в течение значительного отрезка времени. В статье рассмотрены классические стереотипы феминности и маскулинности, выяснены особенности языковой репрезентации стереотипов маскулинности. Установлены пути реализации гендерных стереотипов маскулинности в немецкоязычной рекламе. Выявлено, что включение гендерных стереотипов в рекламу - это использование не только женских и мужских образов, но и определенных цветов, музыки и вербальных элементов. В статье исследованы языковые особенности актуализации гендерных стереотипов рекламного дискурса. Рассмотрен текстовый компонент рекламного объявления. Выявлено, что языковая репрезентация стереотипа «Мужчина должен быть привлекательным» подтверждает факт изменения гендерных акцентов в немецком обществе современности. Перспективы исследования заключаются в дальнейшем исследовании актуализации стереотипов феминности и маскулинности на материале немецкоязычной рекламы, а также в анализе изменений классических гендерных стереотипов и их замещении современными стереотипами феминности и маскулинности.

Ключевые слова: маскулинность, гендер, стереотип, актуализация, реклама, анализ, феномен.

ACTUALIZATION OF MASCULINITY STEREOTYPES IN GERMAN ADVERTISING

I. O. Velyka

irena_deutsch@yahoo.de,

PhD (Philology), associate professor of German philology and translation department,
Zaporizhzhya National University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
Zhukovskogo str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine, 69600

O. S. Vlezko

vlezko.olga@gmail.com

student of German philology and translation department,
Zaporizhzhya National University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
Zhukovskogo str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine, 69600

The article is devoted to the actual problems of modern gender linguistics and to the problem of actualization of the stereotypes of masculinity in German advertising. Gender as a complex multifunctional phenomenon is reflected in language with help of certain stereotypes, which are formed over a considerable length of time. The article deals with the classic stereotypes of femininity and masculinity, peculiarity of language representation of stereotypes of masculinity is clarified. The ways of realization of gender stereotypes of masculinity in German advertising are ascertained. It was found that the inclusion of gender stereotypes in advertising is not only the use of male and female images, but it is also use of certain colors, music and verbal elements. The language features of mainstreaming of gender stereotyping advertising discourse are researched in the article. The text components of advertisement are considered. It was revealed that the linguistic representation of the stereotype "A man must be attractive" confirms the change of gender emphasis in modern German society. Prospects for research are to continue study of actualization of stereotypes of masculinity and femininity in the German language advertising, as well as the analysis of changes of gender stereotypes.

Key words: masculinity, gender, stereotype, actualization, advertising, analysis, phenomenon.

Вступ

Гендерні дослідження мають довгу історію. Дослідження відомих лінгвістів (Е. Сепір, Ю.С. Степанов, О. Есперсен) продемонстрували, що існують чоловічі та жіночі варіанти мов, які характеризуються особливостями вимови, словотвірними ресурсами, граматичними формами, частотністю використання тих чи інших мовних засобів.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім ступенем дослідження рекламного дискурсу, а саме лінгвістичного аспекту реклами.

Об'єкт нашого дослідження становить німецькомовна реклама.

Предметом дослідження є особливості актуалізації стереотипів маскулінності в німецькомовній рекламі.

Мета нашого дослідження полягає у встановленні шляхів реалізації гендерних стереотипів маскулінності в німецькомовній рекламі.

Згідно з метою дослідження нами висувуються такі завдання:

1. розкрити поняття «гендер», «стереотип», «гендерний стереотип», «реклама», «рекламний дискурс»;
2. встановити класичні стереотипи фемінності і маскулінності;
3. з'ясувати особливості мовної репрезентації стереотипів маскулінності.

Матеріалом дослідження обрані німецькомовні рекламні оголошення, що розміщено у журналах для чоловіків та звернено на чоловічу аудиторію.

Методи дослідження ґрунтуються на аналізі вербальної та невербальної складової рекламних оголошень, під чим розуміється як аналіз кольорової гами та образів реклами, так і аналіз текстової складової рекламних оголошень.

Наукова новизна дослідження полягає у з'ясуванні мовних особливостей актуалізації гендерних стереотипів рекламного дискурсу, адже реклама, зазвичай, розглядається як феномен, що знаходиться на периферії соціології, психології та маркетингу.

Основний зміст

Гендерні дослідження базуються на тому, що у кожної людини існує два типи статі: біологічна (стать, Geschlecht, sex) та соціокультурна (гендер, Gender, gender). Якщо біологічна стать – це сукупність анатомічних та фізіологічних ознак, завдяки яким можна визначити особу жіночої або чоловічої статі, то гендер, або соціокультурна стать людини – це сукупність соціальних очікувань і норм, цінностей та реакцій, які формують окремі риси особистості.

Гендер як продукт суспільних відносин і культурної традиції закріплений як у суспільній, так і в індивідуальній свідомості. Лінгвістику цікавить перш за все не сам гендер, який є по суті екстралінгвістичним, а точніше когнітивним феноменом, а мовні механізми його конструювання, а також позамовні фактори, що впливають на цей процес. Актуальним науковим питанням є те, яким чином гендер відображається у тексті, які вербальні та невербальні засоби приймають участь у його конструюванні.

Стать і гендер знаходяться на різних полюсах життя людини. Стать людини є притаманною з моменту народження, її не обирають. Стать детермінована

(Problems of cognitive linguistics)

Actualization of masculinity stereotypes in German advertising (in Ukrainian)

[Aktualizacija stereotypiv maskulinnosti u nimec'komovnij reklami]

© Velyka I. O. [Velyka I. O.] irena_deutsch@yahoo.de, Vlezko O. S. [Vlez'ko O. S.] vlezko.olga@gmail.com

біологічними факторами, гормональним статусом, генетичними відмінностями тощо. Гендер – це конструкція іншого типу. Це своєрідний підсумок соціалізації людини у суспільстві згідно з її статевою приналежністю. Чоловіки та жінки є культурними продуктами своїх суспільств. Як писала Симона де Бовуар, вирішальним фактором у формуванні відмінностей є культура: «... жінкою не народжуються, нею стають» [10, с. 154]. Отже, думка письменниці та філософа відображає ідею про неможливість обрання людиною статі.

Розглянемо поняття «гендер» більш детально.

І.І. Халєєва визначає гендер як міждисциплінарну інтригу, в основі якої сплітається велика кількість наук про людину [1, с. 81]. Таким чином, спостерігаємо визначення поняття гендеру як загальної дисципліни, котра включає в себе всі науки, що досліджують людину.

Якщо говорити про структуру гендера, то А.А. Хвостов [11, с. 194-195] виділяє такі його складові: гендерні ідеали, гендерну ідентичність, гендерні ролі та біологічну стать. *Гендерна ідентичність* трактується як сприйняття, ідентифікація себе як чоловіка або жінки. *Гендерні ідеали* – це уявлення щодо призначення чоловіка або жінки, що відбивають культурні уявлення про чоловічу та жіночу поведінку. *Гендерні ролі* – диференціювання діяльності, статусів, прав та обов'язків індивідів залежно від їх статевої приналежності. *Гендерні ролі* – тип ролей соціальних, вони нормативні, відображають певні соціальні очікування, виявляються у поведінці. Під *біологічною статтю* розуміється генетичний код індивіда [5, с. 4]. Отже, таким чином можна зробити висновок, що гендер є феноменом складним та має комплексну розгалужену структуру.

У нашому дослідженні ми будемо дотримуватись визначення «гендеру», що наводиться А.В. Кириліною [2, с. 4], оскільки цю дефініцію ми вважаємо найбільш влучною. Отже, під «гендером» ми будемо розуміти елемент наукової моделі людини, яка відбиває соціокультурні аспекти статі, зафіксовані мовою. Таким чином, гендер розглядається як один із параметрів людської особистості, що включає в себе не тільки стать як біологічну субстанцію, але й як культурно зумовлений розумовий конструкт. Гендер – це соціокультурний конструкт, пов'язаний із приписуванням індивіду певних якостей і норм поведінки на основі його біологічної статі.

Оскільки гендер є складним поліфункціональним феноменом, він найчастіше відображається у мові за допомогою певних стереотипів, які формуються впродовж значного відрізка часу.

У нашому дослідженні під стереотипом розуміємо усталене ставлення людини або людей до подій, зформоване на основі їх порівняння з внутрішніми ідеалами. За

суттю та головним призначенням стереотип створюється для популяризації якоїсь певної ідеї або образу із висвітленням однієї сторони зображуваного об'єкта, або із перекручуванням дійсності і виданням бажаного за дійсне.

Отже, одним із найбільш характерних засобів тактики формування та ідентифікації «свого кола» людей є гендерні стереотипи «справжній чоловік», «справжня жінка». Гендерний стереотип, поряд з етнічним та соціальним, займає важливе місце у формуванні національної картини світу.

Культура кожного етносу, кожного суспільства, як і уява соціалізованого в ній індивіда, містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки та жінки і чим вони повинні займатись.

Дослідники В.П. Агєєва, В.В. Близнюк, І.О. Головашенко, П.П. Горностай, Н.В. Лавриненко [7, с. 158] під гендерними стереотипами розуміють усталені узагальнені уявлення стосовно спільнот чоловіків і жінок. Під поняттям «гендерний стереотип» А.П. Мартинюк має на увазі історично мінімізоване типізоване уявлення, що склалося в колективній свідомості певного лінгвокультурного соціуму, про атрибути, які є властивими/невластивими індивіду, якого соціум кваліфікує як чоловіка чи жінку, а еталон – як уявлення про атрибут, що є бажаним/небажаним для цього індивіда [6 с. 103-109; 8 с. 47]. Рода Унгер [9, с. 129] під гендерними стереотипами розуміє соціально конструйовані категорії «маскуліність» і «фемінність», які підтверджуються різною в залежності від статі поведінкою, а також різним розподілом чоловіків та жінок усередині соціальних ролей і статусів, які підтримуються психологічними потребами людини вести себе у соціально схваленій манері та відчувати цілісність і несуперечливість. Це визначення ми вважаємо найбільш коректним, тому що, по-перше, воно фіксує соціально і культурно обумовлену природу гендерних стереотипів, по-друге, відображає роль цих стереотипів в ідентичності особистості.

Таким чином, гендерні стереотипи, як узагальнені уявлення про чоловіків та жінок, слід тлумачити насамперед як гендерно-рольові стереотипи, що стосуються розуміння різноманітних ролей і видів діяльності для чоловіків та жінок, а також як стереотипи гендерних рис, тобто психологічних та поведінкових характеристик, притаманних чоловікам і жінкам. Ці два компоненти тісно пов'язані між собою, тому що саме вони лежать в основі сприйняття індивіда.

У цьому зв'язку цікавим є кроскультурний аналіз уявлень про притаманні чоловікам і жінкам психологічні і поведінкові риси, проведений Дж. Вільямсом і Д. Бест. Щоб дослідити, які саме риси вважаються характерними для чоловіків, а не для жінок, і навпаки, було проведено опитування студентів обох статей з 25 країн світу. Результати цього масштабного експерименту наведено у таблиці 1:

(Problems of cognitive linguistics)

Actualization of masculinity stereotypes in German advertising (in Ukrainian)

[Aktualizacija stereotypiv maskulinnosti u nimec'komovnij reklamij]

© Velyka I. O. [Velyka I. O.] irena_deutsch@yahoo.de, Vlezko O. S. [Vlezko O. S.] vlezko.olga@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Таблиця 1

Риси, що асоціюються з чоловіками	Риси, що асоціюються з жінками
агресивний, активний, брутальний, відважний, владний, зарозумілий, здібний, безпринципний, дотепний, авантюристичний, врівноважений, впертий, цинічний, витривалий, гамірливий, підприємливий, енергійний, жорстокий, жартівливий, незалежний, індивідуалістичний, ініціативний, з широкими інтересами, винахідливий, лінивий, самовпевнений, нестерпний, суворий, нестримний, прагне задоволення, педантичний, прогресивний, швидкий, раціональний, реалістичний, нерозважливий, спритний, непохитний, сильний, серйозний, тямущий, хвалькуватий, самовдоволений, рішучий, скупий, незворушний, непокірний, неприязний, схильний до ризику, схильний командувати	нещира, ніжна, вразлива, забобонна, обережна, непостійна, чарівна, плаксива, хитра, збентежена, допитлива, залежна, мрійлива, емоційна, збудлива, прискіплива, боязка, ненадійна, нерозумна, поблажлива, легковажна, метушлива, м'яка, з розвиненою уявою, добра, співчутлива, скромна, дратівлива, терпляча, приємна, манірна, жалібна до себе, сентиментальна, сором'язлива, чуйна, витончена, покірна, схильна до навіювання, балакуча, несмілива, образлива, нечестолобна, нерозсудлива, непостійна, м'якосерда, слабка, схвильована, розуміюча

Як бачимо, при характеристиці стереотипних рис чоловіків та жінок вживаються лексичні одиниці як з позитивним, так і з негативним оцінним компонентом, в той час як нейтральних слів не спостерігається. Значна кроскультурна подібність гендерних стереотипів свідчить про подібність соціального розподілу праці між статями, який виник у давні часи, урізноманітнювався в ході історичного розвитку, але все ж зберігав за жінками відповідальність за виконання внутрішньосімейних видів праці, а за чоловіками – позасімейні види діяльності [7, с. 164-167]. Отже, проведений кроскультурний аналіз зображає сучасні асоціації молоді, які виникають у зв'язку з чоловіком та жінкою. Можна стверджувати про існування патріархальної парадигми мислення, що відображає сприйняття світу як якоїсь структури, елементи якої полярні й вибудовані у вигляді ієрархічної моделі. «Чоловіче» і «жіноче» начало сприймаються як полярні категорії. Чоловіче ототожнюється з духом, культурою, активністю, силою, раціональністю, світлом тощо. «Жіноче» – з матерією, хаосом, природою, пасивністю, слабкістю, емоційністю, що і знаходить своє відображення у мові [3, с. 117].

© Велика І. О. [Великая И. О.] irena_deutsch@yahoo.de, Влезько О. С. [Влезько О. С.] vlezko.olga@gmail.com

Актуалізація стереотипів маскулінності у німецькомовній рекламі (Українською)

[Актуализация стереотипов маскулинности в немецкоязычной рекламе) (На укр. яз.)]

(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

Отже, гендерний аспект категорії оцінки припускає розгляд того, як вербалізуються мовою ролі, норми, цінності, що приписані суспільством жінкам та чоловікам, а саме, як конструюються і віддзеркалюються у мові гендерна асиметрія й ієрархія.

У сучасному суспільстві панує образ жінки, пов'язаний насамперед із будинком та родиною, адже для «справжньої жінки» головним є родина і кохання, вона терпляча, чоловік для неї – авторитет. Місце жінки у суспільстві – передусім родина, середня ланка у медицині, освіті, сфері обслуговування. «Справжній чоловік» – це активний, сильний, фізично витривалий, агресивний, інтелектуальний, вольовий і компетентний в усьому, що стосується економіки, техніки, бізнесу [8, с. 111]. Однак, кожного дня по телебаченню, у глянцевиx журналах можна побачити і гарних струнких дівчат-моделей, які символізують собою жіночу вроду та успіх. Поряд із ними такі ж гарні, впевнені у собі чоловіки-моделі, красиво вбрані, керують дорогим авто, посміхаються. Таким чином, засоби масової комунікації також застосовують гендерні стереотипи і формують у людей певні уявлення про те, як мають виглядати справді щасливі самодостатні представники обох статей.

Одним із найбільш популярних способів звернути увагу до товару є реклама. Реклама – це явище надзвичайно багатоаспектне. Тому не дивно, що існує значна кількість тлумачень цього поняття і визначень самого терміна. Віл'ям Уеллс під рекламою розуміє інформацію, поширену будь-яким способом, у будь-якій формі та з використанням будь-яких коштів, яка адресована невизначеному колу осіб та спрямована на атракцію об'єкта рекламування, формування або підтримку інтересу до нього і його просування на ринку [14, с. 3]. Отже, під рекламою розуміють інформацію, метою якої є привертання уваги.

Вивченню реклами з лінгвістичної точки зору присвячені роботи таких дослідників як І. В. Грошева, А. В. Кириліної, М. В. Томської, О. М. Баркова, Л. М. Козлова, О. І. Винарської, Romer, Carter, Degen, Kroeber-Riel та інших.

Реклама, завдяки різноманіттю своїх форм, знаходить сьогодні широке застосування в різних сферах діяльності людини. Залежно від сфери функціонування і комунікативних цілей в рекламному дискурсі може бути виділено декілька видів реклами: економічна, політична, приватна, культурна, етична [13]. Слід звернути увагу, що серед дослідників й досі немає домовленості щодо конкретної типології реклами.

Декодуючи рекламні шпальти, індивід не тільки отримує інформацію про рекламований товар чи послугу, але і робить акцент на тому, що міститься у рекламному повідомленні. Важливу роль у цьому процесі відіграє протиставлення ролей чоловіка й жінки, певна підтримка стереотипів, що існують у суспільстві.

Дослідження рекламних гендерних ролей з точки зору соціології дає можливість зрозуміти модель гендерного світу, що її пропонує реклама і яку індивід засвоює у процесі соціалізації, зрозуміти рівень адекватного зображення у рекламі гендерних рольових відносин замість реальних прототипів, і, відповідно, визначити деформації реальних гендерних ролей рекламою, що можуть призводити до відповідних деформацій як на рівні окремого індивіда, так і на рівні суспільства.

Реклама досягає мети у тому випадку, якщо під час формування рекламного тексту беруться до уваги особливості психіки людини. Найбільш відомою рекламною моделлю є AIDA (attention – interest – desire – action, тобто увага – інтерес – бажання – дія). Ця модель запропонована рекламістом Елмером Левісом у 1896 році. Вона відображає етапи психологічного впливу реклами: звернути увагу, визвати інтерес, пробудити бажання, спонукати споживача до покупки товару або використання послуги.

Рекламна діяльність спрямована на просування товару певній аудиторії, яка може бути гомо- або гетерогенною. Згідно зі статевим співвідношенням потенційних споживачів, приймається рішення про використання жіночих або чоловічих образів. Для того, щоб правильно побудувати рекламне повідомлення, необхідно правильно проідентифікувати представника цільової аудиторії, адже рекламні образи для «жіночих» і «чоловічих» товарів повинні «збігатися зі статтю референтної для аудиторії групи» [4]. При конструюванні рекламного повідомлення необхідно спиратися на розподіл цільової аудиторії.

Включення гендерних стереотипів у рекламу – це використання не тільки жіночих і чоловічих образів, але й певних кольорів, музики та текстових конструкцій. Отже, для просування жіночих і чоловічих товарів необхідно використовувати референтні для цільової аудиторії образи – для жінок жіночі, для чоловіків – чоловічі.

У нашому дослідженні ми звертаємось до аналізу економічної реклами, а саме рекламного оголошення, що просуває на ринку засоби для догляду за волоссям і що розміщено в журналі «Men's Health» для чоловіків.

За допомогою аналізу рекламного повідомлення ми простежили, яким чином актуалізуються стереотипи маскулінності і які зміни класичних

маскулінних стереотипів простежуються у німецькомовній пресі останнім часом.

Розглянемо актуалізацію стереотипу маскулінності в німецькомовній рекламі засобів для догляду за волоссям. Чоловік у цій рекламі фемінного типу. 12 видів сучасних чоловічих зачісок, які зображені на ілюстраціях, належать до жіночого типу. Розглянемо текстовий компонент рекламного оголошення: з синтаксичної точки зору рекламне повідомлення має значну кількість еліптичних конструкцій: «*Feine Fussel? Widerspenstige Wellen? Hoher Haaransatz?*». Головною функцією еліптичних конструкцій є емотивність, що є типовою ознакою жіночого типу. Заголовок рекламної статті має назву «*Kopf hoch, Männer!*», що свідчить про спробу звернути увагу чоловіків до цього рекламного оголошення. «*Голову вище, чоловіки!*» звучить так, ніби це єдина і надзвичайно важлива проблема для чоловіків 21-го століття.

Автор рекламного оголошення серед 12 видів чоловічих зачісок виділив 4 основні типи в залежності від проблеми, яку зможуть «вирішити» відповідні засоби по догляду за волоссям. Ці підтипи називаються: «*Unbändige Locken*» («Непокірливі локони»), «*Sehr feines Haar*» («Дуже тонке волосся»), «*Geheimratsecken*» («Залисини»), «*Graues Haar*» («Сиве волосся»). Цікавим є аналіз назв кожної із зачісок – їх назви здебільшого складаються із запозичень: *Rockabilly-Style, Wet-Look, Surfer-Frisur, Pilzkopf, Mecki, Sleek-Look, Bubi-Frisur, Out-of-bed-look, Tolle, Natur-look, Klassiker, Dandy-look*. Тенденція використання американізмів є засобом звернення уваги та акцентуації на тому, що маючи саме таку зачіску чоловік виглядатиме сучасно, відповідатиме новітнім тенденціям моди.

Після кожних 3-х видів зачісок автор пише: «*Diese Styling-Produkte brauchen Sie*» («Вам необхідні ці продукти»). Використання дієслова «*brauchen*» («потребувати») підкреслює неможливість відповідати тому або іншому типу сучасного типу зачісок без відповідних для нього продуктів по догляду за волоссям, що рекламуються.

Висновки

Таким чином, в результаті дослідження ми дійшли до висновку, що в рекламі засобів для догляду за волоссям для чоловіків відбувається зміна акцентів у розумінні потреб чоловіків. Реклама розрахована на сучасного споживача чоловіка фемінного типу, для якого тренди зачісок відіграють важливу роль у житті. Мовна репрезентація стереотипу «чоловік повинен бути гарним» підтверджує факт зміни гендерних акцентів у німецькому суспільстві сучасності.

Перспективи подальших наукових розвідок

Серед перспектив подальших досліджень слід назвати дослідження актуалізації стереотипів фемінності та маскулінності на матеріалі німецькомовної реклами, а також аналіз змін класичних гендерних стереотипів сучасними стереотипами фемінності і маскулінності.

Література

1. Гусейнова И.А. Гендерный аспект в текстах современной рекламы (на материале журнальной прессы ФРГ) // Филологические науки. – 2000. – № 3. – С. 81-92.
2. Кирилина А.В. Лингвистические гендерные исследования [Электронный ресурс] // Отечественные записки. – 2005. – №2 // Режим доступа к журналу: <http://www.strana-oz.ru/?article=1038&numid=23>.
3. Кірчева Н.С. Гендерні стереотипи в рекламі // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2005. – Вип. 23. – С. 116-124.
4. Кротова М.А. Гендер адресата в тексте журнальной рекламы // Вестник Ярославского государственного университета им. П.Г. Демидова. Серия Гуманитарные науки. – 2011. – № 1. – С. 137-139.
5. Кленина И.С. Гендерная социализация: Учебное пособие. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, 1998. – 92 с.
6. Мартинюк А.П. Гендерні стереотипи та їх відображення у мові та мовленні (на матеріалі англійської мови) / А.П. Мартинюк // Вісник Київського лінгвістичного університету. – 2003. – Т.6, №1. – С. 103-109.
7. Основы теории гендеру: навчальний посібник / [В.П. Агеева, В.В. Близнюк, І.О. Головащенко, П.П. Горностай, Н.В. Лавриненко та ін.]. – К.: "К.І.С.", 2004. – 536 с.
8. Першина О.Є. Гендерні стереотипи та засоби масової комунікації // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2005. – Вип. 23. – С. 110-115.
9. Рябова Т.В. Стереотипы и стереотипизация как проблема гендерных исследований // Личность. Культура. Общество. – 2003. – Т. 5. Вып. 1-2 (15-16). – С. 120-138.
10. Семиколенова Е.И. Гендерные исследования как новый вектор современной лингвистики // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 44. – С. 152-156.
11. Хвостов А.А. Гендерные проблемы современного мира // Развитие личности. – 2002. – №2. – С. 194-207.
12. Homberger D. Männersprache – Frauensprache: Ein Problem der Sprachkultur? // Muttersprache. – 1993. – № 3. – S. 89-113.
13. Koschnick W.J. Standart-Lexikon. Werbung. Verkaufsforderung. Öffentlichkeitsarbeit: in 2 Bd. – Munchen ; New Provedence; London; Paris, 1996. – S. 145.
14. Wells W. Advertising: Principles and Practice / Wells W., Burnett J., Moriarty S. – Prentice Hall Int., 1989-1998. – 736 p.

References

1. Gusejnova I.A. *Gendernyj aspekt v tekstah sovremennoj reklamy* [Gender aspect in texts of modern advertising] (na materiale zhurnal'noj pressy FRG) // Filologicheskie nauki. №3. 2000. S. 81-92.
2. Kirilina A.V. *Lingvisticheskie gendernye issledovaniya* [Linguistic gender research] // Otechestvennye zapiski. №2. 2005. // Available at: <http://www.strana-oz.ru/?article=1038&numid=23>. (accessed 10.12.2015)
3. Kircheva N.S. *Genderni stereotipi v reklamii* [Gender stereotypes in advertising] // Gumanitarnij visnik ZDIA. Vip. 23. 2005. S.116-124.
4. Krotova M.A. *Gender adresata v tekste zhurnal'noj reklamy* [Gender recipient in text of magazine advertising] // Vestnik Jaroslavskogo gosudarstvennogo universiteta im. P.G. Demidova. Seriya Gumanitarne nauki. № 1. 2011. S. 137-139.
5. Klenina I.S. *Gendernaja socializacija* [Gender socialization]: Uchebnoe posobie. SPb., Izd-vo RGPU im. A.I.Gercena, 1998. 92 s.
6. Martinjuk A.P. *Genderni stereotipi ta ih vidobrazhennja u movi ta movlenni* [Gender stereotypes and representation of gender at language and at speech] (na materialii anglijs'koj movi) // Visnik Kiivs'kogo lingvistichnogo universitetu. T.6, №1. 2003. S. 103-109.
7. *Osnovi teorii genderu* [Basic to the theory of gender]: navchal'nij posibnik [V.P. Ageeva, V.V. Bliznjuk, I.O. Golovashenko, P.P. Gornostaj, N.V. Lavrinenko ta in. K., K.I.S., 2004. 536 s.
8. Pershina O.E. *Genderni stereotipi ta zasobi masovoi komunikacii* [Genders' stereotypes and mass medium] // Gumanitarnij visnik ZDIA. Vip. 23. 2005. S. 110-115.
9. Rjabova T.V. *Stereotipy i stereotipizacija kak problema gendernyh issledovanij* [Stereotypes and stereotyping as problem of gender research] // Lichnost'. Kul'tura. Obshhestvo. T. 5. Vyp. 1-2 (15-16). 2003. S. 120-138.
10. Semikolenova E.I. *Gendernye issledovaniya kak novyj vektor sovremennoj lingvistiki* [Gender researches as new vector of modern linguistics] // Kul'tura narodov Prichernomor'ja. № 44. 2002. S. 152-156.
11. Hvostov A.A. *Gendernye problemy sovremennogo mira* [Gender problems of modern world] // Razvitie lichnosti. №2. 2002. S. 194-207.
12. Homberger D. *Männersprache – Frauensprache: Ein Problem der Sprachkultur?* // Muttersprache. № 3. 1993. S. 89-113.
13. Koschnick W.J. *Standart-Lexikon. Werbung. Verkaufsforderung. Öffentlichkeitsarbeit*: in 2 Bd. Munchen, New Providence, London, Paris, 1996. S. 145.
14. Wells W. *Advertising: Principles and Practice* / Wells W., Burnett J., Moriarty S. – Prentice Hall Int., 1989-1998. 736 p.

(Problems of cognitive linguistics)

Actualization of masculinity stereotypes in German advertising (in Ukrainian)
 [Aktualizacija stereotypiv maskulinnosti u nimec'komovnij reklamii]

© Velyka I. O. [Velyka I. O.] irena_deutsch@yahoo.de, Vlezko O. S. [Vlezko O. S.] vlezko.olga@gmail.com

УДК 811.111:811,111'342]: 81'35: 004.738.5

**ГРАФІЧНІ ВАРІАНТИ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ
АНАЛОГІВ СЛІВ БРИТАНСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
(НА МАТЕРІАЛІ ОНЛАЙН НОВИН СЛУЖБ BBC ТА CNN)**

В. І. Гетман

sveren@ukr.net

старший викладач

сектору іноземних мов

при кафедрі філософії та соціально - гуманітарних дисциплін

Київського університету права

Національної Академії Наук України

03142, м. Київ, вул. Доброхотова, 7-а

У даній статті розглядаються особливості графічного оформлення корелятивних пар слів, що належать до британського та американського варіантів англійської мови на прикладі новинних медіатекстів британської телерадіомовної корпорації BBC та американської телерадіокомпанії CNN. Графічні варіанти лексичних одиниць протиставляються на основі пропорційного чи ізольованого характеру, залежно від того чи відносяться вони до окремих слів чи до цілої групи слів. Усі наведені у статті приклади відрізняються лише графічним оформленням, але ні семантична складова, ні звукова оболонка не зазнають змін. Вказано також, що американська англійська мова проявляє тенденцію до спрощення написання завдяки усуненню деяких виключень із загальноприйнятих орфографічних правил та усуненню деяких надлишкових знаків, завдяки уподібненню менш поширених графічних варіантів до більш поширених, а також до значно більшої графічної асиміляції іноземних слів.

Ключові слова: графічне оформлення слів, лексико-семантичний аналог, орфографічні правила, графічна асиміляція, новинний медіатекст.

© Гетман В. І. [Гетман В. И.] sveren@ukr.net

**Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів
англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)**

**[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского
вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]**

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

ГРАФИЧЕСКИЕ ВАРИАНТЫ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИХ АНАЛОГОВ СЛОВ БРИТАНСКОГО И АМЕРИКАНСКОГО ВАРИАНТОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА (НА МАТЕРИАЛЕ ОНЛАЙН НОВОСТЕЙ СЛУЖБ BBC И CNN)

В. И. Гетман

sveren@ukr.net

старший преподаватель

сектора иностранных языков

при кафедре философии и социально-гуманитарных дисциплин

Киевского университета права

Национальной Академии Наук Украины

03142, г.Киев, ул. Доброхотова 7-а

В данной статье рассматриваются особенности графического оформления коррелятивных пар слов, которые принадлежат британскому и американскому вариантам английского языка на примере новостных медиатекстов британской широковещательной корпорации BBC и американской телерадиокомпании CNN. Графические варианты противопоставляются на основании пропорционального или изолированного характера в зависимости от того, касаются ли они отдельных слов или целых групп слов. Все примеры приведенные в статье отличаются лишь графическим оформлением, но ни семантическая составляющая, ни звуковая оболочка не подвержены изменениям. Указано также, что американский английский язык проявляет тенденцию к более упрощенному написанию благодаря устранению некоторых исключений из общепринятых орфографических правил и устранению некоторых избыточных знаков, благодаря уподоблению менее распространенных графических вариантов более распространенным, а также к более значительной графической ассимиляции иноязычных слов.

Ключевые слова: графическое оформление слов, лексико-семантический аналог, орфографические правила, графическая ассимиляция, новостной медиатекст.

(Problems of linguistic semantics)

British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues

(based on BBC and CNN internet news) (in Ukrainian)

[Grafichni varianty leksyko-semantichnyh analogiv sliv brytans'kogo ta amerykans'kogo variantiv anglijs'koi' movy (na materialy onlajn novyn sluzhb BBC ta CNN)]

© Hetman V. I. [Get'man V. I.] sveren@ukr.net

**BRITISH AND AMERICAN ENGLISH GRAPHIC VARIANTS OF LEXICAL
AND SEMANTIC WORDS ANALOGUES
(BASED ON BBC AND CNN INTERNET NEWS)**

V. I. Hetman

sveren@ukr.net

Senior teacher at foreign languages department of Kyiv University of Law of the National Academy of
Sciences of Ukraine

Dobrokhotova str.7-a, Kyiv, Ukraine, 03142

The article deals with the correlative pairs of words graphic form belonging to British and American variants of the English language based on the British Broadcasting Corporation BBC and the American Cable News Network CNN news mediatexts. Lexical units' graphic variants are opposed as to their proportional or isolated character taking into account their belonging to the separate words or to the whole group of words. All the examples provided in the article differ only in their graphic form without any meaning or sound changes. The article states also that American English reveals the tendency towards spelling simplification due to eradication of conventional orthographic rules exceptions, some extra signs elimination, due to making the widespread graphic variants more similar with the less spread ones and towards more popular graphic assimilation of foreign words.

Key words: graphic form of words, lexical and semantic analogue, orthographic rules, graphic assimilation, news mediatext.

Вступ

Орфографічні норми написання переважної більшості слів у британському та американському варіантах англійської мови не відрізняються. Деякі відмінності присутні лише у плані графічного оформлення одних і тих же слів, при повному збереженні семантики лексичних одиниць та звукової оболонки. Проблематикою британського та американського варіантів англійської мови загалом, і графічними варіантами зокрема займалися такі вчені-дослідники, як Д. Крепп, Г. Курат, Г. Менкен, П. Траджил, Дж. Алгео Ю.О. Жлуктенко, Р.Я. Кріцберг, О. Д. Швейцер, і інші, і виділили ряд особливостей, пов'язаних із орфографічним оформленням слів, характерним для обох варіантів англійської мови [1; 9; 2; 3; 4; 5; 8; 10].

Матеріалом для дослідження стали новинні тексти британської телерадіомовної корпорації BBC та американської телерадіокомпанії CNN. Дані служби новин вважаються авторитетними, престижними, компетентними, відомими та надійними джерелами інформації і посідають чільне місце у журналістській практиці. А з позицій лінгвістичного аналізу тексти новин є дуже цінними

© Гетман В. І. [Гетман В. И.] sveren@ukr.net

**Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів
англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)**

**[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского
вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]**

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

«вмістилищем» даних про мову, адже у них так чи інакше використовується саме та мова, яка функціонує у суспільстві на момент їх створення, що є особливо важливим, коли йдеться про дослідження та вивчення мови у середовищі, в якому вона з'являється виключно, як іноземна.

Актуальність теми зумовлена тим, що спосіб графічного оформлення слів у потоці письмового мовлення має неабияке значення при володінні іноземною мовою на належному рівні. А сучасні англомовні новинні тексти, які сприймаються читачами через прочитання новин та бачення написаного, можуть чимало додати до розуміння і усвідомлення цілісної картини того, якою є англійська мова у британському та американському її проявах, як основоположних «стовпах», на яких базується ця мова в принципі [7].

Об'єктом даного дослідження стали сучасні англомовні новинні тексти, а саме онлайн новини з рубрики «топ-новин» дня служб BBC та CNN.

Предметом дослідження є графічні особливості оформлення лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів англійської мови.

Основний зміст

Аналіз новинного матеріалу та теоретичне підґрунтя дозволили виділити наступні групи лексичних одиниць, написання яких відрізняється у британському та американському варіантах англійської мови, що знаходить своє відображення у текстах досліджуваних «виробників» новин.

До першої групи відноситься значна кількість іменників та дієслів із суфіксом *-our* (BE – British English) *-or* (AE – American English): *ardor, amour, behavior, colour, favor, favourite, harbor, honor, humor, labor, rigour, rumour, savour, vigor* і т.д.: “*Tens of thousands of people poured into the city waving the region's independence flag and brandishing the colours red and yellow*” [BBC, Sept.11, 2012]; “*Sinn Féin leader Gerry Adams' behaviour was 'outrageous' during talks that led to the Stormont House Agreement*” [BBC, Jan.14, 2015]; “*The conflict threatens to spill across borders to destabilize neighbors in an already turbulent Middle East*” [CNN, March 15, 2013]; “*American Matthew Miller has been sentenced to 6 years of hard labor in North Korea*” [CNN, Sept.15, 2014]. Однак, не всі слова із таким суфіксом пишуться по-різному у обох варіантах. Винятки становлять *senator, governor, ancestor, emperor, ambassador, monitor, negotiator* та інші, всі вони мають спільну семантичну ознаку – позначення особи – і пишуться однаково, як в Британії, так і в Америці: “*On Wednesday, a complaint signed by prosecutor Raquel Amado was filed at the courthouse in Gava*”

(Problems of linguistic semantics)

British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues

(based on BBC and CNN internet news) (in Ukrainian)

[Grafichni varianty leksyko-semantichnyh analogiv sliv brytans'kogo ta amerykans'kogo variantiv anglijs'koi movy (na materialy onlajn novyn sluzhb BBC ta CNN)]

© Hetman V. I. [Get'man V. I.] sveren@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

[BBC, June 12, 2013]; “Mandela's daughter Zenani Dlamini, the South African **ambassador** to Argentina, flew back to South Africa to be with her father” [CNN, June 12, 2013]; “**Negotiators** from Yemen's warring sides have agreed to allow the resumption of aid deliveries to the besieged city of Taiz” [BBC, Dec.17, 2015].

Другу групу складають пари іменників, які закінчуються на -ce(BE) /-se(AE): defense, offense, license, practice, pretence і т. д.: “**Defence** lawyer Barry Roux then read a sworn statement from Mr Pistorius, saying the couple had been ‘deeply in love’” [BBC, Feb.19, 2013]; “Two of the three landed in open areas, and Israel's **defense** system intercepted the third” [CNN, Nov.11, 2012]; “But as one popular tweet puts it: ‘Abu Qatada has not even been convicted of a parking **offense** in Britain’ ” [CNN, Nov. 13, 2012]; “Adeel Amjad, 35, of Dewsbury, West Yorkshire was found guilty of the offence under Section 58 of the Terrorism Act at Leeds Crown Court” [BBC, Dec.11, 2015]. У британському варіанті суфікси -ce або -se використовуються для того, аби відрізнити, скажімо, іменник practice від дієслова practice, а в американському варіанті однакове написання і іменника, і дієслова призвело до виникнення пар омографів: license (v) та license (n). Звернемо увагу, що похідні defensive та offensive пишуться через **s** у обох варіантах англійської мови, і у текстах служб новин BBC та CNN: It was also found he had **defensive**-type injuries [BBC, Jan.09, 2015]; “The deputy prime minister told a caller to LBC ‘we are not suspending David Ward on this occasion’ as his remarks, while **offensive**, were not as bad as comments he has made before which did lead to his suspension” [BBC, Jan.15, 2015]; “A Taliban **offensive** in eastern Afghanistan left an estimated 100 civilians dead or wounded in the past week, including some women and children who were beheaded” [CNN, Sept.13, 2012].

Третю групу становлять слова, які закінчуються на -re(BE) /-er(AE): center, fiber, litre, louver, luster, meter, saber, somber, spectre, theatre і т. д.: “He appeared in **sombre** mood as he joined city leaders, residents and victims at the prayer service” [BBC, Apr.19, 2013]; “The incident occurred on the 11th anniversary of the 9/11 attacks as crowds gathered across the United States in **somber** remembrance of a day that left nearly 3,000 people dead” [CNN, Sept.12, 2012]; “Anti-government protesters demanding the president's resignation are still occupying government buildings and manning barricades in freezing temperatures in the **centre** of the capital” [BBC, Jan.30, 2014]; “About 80 million trees were felled, radiating out from the **center** of the blast, but no crater was left” [CNN, Feb.15, 2013]. До цієї групи належать переважно запозичені слова, і американський варіант модифікував їх у відповідності до написання споконвіку англійських слів [4, с.143]

До четвертої групи входять дієслова із суфіксом -ise(BE) /-ize(AE): analyse,

© Гетман В. І. [Гетман В. И.] sveren@ukr.net

Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)

[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

apologise, authorize, civilize, colonise, criticize, dramatize, emphasise, organize, popularize, realize, recognize, symbolize і т.д.: “The NDCs are working well and everybody should **recognise** that it's a new concept and will take some time to settle down, but it is settling down well” [BBC, Dec.18, 2015]; “A panel appointed by India's home affairs minister as a result of the case **criticized** Indian attitudes toward sexual assault and called for policy changes” [CNN, Feb.05, 2013]; “It is also true that once he was king, Richard made a great effort to promote justice to the poor and needy, **stabilize** royal finances and contain public disorder”. [CNN, Feb.05, 2013]. Відповідно іменники утворені від цих дієслів залишаються з таким же суфіксом: “The **commercialisation** of agriculture, population growth and forest clearances have led to a dramatic increase in the number of landless families” [BBC, Jan.14, 2014]; “He said he was allowed to leave the **organization** because he was studying for the priesthood, but was drafted into the army in 1943” [CNN, Feb.11, 2013]; “They had obtained travel **authorisation** under the Visa Waiver programme” [BBC, Dec.16, 2015].

До п'ятої групи належать іменники, котрі закінчуються на *-ment*. Відмінністю у графічному оформленні іменників є те, що британський варіант зберігає при написанні «німе е», тоді як американська орфографічна норма дозволяє пропускання «е»: *abridgment*, *acknowledgment*, *judgment*: “Shares of Novartis India fell almost 5% on the Bombay Stock Exchange, while stocks of generic drug makers such as Cipla and Natco rose after the **judgement**” [BBC, Apr.01, 2013]; “Two young females, both brain dead without warning, remain on ventilators while their devastated families challenge the **judgments** of their hospitals” [CNN, Dec.30, 2013]. Слід зазначити, що локально маркований варіант без «е» зустрічається лише у словах, в основі яких є буквосполучення «dg». Написання інших фонетично і морфологічно схожих слів цілком співпадає у обох варіантах англійської мови: *infringement*, *engagement*, *impingement* [Швейцер 144-145]: “We have never committed any **infringement**. We have always fulfilled all our tax obligations...” [BBC, June 12, 2013]; “We are surprised about the news, because we have never committed any **infringement**” [CNN, June 12, 2013].

Шосту групу утворює відносно невелика група слів, у яких дифтонгу /ou/ відповідає диграф /ou/: *mould*, *moult*, *smoulder*: “The Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus (Mers-CoV) emerged in the Arabian peninsula last September and has been **smouldering** there ever since” [BBC, June 23, 2013]; “Video broadcast by Geo TV showed large crowds of anxious people outside the **smoldering** building” [CNN, Sept.12, 2012]. У цьому випадку американський варіант демонструє більш уніфіковане

(Problems of linguistic semantics)

British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues

(based on BBC and CNN internet news) (in Ukrainian)

[Grafichni varianty leksyko-semantychnyh analogiv sliv brytans'kogo ta amerykans'kogo variantiv anglijs'koi movy (na materialy onlajn novyn sluzhby BBC ta CNN)]

© Hetman V. I. [Get'man V. I.] sveren@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

написання з іншими подібними словами: cold, bold, bolster, fold, home, hold, go, gold, lonely, nobody, old і інші.

До сьомої групи відносяться запозичені слова у яких замість диграфів «ае» та «ое» в американському варіанті використовується монограф «е»: anesthesia, encyclopedia, estivation, estrogen, fetus, gynecology, hemorrhage, leukemia, maneuver, orthopedics, paleontology, pediatric і т.д.: *"The court was told Mr Kent suffered a 'traumatic sub-arachnoid haemorrhage'"* [BBC, Jan.30, 2014]; *"Arafat died at age 75 at a Paris military hospital after he suffered a brain hemorrhage and slipped into a coma"* [CNN, Nov.13, 2012]; *"Does the Holy See believe that paedophilia is something that can be successfully overcome?' was one question"* [BBC, Jan.01, 2014]; *"For the first time, the Vatican is being forced to answer allegations it enabled the sexual abuse of children by protecting pedophile priests as a U.N. committee concludes its investigation of the Holy See"* [CNN, Jan.01, 2014]. В американському варіанті проявляється тенденція до графічної асиміляції запозичених слів і до спрощення їхнього написання.

Така ж тенденція спостерігається і при написанні запозичених із грецької мови іменників, котрі у британському варіанті пишуться із закінченням «іе»: analogue, catalogue, dialogue, prologue і т.д., а в американському варіанті це закінчення відсутнє: *Ms Mogherini said: "We will discuss with the secretary general how to increase the level of co-operation... we need an alliance, a dialogue"* [BBC, Jan.19, 2015]; *"The conduct of disruptive members of the audience is indefensible and an affront both to civil democratic society and to the university's core values of dialog and the free exchange of views"* [CNN, Oct.30, 2013]; *"It is this catalogue of problems that prompts hospitals to raise the alarm"* [BBC, Jan.12, 2015]; *"Francis said suggested that it would be helpful to the Vatican bureaucrats to have a catalog of their illnesses"* [CNN, Dec.22, 2014]. Правда, у текстах новин CNN зазначені лексичні одиниці часто зустрічаються у такому ж вигляді, як і у новинних текстах BBC: *"The only way NYPD officers can help alleviate those fears is by acknowledging them and then to begin a dialogue to help change the narrative"* [CNN, Jan.07, 2015]; *"After the nomination was announced, the state Republican Party circulated a montage of Curtis's Youtube videos that catalogue her first term as a state representative"* [CNN, Aug.26, 2014].

Восьму групу складають слова, основа яких закінчується на «l» і відповідно до орфографічних норм британського варіанту «l» подвоюється перед словозмінними і словотворчими суфіксами -ed, -ing, -er, -ery, -or, -ist та іншими, а в американському варіанті у таких випадках «l» не подвоюється: level - leveled - leveling, travel - traveled - traveling- traveler і т.д.: *"Spain and Portugal have been particularly hit, and airlines are recommending passengers to check the schedules before travelling to airports"* [BBC,

© Гетман В. І. [Гетман В. И.] sveren@ukr.net

Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів
англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)

[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского
вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Nov.14, 2012]; “She **traveled** the world with her husband for 22 months without major mishap...”[CNN, Jan. 25, 2014]; “His budget announcement of March 2012, **signalling** the end of the 50p tax, met with a mixed reception” [CNN, Jan. 27, 2014]; “When cardinals elected Benedict in 2005, the white smoke **signaling** the decision came about six hours after an earlier, inconclusive vote” [CNN, March 12, 2013]; “An Australian court has ordered a number of Nurofen products off the shelf after ruling the British company had misled consumers by **labelling** the same product for different complaints” [BBC, Dec.14, 2015]; We support mandatory GMO labeling for two good reasons [CNN, June 25, 2015]. Слід зазначити, що в даному випадку американський варіант усуває надлишковий знак і тим самим спрощує написання слів.

До дев'ятої групи входять деякі слова, які як прийнято вважати, у британському варіанті пишуться з префіксом *en-*, а у американському - з *in-*: *encase*, *enclose*, *encrust*, *endorse*, *enfold*, *enquire*, *ensure*: “But I fretted over whether I should go broadsheet and **enquire** about the relevance of the local conflict transformation model to places like Syria or Afghanistan...” [BBC, June 19, 2013]; “During the interview, Morgan **inquires** about the challenges of bringing real-life situations into a fictional newsroom” [CNN, June 22, 2012]. З усього цього, доволі обмеженого, списку дієслів у текстах новин телерадіомовної компанії CNN можна зустріти лише *inquire* із префіксом *in-*, а всі решту із зазначених дієслів пишуться через префікс *en-*, що вважається прикметним для британського варіанту: “A body **encased** in concrete and buried in a Georgia backyard has been identified as that of a former Florida journalist who went missing in August” [CNN, Oct.13, 2012]; “It's hard to imagine a softer target than an **enclosed**, easy-to-enter space with large numbers of civilians, many of them children or elderly, milling about with no authority clearly in charge” [CNN, Sept.23, 2013]; “There are more than 70 sessions to choose from, but don't be overwhelmed -- we'll **ensure** you're alerted to the best” [CNN, Jan.23, 2014]; “Russia has a proposed arms deal with Egypt and is **endorsing** army chief Abdel Fattah al-Sisi's run for president” [CNN, Feb.16, 2014].

Всі попередньо зазначені групи слів представляють так звану пропорційну опозицію [4], відношення між членами якої тотожне відношенню між членами будь-якої іншої опозиції.

Ізольований характер (такий, що стосується окремих слів, а не цілої групи слів) опозиції має наступна група слів, де американський варіант демонструє більш спрощений варіант написання: *draft* (*draught*-BE), *bark* (*barque*-BBC), *check* (*cheque*-BE), *gage* (*gauge*-BE), *mustache* (*moustache*-BE), *program* (*programme*-BE), *plow*

(Problems of linguistic semantics)

British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues

(based on BBC and CNN internet news) (in Ukrainian)

[Grafichni varianty leksyko-semantychnyh analogiv sliv brytans'kogo ta amerykans'kogo variantiv anglijs'koi movy (na materialy onlajn novyn sluzhby BBC ta CNN)]

© Hetman V. I. [Get'man V. I.] sveren@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

(plough - BE): "In an interview with the BBC's Newshour programme on Friday, Gen Idris said the supply of weapons would help the rebels defeat the Assad regime and defend civilians" [BBC, June 14, 2013]; "President Barack Obama on Friday will announce the end of the controversial NSA telephone metadata collection program 'as it currently exists,' a senior administration official told CNN" [CNN, Jan.17, 2014]; "A National Security Agency (NSA) programme extracted and stored data from the SMS messages to gather location information, contacts and financial data" [BBC, Jan.17, 2014]; "Li allegedly wore an "unsmiling face" when she was given a cheque of 800,000 yuan (\$132,000; £80,000) from Hubei Communist Party chief Li Hongzhong..." [BBC, Jan.29, 2014]; "U.S. prosecutors have filed charges against a security company, accusing it of faking completed 1background checks to bilk the government of millions of dollars" [CNN, Jan.23, 2014]; "It also threatens the jobs of thousands of farm workers who will have neither fields to plough nor fruit to pick" [BBC, Feb.18, 2014]; "Riot police plowed into the crowd with water cannons, stun grenades and night sticks" [CNN, Feb.19, 2014].

Деяка закономірність спостерігається також і у групи слів, які пишуться то разом, то через дефіс, то окремо. Наприклад, англійський автор Дж. Кері дослідив, що написання слів через дефіс у американських виданнях зустрічається значно рідше, ніж в англійських [6]: dining room, drawing room, note paper, post card, war weary, wash basin, well to do, Major General, Vice President і інші. Всі ці слова у Англії пишуться через дефіс. І у сучасних текстах новин корпорацій BBC та CNN деякі з цих слів, а також значна кількість інших теж пишуться відповідно через дефіс у BBC та окремо у CNN: "Instead, he set up a business from a dining-room table, before moving his office to a servant quarter" [BBC, Sept. 17, 2013]; "The light bulb above our dining room table begins to swing. The windows rattle. The table shakes" [CNN, Nov. 22, 2013]; "The White House on Tuesday said the issue of a possible amnesty for scores of detained protesters had been raised in a telephone conversation between Vice-President Joe Biden and President Yanukovich" [BBC, Jan.29, 2014]; Former Defense Secretary Robert Gates is defending his criticism of Vice President Joe Biden's record on national security [CNN, Jan. 16, 2014]; " 'It was pitch-dark in the bedroom. I did not have my prosthetic legs on and felt extremely vulnerable' " [BBC, Feb. 15, 2013]; "Track star Oscar Pistorius killed his girlfriend accidentally, mistaking her for an intruder in the pitch dark of his home, he told a judge in a statement read by his attorney during his bail hearing Tuesday" [CNN, Feb.19, 2013]; "The claims were strongly rejected by both the Australian military and government, which has offered to co-operate with an Indonesian investigation" [BBC, Jan.29, 2014]; "Another State of the Union address, another road trip for President Barack Obama to push now-familiar policies that he said he would pursue on his own if Congress

© Гетман В. І. [Гетман В. И.] sveren@ukr.net

Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів
англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)

[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского
вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

won't cooperate” [CNN, Jan.29, 2014].

У інших випадках у американському варіанті англійської мови практикується написання разом там, де британський варіант пропонує писати окремо чи через дефіс: *airpower* (air power), *ashtray* (ash-tray), *barroom* (bar room), *bookkeeper* (book-keeper), *daydream* (day-dream), *fortuneteller* (fortune-teller) та інші: “*Richard Housley, 57, was sentenced at the High Court in Edinburgh along with book-keeper Caroline Laing, 55, who was jailed for two-and-a-half years*” [BBC, March 04, 2013]; “*Donors have been rushing to support a fund for inner-city children started by Antoinette Tuff, the bookkeeper who persuaded a heavily armed intruder at a Georgia elementary school to surrender last week*” [CNN, Aug.29, 2013].

Разом також пишуться слова з префіксами counter-, non-, ultra-, в американському варіанті, а в британському варіанті ці слова пишуться через дефіс: *counteroffensive*, *counterterrorism*, *nonaggression*, *ultramodern*: “*Hezbollah fighters from Lebanon have also been involved in the government's counter-offensive*” [BBC, June 14, 2013]; “*The U.S. announcement set off a series of claims and counterclaims in Syria and world capitals over the conflict...*” [CNN, June 14, 2013]; “*But the US is taking security seriously, posting two of its warships offshore in the Black Sea, offering "unspecified air assets", deploying FBI agents and sharing counter-terrorism intelligence with Russia*” [BBC, Jan.27, 2014]; “*Security forces killed seven militants in a counterterrorism operation in Russia's southern republic of Dagestan, security officials said Saturday*” [CNN, Jan.18, 2014]; “*For more than half a century the foreign policy of the People's Republic of China has been predicated on non-interference, respect for the sovereignty of others, non-aggression and peaceful co-existence*” [BBC, Sept.17, 2013]; “*North Korea on Friday responded to tougher sanctions from the U.N. Security Council with another barrage of vitriol, repeating a vow to ditch all nonaggression pacts with the South*” [CNN, March 09, 2013]. До списку префіксів, з якими лексичні одиниці обох варіантів мають різну графічну форму, О.Д.Швейцер відносить і префікс anti- : *antiaircraft* (anti-aircraft), *antipersonnel* (anti-personnel). У сучасних текстах новин служб BBC та CNN таки зустрічаються ці слова у такому вигляді, як зазначив науковець: “*In a separate development on Monday, Human Rights Watch called for an investigation into allegations that Yemeni forces laid thousands of anti-personnel landmines in 2011, in contravention of the Mine Ban Treaty*” [BBC, Dec.02, 2013]; “*Their contents are deadly: a dozen unexploded antipersonnel mines*” [CNN, March 29, 2012]. Але це поодинокі випадки, а значна кількість інших лексичних утворень з префіксом anti- пишеться через дефіс як і в американському, так і в британському варіантах: *anti-apartheid*, *anti-*

(Problems of linguistic semantics)

British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues

(based on BBC and CNN internet news) (in Ukrainian)

[Grafichni varianty leksyko-semantychnyh analogiv sliv brytans'kogo ta amerykans'kogo variantiv anglijs'koi movy (na materialy onlajn novyn sluzhb BBC ta CNN)]

© Hetman V. I. [Get'man V. I.] sveren@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

democratic, anti-government, anti-Morsy, anti-protest, anti-smuggling, anti-tank і т.д.: “The New York Times quoted US officials as saying Washington could provide anti-tank weapons” [BBC, June 14, 2013]; “Sources say that options under consideration ranged from light arms, such as machine guns and ammunition, to anti-tank weapons” [CNN, June 14, 2013]; “Another opposition leader, Arseniy Yatseniuk, said the government had 24 hours to respond to the demands, which also include the lifting of the new anti-protest laws” [BBC, Jan.23, 2014]; “In a first step, lawmakers voted overwhelmingly to repeal sweeping anti-protest laws whose passage this month angered anti-government demonstrators” [CNN, Jan.28, 2014].

Складні віддієслівні іменники, мотивовані сполученням іменника чи прикметника з прийменником пишуться через дефіс у обох варіантах англійської мови : back-up, full-on, run-up, pick-up, sit-in, shake-up, stand-off, start-up – “Muslim Brotherhood TV called for people to send cars to the sit-ins to take casualties to hospital” [BBC, Aug.14, 2013]; “While Egypt's interim government said the violence began after protesters violently resisted their peaceful efforts to disperse pro-Morsy sit-ins, demonstrators said security forces had staged a ‘full-on assault’” [CNN, Aug.15, 2013]; “No foreign observers will be monitoring the poll and there have also been concerns that media coverage in the run-up was unfair [BBC, June 14, 2013]; “Rights group Amnesty International said this week that it was ‘concerned by evidence that the Iranian authorities are intensifying their clampdown on dissent’ in the run-up to the vote” [CNN, Aug.14, 2013]. Але зафіксовано чимало випадків, коли у британському варіанті віддієслівні іменники пишуться через дефіс, а в американському разом чи окремо: “Furthermore, tighter controls on foreign surveillance will be implemented - an attempt, the paper suggests, to dampen the political fall-out from revelations the US had obtained data from the communication tools of world leaders without their knowledge” [BBC, Jan.15, 2014]; “Obama is expected to act on recommendations from an independent panel that he called for at the height of the fallout from the leaks around the agency's surveillance activities and a secret court that works with it” [CNN, Jan.17, 2014]; “North Korea says it has put missile units on stand-by to attack US targets in response to US stealth bomber flights over the Korean peninsula” [BBC, March 29, 2013]; “North Korea's leader approved a plan to prepare standby rockets to hit U.S. targets, state media said Friday, after American stealth bombers carried out a practice mission over South Korea” [CNN, March 29, 2013]; “ ‘It is not the policy of the Holy See to encourage cover-ups,’ he added” [BBC, Jan.16, 2014]; “ ‘It is time, it is a simply easy thing for him to do and I believe that this hearing will really prove to him and the world how important it is that he take decisive action to stop abuse and cover up’ ” [CNN, Jan.16, 2014]; “Ukrainian officials say reports suggest there is also

© Гетман В. І. [Гетман В. И.] sveren@ukr.net

Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)

[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

a Russian military **build-up** near Ukraine's eastern border" [BBC, March 04, 2014]; "The tensions have worried the West, and Russia's G8 partners have condemned Moscow's military **buildup** in Crimea" [CNN, March 04, 2014]; "Oleksandr Muzychko, better known as Sashko Bily, died in a **shoot-out** with police in a cafe in Rivne in western Ukraine" [BBC, March 25, 2014]; "Oleksandr Muzychko, better known as Sashko Biliy, died in a **shootout** with police in a cafe in Rivne in western Ukraine" [CNN, March 25, 2014].

У новинних медіатекстах британської телерадіомовної корпорації BBC зустрічаються поодинокі випадки написання іменників разом, там де у текстах новин американської телерадіокомпанії CNN ці ж іменники пишуться окремо, що не є характерним для обох варіантів англійської мови: "A meteor crashing in Russia's Ural mountains has injured at least 500 people, as the **shockwave** blew out windows and rocked buildings" [BBC, Febr.15, 2013]; "About 270 buildings have sustained damage -- mostly broken glass -- as a result of the **shock waves** caused by the blast..." [CNN, Febr.15, 2013]; "Local TV footage showed two buildings burning, and **firefighters** evacuating employees" [BBC, Aug.15, 2013]; "A surrogate for Mitt Romney's campaign said Monday the presumptive GOP nominee was taken out of context when he argued against the idea of hiring more **fire fighters**, police and teachers on the taxpayer dime" [CNN, June 11, 2012].

Підсумовуючи вище сказане, ще раз звернемо увагу на те, що графічні варіанти американської англійської мови проявляють тенденцію до спрощення написання і до значно більшої графічної асиміляції іноземних слів. Спрощення графічного оформлення слів та груп слів відбувається завдяки усуненню деяких виключень із загальноприйнятих орфографічних правил та усуненню деяких надлишкових знаків, завдяки уподібненню менш поширених графічних варіантів до більш поширених. У зазначених вище прикладах графічні варіанти слів є аналогами, які відрізняються лише графічним оформленням, зберігаючи при цьому і вимову, і значення.

Література

1. Бондарчук Г.Г. Основные различия между британским и американским английским: учеб. пособие / Г.Г.Бондарчук, Е.А.Буряя. – М.: Флинта, 2007. – 136 с.
2. Варианты полинациональных литературных языков / отв. ред. Ю.А.Жлуктенко. – К.: Наукова думка, 1987. – 280с.
3. Крицберг Р.Я. Дивергенция и конвергенция региональных вариантов современного английского языка / Я.Р. Крицберг. – К.: Киевский государственный лингвистический университет, 2000. – 282 с.
4. Швейцер А.Д. Литературный английский язык в США и Англии / А.Д. Швейцер. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 200с.

(Problems of linguistic semantics)

British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues

(based on BBC and CNN internet news) (in Ukrainian)

[Grafichni varianty leksyko-semantychnyh analogiv sliv brytans'kogo ta amerykans'kogo variantiv anglijs'koi movy (na materiali onlajn novyn sluzhby BBC ta CNN)]

© Hetman V. I. [Get'man V. I.] sveren@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

5. Algeo J. *British or American English? A handbook of word and grammar patterns* / J. Algeo. – Cambridge University Press, 2006. – 348 p.
6. Carey G.V. *American into English. A Handbook for translators* / G.V. Carey. – London: William Heinemann Ltd, 1953. – 94 p.
7. Crystal D. *The Future of Language* / D. Crystal. – Routledge, 2009. – 186p.
8. Mencken H.L. *The American language* / H.L. Mencken. – New York: Alfred A'knopf, 1992. – 778 p.
9. Swan M. *Practical English Usage* / M. Swan. – Oxford University Press, 2009. – 685 p.
10. Trudgill P., Hannah. J. *International English – a Guide to Varieties of Standard English* / P.Trudgill, J.Hannah. – London: Edward Arnold, 1983. – 130p.

Джерельна база

11. <http://www.bbc.co.uk>
12. <http://www.cnn.com>

References

1. Bondarchuk G.G. *Osnovnyie razlichia mezhdru britanskim i amerikanskim anglijskim: ucheb.posobie*. Moscow, Flinta, 2007. 136 s.
2. *Varianty polinastyonalnyh literaturnyh yazykov* / otv. red. Ju.A.Zhluktenko. Kyiv, Naukova Dumka, 1987. 280 s.
3. Kritsberg R. Ya. *Dyvergentsia i konvergentsia regionalnyh variantov sovremennogo anglijskogo yazyka*. Kyiv, Kyievskij gosudarstvennyi lingvisticheskij universitet, 2000. 282 s.
4. Shveitser A.D. *Literaturnyi angliiskii yazyk v SSHA i Angliyi*. Moscow, Editorial URCC, 2003. 200 s.
5. Algeo J. *British or American English? A handbook of word and grammar patterns*. Cambridge University Press, 2006. 348 p.
6. Carey G.V. *American into English. A Handbook for translators*. London, William Heinemann Ltd, 1953. 94 p.
7. Crystal D. *The Future of Language*. Routledge, 2009. 186p.
8. Mencken H.L. *The American language*. New York, Alfred A'knopf, 1992. 778 p.
9. Swan M. *Practical English Usage*. Oxford University Press, 2009. 685 p.
10. Trudgill P., Hannah. J. *International English – a Guide to Varieties of Standard English*. London, Edward Arnold, 1983. 130 p.
11. <http://www.bbc.co.uk>
12. <http://www.cnn.com>

© Гетман В. І. [Гетман В. І.] sveren@ukr.net

**Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів
англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN) (Українською)**

**[Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского
вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN) (На укр. яз.)]**

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

УДК 806.0:801.5

**КВАЗІГІПОТАКСИЧНІ СТРУКТУРИ
В ІСПАНСЬКОМУ РОЗМОВНОМУ МОВЛЕННІ****З. О. Гетьман**getmanza@yandex.ua

Доктор філологічних наук, професор кафедри іспано-італійської філології
Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

І. М. Моренецьiramor82@mail.ru

Кандидат філологічних наук, асистент кафедри іспано-італійської філології
Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

*Статтю присвячено поглибленій розробці теоретичних засад інтеракціональної граматики. В ній акцентовано увагу на синтаксичних дериватах, в основі яких лежить структурно-текстовий еліпсис. Хоча основною мовною одиницею у діалогічному тексті залишається речення, проблема породження діалогічного тексту фактично є проблемою породження ланцюжка сполучених між собою речень. З семантичної точки зору граматичні структури обов'язково реалізують такі семи: загальну предметну (предмет мовлення), асоціативні (часу та простору), понятійну (модальності). Інтеракціональна взаємодія граматичних структур у діалогічному спілкуванні спирається на текстову категорію діалогічності. При цьому надзвичайно поширена імпліцитність як результат текстового еліпсису, що зумовлено семантичним або контекстуальним передбачуваністю. Увагу приділено квазіпідрядним реченням зі сполучниками *si*, *cundo*, *coto*, *que*, *aunque*, їх інваріативним значенням, які маніфестуються у мовленні, тобто текстовому середовищі їхнього функціонування. Мовленнєве значення таких квазіпідрядних речень регулюється дійсним та умовним способами дієслова-присудка. Загальна характеристика квазігіпотаксичних структур включає усталену реченнєву схему, усталене граматичне значення, суб'єктивно-модальне значення, нульову парадигму. Зазначені структури тяжіють до фразеологізації та більшість з них включається до фразеологічних словників, хоча за своєю деривацією вони є вільними реченнями.*

Ключові слова: квазіпідрядні речення, синтаксичні деривати, інваріантне значення, текстовий еліпсис, конотативне значення, текстовий простір.

(Problems of linguistic communications)

Quasihypotaxic structures in Spanish colloquial speech (in Ukrainian)**[Kvazigipotaksychni struktury v ispans'komu rozmovnomu movlenni]**© Hetman Z. O. [Get'man V. I.] getmanza@yandex.ua, Morenets I. M. [Morenec' I.M.] iramor82@mail.ru

КВАЗИГИПОТАКТИЧНЫЕ СТРУКТУРЫ В ИСПАНСКОЙ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ

З. А. Гетьман

getmanza@yandex.ua

доктор филологических наук, профессор кафедры испано-итальянской филологии
Института филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

И. Н. Моренец

iramor82@mail.ru

кандидат филологических наук, ассистент кафедры испано-итальянской филологии
Института филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

*Статья посвящена углубленной разработке теоретических основ интеракциональной грамматики. В ней акцентируется внимание на синтаксических дериватах, в основе которых лежит структурно-текстовый эллипсис. Хотя основной языковой единицей в диалогическом тексте остается предложение, проблема порождения диалогического текста фактически является проблемой порождения цепочки соединенных между собой предложений. С семантической точки зрения грамматические структуры обязательно реализуют следующие семы: общую предметную (предмет речи), ассоциативные (времени и пространства), понятийную (модальности). Интеракциональное взаимодействие грамматических структур в диалогическом общении опирается на текстовую категорию диалогичности. При этом чрезвычайно распространена имплицитность как результат текстового эллипсиса, что обусловлено семантическим или контекстуальным предсказанием. Внимание уделено квазиподчиненным предложениям с союзами *si*, *cquando*, *coto*, *que*, *ainque*, их инвариативным значениям, которые манифестируются в речи, т.е. текстовой среде их функционирования. Речевое значение таких квазиподчиненных предложений регулируется изъявительным и сослагательным наклонениями глагола-сказуемого. Общая характеристика квазиподчиненных структур включает устойчивую предложенческую схему, устойчивое грамматическое значение, субъективно-модальное значение, нулевую парадигму. Указанные структуры тяготеют к фразеологизации и большинство из них включается во фразеологические словари, хотя по своей деривации они являются свободными предложениями.*

Ключевые слова: квазиподчиненные предложения, синтаксические дериваты, инвариантное значение, текстовый эллипсис, коннотативное значение, текстовое пространство.

QUASIHYPOTAXIC STRUCTURES IN SPANISH COLLOQUIAL SPEECH

Z. O. Getman

getmanza@yandex.ua

DSc (Philology), Professor of the spanish-italian philology department
 of the Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

I. M. Morenets

iramor82@mail.ru

PhD, Assistant of the Spanish-Italian Philology Department of the Institute of Philology
 of Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

This article is connected with the detailed investigation of theoretical backgrounds in the field of interactional grammar. There is also a focusing of attention on the syntactical derivatives which have the structural-textual elyipsis basement. Sentence is still the main language unit of the dialogical text, but the dialogical text creation problem is, in fact, the mutually chained sentence creation. From the semantic point of view grammatical structures obligatory realize such semas as: general objective (speech object), associative (time and space), notional (modality). The last is realized through the interaction of grammatical structures in the dialogical sociolising according to the textual category of dialogicality. There is a very developed implicity as a result of textual elypse, which is connected with the context prediciuation. The article deals with the quasisubordinate sentences with the conjunctions si, cuando, como, que, aunque, their invariant meanings which are manifested in the speech and text environment of their functioning. Speech meaning of these quasisubordinate clauses is realized with the indicative and subjunctive mood forms of the verb-predicate. General feature of quasihypotaxic structures involves stable sentence structure, constant grammatical meaning, subjective-modal meaning, zero paradigm. The structures mentioned are connected with the phraseologisation and are mentioned in the phraseological dictionaries, but they have the nature of free sentences.

Key words: quasisubordinate clauses, syntactic derivatives, invariant meaning, textual elyipsis, connotative meaning, textual space.

Звернення до тексту дозволяє пояснити ті граматичні явища, які не можуть бути вивчені в рамках речення, отже текстотворення слід розглядати як синтаксичні закономірності побудови тексту із речень. Деякі граматичні явища знаходять нове і більш повне осмислення саме в межах тексту. Отже, теоретичною основою

(Problems of linguistic communications)

Quasihypotaxic structures in Spanish colloquial speech (in Ukrainian)

[Kvazigipotaksychni struktury v ispans'komu rozmovnomu movlenni]

© Hetman Z. O. [Get'man V. I.] getmanza@yandex.ua, Morenets I. M. [Morenec' I.M.] iramor82@mail.ru

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

залишається теорія комунікативної значущості висловлення. Висловлення є даністю мовлення, це комунікативна одиниця, що має смислову та інтонаційну цілісність і закінченість. Воно утворюється в процесі мовленнєвої комунікації (текстотворення) на базі формально-граматичної структури речення та його матеріалізованого змісту. Якщо припустити, що діалогічні відносини виникають лише в певній комунікативній ситуації, компонентом якої виступає діалогічне реагування, то саме в діалогічному спілкуванні граматична структура і матеріалізується, оскільки вона не може матеріалізуватися поза комунікативною ситуацією.

Відомий іспанський філолог С. Гут'єрес Ордон'єс [2, с. 84-88, 142-145], розглядаючи сучасний стан вивчення граматики правомірно і обґрунтовано визначає сучасну лінгвістичну парадигму як лінгвістику комунікації (*Linguística de la Comunicación*) через те, що комунікативна функція мовних одиниць превалює у сучасних дослідженнях. Спираючись на здобутки структурної та генеративної лінгвістики, яка акцентує увагу на описі системи мови як системи кодів, відштовхуючись від запропонованої Делл Хаймесон [3, с. 27-46] схеми спілкування, згідно якої мовець повинен взяти до уваги знання про ситуацію (просторову, часову, психосоціальну), учасників (соціокультурні характеристики та взаємовідносини), мету, послідовність мовленнєвих актів у інтеракції, інструментарій (інструменти: канал, форма мовлення, кінесика і проксе́мія), норми (інтеракції та інтерпретації) жанр (тип інтеракції; дискурсивні послідовності), він розширює поняття комунікативної компетенції, розгалужуючи її. Так, виконавча компетенція (*competencia ejecutiva*) – це система вмінь для задіяння мови. Ці вміння включають говоріння, розуміння, читання і письмо. До нормативної компетенції вчений залучає поведінкові принципи або норми, спрямовані на встановлення комунікативних відносин відповідно до ситуації спілкування. За допомогою дискурсивної компетенції формуються зв'язні тексти. Прагматична або інференційна компетенція націлена на інтерпретацію речення як мовленнєвого акту. Семіотична компетенція є супровідною; стратегічна компетенція включає засоби самоспостереження, орієнтації, адаптації, повідомлення про комунікативну ситуацію та комунікативну мету.

З огляду на вище викладене здається можливим тлумачити окремі мовні явища з огляду на лінгвістику комунікації, в рамках якої текстолінгвістику слід розглядати як гіперсинтаксис, а традиційний синтаксис – як потенційну основу для синтаксичної деривації. Такий підхід дозволяє виявити системність граматичних (синтаксичних) одиниць у межах існуючої моделі іспанського розмовного мовлення.

Наочним прикладом можуть слугувати підрядні речення, які відіграють важливу роль у формуванні усталених виразів фразеологізованого типу, а також синтаксичних структурних схем квазіпідрядних речень. Йдеться про самостійне, без опори на

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

головне, формування підрядних речень: *Cuando meen las gallinas; Como dos y tres son cinco*. При цьому їх слід відрізняти парцельованих та інтегрованих підрядних речень. Вони виникають як наслідок еліпсиса головного речення; йдеться про так званий структурно-текстовий еліпсис: синтаксичні відношення між двома реченнєвими структурами (квазіпідрядним та невираженим головним) підрядно інтегровані. Якщо інтегровані та парцельовані підрядні речення мають тільки інформаційний зміст, то так звані квазіпідрядні речення несуть ще й конотативне значення.

Нам здається, що механізм їх утворення базується саме на процесі парцеляції та інтеграції, і вони є синтаксичними дериватами відповідних складнопідрядних речень, тому що утворилися у процесі діалогічного спілкування, і їх можна віднести до реченнєвих схем. Зберігаючи структуру підрядного речення, реченнєві схеми подібного типу, по-перше, мають усталену структурну схему відповідно до типу підрядного речення; по-друге, вони обмежені своїм граматичним значенням; по-третє, характеризуються суб'єктивно-модальним значенням; по-четверте, мають нульову парадигму, за виключенням *si*-квазіпідрядних речень. Стосовно останнього, квазігіпотаксична структура *Si no he sido yo* більш скорочено і енергійно передає інформацію, яку несе умовне підрядне речення у повних структурах (*Si supieras como te quiero*): *¿Cómo podéis acusarme si no he sido yo? ¿Por qué lo decís si no he sido yo?* М.Молінер [4:1158] називає такі речення індуктивними:

Fausto – ¡Ah! Las mujeres, en vez de ser nuestras colaboradoras, solo saben dificultar y entorpecer nuestro trabajo... ¡Así desacreditas mi precioso descubrimiento! ¡Desconfiar de mis discípulos, de mi! ¡Perdonala, Esculapio!... Cuando guste la señora Condesa... podemos pasar a la sala de operaciones.

Condesa. – ¡Si viera usted que estoy tan nerviosa! (J. Benavente).

Значення заперечення можливості здійснення дії в передбачуваному головному реченні виражено імпліцитно, всією схемою підрядного самостійного. У самому підрядному реченні експлікується причина неможливості здійснення дії, а граматична форма ініціює думку про те, що здійснення дії неможливе. Схема *si*-речення (*Presente de indicativo, Pretérito Perfecto de Indicativo*) є вторинною схемою, яка походить із псевдориторичного питання:

Isidora. – No es gusto, es obligación. El Marqués es el Presidente de nuestra Sociedad.

Maria Isabel. – Pero si parece tan bruto. (J. Benavente).

Si є опорним компонентом схеми, який типізує її та формує суб'єктно-модальне значення подиву, незадоволення респондента попереднім висловленням ремітента. Йдеться про усталену схему, а не про оказіональні недомовки або про ситуативний або контекстуальний еліпсис. На думку І. Ф. Вардуля [1], неможливість однозначного поповнення елімінованого члена свідчить про відсутність еліпсису. Бездоказовою є теза

(Problems of linguistic communications)

Quasihypotaxic structures in Spanish colloquial speech (in Ukrainian)

[Kvazigipotaksychni struktury v ispans'komu rozmovnomu movlenni]

© Hetman Z. O. [Get'man V. I.] getmanza@yandex.ua, Morenets I. M. [Morenec' I. M.] iramor82@mail.ru

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

про те, що квазіпідрядні речення, зокрема ізоморфні умовним підрядним, – це “побудови типу” “вміщуюче речення – псевдо умовне речення” і на цій підставі їх відносять до вставних.

Підвалинами для віднесення квазігіпотаксичних структур до розряду хибних мовленнєвих синтаксичних побудов є їхня відтворюваність у мовленні з інваріантним значенням. Вони мають обмежену граматичну парадигму як наслідок їхньої зв’язності. Імплицитне значення формується сукупністю всіх елементів структури. У квазіпідрядних реченнях зі сполучником *si* імплицитне значення заперечення формується структурою *si+oracion de Indicativo*, в той самий час значення бажаності дії формується структурою *si+oracion de Subjuntivo*, про що свідчать такі приклади:

Si yo no sé cuentos – No debes pedírmelo porque yo no sé cuentos;

Si no supiera yo cuentos – Los sé, no puedes dudarlos.

Наведені приклади дозволяють констатувати перехід від однієї схеми до іншої. Якщо вжити після *si* дієслово у майбутньому часі, змінюється семантика висловлення: передається значення емоційно підсиленого ствердження: *Si sabré yo cuentos = vaya si los sé* (Ще б мені їх не знати). Це свідчить про парадигматичну зв’язаність *si+oracion de Indicativo (Presente o Pretérito Perfecto)*. Для передачі подиву і констатації імплицитної неможливості здійснення дії, вираженої у попередній репліці, є необхідним ствердження (констатація) реальності причини, яка перешкоджає здійсненню дії: – *No, no te pongas café. Si yo he tomado (M. Rodoreda).*

Si-квазіпідрядні речення є найбільш поширеними в іспанському розмовному мовленні. Ось чому саме на їх прикладі наочно показано механізм утворення реченнєвих структур підрядного типу.

Якщо *si*-квазігіпотаксичні структури мають усталену схему і досить вільне лексичне наповнення, тоді інші самостійні речення підрядного типу обмежені як у лексичному наповненні структурної схеми так і у семантиці. У цьому випадку має місце усталена фразеологізація підрядних речень, які повністю перейшли в розряд еквівалентів слів-речень *si-no*.

Cuando-квазігіпотаксичні структури представлені двома варіантами: *Cuando meen las gallinas* та *Cuando la rana crie o tenga pelos*; вони будуються за схемою *quando+oracion de Presente de Subjuntivo. Presente de Subjuntivo* разом з лексичним наповненням вказує скоріше на несумісну ознаку (яка приписується підмету) з самим підметом і формує семантику заперечення.

Como-квазігіпотаксичні речення виявляють найбільшу варіативність щодо структурних схем та відповідної їм семантики: *como lo oyes, como lo que oyes, así como suena, como que ahora es de día, como dos y tres son cinco* зі значенням ствердження; *como quien no quiere la cosa* зі значенням байдужості; *como dio el otro, como es debido*.

© Гетьман З. О. [Гетьман З. А.] getmanza@yandex.ua, Моренець І. М. [Моренець І. Н.] iramor82@mail.ru

Квазігіпотаксичні структури в іспанському розмовному мовленні (Українською)

[Квазигипотаксичные структуры в испанской разговорной речи (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Aunque-квазігіпотаксична структура моноваріативна: *aunque nada más sea* як еквівалент *si*. Якщо у згаданих вище реченнєвих структурах підрядного типу семантика є прозорою завдяки лексичному наповненню, тоді наведена *aunque*-квазігіпотаксична структура не може бути розкладеною на окремі семантичні компоненти як конструктивні елементи допустового підрядного речення. Поряд з тим допустове підрядне речення *sotoquiera que sea* набуває широкого вжитку у діалогічному тексті як реченнєва фраза зі своїм допустовим значенням.

До квазігіпотаксичних структур слід віднести означальні підрядні з антецедентом: *la semana que no tenga (tiene) viernes*, що означає “ніколи”.

Таким чином квазігіпотаксичні структури слід розглядати як синтаксичні деривати, які виникають внаслідок еліпсису головного речення. Тут йдеться про так званий структурно-текстовий еліпсис: він будується на елімінації предикативної частини, яка мала місце у попередньому відрізку текстового простору і яка підпорядковує собі предикативну частину наступного відрізку; відношення між двома предикативними структурами підрядні:

- ¿*Qué has dicho?*
- *Voy a casa* – (*He dicho que...*) = *Que voy a casa*.

При структурно-текстовому еліпсисі відношення між двома структурами підрядно-інтегровані, про що свідчить ускладнення модальними частками, вставними словами, що можуть стояти перед сполучником.

Література

1. Вардуль И. Ф. Основы описательной лингвистики: Синтаксис и супрасинтаксис / Игорь Фридрихович Вардуль. – М. : КомКнига, 2006.
2. Gutiérrez Ordoñez Salvador. De pragmática y semántica / Salvador Ordóñez Gutiérrez. – Madrid : Arco Libros, 2002. – P. 84-88, 142-145.
3. Hymes Dell H. Acerca de la competencia comunicativa / Dell H. Hymes // Competencia comunicativa. Documentos básicos en la enseñanza de lenguas extranjeras / coord. M. Llobera Cánaves. – Madrid: Edelsa, 1995. – P. 27-46.
4. Moliner M. Diccionario de uso del español / M. Moliner. – Madrid : Gredos, 1986. – T. 2. – p. 1158.

References

1. Vardul' I.F. *Osnovy opisatel'noj lingvistiki: Sintaksis i suprasintaksis*. Moskva, KomKniga, 2006. (In Russ.)
2. Gutiérrez Ordoñez Salvador. *De pragmática y semántica*. Madrid, Arco Libros, 2002. p. 84-88, p. 142-145.
3. Hymes Dell H. *Acerca de la competencia comunicativa // Competencia comunicativa. Documentos básicos en la enseñanza de lenguas extranjeras*. Madrid, Edelsa, 1995. p. 27-46.
4. Moliner M. *Diccionario de uso del español*. T. 2. Madrid, Gredos. 1986. p. 1158.

(Problems of linguistic communications)

Quasihypotaxic structures in Spanish colloquial speech (in Ukrainian)

[Kvazigipotaksychni struktury v ispans'komu rozmovnomu movlenni]

© Hetman Z. O. [Get'man V. I.] getmanza@yandex.ua, Morenets I. M. [Morenec' I.M.] iramor82@mail.ru

УДК 81'255.4:821.111

ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЬОВИХ СКЛАДНИКІВ РОМАНУ КУРТА ВОННЕГУТА «БОЙНЯ НОМЕР П'ЯТЬ» У МНОЖИННИХ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

С. Ю. Даниліна

sv.danilina@gmail.com

кандидат філологічних наук, асистент кафедри іноземних мов історичного і філософського
факультетів Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У ракурсі літературно-художнього напрямку теорії перекладу у статті досліджуються певні елементи поетики роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять». Творчий підхід письменника розглядається у співвідношенні з постмодерністським скепсисом щодо міметичних можливостей мови. Серед складників мінімалістичного стилю письменника виділено прийом очуднення, рефрени, контрастивність лексико-стилістичних засобів, що призводить до іронічного звучання тексту. Комунікативний вплив мовних засобів і стилістичних прийомів, на який розраховував автор, має знаходити достовірне відтворення у цільовому тексті, відтак, аналізуються прийоми, що їх доцільно залучати для досягнення функціональної адекватності тексту перекладу. При вживанні прийому очуднення у тексті перекладу необхідно зберегти образ, наявний в оригіналі, не вдаючись до трансформації смислового розвитку. При перекладі рефрена "So it goes", що супроводжує смерть героїв, важливо знайти еквівалент мовленнєвого кліше, який відбивав би спокійно-відсторонене ставлення до смерті, характерне для філософії роману. У випадку порівнянь, що базуються на контрастивності лексико-стилістичних засобів, слід делікатно залучати трансформацію заміни або вилучення, намагаючись відтворити у цільовому тексті «опорні» образи, наявні у першотексті. Вважаємо, що перекладознавчі розвідки романів К. Воннегута є перспективним напрямком досліджень, адже їхні практичні напрацювання можуть стати у пригоді перекладачам інших текстів автора, які невдовзі планується видавати в Україні.

Ключові слова: Воннегут, переклад, очуднення, рефрен, авторська інтенція, іронія.

© Даниліна С. Ю. [Данилина С. Ю.] sv.danilina@gmail.com

Відтворення ідіостильових складників роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» у множинних українських перекладах (Українською) [Воспроизведение идиостилистических составляющих романа Курта Воннегута «Бойня номер пять» во множественных украинских переводах (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

**ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ ИДИОСТИЛИСТИЧЕСКИХ
СОСТАВЛЯЮЩИХ РОМАНА
КУРТА ВОННЕГУТА «БОЙНЯ НОМЕР ПЯТЬ» ВО МНОЖЕСТВЕННЫХ
УКРАИНСКИХ ПЕРЕВОДАХ**

С. Ю. Данилина

sv.danilina@gmail.com

кандидат филологических наук, ассистент кафедры иностранных языков исторического и философского факультетов Института филологии
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В ракурсе литературно-художественного направления теории перевода в статье исследуются элементы поэтики романа Курта Воннегута «Бойня номер пять». Творческий подход писателя рассматривается в свете постмодернистского скепсиса в отношении миметических возможностей языка. Среди составляющих минималистического стиля писателя выделены прием остранения, рефрены, контрастивность лексико-стилистических средств, которая приводит к ироническому звучанию текста. Поскольку коммуникативное воздействие языковых средств и стилистических приемов, на которое рассчитывал автор, должно адекватно воспроизводиться в тексте перевода, в статье анализируются приемы, которые целесообразно использовать для достижения функциональной адекватности перевода. При передаче остранения необходимо сохранить образ, имеющийся в оригинале, не прибегая к трансформации смыслового развития. Для рефрена "So it goes", который сопровождает смерть героев, важно найти эквивалент речевого клише, который отражал бы спокойно-отстраненное отношение к смерти, характерное для философии романа. В переводе сравнений, основанных на контрастивности лексико-стилистических средств, следует деликатно привлекать трансформацию замены или опущения, чтобы сохранить в целевом тексте «опорные» образы. Переводоведческий анализ романов К. Воннегута можно считать перспективным направлением исследований, поскольку практическими наработками смогут воспользоваться переводчики других романов автора, которые планируется издавать в Украине.

Ключевые слова: Воннегут, перевод, остранение, авторская интенция, рефрен, ирония.

(Translation problems)

Reproduction of idiosyncrastic constituents of Kurt Vonnegut's "Slaughterhouse five" in multiple translations into Ukrainian (in Ukrainian) [Vidtvorennja idiosyncrasyk skladnykiv romanu Kurta Vonnegut'a «Bojnja nomer p'jat'» u mnozhyhnyh ukrai'ns'kyh perekladah]

© Danilina S. Yu. [Danylina S. Ju.] sv.danilina@gmail.com

REPRODUCTION OF IDIOSTYLISTIC CONSTITUENTS OF KURT VONNEGUT'S "SLAUGHTERHOUSE FIVE" IN MULTIPLE TRANSLATIONS INTO UKRAINIAN

S. Yu. Danilina

sv.danilina@gmail.com

PhD (Philology), Assistant of Foreign Languages for the Faculties of History and Philosophy
Department, Institute of Philology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14, Taras Shevchenko Blvd, Kyiv, Ukraine, 01601

Guided by the findings of literary translation studies the article examines certain constituents of Kurt Vonnegut's "Slaughterhouse Five" poetics. The author's creative approach is viewed in relation to the postmodernist skeptical treatment of the mimetic potential of language. Estrangement, choruses, and the contrastivity of lexico-stylistic resources that leads to irony in SL are singled out as elements of the writer's minimalistic idiosyle. The communicative function of the linguistic means and stylistic techniques that the author intended to achieve should be faithfully rendered in the TL, therefore the article deals with the translation methods employed to make the target text functionally adequate. The reproduction of estrangement requires preservation of the image available in the source text without resorting to the transformation of sense development. The 'So it goes' chorus that accompanies the death of heroes in the novel should be rendered through an equivalent pause filler which would convey a calm and detached attitude to death essential for the novel's philosophy. In the case of comparisons based on the contrastivity of lexico-stylistic means, the transformation of substitution and omission should be used with care aiming at reproducing in the target text the main images available in the original. The prospects are broad for further research into Kurt Vonnegut's work through the prism of translation studies methodology, as the practical findings of such investigations can be helpful for the translators of other Vonnegut's texts planned to be published in Ukraine in the near future.

Key words: Vonnegut, translation, estrangement, author's intent, chorus, irony.

Вступ

Курт Воннегут належить до письменників, чиї романи були популярними і за часів Радянського Союзу, коли українські переклади виходили здебільшого у літературних журналах, і тепер, коли прийшов час сучасних, «неколоніальних» перекладів автора [3]. Проза Воннегута була об'єктом дослідження багатьох наукових студій, присвячених літературі другої половини ХХ століття, зокрема, у роботах українських дослідників Т. Денисової, Д. Затонського, В. Дмитрука, М. Богун. Втім, ґрунтовні дослідження, які б було присвячено аналізу текстів

© Даниліна С. Ю. [Данилина С. Ю.] sv.danilina@gmail.com

Відтворення ідіостильових складників роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» у множинних українських перекладах (Українською) [Воспроизведение идиостилистических составляющих романа Курта Воннегута «Бойня номер пять» во множественных украинских переводах (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Воннегута у площині англо-українського перекладу, нам невідомі.

Актуальність розвідки зумовлена як запитаністю романів Курта Воннегута, так і самобутністю авторського підходу письменника, що й зумовлює видання нових перекладів Воннегута, один з яких нещодавно вийшов у «Видавництві Старого Лева».

Метою статті є виокремити риси ідіостилу Воннегута (мінімалізм, залучення прийому очуднення, рефрени, контрастивність порівнянь), наявні у романі «Бойня номер п'ять», та проаналізувати, як ці риси відтворюються у двох українських перекладах твору – 1976 і 2014 років. **Об'єктом** дослідження є самобутня поетика Курта Воннегута і її відтворення цільовою мовою, а **предметом** – мовні засоби і стилістичні прийоми, у яких кодується авторський задум, та їхня передача у перекладах.

Оскільки об'єкт нашого дослідження належить водночас до галузей перекладознавства і літературознавства, у нашій статті ми керуємося, передусім, **методологією літературознавчого (або ж літературно-художнього)** напрямку у перекладознавстві, залучаючи текстологічні принципи постструктуралізму щодо інтерпретації тексту, а також спираємося на метод лінгво-перекладацького дослідження (трансформаційний, контекстуальний, компонентний, структурно-семантичний аналіз, дескриптивний, порівняльно-зіставний методи).

Матеріалом дослідження слугує англomовний текст роману «Бойня номер п'ять» і два його переклади українською мовою, на основі яких зроблені висновки про особливості відтворення своєрідності роману, що й складає **наукову новизну** статті.

Основний зміст

Чиненнайвідоміший роман Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» перекладався українською двічі – у часи Радянського Союзу твір вийшов у видавництві «Дніпро» 1976 року в перекладі Петра Соколовського, а минулого року для «Видавництва Старого Лева» Володимиром і Лідією Дібровами було здійснено сучасний переклад роману. Зважаючи на знаність тексту Воннегута, на його постійну актуальність і запитаність, пов'язану з торканням довічних тем життя і смерті, антивійськову спрямованість, було б цікаво дослідити, яким чином перекладачі відтворюють самобутній ідіостиль письменника, що його розуміємо як систему “лінгвостилістичних засобів, характерних для творчої манери мовної особистості автора” [5, с. 338].

Зауважимо, що для побудови роману і його сюжет, і форма, виражена лексико-граматичними конструкціями, мають рівнозначну важливість. Твір,

(Translation problems)

Reproduction of idiosyncrastic constituents of Kurt Vonnegut's "Slaughterhouse five" in multiple translations into Ukrainian (in Ukrainian) [Vidtvorenja idiosyl'ovyh skladnykiv romanu Kurta Vonneg'uta «Bojnja nomer p'jat'» u mnozhynnyh ukrai'ns'kyh perekladah]

© Danilina S. Yu. [Danylina S. Ju.] sv.danilina@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

присвячений жахам війни і зокрема бомбардуванню союзними військами Дрездена, написано у мінімалістичному стилі, доволі простою мовою, і так би мовити відсторонено. Автор ніби ілюструє постмодерністську зневіру в міметичній здатності мови, у її потенціалі до адекватного репрезентування дійсності, особливо, якщо йдеться про передачу жахів війни. Українська дослідниця Л. Бербенець наголошує, що ХХ століття взагалі багате на реалії, що їх нелегко або неможливо представити за допомогою слова, зокрема, це і світові війни, і Голокост, і Чорнобильська катастрофа [1, с. 16]. У своїй дисертації літературознавець також наводить думки Марка Павлишина з приводу відображення у літературних творах Чорнобильської катастрофи. На наш погляд, його міркування можна екстраполювати і на передачу жахів війни: «постійно існує можливість порушити «невимовність» та «незбагненність» трагедії надмірною суб'єктивністю, обранням занадто високого або низького стилю, перебільшеним пафосом чи тривіалізацією теми» [1, с. 17]. Видається, що такі погляди поділяв і Курт Воннегут, ніби боячись нестикування між жахливою реальністю та обмеженими можливостями мови сповна передати її.

Смерть і страждання, що супроводжують події у романі, описуються вдавано спокійно і відсторонено, суть і послідовність подій передається простими реченнями, уникаючи моралізаторства і коментарів. Цитуючи самого автора, *“And what do the birds say? All there is to say about a massacre, things like “Poo-tee-weet?”* [9, с. 24] (*«І що кажуть ці пташки? Єдине, що можна сказати з приводу масового вбивства: «Цінь-цві-рін?»* [8, с. 44]). До речі, роман і закінчується пташиною треллю.

Одним з характерних лексико-стилістичних засобів, до яких часто вдається К. Воннегут, є прийом очуднення, який своєю сутністю підтримує філософію письменника. Термін «очуднення» вперше був використаний В. Б. Шкловським у статті «Искусство как прием» на позначення механізму, що формує нове бачення предмета зображення у мистецтві, виринаючи його зі звичного контексту і перетворюючи на щось дивне, тобто «очудне». Завдяки очудному баченню досягається свіжість сприйняття звичних об'єктів та утримується увага читацької аудиторії. В. Шкловський так характеризує очуднення: «Для того, щоб повернути відчуття життя, відчуття речі, для того щоб робити камінь кам'яним, існує те, що називається мистецтвом. Метою мистецтва є дати відчуття речі як бачення, а не як пізнання; прийомом мистецтва є прийом «очуднення» речей і прийом ускладнення форми, що збільшує труднощі і довготу сприйняття, оскільки сприйняттєвий процес у мистецтві є самоціллю» [6, с. 64].

© Даниліна С. Ю. [Данилина С. Ю.] sv.danilina@gmail.com

Відтворення ідіостильових складників роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» у множинних українських перекладах (Українською) [Воспроизведение идиостилистических составляющих романа Курта Воннегута «Бойня номер пять» во множественных украинских переводах (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

За визначенням сучасного дослідника Дмитра Бузаджи, очуднення – це скоріше механізм, модель, що описує зміну змісту і об'єму поняття при залученні тих чи інших мовних засобів [2].

Зокрема, у такому прикладі йдеться про досягнення ефекту очуднення через залучення перифрази, що поширює об'єм вихідного поняття (у термінах Д.Бузаджи, гіперонімічний перифраз):

Derby's son would survive the war. Derby wouldn't. That good body of his would be filled with holes by a firing squad in Dresden in sixty-eight days [9, с. 106] – *Його син повернувся з війни, а він – ні. За шістдесят вісім днів у Дрездені його присудять до розстрілу, і його тіло буде у багатьох місцях продірявлене кулями* [68, с. 128] – *Син Дербі вижив у війні. Дербі ні. Його добре доглянуте тіло через шістдесят вісім днів продірявив кулями караульний взвод у Дрездені* [7].

Як зауважує Д. Бузаджи, головною проблемою у відтворенні очуднення є те, що перекладач незрідка не ідентифікує подібний перифраз як такий, що несе експресивне забарвлення, відтак може вдатися у перекладі до трансформації конкретизації [2], (або ж, на нашу думку, радше до трансформації смислового розвитку, у термінах Я. Рецкера), яка спотворює авторський задум. Саме такий результат спостерігаємо в обох перекладах українською, де слово *holes*, яке створює очудний ефект замінено на конкретне «кулі». Крім того, недоречною є і трансформація вилучення у новому перекладі, де «тіло» втратило означення «доглянуте, випещене», яке також призводить до ефекту очуднення. Натомість, варіантом перекладу зі збереженням очудної інтонації міг би бути: ...його випещене тіло наповнив дірками розстрільний взвод....

The axles of the cart were greased with the fat of dead animals [9, с. 200] – *вісь тачки була щедро змащена жиром забитих тварин* [8, с. 223] – *Осі візка були змащені жиром здохлої худобини* [7] – у цьому випадку очудна інтонація досягається завдяки додатковому поясненню або ж «плеонастичному визначенню», як його детермінує Д. Бузаджи [2] – додаванню до вихідного поняття надлишкового атрибута, імпліцитно пов'язаного з вихідним поняттям. Цікавим для цієї фрази є саме означення “dead”, яке звучить підкреслено відсторонено і неемоційно, хоча за ним чутливий читач впізнає страждання і смерть, через які проходили на війні й тварини. З огляду на це, трансформація смислового розвитку, коли читачам підказується, що тварин було «забито» або ж вони «здохли», не видається адекватною. Крім того, недоречною вважаємо конкретизацію «худобини» у другому перекладі. Влучнішою альтернативою, на нашу думку, був би буквальний переклад зі збереженням означення і гіпероніма

(Translation problems)

Reproduction of idiosyncrastic constituents of Kurt Vonnegut's "Slaughterhouse five" in multiple translations into Ukrainian (in Ukrainian) [Vidtvorennja idiosyncrasykiv skladnykiv romanu Kurta Vonnegut'a «Bojnja nomer p'jat» u mnozhyhnyh ukrai'ns'kyh perekladah]

© Danilina S. Yu. [Danylina S. Ju.] sv.danilina@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

«жир мертвих тварин».

Або ж такий поетично-очуднений образ смертоносної зброї, що знаходилася на борту винищувачів: *The bombers opened their bomb bay doors, exerted a miraculous magnetism which shrunk the fires, gathered them into cylindrical steel containers, and lifted the containers into the bellies of the planes* [9, с. 94]. – *Бомбардувальники повідчиняли свої люки, крізь які тепер полинула чудодійна магнітна сила, яка позгрибала усі пожежі й запхала їх у сталеві циліндри, а тоді через люки позасмоктувала ті циліндри у черево бомбардувальників* <...> [8, с. 117] – в українському тексті вдало залучено трансформацію рекатегоризації “cylindrical steel containers” – «сталеві циліндри», яка компактно зберігає усі семи ВТ, передаючи і очудне відчуття. Крім того, персоніфікація бомбардувальників і вибухової сили додають українському тексту емоційності, адже граматичні конструкції в активному стані, де агентами виступають неживі істоти є менш звичними в українській мові. У ранньому перекладі: *Бомбардувальники розкрили бомбові люки і силою якогось чудодійного магнетизму погасили полум'я, зібрали його в сталеві циліндри бомб і підняли ці бомби в нутро літаків* [7] пряме згадування бомб нівелює очудний ефект, а інша граматична будова речення з менш вираженим активним станом згладжує яскраву наочність фрази оригіналу.

Прозу К. Воннегута вирізняють рефрени – повторювані рядки, що несуть певне смислове навантаження, дозволяють чіткіше простежити думку, до якої письменник привертає увагу читачів, слугують додатковими опорними пунктами розвитку сюжету. У цьому романі частіше за все повторюється приспів “So it goes”, що, як правило, пов’язаний з моментом смерті когось з героїв. Таким чином текст набуває насиченості смертю, яка проходить через сторінки постійним моторошним пунктиром. Фраза практично десемантизована і застосовується здебільшого як мовленнєве кліше, щось на зразок «Такі справи», загострюючи парадоксальність співвідношення смерті зі спокійною іронічністю коментаря про неї. У ранньому перекладі фразу відтворено як «Бува й таке», де відчувається нібито здивування оповідача подіями, хоча в оригіналі фраза не передає жодних емоцій. У сучасному перекладі рефрен звучить як «Отаке», що, на нашу думку, є адекватнішим варіантом, хоча, можливо, і надто сучасним, зважаючи на те, що йдеться про події 1940-х років.

Крім того, повторюються окремі фрази героїв, порівняння, означення, які також слугують «містками» між мирним життям і війною, акцентуючи невимовність болю втрат, смерті, парадоксальність схожості нормальних, щоденних ситуацій та кошмарів військового часу. Одним з наскрізних порівнянь

© Даниліна С. Ю. [Данилина С. Ю.] sv.danilina@gmail.com

Відтворення ідіостильових складників роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» у множинних українських перекладах (Українською) [Воспроизведение идиостилистических составляющих романа Курта Воннегута «Бойня номер пять» во множественных украинских переводах (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

у романі є образ ложок, складених впритул одна до одної (*nestled like spoons*) – з ними автор порівнює і солдатів, що сплять на землі, і Біллі з дружиною, що лежать у ліжку, і тіла загиблих американців, що ними забитий барак.

Так же і опис босих ніг зарівно мерців і живих людей через означення *blue and ivory* нібито поєднує реальність життя і смерті, ще раз підкреслює недолугість мови в описі війни і миру одними і тими самими словами. Тут важливо зберегти наскрізність образу, адже його заміна навіть на близький за змістом спотворить авторську інтенцію. Достовірнішим у цьому випадку можна вважати сучасний переклад, де знайдено влучний український відповідник означення: образ слонової кістки, який важко піддається компактному відтворенню українською, замінено на *біло-синій мармур* [8, с.68, 103, 115, 199]. У цьому випадку трансформація заміни не мала негативного впливу на відтворення прагматичного ефекту оригіналу. Водночас у ранньому перекладі повторюваний образ перекладається щоразу новими відповідниками: *Його босі ноги були жовті з синіми жилами*, або ж мали колір *слонової кістки з синюватими жилами* [7], або ж мерці мали *посинілі ноги*, що позбавляє рефрен легкої впізнаваності.

Емоційної насиченості додають порівняння страждань, військових реалій та подій з підкреслено мирними речами, передусім, смачною їжею.

Now they were dying in the snow, feeling nothing, turning the snow to the color of raspberry sherbet [9, с. 69] – *і тепер вони <...> помирали в снігу, який від їхньої крові починав нагадувати малинове морозиво* [8, с. 91] – *Тепер вони помирали на снігу, нічого не відчуваючи, і сніг під ними ставав малиновим* [7]. Зауважимо, що в американській культурі ‘sherbet’ стосується не традиційного східного напою (шербет), а саме десерту «сорбе», схожого на морозиво. До речі, подібне значення «щербет» набуває і в українській, адже і у нашій країні морозиво з заморожених соків часто називають «сорбе», а одна торгова марка випустила морозиво під назвою «королівський щербет». Отже, можна вважати, що у новішому перекладі «щербет» замінено на його гіперонім «морозиво», що загалом досягає прагматичного ефекту, на який розраховував автор, зберігаючи контрастність порівняння. Водночас, у перекладі 1976 року «щербет» вилучено, що цілком позбавляє текст напруженої емоційності. Видається, що в обох випадках перекладачі не вважали щербет достатньо знаною реалією для україномовних читачів, аби залишити її у ЦТ. *The hinged clogs were transforming his feet into blood puddings* [9, с. 81]. – *Колодки перетворили його ноги на відбивні* [8, с. 102] – *Дерев'яні ступаки робили з його ніг кривавий пудинг* [7]. Культурним еквівалентом *blood pudding/black pudding* є українська кров'янка, яку, думаємо,

(Translation problems)

Reproduction of idiosyncrastic constituents of Kurt Vonnegut's "Slaughterhouse five" in multiple translations into Ukrainian (in Ukrainian) [Vidtvorennja idiosyncrasykiv skladnykiv romanu Kurta Vonneguta «Bojnja nomer p'jat» u mnozhyhnyh ukrai'ns'kyh perekladah]

© Danilina S. Yu. [Danylina S. Ju.] sv.danilina@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

можна було б зберегти як референт порівняння. З якихось причин, у перекладах кров'янка перетворилася на відбивні (можливо, таке порівняння здається більш наочним сучасним перекладачам) або ж на буквальный переклад реалії.

Описуючи одного з американських військовополонених, Воннегут каже про його шкіру, вкриту шрамами після фурункулів: *but his skin was disgusting. Lazzaro was polka-dotted all over with dime-sized scars* [9, с. 106] – *все його тіло було подзьобане рваними шрамами* [8, с. 128] – *тіло його покривали плями завбільшки в десятицентові монети* [7]. У цьому випадку бажано було б зберегти грайливий образ малюнку в горошок, який контрастує з жалюгідним становищем героя. Тому більш адекватним варіантом був би “Шрами завбільшки з монету прикрашали горошком його шкіру”.

Або ж порівняння металевого жетона, що його вішають на шию військовополоненого для ідентифікації на випадок загибелі: *The tag was like a salt cracker, perforated down its middle so that a strong man could snap it in two with his bare hands* [9, с. 116] – *Цей жетон нагадував твердий крекер, і посередині він мав перфорацію* [8, с. 142] – *Бирка була наче солоний крекер, продірявлена всередині так, що здорова людина могла переломити її голіроч* [7]. Образ збережено в обох перекладах, хоча з якоїсь причини означення «солоний» у сучасному перекладі перетворилося на «твердий».

Таким чином, сучасний переклад роману Курта Воннегута – через доречне залучення перекладацьких трансформацій, знаходження вдалих відповідників, делікатне ставлення до авторської інтонації – можна вважати загалом більш достовірним, таким що повноцінніше відтворює ідіостиль письменника і достовірніше знайомить українське читачтво з романом, який вже став класикою. У подальшій перспективі доцільними виглядають ґрунтовні дослідження текстів Курта Воннегута у перекладознавчій перспективі. Вони можуть стати у пригоді перекладачам, що готуватимуть сучасні переклади романів письменника, які планують замовляти українські видавництва [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бербенець Л. С. Пастиш і особливості художньої репрезентації в літературі постмодернізму : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06 / Бербенець Людмила Сергіївна. – К. : 2008. – 225 с.
2. Бузаджи Д. М. Лингвистический стилистический механизм острания и проблема передачи острания в переводе [Электронный ресурс] / Д. М. Бузаджи. – Режим доступа : www.thinkaloud.ru/science/buz-ostr.doc
3. Дроздовський Д. Час Воннегута [Електронний ресурс] / Дмитро Дроздовський. – Режим доступу : http://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/39155/

© Даниліна С. Ю. [Данилина С. Ю.] sv.danilina@gmail.com

Відтворення ідіостильових складників роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» у множинних українських перекладах (Українською) [Воспроизведение идиостилистических составляющих романа Курта Воннегута «Бойня номер пять» во множественных украинских переводах (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

4. Малиновський Р. Ми перевидаємо мертві переклади [Електронний ресурс] / Роман Малиновський. – Режим доступу : <http://www.chytomo.com/interview/zasnovnik-vavilonskoii-biblioteki-roman-malinovskij-mi-perevidayemo-mertvi-perekladi>

5. Настенко С. В. Дослідження поняття “ідіостилю автора” крізь призму сучасних лінгвістичних парадигм / С. В. Настенко, Ю. Б. Голіневич-Куліш // Проблеми семантики, прагматики і когнітивної лінгвістики: Збірник наук. праць. – К.: Логос, 2011. – Вип. 20. – С.336-342.

6. Шкловский В. Б. Искусство как прием // Гамбургский счет: Статьи – воспоминания – эссе (1914 – 1933) / В. Б. Шкловский. – М.: Советский писатель, 1990. – С. 58–72.

Джерельна база

7. Воннегут К. Бойня номер п'ять [Електронний ресурс] / Курт Воннегут; пер. з англ. П. Соколовський. – Режим доступу : <http://javalibre.com.ua/java-book/book/2926907>

8. Воннегут К. Бойня номер п'ять / Курт Воннегут; пер. з англ. В. Діброва, Л. Діброва. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. – 320 с.

9. Vonnegut Kurt. Slaughterhouse-five / Kurt Vonnegut. – N.Y.: Dial Press, 2009. – 275 p.

References

1. Berbenets' L. S. *Pastysh i osoblyvosti hudozhnyoyi reprezentatsii v literaturi postmodernizmu*. Diss. kand. filol. nauk [Pastiche and specificity of artistic representation in postmodernist fiction. Cand. philol. sci. diss.]. Kiev, 2008. 225 p.

2. Buzadzhi D. M. *Lingvisticheskiy stilisticheskiy mekhanizm ostraneniya i problema peredachi ostraneniya v perevode* [Linguistic stylistic mechanism of estrangement and problem of rendering estrangement in translation]. Available iat: www.thinkaloud.ru/science/buz-ostr.doc (accessed 14.10.2015).

3. Drozdovs'kyi D. *Chas Vonneguta* [Vonnegut's time]. Available at: http://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/39155/ (accessed 19.01.2016).

4. Malynovs'kyi R. *My perevidayemo mertvi pereklady* [We re-publish dead translations]/ Available at: <http://www.chytomo.com/interview/zasnovnik-vavilonskoii-biblioteki-roman-malinovskij-mi-perevidayemo-mertvi-perekladi> (accessed 19.01.2016).

5. Nastenko S. V., Golinevych-Kulish Yu. B. *Doslidzhennya ponyattya “idiostylu avtora” kriz' pryzmu suchasnykh lingvistichnykh paradygm* [Research of the ‘author’s idiostyle’ concept through the prism of contemporary linguistic paradigms]. *“Problemy semantiki, pragmatiki i kognityvnoyi lingvistyky: zbirnyk naukovykh prats”* [Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics: collected articles]. Kiev, 2011, no. 20, pp. 336-342. (In Ukr.).

6. Shklovskiy V. B. *Iskusstvo kak priyom* [Art as a device]. *Gamburgskiy schet: statyi, vospominaniya, esse (1914-1933)* [Hamburg's account: articles, memoirs, essays (1914-1933)]. Moscow, Sovetskiy pisatel', 1990, pp. 58–72. (In Russ.).

7. Vonnegut K. *Boynya nomer pjat'* [Slaughterhouse five]. Available at: <http://javalibre.com.ua/java-book/book/2926907> (accessed 14.11.2015)

8. Vonnegut K. *Boynya nomer pjat'* [Slaughterhouse five]. L'viv, Vydavnytstvo Starogo Leva, 2014. 320 p. (In Ukr.).

9. Vonnegut Kurt. Slaughterhouse-five. N.Y., Dial Press, 2009. 275 p.

(Translation problems)

Reproduction of idiostylistic constituents of Kurt Vonnegut's “Slaughterhouse five” in multiple translations into Ukrainian (in Ukrainian) [Vidtvorennja idiostyl'ovykh skladnykiv romanu Kurta Vonneg'uta «Bojnja nomer p'jat'» u mnozhynnykh ukrai'ns'kyh perekladah]

© Danilina S. Yu. [Danylina S. Ju.] sv.danilina@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 811.111'42

**ПЕРЕБИВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПАРТНЕРА ЯК РЕЗУЛЬТАТ
ЕМОЦІЙНОГО РЕАГУВАННЯ**

Т. С. Кириченко
+380508382581

аспірантка кафедри германської і фіно-угорської філології
Київського національного лінгвістичного університету
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена дослідженню особливостей явища перебивання з точки зору теорії емоційного резонансу. У статті подана чотирифазова схема перебігу процесу перебивання в рамках зазначеної теорії, яка основана на системності проявів висунення: на першому ступені на сприйняття комунікантом інформації великий вплив має ефект очуднення, який виникає внаслідок застосування у мовленні таких елементів, які сприяють створенню емоційного ефекту комунікації (у випадку явища перебивання очуднення викликає у комуніканта такі почуття, що він не спроможний обробити інформацію, опираючись на той багаж знань та досвід, яким він володіє); друга фаза сприйняття позначена емоційним та концептуальним збагаченням інтерпретації за рахунок розгляду інформації з іншого ракурсу, що призводить до продукування нових інтерпретацій (третя фаза) та появи власного бачення ситуації (четверта фаза), що проявляється у репліці-перебиванні, яка є свідченням емоційного резонування комуніканта на отриману інформацію. Крім того, у статті проводяться паралелі між явищем перебивання та ефектом ошуканого очікування, який полягає у появі непередбачуваних елементів у тексті: перебивання є неочікуваним елементом, який зумовлює емоційні флуктуації у площині тексту, а тому збільшує емоційне напруження.

Ключові слова: перебивання, емоційний резонанс, емоційне напруження, висунення, ефект ошуканого очікування.

**ПЕРЕБИВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ПАРТНЕРА КАК РЕЗУЛЬТАТ
ЭМОЦИОНАЛЬНОГО РЕАГИРОВАНИЯ**

Т. С. Кириченко
+380508382581

аспирантка третьего года обучения кафедры германской и финно-венгерской филологии
Киевского национального лингвистического университета
Киевский национальный лингвистический университет,
03150, Украина, г. Киев, ул. Большая Васильковская, 73

Статья посвящена исследованию особенностей явления перебивания с точки зрения теории эмоционального резонанса. В статье представлена четырехфазовая схема протекания процесса перебивания в рамках этой теории, основанной на системности проявлений выдвижения: на первой ступени на восприятие

© Кириченко Т. С. [Кириченко Т. С.] +380508382581

Перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування (Українською)
[Перебивание коммуникативного партнера как результат эмоционального реагирования (На укр. яз.)]
(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

коммуникантом информации большое влияние оказывает эффект очуждения, который возникает в результате применения в речи таких элементов, которые способствуют созданию эмоционального эффекта коммуникации (в случае явления перебивания очуждение вызывает у коммуниканта такие чувства, что он не способен обработать информацию, опираясь на тот багаж знаний и опыт, которым он владеет); вторая фаза восприятия представлена эмоциональным и концептуальным обогащением интерпретации за счет рассмотрения информации с другого ракурса, что приводит к продуцированию новых интерпретаций (третья фаза) и появления собственного видения ситуации (четвертая фаза), что проявляется в реплике-перебивании, которая выступает свидетельством эмоционального резонирования коммуниканта на полученную информацию. Кроме того, в статье проводятся параллели между явлением перебивания и эффектом обманутого ожидания, который заключается в появлении непредсказуемых элементов в тексте: перебивание является неожиданным элементом, который вызывает эмоциональные флуктуации в плоскости текста, а потому увеличивает эмоциональное напряжение.

Ключевые слова: перебивание, эмоциональный резонанс, эмоциональное напряжение, выдвигание, эффект обманутого ожидания.

**INTERRUPTION OF COMMUNICATIVE PARTNER AS A RESULT OF
AN EMOTIONAL RESPONSE**

T. S. Kyrychenko

+380508382581

graduate student of Germanic and Finno-Ugrian philology department,

Kyiv National Linguistic University

str. Velyka Vasylkivska 73, Kyiv, Ukraine, 03150

The article deals with the phenomenon of interruption in terms of the theory of emotional resonance. Under this theory it suggests a four-phase scheme of the interruption process, which is based on the systemic displays of foregrounding. The first stage is marked by great influence of the effect of defamiliarization on the perception of information by the communicant. The effect of defamiliarization arises from the use of such speech elements that contribute to creating of an emotional effect of communication. In case of speech interruptions the effect of defamiliarization causes such feelings that the communicant is not able to process the information with the help of his/her own knowledge and experience. The second phase of perception is marked by emotional and conceptual enrichment of interpretation due to the information processing from another angle, which leads to the production of new interpretations (the third phase) and the appearance of his/her own vision of the situation (the fourth phase), what is manifested in interruption utterance, which is the evidence of emotional resonance of the communicant with the information. In addition, the article shows the parallels between the phenomenon of interruption and the effect of defeated expectancy, which is

(Problems of cognitive linguistics)

Interruption of communicative partner as a result of an emotional response (in Ukrainian)

[Perebyvannja komunikatyvnoho partnera jak rezul'tat emocijnogo reaguvannja]

© Kyrychenko T. S. [Kyrychenko T. S.] +380508382581

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

based on the appearance of unexpected elements in the text: interruption is an unexpected element that causes emotional fluctuations in the plane of the text, and ,therefore, increases emotional tension.

Key words: interruption, emotional resonance, emotional tension, foregrounding, the effect of defeated expectancy.

Вступ

Питання перебивання мовлення вивчається багатьма лінгвістами та психологами, серед них К. Мурата, Дж. Голдберг, К. Кеннеді, К. Кемден, Х. Сакс, Е. Щеглоф, Г. Джефферсон, У. Зімерман, К. Уест, С. Мюррей, Ф. Локал, А. Грінвуд, Д. Теннен, Т.М. Ніколаєва, Н.І. Формановська, І.В. Грошев, С.Ю. Тюріна, В.І. Шаховський та ін. **Актуальність** дослідження зумовлена антропоцентричним спрямуванням сучасних лінгвістичних розвідок у вивченні діалогічної взаємодії, а також необхідністю дослідження перебивання комунікативного партнера в рамках теорії емоційного резонансу.

Метою статті є дослідження перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування.

Об'єктом дослідження є діалогічний дискурс, у якому зафіксовано явище перебивання мовлення.

Предметом дослідження виступає явище перебивання мовленнєвої інтеракції в рамках теорії емоційного резонансу.

Наукова новизна зумовлюється відсутністю досліджень явища перебивання у зв'язку з теорією емоційного резонансу. Результати даної розвідки внесуть певний вклад у теорію комунікативної лінгвістики, когнітивної лінгвістики, теорію дискурсу.

Матеріалом дослідження слугуватимуть фрагменти діалогічного дискурсу з творів сучасних британських та американських авторів ХХ – початку ХХІ століття.

Методи дослідження: *описовий метод* застосовано для виокремлення фрагментів діалогічного дискурсу, що містять явище перебивання, та безпосереднього аналізу мовних фактів у конкретних комунікативних ситуаціях; *метод дискурс-аналізу* залучено для встановлення причин виникнення явища перебивання; *метод систематизації й узагальнення* використано для здійснення комплексного аналізу отриманих даних.

Основний зміст

У нашому дослідженні перебивання комунікативними партнерами один одного ми приділяємо значну увагу явищу емоційного резонансу, адже це явище сьогодні набуває все більшого значення у контексті мовного впливу [1], а перебивання, власне, є одним із засобів, який допомагає змінювати мовленнєву поведінку комунікативного партнера. Вивчаючи явище перебивання мовлення в рамках теорії емоційного резонансу, ми, слідом за О. П. Воробйовою [1], наголошуємо на важливості орієнтувальної функції емоцій. Відтак, отримуючи інформацію, адресат повідомлення завжди залучає емоції, які впливають на його сприйняття. Крім того, у нашому дослідженні велику роль відіграє поняття висунення (*foregrounding* – поняття, запропоноване Я. Мукаржовським) – спосіб формальної організації текстової площини (у нашому випадку діалогічного дискурсу), який допомагає зосереджувати увагу на певних елементах цього тексту та встановлює "семантично релевантні відносини між елементами одного або частіше різних рівнів" [2, с. 99].

Більше того, такі елементи через свою несподіваність є причиною здивування, а інколи й непорозуміння, та використовуються для виділення, "підкреслення певної інформації" [3, с. 64], наголошення на ключових, важливих моментах. Існує три основні типи висунення: зчеплення – поява подібних мовних одиниць у схожих позиціях (термін С. Левіна), стилістична конвергенція (термін М. Ріффатера) – скупчення різноманітних стилістичних засобів, які надають експресивності висловленню [4, с. 70–71], і ефект ошуканого очікування (термін Р. Якобсона), який сприяє "збереженню інтриги" [3, с. 168] і "виникненню психологічної напруги" [3, с. 168] та полягає у появі непередбачуваних елементів у тексті. У нашому дослідженні ми притримуємося думки, що явище перебивання є саме таким непередбачуваним, неочікуваним елементом, а тому безпосередньо пов'язане із ефектом ошуканого очікування. Відтак, явище перебивання спричиняє зміни у емоційному фоні текстової площини, адже воно виникає як відгук на отримання певної інформації. Як основу для виникнення явища перебивання ми застосовуємо чотирифазову схему перебігу процесу художнього сприйняття Д. Майелла, яка оснований на системності проявів висунення. Ця схема є детально описаною О. П. Воробйовою [1]. Модель художнього сприйняття ми екстраполюємо на сприйняття комунікантами висловлювань один одного. Отже, згадана вище схема має такий вигляд: на першому ступені на сприйняття комунікантом інформації великий вплив має ефект очуднення (термін В. Шкловського [5]), який виникає внаслідок застосування у мовленні таких елементів, які сприяють створенню емоційного ефекту комунікації. У випадку

(Problems of cognitive linguistics)

Interruption of communicative partner as a result of an emotional response (in Ukrainian)

[Perebyvannja komunikatyvnoho partnera jak rezul'tat emocijnogo reaguvannja]

© Kyrychenko T. S. [Kyrychenko T. S.] +380508382581

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

явища перебивання очуднення викликає у комуніканта такі почуття, що він не спроможний обробити інформацію, опираючись на той багаж знань та досвід, яким він володіє. Через це друга фаза сприйняття позначена емоційним та концептуальним збагаченням інтерпретації за рахунок розгляду інформації з іншого ракурсу [1], що призводить до продукування нових інтерпретацій (третя фаза) та появи власного бачення ситуації (четверта фаза), що проявляється у репліці-перебиванні, яка є свідченням емоційного резонування комуніканта на отриману інформацію.

Отримані результати

Розглянемо такий приклад діалогічного дискурсу:

- (a) *"I saw Anthony Altieri—"*
- (b) *"Oh. You had met him before?"*
- (c) *"No"* [10, с. 10].

Пропонований приклад демонструє ситуацію допиту місіз Стівенс у залі суду у справі смерті її чоловіка. Джек Рубенштейн, адвокат підозрюваного, опитує Діану Стівенс як свідка у справі, у якій головним підозрюваним є Ентоні Альтієрі. Місіз Стівенс упевнена, що на місті злочину вона бачила саме містера Альтієрі (a). Отримана інформація є причиною виникнення у свідомості Джека Рубенштейна ефекту очуднення, адже він неспроможний досягнути отриману інформацію, опираючись на свої знання. З контексту відомо, що містер Рубенштейн впевнений, що Діана Стівенс та Ентоні Альтієрі не знайомі. Далі доперебивна фаза (a) змушує Джека Рубенштейна змінити підхід до інтерпретації отриманого повідомлення, що збільшує емоційне навантаження інтерпретації. Наступна фаза пов'язана із розгортанням альтернативних трактувань почутої репліки, адже наразі важливо зрозуміти, що саме мала на увазі місіз Стівенс, коли сказала, що бачила його підзахисного на місті злочину, позаяк подальша комунікативна взаємодія буде неможливою. Результат останньої фази (продукування остаточної альтернативної інтерпретації) проявляється у репліці перебиванні (b). Джек Рубенштейн припускає, що Діана Стівенс зустрічала його підзахисного раніше, хоча така інформація і суперечить його фоновим знанням. Утім, це припущення є результатом резонування на отриману інформацію. Післяперебивна фаза демонструє спростування припущення Джека Рубенштейна (c). Ефект очуднення підсилюється вживанням у першій частині репліки-перебивання (b) вигуку *oh*. Цей вигук є, безперечно, соціально усвідомленим та слугує для вираження конкретної емоціональної реакції на мовлення комунікативного партнера, у цьому випадку – здивування. Друга частина репліки-

© Кириченко Т. С. [Кириченко Т. С.] +380508382581

Перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування (Українською)
[Перебивание коммуникативного партнера как результат эмоционального реагирования (На укр. яз.)]
(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

перебивання – це результат тлумачення отриманої від іншого комуніканта інформації, що являє собою розповідне речення, яке вжите у формі питального, тобто, на емоційність вказує трансформація синтаксичної структури речення.

Важливою особливістю явища перебивання в рамках теорії ефекту ошуканого очікування є те, що це явище виникає як реакція на конфлікт бажаної, очікуваної, передбачуваної інформації із фактичною, реальною конкретною інформацією, яку слухач отримує від свого партнера по комунікації. Перебивання є відгуком комуніканта на когнітивний дисонанс, який виникає внаслідок порушеної експектації, що, у свою чергу, викликає більше емоцій під час сприймання, обробки та реагування на отриману інформацію, а відтак, рівень емоційного напруження буде вищим, ніж на інших етапах комунікативної взаємодії. Наведемо приклад:

(a) *"The bathroom is a mess. Are you used to having people pick up after you?"*

Kelly smiled sweetly. (b) "Yes, Mrs. Stevens. As a matter of fact, I grew up with a lot of maids taking care of me."

"Well, I'm not one of them." <...> (c) "I think it would be better if we—"

(d) *"There's no 'we,' Mrs. Stevens. There's you and there's me" [10, с. 204].*

Фрагмент демонструє бесіду Діани Стівенс та Келлі Харріс, які, утікаючи разом від зловмисників, оселились разом у одному номері. Зайшовши у ванну кімнату, Діана помічає неймовірний розгاردіаш: вода розлита по підлозі, рушники валяються по кутках. Розлючена, Діана повертається до кімнати та висловлює своє невдоволення сусідці по номеру (a). Келлі підтверджує думку Діани про те, що за нею завжди прибирала прислуга (b). Почувши це, місіс Стівенс хоче розставити крапки над і, та пояснити Келлі, якщо вони будуть жити разом, їм потрібно дотримуватись певних правил (c). Проте Діані не вдається завершити свою репліку, тому що Келлі, почувши слово ми (we), одразу перебиває її (d). Келлі аж ніяк не очікувала почути про подальше спільне проживання, тому що у її баченні подальшого перебігу подій у неї з Діаною немає ніякого спільного майбутнього, спільних дій. Тут спостерігаємо конфлікт між реальним станом речей (жінки проживають разом і повинні знаходити спільну мову та консенсус) та бажаним розвитком подій у баченні Келлі Харріс (дуже скоро усе скінчиться і кожна з них піде своїм шляхом, тому немає потреби обговорювати спільні дії). Цей конфлікт стає причиною перебивання мовлення одного комуніканта іншим. Таким чином, спрацьовує ефект ошуканого очікування: Келлі очікує почути від комунікативного партнера зовсім не ту інформацію, яку вона отримує, адже така інформація дисонує з її когнітивною картиною. Крім того, на емоційність репліки-перебивання вказує вживання

(Problems of cognitive linguistics)

Interruption of communicative partner as a result of an emotional response (in Ukrainian)

[Perebyvannja komunikatyvnoho partnera jak rezul'tat emocijnogo reaguvannja]

© Kyrychenko T. S. [Kyrychenko T. S.] +380508382581

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

коротких конструкцій, які говорять про те, що у того, хто перебиває, немає бажання продовжувати розмову у такому ключі, а такі короткі конструкції допомагають швидше розставити усе по місцях і завершити комунікативний контакт.

Нечисленними є перебивання, в яких точкою найбільшого емоційного напруження є доперебивна фаза. У такому випадку репліка-перебивання (фаза власне перебивання) використовується для врівноваження, заспокоєння комунікативного партнера, що допомагає попередити комунікативний збій у інтеракції та мінімізувати можливість комунікативної невдачі. Наведемо такий приклад:

She turned to look at Richard. (a) "I—how did that—?"

<...> (b) "I have no idea. I guess they have good taste here, too."

(c) Diane gave him a long, passionate kiss [10, с. 34–35].

У наведеному фрагменті діалогу Річард Стівенс запросив свою подругу Діану на побачення та приготував їй неймовірний сюрприз, купивши півдюжини її картин. Коли пара входить до готельного номеру, який винайняв Річард, Діана завмирає від побаченого: усюди на стінах висять її картини. Дівчина перебуває від побаченого у сильному емоційному збудженні і не може зрозуміти, як таке можливо. Діана намагається запитати у Річарда, як сталося, що саме її картини висять у номері, проте спроба вимовити бодай фразу їй не вдається (доперебивна фаза), тому що емоції беруть гору (a). Річард, у свою чергу, безумовно, зворушений реакцією його коханої, проте він просто заспокоює дівчину, перебиваючи її та вдаючи, що не має ніякого відношення до ситуації (b). Після перебивної фази у фрагменті оформлена невербально: Діана розуміє, хто влаштував їй такий неймовірний сюрприз, тому пристрасно цілує свого коханого замість слів подяки (c). На емоційність доперебивної фази (a) вказує незавершеність думки до кінця (I—), неможливість мовленнєвого оформлення потоку думок, самокорекція в межах одного речення та пауза нерішучості (I—).

Підвищення тону голосу та пришвидшення темпу мовлення, які досить часто супроводжують перебивання комунікантами один одного, є ознакою надзвичайно високого емоційного збудження [6, с. 68–69]. На письмі для демонстрації підвищення тону часто використовуються окличні або питально-окличні речення:

(a) "It's done. They have no money and no credit. There's no way they can get out of the country. We have them trapped. What do you think of your kid brother?"

(b) Andrew nodded. "On television last night, I saw a movie about a—"

<...> "(c) You son of a bitch! (d) Listen to me when I'm talking to

© Кириченко Т. С. [Кириченко Т. С.] +380508382581

Перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування (Українською)

[Перебивание коммуникативного партнера как результат эмоционального реагирования (На укр. яз.)]

(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

you." [10, с. 256].

Проілюстрований фрагмент демонструє бесіду братів – Теннера та Ендрю Кінслі. Теннер Кінслі щойно перевів кошти Діани Стівенс у сектор боргів, аби нею займалось колекторне відділення. Те ж саме він має на меті зробити зі збереженнями Келлі Харріс. Він надзвичайно пишається своїм вчинком, адже це зменшить шанси жінок покинути країну до нуля, що було першочерговим завданням Теннера. Теннер Кінслі пишається собою та хоче почути думку брата з приводу цього вчинку (а). Проте, коли брат не відповідає на поставлене питання, а змінює тему розмови (b), Теннер просто шаленіє від люті. На емоційність репліки-перебивання з точки зору синтаксису вказує наявність короткої окличної конструкції (c). Емоційний компонент висловлення підкреслюється завдяки вживанню звертання *son of a bitch* з негативною семантикою. Така стилістично знижена лексика інтенсифікує прагматичний аспект висловлення, а саме: показати об'єкту номінації своє принизливе ставлення шляхом надання достатньо низької оцінки. Бажаний ефект підсилюється за допомогою займенника *you*, який застосовується задля безпосередньої апеляції до адресата. Крім того, емоційність мовлення цього комуніканта підкреслюється за рахунок вживання наказового способу у взаємодії з комунікативним партнером (d).

За І. І. Серяковою, до оптимальних комунікативних характеристик мовлення ми відносимо логічну послідовність викладу, чіткість і стислість інформації [7, с. 34]. Недотримання зазначених характеристик може стати причиною емоційного реагування партнера і, як наслідок, перебивання мовлення, адже кожен комунікант очікує від свого партнера чіткості, послідовності та логічності, позаяк спрацьовує ефект ошуканого очікування. Наведемо такий приклад:

(a) *"Did Frau Verbrugge have a job?"*

(b) *"Yes, at the Cyberlin internet cafe, where people pay to use the computers for—"*

(c) *"What led you to discover the body?"*

(d) *"It was because of the cold water tap in the bathtub. I tried to fix it several times, but it would never turn completely off."*

(e) *"So?"*

(f) *"So this morning the tenant in the apartment below complained about water dripping through his ceiling. I came up here, knocked on the door, and when there was no answer, I opened it with my passkey. I came into the bathroom and found..." His voice choked [10, с. 26].*

У наведеному фрагменті діалогу начальник поліції Отто Шиффер допитує наглядача житлового будинку пана Карла Гетца, який знайшов у одній із

(Problems of cognitive linguistics)

Interruption of communicative partner as a result of an emotional response (in Ukrainian)

[Perebyvannja komunikatyvnoho partnera jak rezul'tat emocijnogo reaguvannja]

© Kyrychenko T. S. [Kyrychenko T. S.] +380508382581

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

квартир будинку тіло пані Фербрюгге, яка проживала у цій квартирі протягом семи років. Зі слів Карла Гетца відомо, що Соня Фербрюгге проживала разом із своїм чоловіком. Вони були чудовою сімейною парою, яку всі обожнювали. Крім того, вони були зразковими пожилцями, вчасно сплачували ренту і ніколи не створювали проблем. Професійна діяльність Отто Шиффера визначає його комунікативну поведінку: він ставить чіткі запитання, на які бажає отримувати чіткі відповіді. Коли начальник поліції запитує пана Гетца про те, чи мала померла якусь роботу (а), він отримує досить розгорнуту відповідь (b), яка, на думку пана Шиффера, не допоможе слідству. Відтак, репліка доперебивної фази (b) суперечить вимозі стислості інформації. Через це начальник поліції проявляє нетерпіння по відношенню до комунікативного партнера, перебиваючи його (c), що свідчить про емоційне реагування на почуту інформацію. Крім того, Отто Шиффер, завдяки репліці-перебиванню, направляє хід розмови у потрібне слідству русло: важливим є, що допомогло наглядачу будинку знайти тіло. Зауважимо, що репліка-перебивання вжита у формі "що-запиту" (*what query*) [8, с. 833; 9], яка, у свою чергу, вимагає точності і конкретної відповіді від іншого мовця, а також ця відповідь має відповідати вимогам чіткості та стислості інформації відповідно до вищезгаданої класифікації оптимальних комунікативних характеристик мовлення. Доперебивна фаза ж не відповідає таким вимогам, що і збільшує рівень емоційного напруження у наведеному фрагменті. На зміну емоційного рівня вказує і те, що гіпотетично ми очікуємо завжди завершення репліки, а потім реагуємо, а репліка перебивання порушує експектації і, таким чином, змінює емоційне забарвлення. Реакцію на цю репліку перебивання спостерігаємо у наступних репліках післяперебивної фази. Не дивлячись на те, що післяперебивна репліка порушує вимогу чіткості (d), начальник поліції опановує себе (рівень емоційного напруження зменшується) і вдруге не перебиває пана Карла Гетца, намагаючись віднайти у його репліці відповідь на своє запитання, через те, що перебивання у взаємодії із даним комунікативним партнером можуть призвести до непорозуміння та комунікативної невдачі. Натомість пан Шиффер по закінченню репліки наглядача будинку (d), що становить першу частину післяперебивної фази, за допомогою репліки *So?* (e) (друга частина післяперебивної фази) спонукає свого комунікативного партнера, по-перше, підсумувати усе сказане, адже прислівник *so* вживається у функції узагальнення інформації (отже), по-друге, питальне речення вказує на неможливість зрозуміти доцільність почутої інформації та спонукання іншого комуніканта прояснити сказане. Таким чином, в межах цього фрагменту

© Кириченко Т. С. [Кириченко Т. С.] +380508382581

Перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування (Українською)
[Перебивание коммуникативного партнера как результат эмоционального реагирования (На укр. яз.)]
(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

діалогічної взаємодії можемо спостерігати, як спрацьовують два різновиди реактивних реплік: із перебивання та без перебивання комунікативного партнера. Відмінність цих реплік полягає у рівні емоційного напруження: перша репліка-перебивання позначена значно вищим рівнем емоційного напруження, через те, що мовець, який емоційно резонує на репліку попереднього комуніканта, не залишає йому жодного шансу завершити цю репліку. У другому випадку пан Отто Шиффер спокійно дослуховує партнера по комунікації, а лише потім ставить своє запитання. У обох випадках репліки вжиті доцільно та сприяють продуктивності комунікативної взаємодії, про що можна судити із третьої репліки післяперебивної фази (f), яка проливає світло на важливе для слідства питання, а саме: як і чому було знайдено тіло померлої.

Висновки

Явище перебивання напряму пов'язане із ефектом ошуканого очікування, який полягає у появі непередбачуваних елементів у тексті. Явище перебивання є неочікуваним елементом, який спричиняє емоційні коливання у текстовій площині, а відтак збільшує рівень емоційного напруження. Чотирифазова схема перебігу процесу перебивання в рамках теорії емоційного резонансу демонструє, як комуніканти сприймають висловлення один одного, що проливає світло на причини виникнення явища перебивання.

Перспективи подальших наукових розвідок

Нашою подальшою розвідкою буде дослідження стратегій і тактик, які використовуються мовцями під час перебивання один одного.

Література

1. Воробйова О. П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях / О. П. Воробйова // Мова. Людина. Світ : [До 70-річчя проф. М. П. Кочергана] / відп. ред. Тараненко О. О. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 72–86.
2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык / И. В. Арнольд. – М. : Флинта : Наука, 2002. – 384 с.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.
4. Риффатер М. Критерии стилистического анализа / М. Риффатер // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1980. – Вып. IX. : Лингвостилистика. – С. 69–97.
5. Шкловский В. О теории прозы / В. Шкловский. – М. : Сов. писатель, 1984. – 384 с.
6. Экман П. Психология лжи / П. Экман. – СПб. : Питер, 2001. – 267 с.

(Problems of cognitive linguistics)

Interruption of communicative partner as a result of an emotional response (in Ukrainian)

[Perebyvannja komunikatyvnoho partnera jak rezul'tat emocijnogo reaguvannja]

© Kyrychenko T. S. [Kyrychenko T. S.] +380508382581

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

7. Серякова И. И. Лексико-семантические и коммуникативно-функциональные особенности языковых единиц, описывающих невербальное средство коммуникации "голос" в современном английском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 "Германські мови" / И. И. Серякова. – К., 1987. – 182 с.

8. Bazzanella C. The Interactional Handling of Misunderstanding in Everyday Conversations / Carla Bazzanella, Rossana Damiano // Journal of Pragmatics. – 1999. – Vol. 31. – P. 817–836.

9. Fleisher Feldman C. You Can't Step in the Same River Twice : Repair and Repetition in Dialogue / Carol Fleisher Feldman, David Kalmar // Repetition in dialogue / [ed. Carla Bazzanella]. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag. – 1996. – Vol. 11. – P. 78–89.

Джерельна база

10. Sheldon S. Are You Afraid of Dark / Sidney Sheldon. – William Morrow, 2004. – 361 p.

References

1. Vorobyova O. P. Ideya rezonansu v lingvistychnykh doslidzhennyakh [The Idea of Resonance in Linguistic Research]. *Mova. Liudyna. Svit : Do 70-richchya prof. M. P. Kocherhana. Zb. nauk. statei* [Language. Man. World : the 70th anniversary of prof. M. P. Kocherhan. Scientific articles]. Kyiv, KNU publ. center, 2006. pp. 72–86. (In Ukr.)

2. Arnold I. V. *Stilistika. Sonremennyi angliiskii yazyk* [Stylistics. Modern English]. Moscow, Flinta : Science, 2002. 384 p. (In Russ.)

3. Selivanova O. O. *Lingvistychna entsiklopediia* [Linguistic Encyclopedia]. Poltava, Environment-K, 2011. 844 p. (In Ukr.)

4. Riffater M. Kriterii stilisticheskogo analiza [Criteria of stylistic analysis]. *Novoe v zarubezhnoi lingvistike* [New in foreign linguistics]. Moscow, Progress, 1980, no. IX : Linguistic stylistics, pp. 69–97. (In Russ.)

5. Shklovsky V O *teorii prozy* [On the theory of prose]. Moscow, Modern writer, 1984. 384 p. (In Russ.)

6. Ekman P. *Psikhologiya lzhi* [Psychology of lies]. St. Petersburg, Peter, 2001. 267 p. (In Russ.)

7. Sieriakova I. I. *Leksiko-semanticheskiye i kommunikativno-funktsionalnyie osobennosti yazykovykh edinits, opisyvaiuschikh neverbalnoe sredstvo kommunikatsii «golos» v sovremennom angliiskom yazyke*. Diss. kand. filol. nauk [Lexico-semantic and communicative-functional features of the language units, describing nonverbal means of communication "voice" in modern English language. Cand. of Philol.]. Kiev, 1987. 182 p. (In Russ.)

8. Bazzanella C. Damiano R. The Interactional Handling of Misunderstanding in Everyday Conversations. *Journal of Pragmatics*, 1999, vol. 31, pp. 817–836.

9. Fleisher Feldman C. Kalmar D. You Can't Step in the Same River Twice : Repair and Repetition in Dialogue. *Repetition in dialogue*. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1996, vol. 11, pp. 78–89.

10. Sheldon S. *Are You Afraid of Dark*. William Morrow, 2004. 361 p.

© Кириченко Т. С. [Кириченко Т. С.] +380508382581

Перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування (Українською)
[Перебивание коммуникативного партнера как результат эмоционального реагирования] (На укр. яз.)
(Проблеми когнітивної лінгвістики [Проблемы когнитивной лингвистики])

УДК 811.133.1:081.2

ART DE LA TABLE: французьке мистецтво застілля у семіотичній проекції*Л. В. Клименко**ledak@i.ua*

кандидат філологічних наук, науковий співробітник Інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено аналізу французького культурного феномену застілля ART DE LA TABLE з позицій семіотики, обґрунтовано доцільність його дослідження як цілісної семіотичної системи. В ході проекції онтологічної ситуації французького застілля у семіотичну площину визначено її значущі складові - базові семіотичні конститuentи системи. Особливу увагу приділено часопросторовим характеристикам. Конститuentними ознаками системи визначено пріоритет форми над змістом, високий ступінь ритуалізації й кодифікації комунікативних моделей, значна символізація значення.

Ключові слова: ART DE LA TABLE, текст культури, семіотична система, семіотичний конститuent, комунікативна модель застілля, французька гастрономічна трапеза, часопростір, символізація значення.

ART DE LA TABLE: французское искусство застолья в семиотической проекции*Л. В. Клименко**ledak@i.ua*

кандидат филологических наук, научный сотрудник Института филологии

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

(Министерство образования и науки Украины)

01601, Украина, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

Статья посвящена анализу французского культурного феномена застолья ART DE LA TABLE с позиций семиотики, обоснована целесообразность его исследования в качестве целостной семиотической системы. В результате проекции онтологической ситуации французского застолья в семиотическую плоскость определены ее значимые составляющие – базовые семиотические конститuentы системы. Особое внимание уделено исследованию ее хронотона. Конститuentными признаками системы определены: приоритет формы над содержанием, высокая степень ритуализации и кодификации коммуникативных

(Problems of linguistic semantics)

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus (in Ukrainian)
[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Klimenko L. V. [Klymenko L. V.] ledak@i.ua

моделей, значительная символизация значения.

Ключевые слова: ART DE LA TABLE, текст культуры, семиотическая система, семиотический конституент, коммуникативная модель застолья, французская гастрономическая трапеза, хронотоп, символизация значения.

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus

Klimenko L. V.

ledak@i.ua

PhD (Philology), scientific worker of the Institute of Philology

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article is devoted to the French ART DE LA TABLE cultural phenomena's semiotic analysis. The reasons of its consideration as a semiotic system have been justified. The research is focused on the French feast ontological situation projection on the semiotic plane which resulted the definition of its significant elements - basic semiotic system's constituents. A special attention is paid to the research on chronotope. The constituent semiotic system's attributes are the form priority, the high level of the communicative model's ritualization and codification, the significant meaning symbolization.

Key words: ART DE LA TABLE, text of the culture, semiotic system, semiotic constituent, communicative model of the feast, French gastronomic feast, chronotope, meaning symbolization.

*"Le joli musée qu'un dîner, quand la couleur du vin
brille comme la couleur d'un tableau ou
quand des plats d'argent sur la table éblouissante,
nous donnent en une heure la sensation pleine et directe
de ces divers chefs d'œuvre dont le désir de l'un
suffit à remplir de charme une heure oisive et d'appétit »
(Marcel Proust)*

Складна ментальна реальність, в якій сконцентовано найбільш важливі характеристики усталеного у французькій культурі гедоністичного відношення до життя - ART DE VIVRE або мистецтво жити по-французьки, - пронизує всі сторони французького життя у різні епохи. Деяким лінгвокультурним аспектам цієї потужної константи, що постулює пошук задоволень і відчуття гармонії та

© Клименко Л. В. [Клименко Л. В.] ledak@i.ua

ART DE LA TABLE: французьке мистецтво застілля у семіотичній проекції (Українською)

[ART DE LA TABLE: французское искусство застолья в семиотической проекции (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

щастя від кожної миті, було присвячено попередні роботи автора [3, 4]. Складовими *мистецтва жити по-французьки* визначалися витончений естетизм, високий інтелектуалізм та гарний смак, що втілюються у вмінні подавати себе і вишукано вдягатися (*art de porter*), зі смаком облаштовувати своє помешкання (*art de la maison*), смакувати гарною їжею та напоями за цікавою бесідою (*art de manger*). І дійсно, ті, кому пощастило бодай раз обідати у Франції, визнають, що попри характерний добір страв, певну атмосферу трапезу доповнюють чисельні, на перший погляд, незначущі дрібниці, що перетворюють споживання їжі в незабутній досвід.

Моменти, пов'язані з споживанням їжі, саме у французів завжди набували привілейованого значення, а культура застілля ART DE LA TABLE - є загальновизнаним національним феноменом [11], який асоціюється не тільки з кулінарними практиками, а й з особливим шанобливим ставленням до встановленого протягом історичного розвитку суспільного порядку. На доказ цього у 2010 р. всесвітня організація ЮНЕСКО внесла французьку гастрономічну трапезу (*le répas gastronomique des Français*) до списку об'єктів світової нематеріальної спадщини, яку становлять культурні феномени. Цікаво, що не відзначивши окремим чином жодну конкретну страву, в ЮНЕСКО визнали соціокультурну складову феномену [10]. Доти жодного разу гастрономічна традиція окремого етносу не отримувала такої відзнаки. Визнання стало результатом загальнонаціональної кампанії, спричиненої занепокоєнням темпами поширення культури *fast food* в результаті світової глобалізації і американізації, що вплинуло на моделі харчування і загрожує зникненням аутентичної національної традиції.

Незважаючи на посилення загального інтересу до гастрономічної складової картини світу у цілому, семіотичні аспекти застілля як різновиду комунікативної практики у рамках національної культури досі залишаються майже поза фокусом, що зумовило **актуальність** дослідження. Здійснений на основі **матеріалів** текстів тематичних різножанрових публікацій, а також методом особистої експеріентної практики автора аналіз різних структурних та семантичних аспектів французької гастрономічної традиції і застілля дав змогу висунути **гіпотезу** про те, що феномен *ART DE LA TABLE* як комунікативна практика є *семіотичною системою* з певним, особливим чином структурованим набором конститuentів у рамках французької національної культури.

Отже, **об'єктом дослідження** є семіотична система французького *ART DE LA TABLE* як особливе комунікативне середовище, а його **предмет** складають особливості конвергенції її елементів у знаково-символічній конвенції.

(Problems of linguistic semantics)

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus (in Ukrainian)
[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Klimenko L. V. [Klymenko L. V.] ledak@i.ua

Основні принципи науки про знаки, сформульовані та викладені Ф. де Соссюром та Ч. С. Пірсом, отримали багатоаспектного розвитку: від проблем структурної лінгвістики й аналізу особливостей невербальної комунікації до структурно-семіотичного аналізу історії, культури, вивчення специфіки людської свідомості. Дослідження семіотики культури є досить новим напрямом для науки, яке сформувалося із зростанням уваги дослідників до особливості організації культур навколо символів. Воно стало програмою празької лінгвістичної школи (Р. Якобсон, П.Г. Богатирьов, Я. Мукаржовський), ядром структуралістської інтерпретації міфів (К. Леві-Строс), літератури, моди та реклами (Р. Барт), досліджень з семіотики культури Тартусько-московської школи (Ю.М. Лотман, В.Н. Топоров, О.М. Пятигорський та ін.).

Вихідним поняттям семіотики є «текст», тому у рамках дослідження культури з позицій семіотичних концепцій культурні феномени розуміються як тексти. Семіотичний підхід дозволяє схарактеризувати певну культуру з точки зору її знаковості на основі виокремлення специфічних характеристик означення та інтерпретації культурно значущої інформації, закріпленої не тільки у словах, їхньому семантичному значенні, а й у знаках та символах цілісних знакових систем різних видів мистецтв, ритуалах, міфології тощо, що у сукупності є культурними тестами. Особливо ця тенденція проявилася у французькому структуралізмі, що розглядає культуру як сукупність знакових систем і текстів, аналізує їхнє функціонування у комунікації [1, 5, 14], де навіть жест та звук розглядаються як знаки, а символами стають концепти, ідеї, думки.

Погоджуючись з У.Еко, який пропонує вважати текстом будь-який набір ситуацій, пов'язаних між собою у комунікації, де задіяно не лише мову, а й інші семіотичні системи [8], приймаючи погляди Ю.Лотмана [6] та Р.Барта [1], а також поділяючи ідею К.Леві-Строса про те, що у кожному суспільстві приготування та споживання їжі є мовою, в якій суспільство підсвідомо розкриває свою структури [14], науковою метою розвідки визначаємо здійснення аналізу семіотичного поля французького мистецтва застілля ART DE LA TABLE, визначення його конститuentів, а також встановлення їхніх знакових властивостей.

Для вирішення поставлених завдань, насамперед, звернімося до історичного підґрунтя формування французького ART DE LA TABLE, яке бере початок від давніх галлів (етнонім від латинського «півні» - забіяки, любителі ефектного й яскравого), що жили на території сучасної Франції. Після злиття з Римською імперією галльська знать наслідувала римлян у всьому, вважаючи, що тим набуває причетності до аристократичної культури, й охоче адаптовувала грецькі та римські моделі споживання їжі і міфологічне відношення до неї, пристрась до

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

задоволень і надмірних узливань, пишного, часто нестриманого бенкету з безліччю делікатесів і вина, що інколи перетворювався на варварське застілля. Прості сільські галли задовольнялися більш скромним харчуванням, проте не обмежували себе у споживанні вина. Навіть ченці перейняли римську пристрасть до задоволень й надмірних узливань і зайнялися селекцією винограду, навчилися мистецтву приготування сирів, розводили рибу. Грандіозні трапези та марнотратні бенкети яскраво описані Франсуа Рабле у романі "Гаргантюа та Пантагрюель", мова якого є відображенням веселого народного свята і докорінно відрізняється за стилем від наративу середньовічних схоластичних трактатів сучасників автора. Завдяки мовному багатству Ф.Рабле й неприхованому задоволенню від опису їжі, у подальшому французька кухня часто отримує назву "раблезіанської".

Як відомо, функції семіосфери актуалізуються в певному часопросторовому вимірі - хронотопі (термін, запропонований М.М.Бахтінім [2, с. 234 - 407]), структурні властивості якого були вже на той історичний момент досить чітко сформованими. Галли перейняли часопросторові характеристики римської традиції застілля, що зазвичай відбувалося в трапезній залі навколо величезного столу, оточеного кам'яними ложами. Тривалість трапези так само була довгою і часто обід переходив у вечерю. Визначеного порядку зміни страв не існувало - на стіл подавалося все й одразу у великій кількості, особливої культури споживання їжі також не було: відрізані від спільної страви шматки їли руками, періодично вмочуючи в густий соус з гірчицею [11].

Важливим в наслідуванні римського бенкетного дійства стає адаптація римської традиції спілкування між учасниками на цікаву для всіх тему, що стає обов'язковою для галльського застілля і прототипною для сучасної комунікативної моделі застілля.

За доби Середньовіччя і впродовж декількох наступних століть відношення до їжі (як до дару Богів) носить сакральний характер, її значення символізується. Виникають чисельні приписи, що пізніше становитимуть основу кодексів манер поведінки під час застілля. Серед перших приписів були такі: гарно мити руки, не вмочувати шматки м'яса у сіль, не пити з повним ротом. Пізніше, з розквітом гуманізму запровадження нових правил поведінки за столом було вмотивовано вже не так сакральним відношенням до їжі, як самоповагою і повагою до оточення. Серед гарних манер зазначаються: не вмощуватися на столі, не пити з закинутою головою, не облизувати тарілку тощо [11].

У XV–XVI століттях, Париж став культурним й економічним центром країни. Зацікавлення складними, хитромудрими стравами змінює нестримну

(Problems of linguistic semantics)

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus (in Ukrainian)
[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Klimenko L. V. [Klymenko L. V.] ledak@i.ua

ненажерливість, з'являються ті, кого називають гурманами. За часів французького Відродження, в XVI столітті, гастрономічне мистецтво, а також правила і манери, що супроводжують трапезу, зазнають змін завдяки поживленню міжнародних обмінів, розвитку наукової думки і перегляду канонів християнського світобачення, зміцненню авторитету Італії і сходженню на французький трон італійки Катерини Медичі. Саме в цей час було винайдено виделку, з Італії до Франції ввозять фаянсовий та кришталевий посуд. Відкриття нових континентів і надходження заокеанських спецій, картоплі, кукурудзи спричиняють інтернаціоналізацію французької кухні.

XVII століття за часів правління короля Людовика XIV вважають розквітом французької гастрономії як елітарного мистецтва у межах королівського двору та палаців долучених вельмож, адже французька кухня визначила основні гастрономічні вподобання європейського дворянства завдяки загальному впливу французького двору на культуру епохи [11]. Тогочасні трапези становлять яскраве видовище: вишуканий посуд та столові прибори, французька манера сервірування столу (відома як *service à la française*), коли всі страви виносяться урочистою ходою по мірі приготування і купую розміщуються на столі, а кожен гість сам вирішує, що йому їсти, згідно до власних вподобань. При дворі встановлюють правила подачі й послідовність споживання страв: за важкою - легку, за солоною - прісну, гостру після нейтральною за смаком. За тих часів народжується традиція письмового складання меню.

Французька Революція кардинальним чином вплинула на подальший розвиток гастрономічної традиції, відбулася популяризація елітарного мистецтва і його вихід позі межі палаців, було започатковано ресторанну індустрію. Це спричиняє переосмислення комунікативної моделі трапези, відбувається зміна комунікативних статусів її учасників. Якщо доти головну роль у застіллі відігравав хазяїн палацу або домівки, то з відкриттям ресторанів провідну та організуючу функцію бере на себе дворецький (*maître d'Hôtel*), а пізніше і сам шеф-кухар (*le chef*). Тоді ж Ж.А.Брія-Саварен запроваджує термін гастрономія, визначаючи останню як "*gourmandise sociale, qui réunit l'élégance athénienne, le luxe romain et la délicatesse française*" [цит. за 15, с.12] (суспільний делікатес, що поєднав давньогрецьку елегантність, давньоримську пишність та французьку вишуканість (переклад наш - Л.К.)), і започаткує новий тип дискурсу навколо *les plaisirs de la table* [15, с. 14] - гастрономічний.

Часопросторові відносини у межах комунікативних моделей застілля так само відчув змін з виникненням та розвитком ресторанного способу харчування. Відбулася відмова від *service à la française*, незручного для ресторанів, на користь

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

хронологічної організації трапези, так званого *service à la russe*, коли страви подаються кожному на індивідуальному посуді згідно з порядком, встановленим картою страв (*la carte*) або меню. Хронологічна організація трапези супроводжується чіткою схемою організації простору столу - особливою моделлю його сервірування (див. рис. 1)

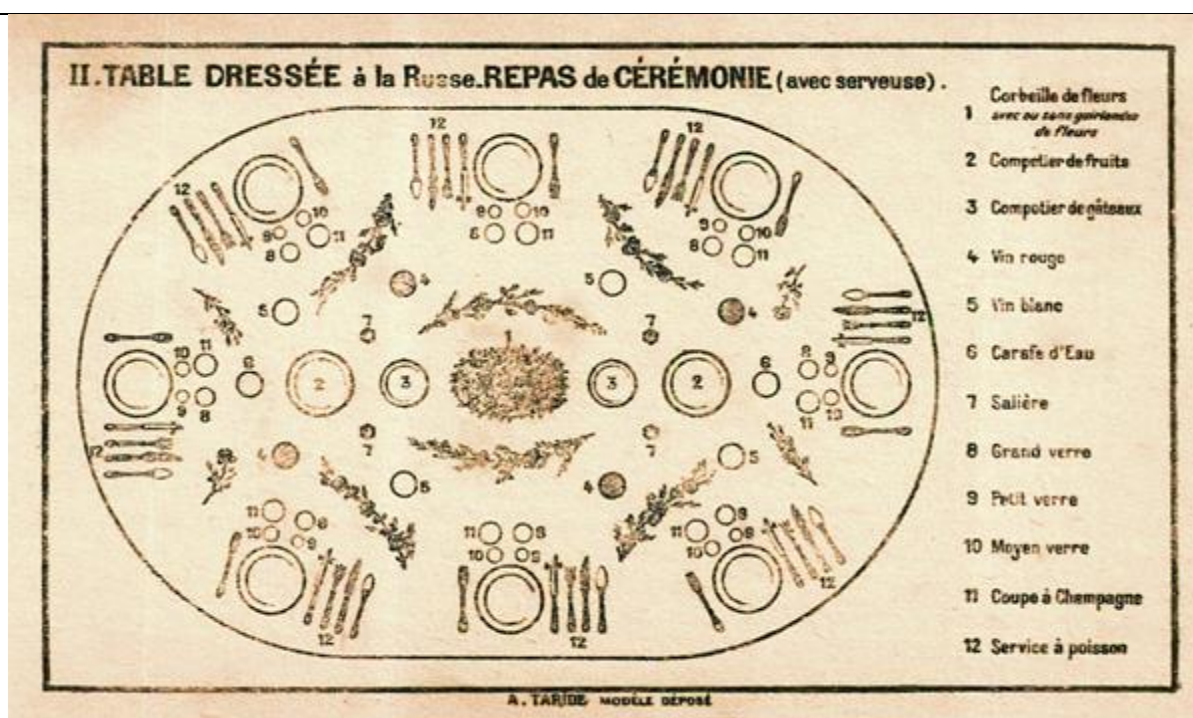

Рис 1. Модель організації простору столу - сервірування *à la russe*. [16]

Порядок розміщення приборів справа від тарілки у наступному порядку (від зовнішнього краю до внутрішнього): устрична виделка, покладена на супову ложку, ніж для риби, ніж для м'яса, салатний/фруктовий ніж. Якщо передбачалася подача додаткових страв, прибори мало бути сервіровано окремо, бо не допускалося одночасне розміщення на столі більше трьох виделок або ножів, не враховуючи виделку для устриць. Зліва від тарілки (від зовнішнього краю до внутрішнього) лежать: рибна виделка, м'ясна виделка, салатна/фруктова виделка. В ході обіду на сервізну тарілку спочатку ставиться тарілка з устрицями, яку потім змінює тарілка з супом. Перед десертом стіл звільнюється від усіх приборів, окрім бокалів, стіл очищується від хлібних крихт. Виносяться тарілки для десерту, виделка розміщується з лівого боку, а ложка - з правого.

Цікаво, що, на наших святкових столах спостерігаємо сьогодні запозичене сервірування *à la française* - одночасну подачу всіх блюд на початку застілля і

(Problems of linguistic semantics)

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus (in Ukrainian)
[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Klimenko L. V. [Klymenko L. V.] ledak@i.ua

поступове надходження гарячих закусок і страв по мірі їх приготування.

Повернімося до традиції спілкування за столом, запозиченої у римлян, яка у Франції отримує подальшої семантизації і набуває символічного змісту [12]. Під час застілля між учасниками відбувається певна комунікативна взаємодія, на позначення якої у французькій мові існує поняття *le partage*. Воно не має прямого українського еквіваленту, отже, поняття розділити трапезу вдається найбільш вдалим для його адекватної семантичної інтерпретації. *Le partage* має декілька рівнів розуміння: насамперед - це процес спільного споживання їжі. Проте саме для французів, для котрих спілкування є надзвичайно важливою соціально-культурною рисою [7], розділити трапезу - це не просто разом поїсти, а саме розділити з іншими учасниками застілля (*les convives*) свою участь у суспільному житті, проявити так звану дружелюбність (*la convivialité*). Відзначимо важливе соціальне значення для французької культури такого, майже лакунарного для української культури поняття, як *la commensalité* [9] (укр. завсідництво, рос. завсегдатайство), а також особливу семантику поняття *le communal* - (укр. застільник, рос. сотрапезник) що має глибоке історичне коріння.

Усе зазначене вище настановує на думку на особливий статус поняття столу як центрального, базового конститuenta, що обумовлює композицію семіотичного поля *ART DE LA TABLE*. Як свідчить історія - стіл (*une table*) у буквальному значенні як предмет меблів, завжди був центральним, організуючим компонентом комунікативної моделі трапези, без якого саме поняття застілля втрачає сенс. Це також доводить ключова позиція лексеми стіл (*la table*), що є атрибутом місця, при позначенні і, водночас, змістовій характеристиці самого феномену *ART DE LA TABLE*, що підкреслює роль фактору місця трапези. Крім того, у французькій лінгвокультурі стіл має широке поле символічних смислів. Стіл є символом зібрання і соборності. Ще за часів давнини аби прийняти якесь важливе рішення, люди збиралися разом навколо вогнища, де готувалася страва, а зрештою стали вирішувати питання за столом. Традиція зустрічати гостей за накритим столом, що походить від Середньовіччя, коли люди знаходилися у постійних переміщеннях, а той, хто тимчасово перебував вдома мав гостинно прийняти мандрівника, робить стіл також символом гостинності. Стіл встановлює своєрідний зв'язок між людьми, робить їх більш відкритими до певних вражень, сприйнятливими до впливів. Родинний стіл є символом дому і домашнього затишку. Застілля для французів - це також символ розваги та цікавого дозвілля тощо. Стає очевидним, що можливість подальшої розлогої реконструкції семантики поняття стіл свідчить про високий рівень його символізації і доводить визначну конститутивну роль у складі семіотичної системи.

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Із розвитком у Франції на початку XIX століття так званої Haute Cuisine (Високої кухні), основоположниками якої вважають видатних кухарів Марі-Антуана Карема та Огюста Ескоф'є, складається розуміння гастрономії як мистецтва, що призводить до розвитку і посилення значущості міфологічної складової. З виникненням гастрономічних ресторанів ART DE LA TABLE переходить до нового семіотичного регістру, що становить симбіоз різних семіотичних утворень - уяви, символічних значень, ритуальних відносин між дійовими особами, міфічності [13]. Відвідування гастрономічного ресторану є особливим моментом завдяки створеній атмосфері. Ресторан стає символічним простором, місцем поза реальністю, де діють свої правила і закони, існує умовний символічний сценарій, встановлений порядок ритуальних дій, що включає обов'язкові вербальні та невербальні елементи (наявність меню, виголошення назв страв перед подачею на стіл, розширене пояснення особливостей їх приготування). Жести та манери учасників трапези сценарізують застілля і роблять учасників дійовими особами умовного "дійства". Учасники гастрономічної трапези здійснюють "паломництво" [13] і беруть участь у драматургічній постановці, дійство якої відбувається у іншому, особливому соціальному вимірі з особливими правилами. Важливо, що встановлений сценарій зазвичай заздалегідь відомий, адже якщо не бути з ними обізнаними, участь у гастрономічній трапезі може виявитися щонайменш незрозумілою і навіть спантеличити.

Вдається, що популярне останнім часом поняття «перформанс» - містеріальне дійство поза театром, де твором вважають дії автора, за якими глядачі спостерігають у режимі реального часу, якнайкраще характеризує процес гастрономічної трапези, що так само має інтерактивний характер. І дійсно, гастрономічне застілля - це своєрідний сценарізований, заздалегідь режисований перформанс, в центрі якого - символічна комунікація між учасниками трапези і шеф-кухарем та витворами його гастрономічного мистецтва.

Приміщення гастрономічного ресторану набуває нових функцій і стає своєрідною сценою, що забезпечує зближення між усіма дійовими особами трапези, розмивання кордонів між кухнею та залом. Процес приготування страви бере початок на кухні, а закінчується у залі, коли, наприклад, офіціант поливає подану на стіл страву соусом, майстерно порається на очах у відвідувачів із кінцевою презентацією. Фінальна обробка страв, зокрема, наприклад, ефектне фламбування, переміщуються до залу ресторану, аби відвідувач мав змогу оцінити гастрономічну вправність шефа й мистецький вигляд страви. До того, як скуштувати страву, її потрібно роздивитися, отримуючи перше, естетичне

(Problems of linguistic semantics)

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus (in Ukrainian)
[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']© Klimenko L. V. [Klymenko L. V.] ledak@i.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

задоволення від аналітичного споглядання. Варто звернути увагу на форму інгредієнтів, їхні текстури, контраст їх кольорів у поєднанні з формою та дизайном тарілки. Професіоналізм шеф-кухаря передбачає не просто артистичну презентацію страви, а й уміння так скомпонувати інгредієнти на тарілці, аби дати змогу споживачеві вирізнити кожен з них у складі страви.

Всі об'єкти декорації приміщення є значущими, адже відіграють певну роль, працюють на головну ідею, де нема місця випадковості. Так, відповідним має бути дрес-код, що заздалегідь оговорюється аби гість гармонійно "вписався" у загальну картину. Як правило, для чоловіків обов'язковими є піджак та краватка, без яких буде відмовлено у вході, або, у кращому випадку, дбайливий дворецький запропонує "чергову" краватку і потім непомітно розмістить на спинці вашого стільця "черговий" піджак, вдаючи, що ви його щойно зняли.

Важливим конститuentом семіотичної системи ART DE LA TABLE є меню, або карта ресторану, функцією якого є інформативна підтримка учасника гастрономічної трапези у виборі страв. Під час ритуалу уважного вивчення меню відбувається ознайомлення з асортиментом пропонованих страв. Порівнюючи меню відомих кухарів цікавими є як добір іконічних та графічних засобів їх дизайну, які зазвичай переспівується із презентацією страв відповідно до їхньої кольорової гами і посудом, формою тарілок та приборів.

Таким чином, зміст дослідженого матеріалу дає змогу зробити висновок про те, що характерні властивості знаків та знакових систем, втілені в різноманітних кодах, звичаєвих практиках, особливих символічних відносинах в межах комунікативних моделей застілля, обумовили доцільність виокремлення особливої семіотичної системи французького ART DE LA TABLE - комунікативної знаково-символічної діяльності, що здійснюється у публічному комунікативному просторі, організованому навколо столу на основі ритуальних комунікативних моделей взаємодії між її учасниками.

Використана у дослідженні системно-семіотична методика дозволила виконати семіотичну проекцію культурного феномену французького ART DE LA TABLE завдяки виявленню в її складі різних семантичних рівнів, з'ясувати особливості їхньої організації та взаємодії як в історичному аспекті, так і в контексті сучасних тенденцій. Логічно обґрунтований перенос онтологічної ситуації застілля в семіотичну реальність підтвердив гіпотезу про доцільність вивчення феномену ART DE LA TABLE - структурованої комунікативної практики в межах французької культури, як семіотичної системи, особливостями якої визначено: існування характерного часопростору (хронотопу), високий ступінь ритуалізованості та кодифікації складових, тенденція до символізації й

© Клименко Л. В. [Клименко Л. В.] ledak@i.ua

ART DE LA TABLE: французьке мистецтво застілля у семіотичній проекції (Українською)
[ART DE LA TABLE: французское искусство застолья в семиотической проекции] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

міфологізації значення, пріоритет форми над змістом.

Перспективи подальшого дослідження може бути пов'язано із залученням методів когнітивістики до дослідження феномену *ART DE LA TABLE* і моделюванням концептосфери у його межах.

Література

1. *Барт, Роланд*. Избранные работы: Семиотика: Поэтика: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. — М.: Прогресс, 1989—616 с.
2. *Бахтин М. М.* Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике // Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. — М.: Худож. лит., 1975. — С.234-407.
3. *Клименко Л.В.* Константа культури *ART DE VIVRE* у дискурсі сучасної французької реклами // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи/Збірник наук. праць. - К.: Логос, 2014. - С. 75 - 83.
4. *Клименко Л.В.* Константа *ART DE VIVRE* у сучасній французькій лінгвокультурі // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка/Збірник наук. праць. - серія "Іноземна філологія" - Вип. 1(47) - К.: ВПЦ "Київський університет", 2014 - С. 26 - 30.
5. *Леви-Стросс К.* Мифологии : в 4 т. / К. Леви-Стросс. — М., СПб. : Университетская книга, 1999. — Т. 1 : Сырое и приготовленное. — 406 с. — (Книга света).
6. *Лотман Ю.М.* Семиосфера. / Ю.М. Лотман. - СПб. : Искусство-СПб, 2000. - 704с.
7. *Фулье А.* Психология французского народа/А.Фулье. - СПб., издательство Ф. Павленкова, 1899 г. (пер. с французского без указания переводчика)
8. *Эко У.* Отсутствующая структура. Введение в семиологию/ Эко У. - СПб., 1998. - 432 с.
9. *Boutaud J.-J.* Commensalité // Le livre de l'hospitalité. L'accueil de l'étranger dans l'histoire et les cultures /sous la direction d'A. Montandon. Paris, 2004. P. 1711-1737.
10. *Csergo, Julia*, Le «Repas gastronomique des Français» inscrit au Patrimoine Culturel Immatériel de l'Unesco – Texte exclusif –URL: www.lemangeur-ocha.com (дата звернення - 22.09.2015)
11. *Pierre ENNES, Gérard MALILH, Philippe THIEBAULT* : *L'Art de la table*, Flammarion, Paris, 1994.
12. *Gordon D.* The French Language and National Identity 1930—1975. vol. 22 of Contributions to the Sociology of Language. Mouton, the Hague, Paris, New-York. Vol. 11, No. 1 (Apr., 1982), pp. 135-139.
13. *Lardellier Pascal*, *Opéra bouffe : une anthropologie gourmande de nos modes alimentaires*, EMS, 2011, 266 p.
14. *Lévi-Strauss, Claude*, *L'origine des manières de table*. Paris : Plon. 1968.
15. *Marrone, Gianfranco*. « Réception et construction de l'objet du goût chez Brillat-Savarin ». *Nouveaux actes sémiotiques*. Vol. X, n° 55-56 (« Sémiotique gourmande. Du goût, entre esthétisme et sociabilité », sous dir. É. Landowski), Limoges : PULIM, 1998- pp. 9-28.
16. *Service à la russe. La Veritable Cuisine de Famille par Tante Marie*, 1927 . Aux Editions A.Taride - 18 et 20 Boulevard St.Denis Paris. Crédit image exclusif –URL: <http://www.intrigueur.com/intrigueur/2011/08/> (дата звернення - 11.01.2016)

(Problems of linguistic semantics)

French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus (in Ukrainian)
[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Klimenko L. V. [Klymenko L. V.] ledak@i.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

References

1. Barthes, Roland. *Izbrannye raboty: Semiotika: Poetika*: [Selected Works : Semiotics : The Poetics] per. s frantsuzskogo / Sost. i obsch. red. i vstup st. G.K.Kosikova . M.: Progress, 1989. 616 s.
2. Bakhtin M. M. *Formy vremeni i khronotopa v romane* : [The forms of tense and chronotope in a novel] Jcherki po istoricheskoy poetike // Bakhtin M. M. *Voprosy literatury i estetiki*. — M.: Khudozh. lit. 1975. — P.234-407.
3. Klymenko L.V. *Konstanta kultury ART DE VIVRE u dyskursi suchasnoji frantsuzkoi reklamy* [constant of culture ART DE VIVRE in contemporary french advertising discourse]// *Lingvistika XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy/zbirnyk naukovykh prats*. K.: Logos, 2014. P. 75 - 83.
4. Klymenko L.V. *Konstanta ART DE VIVRE u suchasniy frantsuskij lingvokulturi* [Constant Art de Vivre in French modern linguoculture] // *Visnyk Kyivskogo Nationalnon universitetu imeni Tarasa Shevchenka/ Zbirnyk naukovykh prats. Seria "Inozemna filologiya". Vyp. 1(47)*. K.: VPC "Kyivsky universytet", 2014. P. 26 - 30.
5. Lévi-Strauss, Claude. *Mifologiki [Mythologiques]* : v 4 t. / Lévi-Strauss, Claude. — M., Spb. : Universitetskaya kniga, 1999. — T. 1 : Syroe i prigotovlennoe. — 406 s. — (Kniga sveta).
6. Lotman Y.M. *Semiosfera [Semiosphere]*. SPb. : Iskustvo-SPb, 2000. 704 s.
7. Fouilliée A. *Psikhologiya frantsuzskogo naroda*. [Psychologie du peuple français]. SPb., izdatelstvo F.Pavlenkova, 1899 г. (per. s frantsuzskogo bez ukazaniya perevodchika)
8. Eco U. *Otsutstvujushaja struktura [The Absent Structure]*. *Vvedeniye v semiologiju/ Eco U.* - SPb., 1998. - 432 p.
9. Bouteaud J.-J. *Commensalité // Le livre de l'hospitalité. L'accueil de l'étranger dans l'histoire et les cultures /sous la direction d'A. Montandon*. Paris, 2004. P. 1711–1737.
10. Csergo, Julia. *Le «Repas gastronomique des Français» inscrit au Patrimoine Culturel Immatériel de l'Unesco – Texte exclusif* –URL: www.lemangeur-ocha.com (cunsulted - 22.09.2015)
11. Pierre ENNES, Gérard MALILH, Philippe THIEBAULT : *L'Art de la table*, Flammarion, Paris, 1994.
12. Gordon D. *The French Language and National Identity 1930-1975*. vol. 22 of *Contributions to the Sociology of Language*. Mouton, the Hague, Paris, New-York. Vol. 11, No. 1 (Apr., 1982), pp. 135-139.
13. Lardellier Pascal, *Opéra bouffe : une anthropologie gourmande de nos modes alimentaires*, EMS, 2011, 266 p.
14. Lévi-Strauss, Claude, *L'origine des manières de table*. Paris : Plon. 1968.
15. Marrone, Gianfranco,. « Réception et construction de l'objet du goût chez Brillat-Savarin ». *Nouveaux actes sémiotiques*. Vol. X, n° 55-56 (« *Sémiotique gourmande. Du goût, entre esthésie et sociabilité* », sous dir. É. Landowski), Limoges : PULIM, 1998- pp.. 9-28.
16. *Service à la russe. La Veritable Cuisine de Famille par Tante Marie*, 1927 . Aux Editions A.Taride - 18 et 20 Boulevard St.Dénis Paris. Crédit image exclusif URL: <http://www.intrigueur.com/intrigueur/2011/08/> (consulted - 11.01.2016)

© Клименко Л. В. [Клименко Л. В.] ledak@i.ua

ART DE LA TABLE: французьке мистецтво застілля у семіотичній проекції (Українською)
[ART DE LA TABLE: французское искусство застолья в семиотической проекции] (На укр. яз.)

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

УДК 811/134/2'286

EL SISTEMA CONSONÁNTICO EN COMPARACIÓN: ESPAÑOL Y UCRANIANO

N. M. Korbozerova

ninakor2003@ukr.net

Doctora en Letras, Profesora Titular, Jefe de la cátedra de filología hispánica e italiana del
 Instituto de la Filología de la Universidad de Kyiv Tarás Shevchenko
 (Ministerio de Educación y Ciencia de Ucrania)
 01601, Kyiv (Ucrania), ave. Tarás Shevchenko, 14

El artículo está dedicado a la comparación contrastiva de los fonemas de las lenguas española y ucraniana a nivel sincrónico. Se aprovecha el método de inventario según el cual se establecen los criterios de los fonemas, sus peculiaridades afines y alomórficas, lo que posibilita aprender más fácilmente la lengua española por los ucranianos. Se clasifican las consonantes de ambas lenguas por el órgano de articulación, por el modo de formación, por el punto de articulación, duración, grado de palatalización, por la forma de la lengua, por el tono y la aspiración. Esto ayuda a pronosticar la interferencia fonética y prevenir los errores estables en la comunicación.

Palabras clave: fonemas consonánticos, articulación, clasificación, exigencias.

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРИГОЛОСНИХ ФОНЕМ (на матеріалі іспанської та української мов)

Н. М. Корбозерова

ninakor2003@ukr.net

Доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іспано-італійської філології
 Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено систему приголосних звуків іспанської та української мов у синхронному аспекті. Застосовано інвентаризаційний метод, згідно якого, незалежно від ступеня генетичної спорідненості досліджуваних мов, можна встановити таксономічні ознаки фонем, їхні схожі диференційні характеристики. Метод зіставлення приголосних фонем в іспанській та українській мовах застосовується у цій статті з метою поглиблення знань, вмінь та навичок при оволодінні іспанською мовою на тлі української. Крім цього, застосування зазначеного методу дозволив виявити особливості взаємодії фонологічних систем обох мов у процесі вивчення українськими

(Problems of comparative-historical linguistics and linguistic typology)

Contrastive analysis of consonant phonemes (based on Spanish and Ukrainian languages) (in Spanish)

[El sistema consonántico en comparación: español y ucraniano]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.] ninakor2003@ukr.net

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

студентами іноземної (іспанської). Створено класифікаційну матрицю приголосних фонем обох мов за такими основними ознаками, як спосіб артикуляції, участь і конфігурація артикуляційних органів, тривалість звука, його аспірація, ступінь палаталізації. Такий підхід у вивченні безперечно допомагає у прогнозуванні фонетичної інтерференції цих мов у процесі систематизації оптимальних засобів оволодіння іспанською мовою, що дозволяє швидко і якісно усунути небажані помилки у мовленнєвій комунікації.

Ключові слова: приголосні фонем, артикуляція, класифікація, вимоги.

КОНТРАСТИВНЫЙ АНАЛИЗ СОГЛАСНЫХ ФОНЕМ
(на материале испанского и украинского языков)

Корбозёрова Н. М. (г. Киев, Украина)

ninakor2003@ukr.net

Доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой испано-итальянской филологии Института филологии

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

(Министерство образования и науки Украины)

01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье исследована система согласных звуков испанского и украинского языков на синхронном срезе. Использован инвентаризационный метод, в соответствии с которым, независимо от степени генетического родства исследованных языков, выявилось возможным установить таксономические характеристики фонем, их сходство и дифференциальные критерии. Метод сопоставления согласных фонем в испанском и украинском языках используется в данной статье с целью углубления знаний, умений и навыков при овладении испанским языком на фоне украинского. Кроме того, использование указанного метода позволило выявить особенности взаимодействия фонологических систем обоих языков в процессе изучения украинскими студентами иностранного языка (испанского). Создана классификационная матрица согласных фонем сопоставляемых языков в соответствие с такими основными признаками, как способ артикуляции, участие и конфигурация артикуляционных органов, долгота звука, его аспирация, степень палатализации. Данный подход в изучении помогает в прогнозировании фонетической интерференции языков в процессе систематизации оптимальных способов овладения испанским языком, что позволяет быстро и качественно избегать нежелательные ошибки в речевой коммуникации.

Ключевые слова: согласные фонемы, артикуляция, классификация, требования.

© Корбозерова Н. М. [Корбозерова Н. Н.] ninakor2003@ukr.net

Контрастивний аналіз приголосних фонем (на матеріалі іспанської та української мов) (Іспанською)

[Контрастивный анализ согласных фонем (на материале испанского и украинского языков) (На исп. яз.)]

(Проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства [Проблемы сравнительно-исторического и типологического языкознания])

CONTRASTIVE ANALYSIS OF CONSONANT PHONEMES (BASED ON SPANISH AND UKRAINIAN LANGUAGES)

N. M. Korbozerova (Kyiv, Ukraine)

ninakor2003@ukr.net

DSc (Philology), Professor, head of Spanish and Italian Philology Department,
 Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article deals with the synchronic approach to the system of consonants in Spanish and Ukrainian languages. The inventory approach is applied. According to this method, it is possible to make the taxonomic description of phonemes regardless of degree of genetic relationships between languages. The article includes the comparative method used on the description of Spanish and Ukrainian consonant phonemes in order to deepen knowledges, abilities and skills in process of learning foreign language (Spanish). Besides, the application of the marked method has allowed us to reveal features of interaction between the phonological systems of both languages in the process of learning Spanish by Ukrainian-speaking students. The classification matrix of consonant phonemes in Spanish and Ukrainian is generated. It is based on such features as a manner of articulation, participation and configuration of the articulators (speech organs), sound duration, aspiration, degree of palatalization. This approach to the study definitely helps to predict the phonetic interlingual interference in the process of systematization of the best ways to learn Spanish, and to overcome the unwanted mistakes in speech communication quickly and efficiently.

Keywords: consonant phonemes, articulation, classification, requirements.

Introducción

La práctica lingüística de los últimos 20 años muestra que una condición necesaria para el exitoso estudio de las lenguas extranjeras es la de enseñar la lengua extranjera con apoyo de la lengua natal. En este caso debemos tener en cuenta no solo los rasgos diferenciales y semejantes en la pronunciación de algunos sonidos, sino también las particularidades de la base de articulación, toda la estructura de los órganos del habla, todo el sistema de los movimientos de articulación, típico para la lengua dada en general durante la pronunciación de los sonidos.

El aprovechamiento del análisis contrastivo de los sonidos consonánticos del español y ucraniano adquiere una gran significación en el proceso de la enseñanza. Su importancia se relaciona con el próstico y prevención de errores estables que

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

surgen en el resultado de la interferencia de la lengua nacional sobre la lengua que se estudia.

Formulación del problema

Hay ciertas dificultades en determinar el mínimo consonántico del español. Para los hablantes del ucraniano el mínimo lo deben integrar las consonantes fricativas la vibrante [ř], las palatales [ɲ, ʎ], la velar [x].

Son de mucha importancia los alófonos y la variación alofónica que se acompaña por la asimilación de las consonantes típicamente españolas. Las consonantes palatales del ucraniano producen un efecto interferencial sobre el habla española de los estudiantes ucranianos y es causa de errores estables.

Los esfuerzos de los estudiantes del grupo nacional ucraniano en dominar los sonidos alveolares españoles [l] son insignificantes, por revelar estos mucha semejanza con los sonidos [л, л] ucranianos.

En el sistema consonántico tienen lugar en el español y el ucraniano contraposiciones fonológicas por el modo de formación, por los órganos de articulación, por el punto de articulación, duración, grado de palatalización, por la forma de la lengua, por el tono y la aspiración. Nos basamos en las investigaciones fonológicas de las lenguas española y ucraniana [1; 2].

Resultados

Los rasgos fonéticos distintivos de las consonantes en las lenguas comparadas son: el órgano de articulación, la participación de las cuerdas vocales y en el ucraniano, también, el grado de palatalización y duración. El tono, el punto de articulación, la forma de la lengua y la forma de la abertura no tienen distinción fonemática en ninguna de las dos lenguas, aunque son muy importantes en las relaciones acústicas y de articulación.

Por su modo de articulación los fonemas consonánticos españoles se clasifican en: oclusivos: [p], [b], [m], [t], [d], [n], [k], [g]; fricativos: [f], [θ], [s], [l], [ʎ], [ɲ], [x], [w]; vibrantes: [r], [ř]; oclusivo-fricativos: [ç], [y].

En el ucraniano también existe esta clasificación: oclusivos: [б], [п], [д], [т], [г], [к], [м], [н], [л], [д'], [т'], [н'], [л']; fricativos: [в], [ф], [з], [с], [ж], [ш], [й], [р], [х], [з'], [с']; vibrantes: [р], [р']; oclusivo-fricativos: [ж], [ч], [з], [ц], [з'], [ц'].

Según el órgano activo de articulación, los fonemas consonantes españoles se clasifican en: labiales: [p], [b], [m], [f], [w]; apicales: [t], [d], [θ], [n], [l], [r], [ř]; predorsales: [s], [ç]; dorsales: [ɲ], [ʎ], [y]; postdorsales: [k], [g], [x].

© Корбозерова Н. М. [Корбозерова Н. Н.] ninakor2003@ukr.net

Контрастивний аналіз приголосних фонем (на матеріалі іспанської та української мов) (Іспанською)
[Контрастивный анализ согласных фонем (на материале испанского и украинского языков) (На исп. яз.)]
(Проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства [Проблемы сравнительно-исторического и типологического языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

El sistema consonántico del español

Modo de articulación		Organo activo de articulación								
		labiales		apicales			predor-sales		dorsa-les	postdor-sales
		<i>bilabiales</i>	<i>labiodentales</i>	<i>dentales</i>	<i>interdentales</i>	<i>alveolares</i>	<i>alveolares</i>	<i>palatales</i>	<i>palatales</i>	<i>velares</i> <i>uvulares</i>
oclusivos	sonoros	m b		d		n				g
	sordos	p		t						k
fricativos	sonoros		w			l			ɭ ɲ	
	sordos		f		θ		s			x
vibrantes	sonoros					r r̄				
	sordos									
oclusivo-fricativos	sonoros							ç	y	
	sordos									

La misma clasificación existe también en el ucraniano: labiales: [б], [п], [в], [ф], [м]; apicales: [д], [т], [з], [ц], [ж], [ш], [ж], [ч], [з], [ц], [н], [л], [р], [д'], [т'], [з'], [ц'], [ж'], [н'], [л'], [р']; predorsales: [х]; dorsales: [г], [к], [х]; postdorsales: [г].

(Problems of comparative-historical linguistics and linguistic typology)

Contrastive analysis of consonant phonemes (based on Spanish and Ukrainian languages) (in Spanish)

[El sistema consonántico en comparación: español y ucraniano]

© Korbozerova N. M. [Korbozerova N. M.] ninakor2003@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Según la duración, los fonemas consonantes son largos y cortos solo en la lengua ucraniana: [н] – [н:] (картина – картинна).

El sistema consonántico del ucraniano

Modo de articulación		Organo activo de articulación							
		labiales		apicales			predor- sales	dorsa- les	postdor- sales
		bilabiales	labiodentales	dentales	palatales	coronales	palatales	velares	uvulares
oclusi- vos	sonoros	б м		д н д' н'	л л'			г	
	sordos	п		т т'				к	
fricati- vos	sonoros		в	з з'	ж				г
	sordos		ф	с с'	ш		й		
vibran- tes	sonoros				р р'				
	sordos								
oclusivo- fricativos	sonoros				ж	з з'			
	sordos					ц ц'			

Por el grado de la palatalización existen las siguientes contraposiciones: palatales y no palatales (alomórficamente en el ucraniano). Son palatales nueve sonidos apicales ucranianos: [д'], [т'], [з'], [с'], [ж'], [ш'], [ч'], [л'], [р'].

Según la tensión de las cuerdas vocales las lenguas comparadas tienen sonidos sonoros y sordos.

Por el punto de articulación, los fonemas consonantes del español se clasifican en: bilabiales: [p], [b], [m]; alveolares: [s], [n], [l], [r], [ř]; labiodentales: [f], [w]; palatales: [ç], [ɲ], [j], [y]; dentales: [t], [d]; velares: [k], [g]; interdental: [θ].

En el ucraniano la clasificación por el punto de articulación se diferencia un poco: bilabiales: [б], [п], [м]; palatales: [л], [ж], [ш], [р], [ж], [ч], [л'], [р']; labiodentales: [в], [ф]; coronales: [ц], [з], [ц'], [з']; dentales: [д], [т], [з], [с], [н], [д'], [т'], [з'], [с'], [н']; velares: [г], [к], [х]; uvulares: [г].

© Корбозерова Н. М. [Корбозерова Н. Н.] ninakor2003@ukr.net

Контрастивний аналіз приголосних фонем (на матеріалі іспанської та української мов) (Іспанською)
[Контрастивный анализ согласных фонем (на материале испанского и украинского языков) (На исп. яз.)]
(Проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства [Проблемы сравнительно-исторического и типологического языкознания])

En el ucraniano no existen fonemas interdentes.

La articulación de las consonantes del ucraniano se diferencia mucho de la articulación de las consonantes españolas. Examinemos la pronunciación de las consonantes [t], [d], [n], [s].

Los fonemas [t] y [d] en el español son dentales. El dental oclusivo sordo [t] coincide por su punto y modo de articulación con el correspondiente sonido ucraniano, aunque la oclusión de éste es algo más fuerte que en la pronunciación española. Articulación: la punta de la lengua, órgano activo, toca la cara interior de los incisivos superiores, la abertura de las mandíbulas es muy estrecha, la lengua cierra enteramente la salida del aire que debe abrirse paso con cierta fuerza. Las cuerdas vocales permanecen inactivas, por ejemplo: *tarde, tinta, toro; також, мітка, матір, могутий*. En el español a final de sílaba suele pronunciarse, en lugar de este sonido sordo [t], el sonido fricativo sonoro [ɖ]: *atlas, atletismo, rítmico* (a[ɖ]las, a[ɖ]letismo, ri[ɖ]mico).

La [d] española y la [ɖ] ucraniana se pronuncian con la misma disposición de los órganos articulatorios que el sonido [t], aunque la oclusión es menos fuerte y las cuerdas vocales vibran ligeramente al paso de la corriente expiratoria.

El fonema alveolar [n] es sonoro, oclusivo, nasal. La punta de la lengua toca ampliamente los alvéolos superiores, el velo del paladar desciende, abriendo paso a la corriente del aire que sale de la laringe y pasa en su mayor parte, por la cavidad nasal, formándose en ésta una doble resonancia de los sonidos nasales. Las cuerdas vocales vibran al paso de la corriente espiratoria, dando a este sonido el matiz sonoro que lo caracteriza.

En contraposición al sonido ucraniano correspondiente, el español jamás se palataliza, conservando el matiz ante los sonidos vocales palatales: *nido, nieto, donoso*. Ante los sonidos consonantes velares [k], [g] el fonema [n] cambia el punto de articulación, debido a la asimilación de este sonido por los arriba indicados. En la articulación de esta variante el postdorso de la lengua toca el velo del paladar, convirtiéndose en sonido velar [ŋ]: *nunca, banquete, mango, monja*.

El fonema [s] no coincide con el sonido ucraniano [c] por su punto de articulación. En el español es un sonido alveolar, sordo, fricativo: *suele, caso, raso, asunto*. El sonido ucraniano [c] es apical, sordo, fricativo: *світанок, сім'я, сучасний*.

La variante española sonorizada de este fonema [z] aparece por asimilación delante de los sonidos [b], [d], [g], [m]: *desdén, rasgo*. La pronunciación, en este caso, se acerca a la pronunciación del sonido ucraniano [ʒ] en las palabras: *зараз, знахідка*.

El análisis comparativo de los sistemas consonánticos muestra que la pronunciación de los sonidos españoles se diferencia de la pronunciación ucraniana. La atención especial hay que prestar al estudio de las consonantes españolas [θ], [s], [ʃ], [ʎ], [ɲ] cuyos equivalentes no existen en la lengua ucraniana.

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Conclusiones

Sobre la base de la investigación hecha y también de los datos de otras fuentes podemos llegar a la conclusión de que la base de articulación española a diferencia del ucraniano, tiene unas particularidades. La tensión muscular de los órganos de articulación es distinta al pronunciar los sonidos vocálicos y consonánticos. Cuando pronunciamos un sonido vocálico, la tensión muscular está esparcida por todo el aparato de articulación, en tanto que, al pronunciar una consonante, la tensión muscular se concentra en el punto de formación de obstáculo. La fuerza de la corriente expiratoria es mucho mayor al pronunciar un sonido consonántico, especialmente cuando emitimos un sonido consonántico sordo. En la lengua ucraniana, la articulación de los sonidos se caracteriza por poca tensión muscular, los labios se mueven mucho durante la pronunciación de las vocales y, particularmente, de las consonantes, además, las vocales se labializan mucho. La base de articulación de la lengua ucraniana tiene poca tensión muscular de la lengua cuando se pronuncian las vocales. En el español los sonidos vocálicos se pronuncian con firme tensión muscular de los labios. La base de articulación de las lenguas española y ucraniana se caracteriza por poca tensión muscular durante la pronunciación de los sonidos finales sordos. En la pronunciación de los sonidos bilabiales ambos labios son órganos activos. En el español el labio inferior es más activo que en el ucraniano. En el ucraniano no existen consonantes interdental y por eso los estudiantes ucranianos encuentran dificultades en la pronunciación del sonido [θ]. El órgano activo es la punta de la lengua y el pasivo, el borde de los dientes superiores. La lengua se asoma un poco entre los dientes. El fonema [s] no coincide con el sonido ucraniano por su punto de articulación. En el español es un sonido alveolar, sordo, fricativo, en el ucraniano es apical, sordo, fricativo. La base de articulación española se caracteriza por la existencia de un sonido de transición en la articulación de las vocales (en diptongos o triptongos). En la lengua ucraniana el cambio en la articulación de las vocales se realiza en los límites de dos sílabas con la existencia de la unión silábica entre las vocales. Este obstáculo provoca dificultades en los estudiantes ucranianos durante el estudio de los diptongos o triptongos españoles. El error típico es la pronunciación del segundo elemento del diptongo clara y enérgicamente.

Bibliografía

1. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / Ілько Вакулович Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 464 с.
2. Quilis A. Tratado de Fonología y Fonética española / A. Quilis. – Madrid : Gredos, 1999. – 233 p.

Reference

1. Korunec' I. V. Porivnjaj'na typologija anglijs'koi' ta ukrai'ns'koi' mov. Vinnycjam Nova Knyga, 2003. 464 s.
2. Quilis A. *Tratado de Fonología y Fonética española*. Madrid, Gredos, 1999. 233 p.

© Корбозерова Н. М. [Корбозерова Н. Н.] ninakor2003@ukr.net

Контрастивний аналіз приголосних фонем (на матеріалі іспанської та української мов) (Іспанською)
[Контрастивный анализ согласных фонем (на материале испанского и украинского языков) (На исп. яз.)]
(Проблеми порівняльно-історичного і типологічного мовознавства [Проблемы сравнительно-исторического и типологического языкознания])

УДК 81'42:801.661

СИМВОЛ КРИЗЬ ПРИЗМУ СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ

М. М. Костюк

maryna.kostiuk@gmail.com

асистент кафедри французької філології Інституту філології Київського національного
 університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено поняттю символу та суміжним категоріям, зокрема алегорії, архетипу, міфу, метафорі, образу та знаку. Символ розглядається як найвища форма знаковості, що виражає здатність матеріальних і нематеріальних речей передавати ідеальний зміст. Символ також є основою для передачі та розуміння культури. Символ – невичерпний та безкінечний, а його смислова структура є багатошаровою. У статті визначені основні спільні та відмінні риси символу у порівнянні з суміжними категоріями. Виділені основні характеристики символу, серед яких двоплановість, багатозначність, семантична глибина, відтворюваність та здатність накопичувати смисли. Символ, на відміну від знаку, здатний до саморозгортання, безкінечного саморозвитку, а отже, непридатний для завершеної інтерпретації. Виявлені різновиди вербального втілення символу: біблійні, художні, міфологічні, народно-поетичні (фольклорні), узуальні та індивідуально-авторські. Особлива увага приділена поняттю лінгвістичних символів, які є актуалізацією у тексті тієї частини змісту культурологічного символу (значення цих символів зафіксовані зазвичай у словниках та енциклопедіях символів або міфологічних джерел), яка є важливою для автора у зв'язку з його задумом, а також обсягом авторських фонових знань.

Ключові слова: символ, алегорія, архетип, міф, знак, образ.

СИМВОЛ СКВОЗЬ ПРИЗМУ СМЕЖНЫХ КАТЕГОРИЙ

М. Н. Костюк

maryna.kostiuk@gmail.com

ассистент кафедры французской филологии Института филологии
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 (Министерство образования и науки Украины)
 01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

Статья посвящена понятию символа и смежным категориям, таким как аллегория, архетип, миф, метафора, образ и знака. Символ рассматривается как высшая форма знаковости, которая выражает способность материальных и нематериальных вещей передавать идеальное содержание. Символ также является

(Actual linguistic problems)

Symbol through related categories (in Ukrainian)

[Symvol kriz' pryzmu sumizhnyh kategorij]

© Kostiuk M. M. [Kostjuk M. M.] maryna.kostiuk@gmail.com

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

основой для передачи и понимания культуры. Символ – неисчерпаемый и бесконечный, а его смысловая структура является многослойной. В статье определены основные общие и отличительные черты символа в сравнении его со смежными категориями. Выделены основные характеристики символа, среди которых многозначность, семантическая глубина, воспроизводимость и способность накапливать смыслы. Символ, в отличие от знака, способный к бесконечному саморазвитию, а, следовательно, завершенная интерпретация невозможна. Выделены виды вербального воплощения символа: библейские, художественные, мифологические, народно-поэтические (фольклорные), узуальные и индивидуально-авторские. Особое внимание уделено понятию лингвистических символов, которые являются актуализацией в тексте той части содержания культурологического символа (значение зафиксированы в словарях и энциклопедиях символов или мифологических источниках), которая является важной для автора в связи с его замыслом, а также объемом авторских фоновых знаний.

Ключевые слова: символ, аллегория, архетип, миф, символ, образ.

SYMBOL THROUGH RELATED CATEGORIES

M. M. Kostiuk

maryna.kostiuk@gmail.com

assistant of the French chair of the Institute of Philology
of Kyiv National Taras Shevchenko University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
Taras Shevchenko bld, 14, Kyiv, Ukraine, 01601

The article focuses on the notion of symbol and related categories, including allegory, archetype, myth, metaphor and sign. The symbol is regarded as the highest form of a sign that expresses the ability of material and non-material things perfect some ideal meaning. The symbol is also the basis for the transmission and understanding culture. The symbol is infinite; its semantic structure is multilayered. In this article some common and different features in comparison with related categories are analyzed. The basic characteristics of symbol include ambiguity, semantic depth, reproducibility and the ability to accumulate different meanings. Symbol, unlike sign, is capable to develop and therefore it is impossible to interpret it completely. The article defines some types of verbal symbol such as biblical, artistic, mythological, folk, typical and individual. The particular attention is paid to the concept of linguistic symbols that are verbalizing in the text that part of the meaning of cultural symbol (the meanings are enlisted in dictionaries and encyclopedias of symbols or some mythological sources), that is important for the author because of his plan and the amount of his background knowledge.

Keywords: symbol, allegory, archetype, myth, symbol, image.

© Костюк М. М. [Костюк М. Н.] maryna.kostiuk@gmail.com

Символ крізь призму суміжних категорій (Українською)

[Символ сквозь призму смежных категорий] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

Вступ

Символ відіграє важливу роль у житті людини, адже кожен вчинок передбачає наявність символічної функції, а отже виражає певний зміст (Ч. Пірс). Слід відзначити важливість символу з точки зору культури, адже саме символи представляють найбільш універсальну форму вираження образів світу. Символи є важливими елементами культурної традиції будь-якого народу.

Актуальність нашого дослідження полягає у комплексному аналізі поняття символу, виявленні його унікальності через співставлення з іншими категоріями, та аналіз процесу символізації у художньому контексті, зокрема у французькій поезії.

Метою дослідження є визначення основних спільних та відмінних рис символу у порівнянні цього поняття з такими суміжними категоріями як алегорія, архетип, міф, метафора, образ та знак, а також визначення основних різновидів вербального втілення символу.

Об'єктом дослідження є символ та суміжні категорії, а його **предметом** – аналіз спільних та відмінних рис, які характеризують ці поняття.

Матеріалом дослідження послуговували твори французького поета С. Малларме.

Під час дослідження використано такі **методи**: *метод дефініційного аналізу* – при визначенні й описі основних категорій; *метод контекстуально-ситуативного та інтерпретаційного аналізу* – при визначенні й описі значимих елементів у художньому тексті; *порівняльно-зіставний метод*, який дозволяє встановити основні спільні та відмінні риси символу та суміжних категорій.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в ньому досліджено поняття символу крізь призму суміжних категорій, що дозволяє визначити унікальність символу, його здатність створювати велику кількість смислів, що веде до множинності інтерпретацій.

Основний зміст

Для повного розуміння символу, необхідно співставити це поняття з алегорією. Символ і алегорія відрізняються насамперед насиченістю ознак та можливістю витлумачення. В той час як смисл символу невичерпний, він досягається лише через інтуїцію, то алегорія слугує ілюстрацією, поясненням певної ідеї та пізнається через діяльність свідомості [6]. Символ виникає ненавмисно, природно, часто несвідомо “не-інтелектуально” і пізнається

(Actual linguistic problems)

Symbol through related categories (in Ukrainian)

[Symvol kriz' pryzmu sumizhnyh kategorij]

© Kostiuk M. M. [Kostjuk M. M.] maryna.kostiuk@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

багато в чому інтуїтивно. Алегорія створюється волею розуму і “відгадується” інтелектуально. Тому, зв'язок між планом вираження і планом змісту в алегорії, як правило, умовна. Тобто, семантичне поле символу ширше ніж алегорії, символічне значення може вбирати в себе алегоричне, але ніколи не обмежується ним, формальний аспект символу має більш автономний характер (у алегорії він виконує службову функцію, його мета – репрезентація певної ідеї) [13].

Алегорія виконує функцію “прикладу”, “ілюстрації” певного поняття, робить його більш наочним і зрозумілим, додаючи до нього багато того, що для нього є суттєвим [3, с. 137]. Формальна сторона алегорії не “самоцінна”, вона виконує “службову” функцію, “оголошується несуттєвою”, вона має лише перевести увагу на загальне, родове, яке виявляється в алегорії основним [там само]. А символ, в свою чергу, існує сам по собі, і щось значить. В алегорії, на відміну від символу, немає повної тотожності зображуваної ідеї з предметом. Тому, при створенні символу важливе бачення значимості в предметі, розуміння “об’єктивного” змісту речей. Тому, знак є більш символічним, якщо він реалістичний [3].

Важлива відмінність символу від алегорії полягає в тому, що смисл символу не можна дешифрувати простим намаганням здорового глузду, він невіддільний від структури образу, не існує в якості певної раціональної формули, яку можна вкласти в образ, а потім вилучити з нього. Тобто, смислова структура символу багатшарова і розрахована на активну внутрішню роботу сприймаючого [1, с. 826]. Символ – невичерпний та безкінечний. Символ знаменує собою таємницю. Алегорія, навпаки, виражає конкретний зміст, і досягає своєї мети як літературний прийом, якщо цей смисл у неї прихований.

Крім того, символ несе в собі досвід культури і потенціал тих значень, які він набув в результаті свого розвитку. Алегоричне значення також не вичерпується текстом. Однак, позатекстові значення алегорії найчастіше заздалегідь визначені і конкретні. До особливого виду належать алегорії, які відсилають реципієнта до іншого знаку [9].

Цікавим для аналізу є сонет відомого французького поета Стефана Малларме “*Ses purs ongles*”. Цікаво, що перша версія сонета мала назву: “*Sonnet allégorique de lui-même*”. Цей сонет є герметичним. Сама назва свідчить про те, що зміст поезії є загадкою, а перед читачами стоїть складна або майже нереальна задача – розгадати її. На основі цього сонету можна виявити той факт, що алегорія, на відміну від символу, побудована на грі відповідностей, більш деталізована, між різними аспектами “*signifiant*” та “*signifié*”, її можна порівняти

© Костюк М. М. [Костюк М. Н.] maryna.kostiuk@gmail.com

Символ крізь призму суміжних категорій (Українською)

[Символ сквозь призму смежных категорий (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

з публікою, яка, розуміючи основне значення алегорії, насолоджується роздумами над деталями [10].

Однак, що стосується самої поезії Стефана Малларме, то не можна казати про алегорії у чистому вигляді. Дійсно, алегорія означає відношення між матеріальним “*signifiant*” (“стіл”, “статуя”) та “*signifié*”, абстрактною ідеєю. Звичайно, текст поезії щось означає (оповідь чи опис), і це “щось” має моральний сенс, вираження почуття і, звичайно, виражає певну ідею поезії. Для виявлення розгадки назви цього сонета слід звернутися до різних семіотичних планів поезії, тобто проаналізувати всі ланки “*signifiant*” та “*signifié*”. Поет вимальовує нам ряд незвичайних деталей, якими користується поет: “*une lampe à brûler les rêves vespéraux*”, “*un moulin à paroles pour puiser dans le Styx*”, “*un périscope pour capter les étoiles*” тощо. Однак, усі ці образи є ємкими символами, ключиками до сприйняття поетом творчості та життя взагалі.

Доцільним буде розглянути співвідношення понять символ та метафора. Насамперед зазначимо, що символ відрізняється від метафори тим, що він має діалектичну природу, тобто з одного боку, він тотожний до того, що в ньому символізується, а, з іншого, – істотно відрізняється від нього, причому два “предмети”, що перебувають у символічному зв’язку, рівноправні. У метафорі різниця між образністю предмета і самим предметом не має принципового значення, метафора має значення сама собою, вказує на саму себе. Символ покликаний вийти за межі предмета, помножуючи повноту його власного буття, в той час коли функція метафори – використовувати чужі ознаки на власну користь [6].

У руслі літературознавчого аспекту неодноразово розглядається співвідношення символу і архетипу. Дійсно, ці поняття напряду пов’язані між собою. Взаємозв’язок архетипу і символу виявляє одну з найважливіших рис символу – його архетипічність [6].

За визначенням Юнга, архетипи – це генетично фіксовані соціально-культурні ідеї та стародавні образи, які належать до колективного несвідомого, зумовлюють творчість й повторюються протягом усієї історії людства [17]. Символ, включений у суспільну свідомість і максимально узагальнений, є кінцевою ланкою еволюції архетипного образу [2]. Зазначимо, що кожен архетипний образ є символом, але не кожний символ є архетипом. Архетипні образи – це найдавніший пласт, з якого образи переходять у наступний пласт – образи-символи [6]. На думку Юнга, символи відкривають для людини сферу

(Actual linguistic problems)

Symbol through related categories (in Ukrainian)

[Symvol kriz' pryzmu sumizhnyh kategorij]

© Kostiuk M. M. [Kostjuk M. M.] maryna.kostiuk@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

сакрального, і в той же час, вберігають від безпосереднього зіткнення з “колосальною психічною енергією архетипів” [17, 241].

Під архетипом розуміються певні універсальні прообрази, які мають позачасовий характер і служать основою формування образів мистецтва і міфології, в тому числі символів [13]. На думку О.Ф. Лосева, символ-архетип є не заданий, похідний, а даний, вихідний символ; в повному обсязі його значущість обумовлено культурним контекстом тієї історичної епохи, коли він став актуальним для художньої свідомості [3].

Важливим є зв'язок символу з міфом. З одного боку, символ “вирастає” з міфу, а з іншого, володіючи величезним творчим потенціалом, він може розвиватися до рівня міфу (Ю.М. Лотман називає символ “текстовим геном”) [13].

До проблеми співвідношення символу та міфу звертався О. Чех. Як і О.О. Потебня, науковець розрізняє два види мислення: міфічний і поетичний. Розглядаючи взаємозв'язок символу та міфу, О. Чех відзначає три парадоксальних особливостей: досвід одкровення (створюється ефект визначення досвіду мовою); мова символів має бути звичною для сприйняття (одкровення має досягти своєї аудиторії в завершеному вигляді); символ слугує засобом актуалізації міфу (художня якість вираження грає вирішальну роль в розповсюдженні міфу) [15].

Важливо розглянути два поняття, які схожі, але і багато чим відрізняються, – символ і знак. Дійсно, в основі будь-якої мови лежить поняття знаку [5, с. 18]. Слова – найбільш поширений тип умовних знаків [5, с. 19]. У тому разі якщо між змістом і вираженням існує певна схожість, то цей знак називається зображальним або іконічним (наприклад обличчя і портрет, людина і фотографія). Крім того, знаки не існують у мові як механічне скупчення непов'язаних між собою самостійних сутностей, вони створюють систему.

Детальну класифікацію знаків запропонував Ч. Пірс, який розрізняє знаки-символи, іконічні знаки та індекси [7]. Дія іконічного знака базується на фактичній схожості “*signifiant*” та “*signifié*”, наприклад малюнок тварини і сама тварина. Дія індексу базується на фактичній, реально існуючій суміжності “*signifiant*” та “*signifié*” (наприклад дим – це індекс вогню). Дія символу базується головним чином на встановленій за згодою, засвоєної суміжності “*signifiant*” та “*signifié*” [18]. Ч. Пірс наголошував, що істинний символ – це символ, який має загальне значення, і що, в свою чергу, це значення може бути тільки символом [там само].

© Костюк М. М. [Костюк М. Н.] maryna.kostiuk@gmail.com

Символ крізь призму суміжних категорій (Українською)

[Символ сквозь призму смежных категорий (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Знаки, які мають здебільшого символічний характер, це єдині знаки, які завдяки тому, що характеризуються загальним значенням, можуть утворювати судження, в той час коли іконічні знаки та індекси нічого не стверджують [18]. Кожне слово є символ. Кожне речення – символ. Кожна книга – символ. Цінність символу у тому, що він служить для надання раціональності думці і поведінки, і дозволяє нам передбачати майбутнє [там само]. Спільне між символом і знаком є їх дуальна природа, поєднання конкретного предмета із суттю іншого предмета. З одного боку, у знака є свої властивості, а, з другого, – він є означенням іншого предмета, з наявними у нього властивостями [6].

До речі, Ф. де Соссюр наголошував на нерозривній єдності “*signifiant*” та “*signifié*”, тобто про бінарну опозицію знака [45, с. 130]. Відмінні риси між символом і знаком – це, насамперед, наявність у структурі символу внутрішнього зв'язку між “*signifiant*” та “*signifié*”, тоді як у знакові “*signifiant*” та “*signifié*” утворюють єдність, не маючи ні формального, ні сутнісного зв'язків. Крім того, відмінною рисою цих понять є однозначність, постійність трактувань знака і багатшарова, динамічна, багатозначна структура символу. Однорівневість знака та багаторівневість символу пояснюється тим, що знак функціонує на одному рівні структури Всесвіту, тоді як символ може проникати на всі рівні реальності: космічні, соціальні, релігійні, особистісні тощо [там само].

Знаки є зрозумілими, а символи ніколи не можна повністю витлумачити; знаки позначають просто щось відмінне від себе, а символи – щось “вище”: абстрактні ідеї, поняття [6]. Тому, однією з основних відмінностей символу від знаку – семантичне навантаження. К.Г. Юнг зазначає, що знак завжди менше ніж поняття, яке він представляє, в той час коли символ завжди більше ніж його безпосередній імовірний смисл [17, с. 21]. Крім повсякденного значення, символ характеризується додатковим значенням [17, 23]. Символ, на відміну від знаку, здатний до саморозгортання, безкінечного саморозвитку, а отже, непридатний для завершеної інтерпретації, тобто “до сутності символу належить те, що ніколи не є прямою даністю речі чи дійсності” [4]. Тобто, О.Ф. Лосєв говорив про близькість цих понять. Знак для дослідника є певною мірою зародком символу, а символ також є знаком або розвиненим знаком [3, с. 69].

Знаки пізнаються раціонально, суб'єктивно, через знання, тоді як символи не пізнаються, вони радше можуть бути включені у цілісність індивідуального чи колективного досвіду [6]. До того ж, символ оформлюється у своєрідний культурний код минулого, сакрального, даючи митцеві можливість для витворення своєрідної картини внутрішнього світу [1].

(Actual linguistic problems)

Symbol through related categories (in Ukrainian)

[Symvol kriz' pryzmu sumizhnyh kategorij]

© Kostiuk M. M. [Kostjuk M. M.] maryna.kostiuk@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Символ є важливим поняттям у царині мови. Загалом, психолог Уайтхед зазначав, що мова, якою ми говоримо чи пишемо, є найбільш яскравим прикладом символізму. Слово, написане чи вимовлене, – це символ, який мало чим відрізняється від алгебраїчних символів [14, с. 107-108]. Мова – складний набір символів, при чому кожний символ лаконічно позначає визначене явище зовнішнього світу, в той час як вони разом складаються в загальну схематичну картину того специфічного середовища, у якій живуть і творять носії мови. Мовні символи, будучи загальноприйнятими у межах певного колективу, в процесі мовлення комбінуються один з одним і дозволяють передавати від одного члена колективу іншому безкінечно за своїм змістом повідомлення [8, с. 38].

Лінгвістичний символ є актуалізацією в тексті тієї частини змісту культурологічного символу (значення зафіксовані у словниках та енциклопедіях символів або міфологічних джерелах), яка є значимою для автора у зв'язку з його задумом і обсягом авторських фонових знань [9]. Структура лінгвістичного символу має форму поля (за Л.П. Івановою), де ядром є найбільш частотні варіанти вираження, периферією – найменш частотні [там само]. Причетність лінгвістичного символу до семіотичних концептів дозволяє визначити його структуру як співвідношення форми вираження (єдність звукової оболонки лексеми-номінанта символу в тексті та семантики) і форми змісту (когнітивний концепт) [там само]. Існує багато різновидів вербального втілення символу: народно-поетичні (фольклорні), міфологічні, біблійні, книжні, художні, узуальні, індивідуально-авторські символи [12].

Згідно з класифікацією О.С. Таран, символ у поетичному тексті визначається за шістьма критеріями. За комунікативною функцією символ безадресатний; за основою переносу – утворюється завдяки категоріальному зсуву; за призначенням – функціональний; за ієрархічними відношеннями між семіотичними поняттями (знака, алегорії, образу, метафори) символ співвідноситься з образом і знаком; за смисловою структурою він є трикомпонентним: складається з позначуваного, конотатора (термін Р. Барта) і семіотичної зв'язки, що визначає характер відношення плану вираження й плану змісту як конвенціональний. Сферою функціонування символу є колективна свідомість народу, про що свідчить здатність символу виражати трансцендентні смисли [12].

Важливим є співставлення символу з образом. В енциклопедичних словниках символ визначається як багатозначний предметний образ, який об'єднує між собою різні плани художнього відтворення дійсності на основі

© Костюк М. М. [Костюк М. Н.] maryna.kostiuk@gmail.com

Символ крізь призму суміжних категорій (Українською)

[Символ сквозь призму смежных категорий (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

їх суттєвої спільності або спорідненості [19]. Однак, це визначення є спрощеним, оскільки включає тільки одну відмінну рису символу від образу.

Системну ієрархію образності можна висвітлити за допомогою методики метаопису, детально розробленою Ю.С. Степановим. Метаобраз, згідно з Ю.С. Степановим, це “невисловлений образ” [11, с. 292], присутність якого читач або інтерпретатор може іноді навіть не усвідомлювати. Тобто, метаобраз – це мапування концептосфер, виражене концептуальною метафорою чи, рідше, метонімією, яка лежить в основі тематично поєднаної сукупності словесних поетичних образів [16].

Ми погоджуємося з теорією С.С. Аверинцева, який визначає символ як образ, взятий в аспекті своєї знаковості і він є знак, наділений всією органічністю і невичерпною багатозначністю образу [1, с. 378]. Категорія символу вказує на вихід образу за власні кордони, на присутність деякого змісту, не розділимо злитого з образом, але не тотожного йому.

Переходячи в символ, образ стає “прозорим”, зміст “просвічується” крізь нього, будучи даний саме як смислова глибина, смислова перспектива [1, с. 378]. С.С. Аверинцев виділяє критерії віднесення образу до символу. Так, семантика образу виходить за межі його “безпосереднього” значення, “натякає” на інше. Образ повторюється у творчості автора, у деяких текстах має акцентовано символічний зміст, сам автор зараховує образ до символів; свідомо установка автора на символізацію, де кожний образ набуває символічного звучання і передбачає різні “рівні інтерпретації”. Образ належить до базових, універсальних символів даної культури чи повторюється в контексті певної епохи, літературної школи [1, с. 379]. Ці критерії є основними для віднесення образу до розряду символів.

Висновки

Отже, у мистецтві символ трактується як універсальна категорія, яка розкривається через співставлення з суміжними категоріями художнього образу, з одного боку знака, з іншого – алегорії. Аналіз співвідношення символу й суміжних явищ вказує на важливість символічної функції, яка притаманна образу та знаку (саме завдяки цим поняттям можна виявити багатство символу), метафорі, алегорії та іншим. Співставлення символу з суміжними категоріями яскраво ілюструє відому думку О.О. Потебні про символічність усієї мови.

Вбачаємо **перспективу подальшого пошуку** в зіставному вивченні символу з іншими категоріями, а також у дослідженні вербалізації символу у художніх текстах.

(Actual linguistic problems)

Symbol through related categories (in Ukrainian)

[Symvol kriz' pryzmu sumizhnyh kategorij]

© Kostiuk M. M. [Kostjuk M. M.] maryna.kostiuk@gmail.com

**ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Література

1. *Аверинцев С. С.* Софія – Логос: Словник / Сергей Сергеевич Аверинцев. – К. : Дух: Літера, 1999. – 464 с.
2. *Алексеев П.В.* Философия / П.В. Алексеев, А.В. Панин. – [2-е изд., пер. и доп.]. – М. : Проспект, 1997. – 568 с.
3. *Лосев А.Ф.* Проблема символа и реалистическое искусство / Олексій Федорович Лосев. – М. : Искусство, 1976. – 367 с.
4. *Лосев А.Ф.* Символ / Олексій Федорович Лосев // Философская энциклопедия : В 5 т. – М. : Сов. Энциклопедия, 1970. – Т.5. – с.10-11.
5. *Лотман Ю.М.* Символ в системе культуры / Ю.М. Лотман // Избранные статьи в трех томах. – Т.1. – Таллин : Александр, 1992. – С. 191-199.
6. *Осадко Г.В.* Знакові образи-символи як стильові чинники в поезії і прозі символізму (на матеріалі творчості Петра Карманського) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – Тернопіль, 2006. – 22 с.
7. *Павлюк Л.С.* Знак, символ, міф у масовій комунікації / Людмила Степанівна Павлюк. – Львів : ПАІС, 2006. – 120 с.
8. *Панов Е.Н.* Знаки, символы, языки / Є.М. Панов. – М. : Знание, 1980. – 192 с.
9. *Сиромля Н.М.* Мовні засоби вираження символу (на матеріалі російської поезії символізму) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – К., 2006. – 24 с.
10. *Сосюр Ф.* Курс загальної лінгвістики / Фердінан де Сосюр; [пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К. : Основи, 1998. – 324 с.
11. *Степанов Ю. С.* Концепты. Тонкая пленка цивилизации / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Языки славянских культур, 2007. – 248 с.
12. *Таран О.С.* Семантика символів природи в поезіях Олександра Олеся: лінгвопоетичний та етнокультурний аспекти : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / О.С. Таран. – Х., 2002. – 20 с.
13. *Темна О.В.* Поетика символу в творчості М.Волошина : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / О.В. Темна. – Дніпропетровськ, 2006. – 22 с. 49
14. *Уваров Л.В.* Образ, символ, знак (Анализ современного гносеологического символизма) / Леонід Васильович Уваров. – Минск: Наука и техника, 1967. – 120 с.
15. *Чех А.* Символ и миф: к проблеме генезиса [Електронний ресурс] / А. Чех. Режим доступу: <http://www.philology.ru/literature1/cheh-03.htm>
16. *Шурма С.В.* Поетика образу та символу в американському готичному оповіданні: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. / С.Г. Шурма. – К., 2008. – 20 с.
17. *Юнг К.Г.* Архетип и символ / Карл Гюстав Юнг. – М. : Renaissance, 1991. – 304 с.
18. *Якобсон Р.* Избранные работы / Р. Якобсон. – М. : Прогресс, 1985. – 455 с.

Джерельна база

19. *Biedermann H.* Dictionary of symbolism / Hans Biedermann. – N.Y. : Penguin Group, 1992. – 465 p.
20. *Mallarmé S.* La poésie [Електронний ресурс] / Stéphane Mallarmé. – Режим доступу: <http://www.Adpf.asso.fr/.../mallarme>

© Костюк М. М. [Костюк М. Н.] maryna.kostiuk@gmail.com

Символ крізь призму суміжних категорій (Українською)

[Символ сквозь призму смежных категорий] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

References

1. Averintsev S.S. *Sofiya – Logos: slovnyk* [Sofia – Logos: Dictionary]. K.: Doukh: Litera, 1999. 464 p. (In Ukrainian)
2. Alekseev P.V. *Filosofiia* [Philosophy]. M. : Prospect, 1997, 568 p. (In Russian)
3. Losev A.F. *Problema simvola i realisticheskoe isskustvo* [Problem of symbol and realistic art]. M. : Isskustvo, 1976. 367 p. (In Russian)
4. Losev A.F. *Simvol* [Symbol] // Philosophic encyclopedia. M. : Soviet Encyclopedia, 1970. T.5, pp.10-11. (In Russian)
5. Lotman U.M. *Simvol v sisteme kultury* [Symbol in the system of culture]. T.1. Tallinn : Alexander, 1992. PP. 191-199. (In Russian)
6. Osadko G.V. *Znakovi obrazy-symvolu yak styliovi chynnyky v poezii i proxy symbolizmu* [Image-symbols as stylistic factors in the prose and poetry of symbolism]. Avtor. Kand. Diss. Phil. Nauk. Ternopil, 2006. – 22 p. (In Ukrainian)
7. Pavliuk L.S. *Znak, Symvol, mif u masovij komunikatsii* [Sign, symbol, myth in mass communication]. Lviv : Pais, 2006. – 120 p. (In Ukrainian)
8. Panov E.N. *Znaki, simvolu, iazyki* [Signs, symbols, languages]. M. : Znanie, 1980. 192 p. (In Russian)
9. Syromlia N.M. *Movni vyrazhennia symbolu* [Linguistic expression of symbol]. Avtor. Kand. Diss. Phil. Nauk. K., 2006. – 24 p. (In Ukrainian)
10. Sosiur F. *Kurs zagalnoi lingvistyky* [Course of general linguistics]. – K. : Osnovy, 1998. – 324 p. (In Ukrainian)
11. Stepanov U. S. *Konsepty* [Concepts]. M. : Yazyki slavianskykh kultur, 2007. – 248 p. (In Russian)
12. Taran O.S. *Semantyka symboliv pryrody v poezii Olesia* [Semantics of symbols of nature in the poetry of O. Oles]. Avtor. Kand. Diss. Phil. Nauk. Kharkiv, 2002. – 20 p. (In Ukrainian)
13. Temna O.V. *Poetyka symbolu v tvorchosti Voloshyna* [Poetics of symbol in works of Voloshyn]. Avtor. Kand. Diss. Phil. Nauk. Dnipropetrovsk, 2006. – 22 p. (In Ukrainian)
14. Ouvarov L.V. *Obraz. Simvol. Znak*. [Image, symbol, sign]. Minsk: Science and technique, 1967. – 120 p. (In Russian)
15. Chekh A. *Simvol i mif* [Symbol and myth]. Available at: <http://www.philology.ru/literature1/chek-03.htm> 54 (accessed 10.06.2015)
16. Shurma S.V. *Poetyka obrazy ta symbolu amerykanskomu gotychnomu opovidanni* [Poetics of image and symbol in American gothic tales]. Avtor. Kand. Diss. Phil. Nauk. – K., 2008. – 20 p. (In Ukrainian)
17. Ung K.G. *Arhetip i simvol* [Archetype and symbol]. M. : Renaissance, 1991. – 304 p. (In Russian)
18. Iakobson R. *Izbrannye raboty* [Selected works]. M. : Progress, 1985. – 455 p. (In Russian)
19. Biedermann H. *Dictionary of symbolism* / Hans Biedermann. – N.Y. : Penguin Group, 1992. – 465 p.
20. Mallarmé S. *La poésie*. Available at: <http://www.Adpf.asso.fr/.../mallarme> (accessed 10.09.2015)

(Actual linguistic problems)

Symbol through related categories (in Ukrainian)

[Simvol kriz' pryzmu sumizhnykh kategorij]

© Kostiuk M. M. [Kostjuk M. M.] maryna.kostiuk@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

УДК 81'25:134, 2 - 2 "19/20"

**АРХИТЕКТОНІКА СУЧАСНОГО НЕВІРШОВАНОГО ДРАМАТИЧНОГО
ТЕКСТУ (на матеріалі сучасних іспанських п'єс XX-XXI ст.)**

Ю. П. Коцкій

ykoschiy@gmail.com

кандидат філологічних наук, асистент кафедри іспано-італійської філології Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглядаються жанрові особливості сучасних драматичних текстів, де основна увага приділяється сценарію, як такому, що є невід'ємною частиною таких текстів, з огляду на їх інсценізацію. Проводиться паралель між повнооб'ємним та сценічним текстами, зазначається, що істотною різницею між сценарієм та драматичним текстом є те, що ремарки, – репрезентант невербальних засобів у сценічному тексті, – набагато ширші у сценарії: окрім оригінальних авторських, наявні ще й режисерські рекомендації, в яких основна увага зосереджується на вказівках режисера згідно з коротким змістом, діями, поведінкою акторів на сцені та декораціями. Останній аспект включає не тільки декорацію, а й світло, колір, акцентуацію світлом на певному персонажі, аудіо або, інколи, відеоматеріали. Окрім того, аналізується об'ємно-прагматичний поділ драматичних текстів XX-XXI ст., що були написані Ф. Г. Лоркою, А. Касоною, А. Буєро Вальєхо, Х. Майорги. Коротко розглядається монолог та діалог, як основні форми мовлення героїв.

Ключові слова: драматичний текст, жанр, сценарій, ремарка, діалог, жанрово-стилістична домінанта

**АРХИТЕКТОНИКА СОВРЕМЕННЫХ ДРАМАТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ (на
материале современных испанских пьес XX-XXI ст.)**

Ю. П. Коцкій

ykoschiy@gmail.com

кандидат филологических наук, асистент кафедры испано-итальянской филологии Института
филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье рассматриваются жанровые особенности современных драматических текстов, где основное внимание уделяется сценарию, как такому, поскольку он является неотъемлемой частью такого рода текстов, если брать во

© Коцкій Ю. П. [Коцкій Ю. П.] *ykoschiy@gmail.com*

**Архітектоніка сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п'єс
XX-XXI ст.) (Українською) [Архитектоника современных драматических текстов (на материале современных
испанских пьес XX-XXI ст.) (На укр. яз.)]**

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

внимание ориентацию таких текстов на инсценизацию. Проводится параллель между полномасштабным и сценическим текстами. Кроме того, речь идет о том, что существенной разницей между сценарием и драматическим текстом являются ремарки, точнее их длина. Ремарки являются невербальным средством коммуникации в сценическом тексте, в зависимости от вида текста их длина может варьироваться: в сценарии – шире, так как кроме оригинальных авторских ремарок, могут быть и режиссёрские рекомендации, в которых главное внимание сосредотачивается на режиссёрских указаниях, касательно содержания, действий, поведения героев на сцене и декораций. Последний аспект включает не только декорации, но и свет, цвет, акцентуация светом на определенном герое, аудио, а, иногда, даже видео. Помимо этого, анализируется объемно-прагматического деления драматических текстов XX-XXI в., написанных Ф. Г. Лоркой, А. Касоной, А. Буэро Вальехо и Х. Майоргой. Кратко рассматривается монолог и диалог, как основные формы речи персонажей.

Ключевые слова: драматический текст, жанр, сценарий, ремарка, диалог, жанрово-стилистическая доминанта.

**AN ARCHITECTONICS OF THE CONTEMPORARY NON-VERSE
 DRAMATIC TEXT (based on the contemporary Spanish plays)**

Yu. P. Koshchii

ykoschiy@gmail.com

PhD (Philology), Assistant, of Spanish and Italian philology department, Institute of philology,
 Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The genre features of contemporary non-verse dramatic texts are being examined in this article. First of all, the attention is spared to the script, that is inalienable part of such kind of texts, as they are stage-oriented. Moreover, we try to compare the fullvolumed text and the script and the substantial difference between them and we can sum up that the volume of the stage directions is an important element, that influences on the script a lot, as it can be enlarged, thanks to the remarks of the director, regarding the plot, the way of acting, actor's behavior on the stage and decorations. The last aspect includes not only the decorations, but light, color, light's accentuation on a certain hero, audio and even sometimes video on the stage. Furthermore, we analyze the act division in the plays, written by F.G.Lorca, A.Casona, A.Buero Vallejo y J.Mayorga. The dialogue and the monologue are examined briefly as well.

Key words: drama, genre, script, stage directions, dialogue, genre-stylistic dominant.

(Actual linguistic problems)

An architectonics of the contemporary non-verse dramatic text (based on the contemporary Spanish plays) (in Ukrainian) [Arhitektonika suchasnogo nevirshovanogo dramatychnogo tekstu (na materiali suchasnyh ispans'kyh p'jes XX-XXI st.)]

© Koshchii Yu. P. [Koshhij Ju. P.] ykoschiy@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

*El teatro español contemporáneo es el teatro, que ha sabido
atravesar las épocas controvertidas que le tocó
vivir y en todas,
gozó con el fervor del público y de la crítica....*

RICARD SALVAT, ENRIC CIURANS I NÚRIA SALVAT

Вступ

Питання про жанр – найактуальніше базове питання сучасної поетики драматургії, оскільки сам жанр диктує принципи відбору та обмеження матеріалу. Множинність жанрів відображає багатоманітність життєвих зв'язків. У жанрі відображається погляд драматурга не на життєві явища в цілому, а на суперечності, як процес, на перспективу його розвитку [8, с. 154]. Драма як жанр – це літературний твір, побудований у формі діалогу і призначений для сценічного виконання, в якому немає авторської мови, лише деякі зауваження автора подаються у формі ремарок [1, с. 842].

У вітчизняному мовознавстві поняття “ДРАМА” аналізують крізь призму роду та жанру, хоча у зарубіжному літературознавстві термін “жанр” (ісп. *subgénero* – введений українськими науковцями) відсутній і розглядається через **рід** (ісп. *género*), але у цій статті увага акцентується на драмі як жанрі. Вважаємо за необхідне зазначити, що драма як рід уживається на позначення роду словесного мистецтва, який вирізняється з-поміж епосу та лірики, тобто це форма літератури, розрахована на театральну постановку, і літературний жанр, в основу якого покладено гострий життєвий конфлікт, напружену боротьбу та складні переживання персонажів (“драматичне мистецтво”), і сценічний синтез мистецтва (Р. Вагнер і його послідовники) [2, с. 3].

Розрізняють 2 типи драми: арістотелівська і так звана “неарістотелівська”. Це досить умовний поділ, але оскільки досліджувані іспанські драматурги пишуть свої драматичні тексти (надалі – ДТ) за класичною арістотелівською структурою, варто наголосити на цих поняттях і розглянути їх докладніше.

“**Арістотелівська**” (закрита) драма – розкриває характер персонажів через їхні вчинки. Такій драмі притаманна фабульна будова з зав'язкою, розвитком дії, кульмінацією та розв'язкою. У такому типі драми зберігається хронологія подій та вчинків героїв на відносно обмеженому просторі. До таких драм належать твори Софокла, П. Корнеля, Ж. Расіна, Й. Ф. Шіллера, Г. Е. Лессінга, В. Гюго, Дж. Г. Байрона, Ф. Г. Лорки, А. Буєро Вальєхо, А. Касони, І. П. Котляревського, Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, О. М. Островського, І. К. Карпенка-Карого, І. Франка та багатьох інших.

© Коцкій Ю. П. [Коцкій Ю. П.] ykoschiy@gmail.com

Архітектоніка сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п'єс XX-XXI ст.) (Українською) [Архитекстоника современных драматических текстов (на материале современных испанских пьес XX-XXI ст.) (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

В основу “неарістотелівської” (відкритої) драми покладено синтетичне художнє мислення, коли до драматичного тексту активно проникають епічні чи ліричні елементи, створюючи враження міжродової дифузії. Це характерно для театрів кабукі та но, музичної драми у Китаї, а також для Б. Брехта, Н. Хікмета, М. Куліша, Е. Іонеско, Е. Л. Шварца [ibid].

Актуальність цієї статті полягає в необхідності систематизації інформації щодо класифікації, підходів до розуміння архітекτονіки сучасних невіршованих драматичних текстів.

Мета статті – з’ясувати жанрові особливості сучасного драматичного твору, пізнати його структуру, виділи основні його елементи, встановити розбіжності між повнооб’ємним драматичним текстом та сценарієм.

Предмет дослідження – архітектоніка драматичного тексту, аналіз драми як жанру, для якого характерною є наявність дії, конфлікту. Архітектоніка драматичних текстів досліджується на матеріалі невіршованих іспанських драм та трагедій ХХ–ХХІ ст., написаних Ф.Г.Лоркою, А.Касаною, А.Буеро Вальєхо та Х.Майоргою.

Об’єктом виступають твори драматургів Покоління 27 (Ф.Г.Лорка, А.Касона), Покоління 36-41 (А.Б.Вальєхо) та Х.Майорги (21 ст.).

Основний зміст

Особливість іспанських драм ХХ–ХХІ ст. полягає у тому, що іспанські твори на початку ХХ ст. тяжіють до реалістичного напрямку з ліричними вкрапленнями, відображають гострі соціальні проблеми. У цих творах він відроджується антична традиція, яка виявляється у чіткій структурованості та трагічній кінцівці, що веде до катарсису. Драматична комедія А. Касони відрізняється від лорківських трагедій наближеністю до сучасного європейського театру, де проводиться паралель між реальним та уявним, з глибоким філософським підтекстом.

Твори А. Буеро Вальєхо – яскраві приклади соціального театру з екзистенційними настроями, де метафорично зображено період франкізму, проблеми тогочасної Іспанії. Драма-фантазія з елементами епістолярного жанру та історичними ремінісценціями Х. Майорги “Любовні листи Сталіну” належить до постмодерністського простору, зокрема з відродженням архаїчних форм театральності, які порушують такі філософські питання, як проблема спокуси та боротьби за свободу, відображає баталію інтелектуалів та влади. Характерною рисою цієї драми виступають незначні ремарки, що дають свободу уяви режисерові та читачеві. Саме остання драма – приклад поєднання “арістотелівської” та “неарістотелівської” драми.

Висвітлення особливостей авторського ідіостилу можливе за умови розгляду

(Actual linguistic problems)

An architectonics of the contemporary non-verse dramatic text (based on the contemporary Spanish plays) (in Ukrainian) [Arhitektonika suchasnogo nevirshovanogo dramatychnogo tekstu (na materiali suchasnyh ispan's'kyh p'jes XX-XXI st.)]

© Koshchii Yu. P. [Koshchii Ju. P.] ykoschiy@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

“жанрово-стилістичної домінанти”, яка допомагає проаналізувати особливості ідіостилію автора та його еволюцію на рівні жанру та стилістики ДТ. Жанрово-стилістична домінанта розглядається Р.Якобсоном з точки зору формалізму, він стверджує, що стилістична домінанта забезпечує цілісність структури тексту та уможливорює історичну мотивацію елементів, які можуть зазнавати зміщення з часом. Окрім того, домінанта – це вершина ієрархії усього тексту і саме за її допомогою відбувається аналіз різних типів текстів [14, с. 122]. Іншими словами, цей термін можна співвіднести зі стилістичними засобами, які конденсують настанови драматургів, їх світобачення. Аби зрозуміти іманентну структуру таких текстів, варто зазначити особливості повнооб’ємного **“ДРАМАТИЧНОГО ТЕКСТУ”**.

Під ДТ розуміється твір, де автор виступає посередником (інформатором), а персонажі “розгортають певну дію” (Арістотель) (конфлікт) (А. Гарсія дель Торо) через діалогічне мовлення (рідше – через монолог та полілог).

Драма належить одночасно до літератури та до сценічного мистецтва. Специфіку ДТ складають сюжетність, конфліктність дії і поділ на сценічні епізоди, цілісний ланцюг висловлень персонажів, відсутність розповідного початку. Драматичні конфлікти та суперечності втілюються у поведінці і діях героїв і, перед усім, у діалогах та монологіях [4].

В. Я. Мізецька визначає ДТ як продукт творчого процесу, який існує у вигляді набору мовних знаків, зафіксованих на папері. Звідси “витікають” такі його особливості, як неспонтанність повідомлення та установка на довготривале використання [12, с. 5]. Така дефініція дає точне визначення драматичного тексту, і саме на нього ми спиратимемося у нашому дослідженні.

Характерною ознакою ДТ є діалогічна форма написання. Підкреслимо, що драматичний діалог – це особливий функціонально-стилістичний різновид літературної мови [ibid] з невидимою присутністю автора та наявністю двох отримувачів інформації: співрозмовника (персонаж ДТ) та глядача [11, с. 29].

В. Я. Мізецька вводить в узус поняття “об’ємно-прагматичний поділ” (надалі – ОПП) драматичного тексту, опираючись на членування ДТ (передмова, епіграф та присвята): список дійових осіб, аргументум (стислий зміст п’єси, як невід’ємний компонент п’єси, зумовлений впливом традицій античного театру (на який орієнтується переважно Ф. Г. Лорка), акт, сцена, явище та епізод [12, с. 6].

Дослідити межі актів та сцен досить важко, адже в основі поділу лежать прагматичні чинники: зміна декорацій, антракт тощо.

Для проаналізованих іспаномовних драматичних творів характерний такий ОПП:

© Коцкій Ю. П. [Коцкий Ю. П.] ykoschiy@gmail.com

Архітектоніка сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п’єс XX-XXI ст.) (Українською) [**Архитекстоника современных драматических текстов (на материале современных испанских пьес XX-XXI ст.)**] (На укр. яз.)

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

1. Картини (Х.Майорга).
2. Пролог + картини (Ф.Г.Лорка).
3. Дія + картини (Ф.Г.Лорка).
4. Сцени (Ф.Г.Лорка).
5. Дія + сцени (А.Б.Вальєхо).
6. Дії (А.Касона).

Змішані випадки (як показано вище: пп. 2,3,5) ОПП будь-якої драми поширилися, на думку В. Я. Мізецької, саме в західноєвропейській драматургії середини ХХ ст., загалом у творчості авторів – абсурдистів, які вважали світ хаотичним, що й намагалися зображати у своїх творах [12, с. 6]. Під час театральної вистави актор говорить з іншими виконавцями ролей – це міжсценічна комунікація, яка підтримується через акторів, перевтілених у персонажі, тож відбувається чергування реплік між персонажами ДТ. Тут увага зосереджується на екстрасценічній комунікації, коли герої-актори ДТ говорять між собою, неначе в імпровізованій розмові виступають адресантами повідомлення, а глядачі – адресатами [11, с. 29].

Особливої уваги заслуговує аналіз особливостей мови ДТ, адже, як зазначає В.Виноградов, вона складається з різного типу діалогів та монологів, тобто суміші різноманітних форм усного та письмового мовлення, де з'являються форми складних мовленнєвих конструкцій і поєднуються принципи «усного» та писемного мовлення, монологів та діалогів, а також прийоми, властиві для написання прозових творів [6, с. 71].

Отже, ДТ – це форма мовлення, спосіб донесення до читача певної інформації через образ. Але мова, якою послуговується автор будь-якого ДТ, може бути різною, оскільки все залежить від багатьох екстралінгвальних чинників: епохи (**діахронічність**), світобачення, культури автора, а також від читача, на якого орієнтований твір (**діастратичність**), та умов спілкування, в яких перебувають герої (**діафазовість**, яка визначає мовні явища, що належать тим чи іншим регістрам мови) [4, с. 29].

Театральний момент, закладений у драмі, полягає у формі побудови діалогічних реплік. Психологічна уривчастість діалогів персонажів сприяє розумінню реплік одночасно в декількох планах: як у зображенні (вираженні) образів персонажа, так і способів, якими це робить автор; фрагментарність, неповнота, недомовки призводять до появи імпліцитних факторів позасловесної архітекτονіки ДТ [5, с. 80-81].

Довгі діалогічні репліки, тобто монологи, зазвичай показують глядачеві / читачеві внутрішній стан героя. Зокрема монологи, за словами О. В. Журчевої, – це декоративний елемент драми, який мало відповідає реальній ситуації. Драматичний

(Actual linguistic problems)

An architectonics of the contemporary non-verse dramatic text (based on the contemporary Spanish plays) (in Ukrainian) [Arhitektonika suchasnogo nevirshovanogo dramatychnogo tekstu (na materiali suchasnyh ispans'kyh p'jes XX-XXI st.)]

© Koshchii Yu. P. [Koshhij Ju. P.] ykoschiy@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

діалог характеризується досить високим темпом “подачі” реплік, оскільки тільки тоді він перетворюється на мовну дуель. Згідно з неписаним театральним правилом, у театрі діалог – це дія через мовлення [8].

Короткі репліки-відповіді служать для створення драматизму ситуації, змалювання напруженої патетики боротьби героїв із собою й обставинами, формування остаточного вибору, прискорюють дію драми і ведуть до розв’язки, слугують для висловлення протесту, незгоди героїв чи для суперечок. Коли персонажі обмінюються короткими репліками, глядачам передаються напруженість дії та гострота переживань [8, с. 332; 225].

Отже, ДТ має подвійну природу та інтенціональність, що відповідно, пояснює наявність реплік та ремарок як його невід’ємних компонентів, про що буде докладніше зазначено нижче.

Як уже вказувалося, специфічність ДТ “впливає” зі сценічності, яка “витікає” з його прагматичної інтенції: ДТ повинен стати першоосновою театральної постановки. Зміна прагматичної спрямованості драми для читання призводить до наближення останньої до художнього епічного прозаїчного тексту за низкою параметрів: ускладнюється сюжетно-персонажна система, а також просторово-часова організація дії, хоча принципи побудови мовлення персонажів залишаються незмінними, як і в драмі для сценічного втілення. У ДТ можна виділити предметно-логічну, концептуальну, емоційно-оціночну та психофізичну інформацію. Усі види інформації можуть бути подані як в експліцитній, так і в імпліцитній формах [12, с. 5-6].

Суміжний текст з драматичним текстом є сценарій. А. Уртадо Альбір, А. Меріно розрізняють 2 види текстів: друкований ДТ та текст для сценічної постановки (сценарій) [9, с. 66]. Під сценарієм мається на увазі предметно-зображальна й композиційна основа сценічної вистави, передана або у формі скороченого викладу, або в максимально деталізованій формі [9, с. 403]. П. Паві розглядає сценарій як текст, що містить у собі вказівки відповідно до короткого змісту, дій, поведінки на сцені та гри акторів [13, с. 337].

К. Спанг, німецький іспаніст, виокремлює 6 основних ознак сценарію:

- Невід’ємність тексту та вистави.
- Полікомбінованість драми: віртуальна репрезентація має на меті залучення інших, окрім лінгвальної, знакових систем.
- Колективна робота у створенні та перегляді постановки (окрім режисерів, акторів, операторів).
- “Автаркія драми” (те, що відбувається на сцені, неначе автономний,

© Коцій Ю. П. [Коцый Ю. П.] ykoschiy@gmail.com

Архітектоніка сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п’єс XX-XXI ст.) (Українською) [Архитекстоника современных драматических текстов (на материале современных испанских пьес XX-XXI ст.) (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

незалежний від акторів, режисера та глядачів світ).

- Драматичний діалог (оскільки автор на сцені відсутній, то актор повинен набувати всіх якостей персонажа та його світу, що представлений через декорації, одяг, світло та інші сценічні засоби).

- Подвійна система спілкування (актор – актор і паралельно: актор – глядач – актор).

- Створення ДТ та його подальшої постановки [7, с. 30], тобто письмовий ДТ передбачає обов'язкове сценічне втілення.

Спираючись на викладеному вище, можна стверджувати, що сценарій – це детальна літературна розробка змісту театралізованого дійства, де в логічній послідовності викладаються окремі елементи дії, розкривається тема, показані авторські переходи від однієї до іншої частини дії, проводиться орієнтовне спрямування виступів, вказується на сценічне оформлення та спеціальне обладнання.

Особливостями театрального сценарію є: відсутність на сцені автора, оповідача, бо в театрі все повинно імітувати реальну ситуацію, дія репрезентується через пряме мовлення персонажів. Зокрема у сценарії наявні такі фактори: просторові (простір реальної та вигаданої ситуації), часові (умовний та вигаданий час вистави), певні театральні аспекти (тривалість, простір, мова, костюми, грим тощо), численні отримувачі інформації (актори, режисер, сценарист, глядачі та ін.) і необхідність у “проміжному” тексті (між ТО та текстом для постановки – текст сценаристів, акторів та режисера) [4]. ДТ та сценарій мають різну художню природу. Якщо текст літературної драми для читачів – завершений мовно-художній твір, то для акторів та режисерів – це тільки частина драматургії вистави. І навпаки, сценарій для акторів – це вже завершений драматичний твір, а для глядачів та читачів – це проміжне явище, як план майбутнього спектаклю: вже не художня література, але й ще не витвір театрального мистецтва [4, с. 50].

Сценарій та ДТ мають такі відмінності:

1. Сценарій – приклад так званої одноразової драматургії, бо сценарій через конкретність матеріалу та його чітку тематичну спрямованість, поставлений один раз, не може бути повторений точно, без виправлень та доповнень. З цього правила не робиться винятків навіть тоді, коли постановка повторюється на тій самій сцені (глядачі в залі будуть вже інші, спектакль відбуватиметься в інший день, а, можливо, і в інших конкретних обставинах чи настроях). Тобто, сценарій зазвичай прив'язується до аудиторії. ДТ може бути поставлений багаторазово, різними мовами, у різному трактуванні чи різних варіантах.

2. У сценарії присутні ширші ремарки ніж у ДТ з метою деталізації місця,

(Actual linguistic problems)

An architectonics of the contemporary non-verse dramatic text (based on the contemporary Spanish plays) (in Ukrainian) [Arhitektonika suchasnogo nevirshovanogo dramatychnogo tekstu (na materiali suchasnyh ispans'kyh p'jes XX-XXI st.)]

© Koshchii Yu. P. [Koshhij Ju. P.] ykoschiy@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

характеру персонажів, їх рухів тощо.

3. У сценарії, як правило, інша ОПП: епізоди, номери, фрагменти, сцена, а у драмі – явища, картини, акти, дії тощо.

4. Сценарій – синкретичний, оскільки може містити вказівки режисера щодо світла, музики, закулісних звуків, проксеміки акторів, їхніх жестів, міміки, що у ДТ – відсутнє [7].

Поняття “ДТ” та “сценарій” інколи можуть належати до одного синонімічного ряду, але термін “сценарій” – точніший, оскільки ДТ – загальна назва, яка акцентує увагу на наявності конфлікту, напруженості та драми, тобто виражає основні ознаки “драматичності”. Різниця між двома текстами полягає лише в меті їх створення, тобто ДТ – самостійний художній твір, орієнтований на сценічне втілення, згодом може перетворитися у сценарій, а сценарій – придатний тільки для учасників драматичної дії. Автор п’єси неначе ховається за грою акторів (за діалогічно-монологічною архітектонікою драми) і, зазвичай, не з’являється перед глядачами, тому авторське мовлення – імпліцитне.

Тобто, ДТ – це основа композиції сценарію; обидва тексти мають письмову форму, орієнтовані на сценічне втілення тільки через різні семіотичні системи: ДТ орієнтований на читача винятково через лінгвістичні знаки, а сценарій – основа вистави, що орієнтована на численну публіку (глядачів), використовує вербальні та невербальні знаки.

На основі проведенного порівняльного аналізу було визначено, які спільні особливості мають сценарій та ДТ:

а) обидва виступають першоджерелами видовища (вистави, свята, концерту, тематичного заходу тощо);

б) мають однакові стилістичні особливості, а саме – засоби літературної фіксації творів драматургічного роду літератури: пряму мову дійових осіб та авторські ремарки;

в) мають однаковий механізм стимулювання сценічної дії – конфлікт, драматичну боротьбу, зіткнення ідей. Безумовно, існують відмінності між варіантами конфліктів у сценаріях та ДТ, але всі різновиди конфлікту мають спільну природу, однакове походження та мету;

г) містять важливий структурний елемент – так званий художній образ (сценарний хід), в якому зосереджена ідейно-художня спрямованість твору;

д) однаковою мірою вимагають від сценариста (драматурга) професійної літературної майстерності високого ґатунку.

© Коцкій Ю. П. [Коцкий Ю. П.] ykoschiy@gmail.com

Архітектоніка сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п’єс XX-XXI ст.) (Українською) **[Архитекстони́ка совреме́нных драматиче́ских текстов (на материале совреме́нных испанских пьес XX-XXI ст.)** (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Висновки

Підсумовуючи викладене раніше, можна сказати, що драма – це п'єса історичного, соціального чи побутового характеру з наявним гострим конфліктом, що стрімко розвивається. Автор прагне показати читачеві / глядачеві психологію героїв, які, як правило, є звичайними людьми, досліджує еволюцію їхніх характерів, мотивацію вчинків та дій. Природа повномасштабного ДТ та сценарію різна, оскільки перший – завершений твір, а другий – частина драматургії спектаклю. Істотною різницею між сценарієм та ДТ є те, що ремарки, – репрезентант невербальних засобів у сценічному ДТ, – набагато ширші у сценарії: окрім оригінальних авторських, наявні ще й режисерські рекомендації, в яких основна увага зосереджується на вказівках режисера згідно з коротким змістом, діями, поведінкою акторів на сцені та декораціями. Останній аспект включає не тільки власне декорацію, а й світло, його колір, акцентуацію світлом на певному персонажі, аудіо або, інколи, відеоматеріали. Тобто можна стверджувати, що сценарій синкретичніше явище, аніж ДТ.

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективи дослідження полягають у подальшому вивченню іманентної структури драматичного тексту, сценарію, особливостей їх перекладу, визначення перекладацьких стратегій, а також перекладу мови персонажів та ремарок на лексичному, граматичному та стилістичному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Новий тлумачний словник української мови*: 42 000 слів : у 4 т. : для студ. вищих та серед. навч. закл. / уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. – Київ : Аконіт, 1999. – Т. 1: А–Є. – 910 с.; Т. 2: Ж–ОБД. – 911 с.; Т. 3: ОБЕ–РОБ. – 927 с.; Т. 4: РОБ–Я. – 941 с.
2. *Мала філологічна енциклопедія* / уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 478 с. : іл.
3. *Баранник Д. Х.* Вопросы языка драматического произведения (на материале пьес И. К. Тобилевича, М. Л. Кропивницкого, М. П. Старицкого) : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Д. Х. Баранник ; М-во высш. образования СССР, Днепропетр. гос. ун-т им. 300-летия воссоединения Украины с Россией. – Днепропетровск, 1956. – 16с.
4. *Бідненко Н. П.* Драма в аспекті художнього перекладу (на матеріалі українських і російських перекладів п'єси Б. Шоу «Учень диявола» : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05 / Бідненко Наталія Петрівна ; Дніпропетр. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2000. – 234 арк.
5. *Виноградов В. С.* Лексические вопросы перевода художественной прозы / В. С. Виноградов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1978. – 172 с.
6. *Журчева О. В.* Теория драмы [Электронный ресурс] / О. В. Журчева // Teatre : театрал. портал. – Електрон. дан. – [2007–2014]. – Режим доступа: <http://teatre.com.ua/upload/all/lib/teoriyadrama.pdf>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 12.09.2014.
7. *Паві П.* Словник театру / П. Паві ; пер. з фр. М. Якуб'як ; наук. ред. В. Клековкін. –

(Actual linguistic problems)

An architectonics of the contemporary non-verse dramatic text (based on the contemporary Spanish plays) (in Ukrainian) [Arhitektonika suchasnogo nevirshovanogo dramatychnogo tekstu (na materiali suchasnyh ispans'kyh p'jes XX-XXI st.)]

© Koshchii Yu. P. [Koshhij Ju. P.] ykoschiy@gmail.com

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2006 . – 639 с.

8. Катыева Д. Н. Вопросы теории драмы: действие, композиция, жанр / Д. Н. Катыева ; С.-Петерб. гуманитар. ун-т профсоюзов. – СПб. : СПбГУП, 2001. – 205 с. – (Серия «Новое в гуманитарных науках» ; вып. 6).

9. Якобсон Р. О. Доминанта / Р. О. Якобсон // Хрестоматия по теоретическому литературоведению. – Тарту: ТГУ, 1976. – С. 118–124.

10. Мизецкая В. Я. Композиционно-речевая организация драматургического текста (на материале англоязычных пьес XVI–XX вв.: автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.04 / Мизецкая Вера Ярославовна ; Киев. гос. ун-т имени Тараса Шевченко. – Киев, 1992. – 29 с.

References

1. Noviy tlumachniy slovník ukráins'koï movi: 42 000 slov : u 4 t. : dlya stud. vishchikh ta sered. navch. zakl. / uklad.: V. Yaremenko, O. Slipushko. – Kiïv : Akonit, 1999. (Novi slovnik). T. 1 : A–E. – 910 s. T. 2 : Zh–OBD. – 911 s. T. 3 : OBE–ROB. – 927 s. T. 4 : ROB–Ya. – 941 s.

2. Mala filologichna entsiklopediya / uklad.: O. I. Skopnenko, T. V. Tsimbalyuk. K., Dovira, 2007. 478 s.

3. Barannik D. Kh. Voprosy yazyka dramaticheskogo proizvedeniya (na materiale p'es I. K. Tobilevicha, M. L. Kropivnitskogo, M. P. Staritskogo) : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk. Dnepropetrovsk, 1956. 16s.

4. Bazzanella C. *Le facce del parlare: un approccio pragmatico all'italiano parlato*. Scandicci ; Firenze : La Nuova Italia, 1994. XV, 269 p.

5. Bidnenko N. P. *Drama v aspekti khudozhn'ogo perekladu (na materialy ukráins'kikh i rosiys'kikh perekladiv p'esi B. Shou «Uchen' diyavola»* : dis. ... kand. filol. nauk : 10.01.05. Dnipropetrovsk, 2000. 234 ark.

6. Vinogradov V. S. *Leksicheskie voprosy perevoda khudozhestvennoy prozy*. M. : Izd-vo Mosk. un-ta, 1978. 172 s.

7. Grillo Torres M. P. *Compendio de teoría teatral*. Madrid, Biblioteca Nueva, 2004. 205 p.

8. Zhurcheva O. V. *Teoriya dramy* [Elektronnyy resurs] // Teatre : teatral. portal. – Elektron. dan. [2007–2014]. Rezhim dostupa: <http://teatre.com.ua/upload/all/lib/teoriyadrama.pdf>. Zagl. s ekrana. Data obrashcheniya: 12.09.2014.

9. Hurtado Albir A. *Traducción y traductología: introducción a la traductología*. Madrid, Cátedra, 2001. 695 p.

10. Katysheva D. N. *Voprosy teorii dramy: deystvie, kompozitsiya, zhanr*. S.-Peterb. gumanitar. un-t profsoyuzov. SPb., SpbGUP, 2001. 205 s.

11. Mizetskaya V. Ya. *Kompozitsionno-rechevaya organizatsiya dramaturgicheskogo teksta (na materiale angloyazychnykh p'es KhVI–XX vv.: avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk : 10.02.04 / Mizetskaya Vera Yaroslavovna ; Kiev. gos. un-t imeni Tarasa Shevchenko. Kiev, 1992. 29 s.*

12. Pavi P. *Slovník teatru* / P. Pavi ; per. z fr. M. Yakubiyak ; nauk. red. V. Klekovkin. L'viv, L'viv. nats. un-t im. I. Franka, 2006. 639 s.

13. Jakobson R. O. *Dominanta* // Khrestomatiya po teoreticheskomu literaturovedeniyu. Tartu, TGU, 1976. S. 118–124.

© Коций Ю. П. [Коций Ю. П.] ykoschiy@gmail.com

Архітектоніка сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п'єс XX–XXI ст.) (Українською) **[Архитекстони́ка современных драматических текстов (на материале современных испанских пьес XX–XXI ст.)** (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

УДК 811.112.2.373.611(045)

ГРАМАТИКА СЛОВОТВОРЕННЯ
НІМЕЦЬКОГО ДІЄСЛОВА ЯК ЗАСІБ
АКТИВНОГО ОВОЛОДІННЯ СЛОВОТВОРЧИМИ
ЗАКОНОМІРНОСТЯМИ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

В. І. Кульчицький

shk_kiev@ukr.net

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології
Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, проспект Комарова, 1.*

У статті досліджено систему словотворення сучасної німецької мови у структурно-семантичному, функціональному, номінативному та комунікативному аспектах шляхом аналізу новоутворених похідних слів, не зафіксованих словниками, а також словотвірні одиниці з прозорою семантикою, що позбавлені лексикологічних нашарувань. Дослідження проводилося на основі опису «граматики словотворення» лише однієї з частин мови. Перевагу надано дієслову, оскільки саме ця частина мови має особливу синтактико-комунікативну значимість, а також з огляду на недостатню дослідженість та специфіку дієслівного словотворення порівняно з іменним. Унаслідок виділення семантичних правил дієслівного словотвору стає можливим створення системи вправ, що ґрунтуються на творчому експерименті тих, хто навчається. Кожне семантичне правило є «алгоритмом» утворення однотипних похідних слів, більшість з яких може бути не зафіксована в словниках сучасної німецької мови, але виникає (і неодноразово) в процесі мовлення. Цей факт можна підтвердити багатьма позасловниковими напівпрефіксальними складними дієсловами. Картотека подібних новоутворень, складена за час багаторічної діяльності щодо збору фактичного матеріалу, становить близько 2500 лексичних одиниць.

Ключові слова: граматики, деривація, дія, префіксація, процес, семантика, словотворення.

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)**[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']**

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

**ГРАММАТИКА СЛОВООБРАЗОВАНИЯ
НЕМЕЦКОГО ГЛАГОЛА КАК СРЕДСТВО ОВЛАДЕНИЯ
СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ЗАКОНОМЕРНОСТЯМИ
СОВРЕМЕННОГО НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА**

В. И. Кульчицкий

shk_kiev@ukr.net,

*кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранной филологии
Гуманитарного института Национального авиационного университета*

(Министерство образования и науки Украины)

01601, Украина, г. Киев, проспект Комарова, 1.

В статье исследована система словообразования современного немецкого языка в структурно-семантическом, функциональном, номинативном и коммуникативном аспектах путем анализа новообразованных производных слов, не зафиксированных в словарях, а также словообразовательных единиц с прозрачной семантикой, лишенных лексикологических наслоений. Исследование проводилось на основании описания «грамматики словообразования» только одной из частей речи. Преимущество предоставляется глаголу, поскольку именно эта часть речи имеет особую синтактико-коммуникативную значимость, а также учитывая недостаточную исследованность и специфику глагольного словообразования по сравнению с образованием имён существительных. Вследствие выделения семантических правил глагольного словообразования становится возможным создание системы упражнений, основанных на творческом эксперименте учащихся. Каждое семантическое правило является «алгоритмом» образования однотипных производных слов, большинство из которых может быть не зафиксировано в словарях современного немецкого языка, но возникает (и неоднократно) в процессе речи. Этот факт можно подтвердить многими внесловарными полупрефиксальными и сложными глаголами. Карточка подобных новообразований, составленная в ходе многолетней деятельности по сбору фактического материала, составляет около 2500 лексических единиц.

Ключевые слова: грамматика, деривация, действие, префиксация, процесс, семантика, словообразование.

© Кульчицкий В. И. [Кульчицкий В. И.] shk_kiev@ukr.net

**Грамматика словотворения німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими
закономірностями сучасної німецької мови (Українською)**

**[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными
закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]**

(Проблеми семантики [Проблеми семантики])

WORD FORMATION OF GERMAN VERB AND ITS GRAMMAR, AS A MEAN OF MASTERY OF WORD FORMATION REGULARITIES IN MODERN GERMAN LANGUAGE

V. I. Kulchitsky

shk_kiev@ukr.net

PhD (Philology), Associate Professor of foreign philology,
 Humanitarian Institute, National Aviation University
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 Prospect Komarova, 1, Kyiv, Ukraine, 01601

This article is devoted to the consideration of semantic categories in word-building of the modern German language. The article reveals the essence of these categories and their significance for the building of new words. The author confirms an opinion of the majority of scientists about the existence of the given categories and shows their universal character and semantic nature. The amount of research was conducted on the description of "grammar derivation" only from one part of speech. Preference is given to a verb through the special syntactic and communicative significance of this speech, and due to insufficient survey and specific verbal word formation is compared to nominal. As a result of the allocation of verbal semantic rules of word formation it is possible to create a system of exercises based on creative experiment of students. Each semantic rule is, in fact, "algorithm" derivative product of similar words, most of which can not be recorded in the dictionaries of modern German language, but appears (also repeatedly) in broadcasting. This fact is confirmed by many out of vocabulary, half prefixing and complex verbs. Card file of such new formations is composed during long-term work on the collection of factual material and it includes approximately 2500 lexical units.

Key words: grammar word-building, derivation, prefixion, semantic, word-formation.

Вступ

Актуальність цього дослідження визначається відсутністю комплексного аналізу нагромадженого теоретичного та практичного доробку в теорії словотвору сучасної німецької мови з урахуванням номінативних і комунікативних аспектів функціонування мовних одиниць, динамічного аспекту синхронного словотворення та процесів авторського і оказіонального творення нових словотвірних одиниць.

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Метою статті є висвітлення номінативних та комунікативних функцій німецького словотворення в процесах мовленнєвої діяльності. **Об'єктом** дослідження є словотвірна система сучасної німецької мови у всьому розмаїтті її способів і моделей та в розрізі всіх частин мови. **Предметом** дослідження статті – новотвори, okazionalні та авторські слова, не зафіксовані словниками сучасної німецької мови в розрізі всіх частин мови, способів та моделей словотворення, що відображають активні і динамічні аспекти функціонування словотворчих процесів.

Регулярність, модельованість процесів словотворення дозволяють припустити, що в сучасній німецькій мові існує система правил, «алгоритм деривації» лексичних одиниць. Сукупність цих правил, що визначають основні шляхи творення нових похідних слів, можна умовно позначити терміном «граматика словотворення».

Основний зміст

Психолінгвістичні дослідження останніх років свідчать про те, що оволодіння словотворенням на ранніх стадіях мовного онтогенезу відбувається як процес засвоєння і розвитку узуальних семантичних словотворчих правил, що становлять специфічний субкомпонент мовної здібності.[7, с.401-404]. На думку багатьох лінгвістів, мовна свідомість носіїв мови характеризується здатністю до творчого синтезу нових похідних слів у процесі мовлення. [1; 2] Вона спирається на закономірності побудови нових слів з наявного лексичного матеріалу, що існують в кожній мові, і на здатності людського мислення до аналізу, узагальнення й виведення цих закономірностей у практиці мовної діяльності. Тільки цією обставиною можна пояснити випадки дитячого словотворення у віці, коли автор нової словотворчої одиниці ще не знає, що таке суфікс, корінь, основа слова, словотворча модель.[4; 5] Стає очевидним, що адекватне оволодіння словотворенням іноземної мови неможливе без висвітлення граматики словотворення й подальшої розробки її «впровадження» у свідомість того, хто навчається, за допомогою системи методично обґрунтованих прийомів та вправ.

Розв'язання цього завдання, на нашу думку, можливе в разі дотримання таких основних умов:

- а) визнання визначальної ролі семантики поряд з необхідністю урахування формальної структури словотворчих одиниць;
- б) використання структурно-семантичного матеріалу в ролі «первинного»

© Кульчицький В. І. [Кульчицький В. І.] shk_kiev@ukr.net

Грамматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими закономірностями сучасної німецької мови (Українською)

[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

етапу членування фактичного матеріалу;

в) концентрація уваги на понятті семантичного дериваційного правила;

г) орієнтація на нелексикалізовані похідні слова.

Під семантичним дериваційним правилом треба розуміти тип перетворення семантики твірних лексичних одиниць за допомогою різноманітних словотворчих засобів, який усталився у словотвірній системі, здійснюється різними словотворчими засобами і зафіксований у семантиці похідних слів. Умовність терміна «правило» в цьому контексті зумовлена тим, що йдеться не про жорстку регламентацію чи сувору закономірність, а, скоріше, про словотворчі регулярності, що охоплюють різні за кількістю масиви лексичних одиниць. Формулювання подібного правила включає вказівку на семантичний клас твірних одиниць деривації, тип словотворчого значення похідних слів, що виникають, і сукупність словотворчих моделей, що реалізують певний тип дериваційного процесу.

Обсяг дослідження дозволяє зосередитись на описі «граматики словотворення» лише однієї з частин мови. Перевагу надано дієслову як через особливу синтактико-комунікативну значимість цієї частини мови, так і через недостатню дослідженість та специфіку дієслівного словотворення порівняно з іменним [3]. Коротко суть основних відмітних властивостей дієслівного словотворення можна сформулювати так:

1. У дієслівному словотворенні переважає префіксація, а в іменному – суфіксація і напівсуфіксація.

2. У словотворенні дієслова представлені, в основному, частини мови, що відіграють залежну роль в іменному словоскладанні (займенники, прислівники, займенникові прислівники, прийменники), а частини мови, що найбільш активно використовуються в словоскладанні іменників і прикметників (іменники, дієслова, прикметники), рідко залучаються до процесу дієслівного словоскладання.

3. Зі способів переведення іменника чи прикметника в дієслово домінує конверсія. Інші способи дієслівного словотворення розгортаються на основі конвертованих, кореневих чи похідних дієслів. Винятком є порівняно нечисленні префіксальні, префіксально-суфіксальні і напівпрефіксальні дієслова, що формуються безпосередньо від основ іменників чи прикметників: *auffrischen*, *beschönigen*, *betören*, *einbürgern*, *erblinden*, *verbehutsamen*. Вони виникають на основі уже поширених в системі німецького словотворення префіксальних чи напівпрефіксальних моделей з твірною основою – відіменним

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

чи відприкметниковим дієсловом *aufklären, aussamen, belöffeln, eröffnen, verlangweilen, zerweichen*. В іменному словотворенні широко використовуються основи всіх повнозначних частин мови.

4. У зв'язку з переважанням префіксації, напівпрефіксації і словоскладання в дієслівному словотворенні, переважно, трапляється накладання, «нанизування» значень елементів дериваційного процесу, що взаємодіють, зі збереженням їхньої семантичної «собітотожності», тоді як в іменному – переважає «сплав», синтез семантики компонентів похідного слова, що має своїм наслідком лексикалізацію його значення.

Процеси перекатегоризації імен в дієслово в сучасній німецькій мові супроводжуються багатоспособовим семантичним розшаруванням відіменних і відприкметникових дієслів, що виникають. Якщо перекатегоризація в клас іменника чи прикметника відбувається за єдиним семантичним правилом, що має характер граматичної закономірності (субстантивація інфінітива, ад'єктивація других дієприкметників та іменників) [2], то перекатегоризація в дієслово відбувається за кількома семантичними дериваційними правилами, знання яких необхідне для правильного розуміння значення відіменного чи відприкметникового дієслова. Тому виявлення семантичних правил дієслівного словотворення варто починати з аналізу процесів конверсії імен у дієслово. Ці процеси розгортаються за такими основними семантичними правилами:

І. Якщо твірна основа – іменник

1. Стилiстично нейтральна назва особи чи імені діяча → характеристика особи за родом діяльності: *dichtern (sich als Dichter betätigen, Dichter von Beruf sein), kellnern, gärtnern, schlossern*

2. Експресивно-емоційне чи топонімічне позначення особи, власне ім'я, назва тварини → порівняльна характеристики особи за типом її дії: *wieseln (sich wie ein Wiesel bewegen), flegeln, barzeln, berlinern, girlen, hechten, strolchen*.

3. Явище природи, часове поняття → процес, який пов'язаний з цим явищем природи або здійснюється в період часу, позначеного висхідним іменником: *gewittern, herbsten, nachten, nebeln, lenzen, tauen, weihnachten*.

4. Частина цілого предмета чи форма його існування → процес подрібнення предмета на частини; дія подрібнення предмета на частини: *bröseln (in Bröseln zergliedern, sich in Bröseln teilen), brocken, körnen, krümeln, scherbeln, schroten, gelieren, klumpen*.

5. Інструмент, пристрій, знаряддя, механізм, засіб → дія, що відбувається

© Кульчицький В. І. [Кульчицький В. І.] shk_kiev@ukr.net

Грамматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими закономірностями сучасної німецької мови (Українською)

[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблеми семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

з їхньою допомогою: *angeln (mit der Angel fischen), baggern, gondeln, hobeln, ketten, kleistern, löffeln*.

6. Місце зберігання предметів, перебування осіб, просторові поняття, предмети, що здатні бути просторовими орієнтирами дії, «приймати» дію → дія, що розгортається у вказаній точці простору: *betten (auf ein Bett bringen), bahren, buckeln, bunkern, kellern, lagern, schultern, sich suhlen, tischen*.

7. Продукти хімічних, фізичних чи фізіологічних процесів → процеси, які зумовили виникнення цих продуктів: *dunsten (Dunst verbreiten), knospen, schäumen, eiern, ferkeln, fohlen, dampfen*.

8. Покриття предмета → видалення покриття: *häuten (Haut abziehen, abnehmen), pellen, rahmen, schuppen*.

9. Речовини, матеріали, предмети, продукти соціальної взаємодії, що здатні бути об'єктами передачі → постачання такими речовинами, матеріалами, предметами чи продуктами: *chromen (mit Chrom versehen), fliesen, gürten, kacheln, krönen, kleiden*.

10. Продукти людської діяльності → дії щодо виготовлення цих продуктів: *bündeln (Bündel machen), filmen, freveln, lärmen, leitartikeln, lochen, schreien, texten, wehklagen*.

11. Психічні, емоційні, фізичні стани особи → прояви такого стану: *eifern (Eifer zeigen, an den Tag legen), glauben, geizen, grämen, langweilen, jammern, jubeln, schaudern, trotzen, träumen, wünschen, zweifeln*.

II. Якщо твірна основа – прикметник

12. Стан, властивість неживого об'єкта чи особи → перебування в стані чи наявність властивості, що позначається твірною основою: *kranken (krank sein), ähneln, gleichen, genügen, kargen, schlappen, wachen*.

13. Стан, властивість неживого об'єкта чи особи → перехід в даний стан чи властивість: *dunkeln (dunkel werden), faulen, grünen, sich krümmen, sich runden, sich trüben, sich wirren*.

14. Стан, властивість неживого об'єкта чи особи → каузація цього стану, властивості: *krümmen (krumm machen, werden lassen), kürzen, mindern, nähern, spitzen, töten, wärmen* тощо, всього 66 кореневих дієслів, за даними Л. Вайсгербера.[9]

15. Стан, властивість неживого об'єкта чи особи → дія, рух, процес, що характеризується наявністю цього стану, властивості: *schnellen (sich schnell bewegen), schleppen, schrillen, starren, tollern*.

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Здатністю переходити до лексико-граматичного класу дієслова володіють, переважно, непохідні імена, що позначають конкретні предмети чи осіб. Позбавлені такої здатності всі віддієслівні іменники з суфіксами *-ling*, *-ung*, *-nis*, *-ei/-elei/-erei*, відприкметникові і відприслівникові іменники з суфіксами *-heit/-keit*, відприкметникові і віддієслівні іменники, що виникли внаслідок конверсії, а також відіменні похідні іменники з суфіксами *-ling*, *-tum*, *-chen*, *-lein*, *-ei/-elei/-erei*. Такими, що діють у сучасній німецькій мові найбільш активно, як на думку багатьох дослідників [6, с 141-158], так і за кількістю новоутворень, варто визнати семантичні дериваційні правила 2, 5, 9, 11.

Префіксальні, напівпрефіксальні і складні дієслова сучасної німецької мови виникають за такими дериваційними правилами:

1. Неперехідна дія, процес, стан → об'єктна спрямованість дії, процесу, стану (*be-: V-V*): *bedoktern*, *bequarren*, *behöhnen*, *betanzen*, *betüpfeln*, *bezupfen*.

Транзитивація, як супутнє явище, спостерігається при утворенні більшості префіксальних і напівпрефіксальних дієслів, однак лише в похідних словах з префіксом *be-* вона становить сутність дериваційного процесу. Ця обставина, очевидно, дала підставу Х. Брінкману назвати модель *be-: V-V* єдиною регулярною словотворчою моделлю транзитивації неперехідних дієслів сучасної німецької мови. Значення об'єктної спрямованості дії реалізують також напівпрефікси *an-*, *über-*, поєднуючись з дієсловами, семантика яких несумісна зі спрямовувальним значенням. Для напівпрефікса *-an* це, передусім, дієслова комунікації та інших видів взаємодії в соціальному середовищі: *anbetteln*, *anmurren*, *anrufen*, *anschmauzen*, *anstarren*, для напівпрефікса *über-* – дієслова дій людини, спрямованих на поверхню предмета: *überschütten*, *überspritzen*, *übersprühen*.

2. Перехідна дія → інтенсифікація дії (*be-: V-V*): *beackern*, *hacken*, *behobeln*, *belehren*, *bepflügen*, *bereinigen*.

3. Дія → протилежна дія (*ent-: V-V*): *bergen*(*verbergen*, *verhüllen*) – *entbergen* (*offenbaren*, *enthüllen*), *flecken* (*mit Flecken bedecken*) – *entflecken* (*Flecken entfernen*) *entbinden*, *entklammern*, *entsäuren*, *entwirren* порівняйте також *entgrünen*, *entklammern*, *entsäuren*, *entwirren*. Крім дієслів, що позначають події, процеси чи стани, із сфери впливу цього семантичного дериваційного правила «випадають» дієслова руху чи переміщення предметів у просторі, що вступають у поєднання з префіксом *ent-* при реалізації іншого семантичного правила. Найбільш активне утворення похідних дієслів за типом: дія → протилежна дія

© Кульчицький В. І. [Кульчицький В. І.] shk_kiev@ukr.net

Грамматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими
закономірностями сучасної німецької мови (Українською)

[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными
закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблеми семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

відбувається на основі відіменних орнативних дієслів, а також дієслів зі значенням зв'язку, поєднання.

4. Дія, процес, стан → результат дії, процесу чи стану. Це семантичне правило має три основних рідновиди:

а) негативний результат (*ver-*: V-V): *lernen* (вчитися) – *verlernen* (розучитися); *verplaudern* (розбазікати), *verrechnen* (прорахуватися), *versitzen* (просидіти);

б) результат, пов'язаний з розчленуванням об'єкта на частини (*zer-*: V-V): *zerarbeiten* (роздробити в процесі роботи), *zerkochen* (розварити), *zermöhlen* (розтерти в порошок), *zerrupfen* (розпатрати, разірвати).

в) результат, що веде до оволодіння об'єктом (*er-*: V-V): *erfechten* (*durch Fechten erringen, erkämpfen*), *ergattern*, *erlisten*. Реалізація цього правила спостерігається також при поєднанні часток *ab-*, *auf-*, *aus-*, *durch-*, *ein-*, *im-*, *zu-*, *zusammen-* з основами дієслів, у яких відсутнє значення руху або переміщення у просторі: *ablüften* (провітрити), *ausbessern* (виправляти); *ausflicken* (залатати), *aushandeln* (виторгувати), *durchprügeln* (відлущувати), *durchspielen* (програти від початку до кінця), *durchwachen* (не зімкнути очей від початку до кінця), *einstudieren* (розучити), *einäschern* (спопелити), *umfärben* (перекрашувати), *umschmelzen* (переплавити), *zukitten* (замазати), *zuflocken* (закріпити кілочками), *zustopfen* (заштопати), *zusammenhexen*, *zusammenzaubern* (начаклувати), *zusammenlügen* (набрехати), *zusamenträumen* (нафантазувати). При цьому лише моделі *ab-*: V→V, *aus-*: V-V можна віднести до числа продуктивних засобів перетворення семантики твірного дієслова за типом: дія, процес, стан → результат дії, процесу, стану.

5. Дія, процес, стан → негативна оцінка дії, процесу, стану (*miß-*: V-V; *fehl-*: V-V; *herum-*: V-V). Малопродуктивність перших двох моделей зумовила переосмислення, «перепрофілювання» частки *herum-*, що мала спершу просторово-спрямовувальне значення. Приєднуючись до основ дієслів з негативним емоційно-експресивним значенням, компонент *herum-* реалізує винятково значення негативної оцінки дії, котре починає поширюватись і на поєднання цієї частки з основами стилістично нейтральних дієслів: *herumsitzen*, *herumstehen*, *herumstreichen*, *herumtreiben*. «Замінником» частки *herum-* у функції просторово-спрямовувальної модифікації дієслівної дії стає компонент *umher-*, продуктивність якого значно зростає.

6. Дія, процес, стан → початок дії, процесу, стану (*los-*: V-V; *ent-*: V-V; *er-*: V-V; *auf-*: V-V). Префікс *ent-* надає значення початку дії вузькій групі

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

дієслів «горіння» (*entzünden, entfachen*), префікс *er-*, за даними спеціального дослідження – 13 дієсловам, більшість з яких позначають акустично чи оптично сприймані явища (*erdröhnen, erhalten, erglänzen, erglühen*), напівпрефікс *auf-* – дієсловам акустично чи оптично сприйманих процесів/дій (*aufblinken, aufglänzen, aufheulen, aufschluchzen*). Практично необмеженою продуктивністю володіє модель *los-*: V-V. Прислівниковий компонент *los-* поєднується з основами дієслів психічних чи емоційних станів суб'єкта, природних явищ, рухів, дій, утворюючи відкритий продуктивний ряд похідних слів: *losflitzen, losheulen, losschnattern, losschneilern, losschneien*.

7. Дія, процес, стан → занадто високий ступінь дії, процесу, стану (*über-*: V-V): *überbemühen, überheizen, übersäuern, überwärmen*. При поєднанні з дієсловами, що позначають різні види діяльності осіб, похідне слово набуває значення «краще, ніж інший»: *überspurten, übertrumpfen*.

8. Дія, процес, стан → занадто низький ступінь дії, процесу, стану (*unter-*: V-V): *unterbelichten, unterbewerten, unterfüllen, unterernähren, unterreizen*.

9. Дія, процес, стан → передування в часі іншій дії, процесу, стану (*vor-*: V-V; *voraus-*: V-V; *vorher-*: V-V): *vorkochen, vorwärmen, vorzitieren; vorausdenken, vorausbesprechen, vorherbestimmen, vorherstreiten*.

10. Дія, процес, стан → слідування в часі за іншою дією, процесом, станом (*nach-*: V-V): *nachbelichten, nachfüllen, nachlachen, nachlauschen, nachstimmen*.

11. Дія → поєднання, збір, зв'язок розрізнених об'єктів (*zusammen-*: V-V): *zusammenberufen, zusammenbringen, zusammenklauben, zusammenkoppeln, zusammenkuppeln, zusammenschaukeln*.

12. Дія, процес, стан → продовження дії, процесу, стану (*weiter-*: V-V): *weiterdozieren, weiterfrieren*.

13. Види діяльності осіб, емоційні, психічні стани чи прояви станів особи → спільна діяльність чи спільне перебування у відповідному стані (*zusammen-*: V-V; *mit-*: V-V): *zusammenfiebern, zusammenjubeln, zusammenschreien; miterleben, mitfühlen, mitpiepen, mitprotestieren, mitquäken*.

14. Рух, дія, що мають на меті зміну місцезнаходження об'єктів чи пов'язані з оптичним сприйняттям об'єкта → просторово-спрямовувальна локалізація відповідної дії чи руху:

а) у напрямку «вгору» (*auf-, aufwärts-, empor-, hoch-*: V-V): *aufblicken, aufwärtssteigen, emporkriechen, hochklettern*;

б) у напрямку «вниз» (*nieder-*: V-V; *unter-*: V-V): *niederbücken*,

© Кульчицький В. І. [Кульчицький В. І.] shk_kiev@ukr.net

Грамматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими
закономірностями сучасної німецької мови (Українською)

[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными
закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

niederkauern, unterkellern, unterstampfen;

в) у напрямку «до просторового орієнтира» (*an-, entge-, gen-, her-, zu-*: V-V): *anschlittern, anschleichen, entgegenquellen, entgegenrollen, herdonnern, herhuschen, zutrampeln, zuwackeln;*

г) у напрямку «геть від просторового орієнтира» (*ab-, ent-, fort-, hin-, weg-*: V-V): *abscheren, abwandern, entschlüpfen, entweichen, fortkullern, hinpreschen, wegschleichen;*

г) у напрямку «назад до просторового орієнтира» (*zurück-*: V-V): *zurückpoltern, zurückscharwenzeln, zurückstolpern;*

д) у напрямку «всередину (об'ємного) простору» (*ein-*: V-V): *eindonnern, einflitzen, einlitern;*

е) у напрямку «за рамки (об'ємного) простору» (*aus-*: V-V): *ausquetschen, ausschnellen, auszerren;*

є) у напрямку «через (об'ємний) простір» (*durch-*: V-V): *durchhopsen, durchsausen, durchschleichen;*

ж) у напрямку «над поверхнею об'єкта, не торкаючись її» (*über-*: V-V): *überfliegen, übersegeln, überstreichen ;*

з) у напрямку «вздовж поверхні об'єкта, не торкаючись її» (*entlang-* V-V): *entlanggleiten, entlangradeln, entlangschießen, entlangschweben;*

и) у напрямку «на поверхню предмета» (*auf-*: V-V): *aufhämmern, auframmen, aufschmettern, aufschlagen, auftreffen;*

і) у напрямку «перед просторовим орієнтиром, безпосередньо біля нього» (*vor-*: V-V): *voreilen, vorprellen, vorpurzeln, vortrappen, vortaumeln, vorwackeln, vorwatscheln;*

ї) у напрямку «навколо просторового орієнтира» (*um-*: V-V; *umher-*: V-V): *umhuschen, umtrampeln, umherschlüpfen;*

й) у напрямку «услід за об'єктом» (*nach-*: V-V): *nachäugen, nachhetzen, nachkleckern, nachradeln, nachsausen;*

к) у напрямку «повз просторовий орієнтир» (*vorbei-*: V-V; *vorüber-*: V-V): *vorbeigrapschen, vorübersausen;*

15. Рух, дія → комплексна просторово-спрямувальна локалізація дії, руху відносно середовища і відносно мовця, автора, героя розповіді, суб'єкта висловлення. Ця семантична дериваційна «програма» реалізується за допомогою поєднання компонентів *her-* чи *hin-* з названими в правилі 14 напівпрефіксальними дієсловами. Складні дієслова, що виникають, «повторюють» спрямувальні значення напівпрефіксальних дієслів,

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

диференціюючи їх додатково за ознакою «напрямок руху до автора/суб'єкта висловлення» (*her-*), «напрямок руху від автора/суб'єкта висловлення» (*hin-*): *herabrinnen*, *hinabsegeln*, *heranstöckeln*, *hinaufkrabbeln*, *heraufsteilen*, *herauspurzeln*, *hinausstürmen*, *hereinhüpfen*, *hineinwuchern*, *hindurchkriechen*, *herniederprasseln*, *herumhopsen*, *herüberzockeln*, *hinüberstarren*, *herunterrumpfen*, *hinunterpoltern*, *hervorprellen*, *herzueilen*.

16. Рух, дія → комплексна локалізація напрямку двох чи більше об'єктів відносно один одного. Це дериваційне семантичне правило реалізується при поєднанні прийменників з другим компонентом – «взаємним» займенником *einander* і основ дієслів: *aneinanderschlagen*, *aufeinanderprellen*, *auseinanderschwirren*, *durcheinanderrennen*, *gegeneinanderrammen*, *hintereinanderwandern*, *nacheinanderpreschen*, *voreinanderstreben*, *voreinandergleiten*, *übereinanderstellen*, *untereinanderstapeln*.

17. Рух, дія → вказівно-спрямувальна характеристика дії, руху. Указівно-спрямувальне значення виражається в семантиці похідного дієслова поєднанням вказівного прислівника *da* з прийменниками чи іншими прислівниками: *daraufschmieren*, *dahinsickern*, *dazuschieben*, *darüberstreuen*, *davonhüpfen*. Частки *auf*, *über*, *von*, *hin*, *zu* зберігають властиві їм спрямувальні значення.

18. Дія, процес, рух → досягнення (внаслідок дії) стану, позначеного першим компонентом складного дієслова: *blaßquetschen*, *leerschlürfen*, *totschnapsen*, *vollschlauchen*, *warmkneten*, *wachschütteln*. Це семантичне дериваційне правило лежить в основі формування складних дієслів з першим компонентом – прикметником.

19. Дія, процес, рух → дія, процес, рух з експліцитно включеним у номінацію об'єктом, місцем, інструментом чи метою дії: *achselzucken*, *kopfschütteln*, *probesingen*, *skispringen*. Ця дериваційна «програма» реалізується моделлю дієслівного словоскладання з першим компонентом – іменником.

20. Дія → багаторазове повторення дії, що супроводжується її послабленням (*el(n): V-V*) чи посиленням (*-er(n): V-V*): *hüsteln*, *hexeln*, *rechteln*, *blinkern*, *hoppern*, *schüttern*.

Унаслідок виділення семантичних правил дієслівного словотворення стає можливим створення системи вправ, що ґрунтуються на творчому експерименті тих, хто навчається. Адже кожне семантичне правило є, по суті, «алгоритмом» породження однотипних похідних слів, більшість з яких може бути не зафіксована в словниках сучасної німецької мови, але виникає (і неодноразово)

© Кульчицький В. І. [Кульчицький В. І.] shk_kiev@ukr.net

Грамматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими
закономірностями сучасної німецької мови (Українською)

[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными
закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблеми семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

у процесі мовлення. Цей факт підтверджується багатьма позасловниковими напівпрефіксальними і складними дієсловами. Картотека подібних новоутворень, складена під час багаторічної діяльності щодо збору фактичного матеріалу, становить близько 2500 лексичних одиниць.

Продемонструвати можливість застосування лінгвістичного експерименту (в цьому випадку) можна на досить простому прикладі. У словотвірній системі сучасної німецької мови налічується понад 90 просторово-спрямувальних прислівників, здатних об'єднуватись з дієсловом у суцільнооформлену конструкцію. Якщо розташувати подібні прислівники у вертикальному ряду і паралельно йому вибудувати вертикальний ряд кореневих дієслів руху, фактично безперешкодно поєднуюваних з цими прислівниками, то теоретично можлива кількість похідних чи складних дієслів зі спрямувально-просторовим значенням дорівнюватиме кількості можливих комбінацій елементів, що утворюють відповідні ряди:

1. <i>an-</i>	1. <i>fliegen</i>
2. <i>aneinander-</i>	2. <i>bummeln</i>
3. <i>aus-</i>	3. <i>eilen</i>
4. <i>auseinander-</i>	4. <i>flitzen (rennen, sausen)</i>
5. <i>daher-</i>	5. <i>hangeln</i>
6. <i>dahin-</i>	6. <i>marschieren</i>
7. <i>davon-</i>	7. <i>preschen (wird rennen, jagen)</i>
8. <i>durch-</i>	8. <i>schlängeln (sich wie eine Schlange bewegen)</i>
9. <i>durcheinander-</i>	9. <i>schreiten</i>
10. <i>ein-</i>	10. <i>springen</i>
11. <i>einher-</i>	11. <i>tappen (unbeholfen, unsicher gehen)</i>
12. <i>entlang-</i>	12. <i>taumeln (schwankend, stolpernd gehen)</i>
13. <i>fort-</i>	13. <i>trippeln (mit kleinen Schritten laufen)</i>
14. <i>her-</i>	14. <i>watscheln (mit schleppenden Füßen gehen)</i>
15. <i>herab-</i>	15. <i>ziehen (wandern, marschieren)</i>
16. <i>heran-</i>	16. <i>zockeln (sich langsam und träge fortbewegen)</i>
17. <i>heraus-</i>	17. <i>zuckeln (= zockeln)</i>
18....	18....

Кількість можливих новоутворень у цьому випадку дорівнює 289 лексичним одиницям, оскільки кожен елемент правого ряду може поєднуватися з елементами

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

лівого ряду для уточнення спрямовально-просторової орієнтації дії, позначуваної відповідними кореневим дієсловом: *antappen, aneinandertappen, austappen, auseinandertappen, dahertappen, dahintappen, davontappen, durchtappen, ducheinandertappen, eintappen, einhertappen, entlangtappen, fortappen, hertappen, herabtappen, herantappen...* Саме тому варто погодитися з С. Жепічем, який вважає, що від кількох тисяч кореневих слів можна утворити сотні тисяч похідних одиниць[8]. Усвідомлення цього факту, поряд з оволодінням закономірностями масового конструювання другорядних лексичних одиниць залежно від потреб мовного спілкування, можна вважати важливим етапом у процесі роботи над іншомовною лексикою.

Висновки

На основі даного дослідження було розроблено і обґрунтовано концепцію «граматика словотворення». У зв'язку з цією концепцією в науковий обіг введено поняття «семантичного дериваційного правила» як своєрідного алгоритму творення нових лексичних одиниць на базі існуючих словотвірних закономірностей з використанням творчого потенціалу німецької мови в царині словотворення. Висвітлено також і прикладний аспект «граматики словотворення», її можливу роль у вивченні німецької мови шляхом вкорінення у свідомості того, хто навчається виявлених правил за допомогою системи методично обґрунтованих прийомів та вправ. Доведено, що «граматика словотворення» найбільш яскраво проявляє себе у сфері творення нових дієслів, що в цілому відповідає характеру німецької мови, його вербальному стилю. На прикладі просторово-спрямовальних прислівників, здатних поєднуватися з дієсловами руху в суцільнооформлену конструкцію, продемонстровано можливості творення нових лексичних одиниць і визначено число можливих новоутворень – 289. Відтак зроблено висновок, що «граматика словотворення» є надійною основою напрацювання вмінь і навичок правильної інтерпретації значення багатьох похідних слів, відсутніх у нормативних словниках, усвідомлення невичерпних можливостей словотвору і формування на цьому підґрунті вмінь і навичок комунікативно доцільного використання цих можливостей.

Література

1. Castovsky D. Word-formation, case grammar and. denominal adjectives//Anglia. – 1974. –

© Кульчицький В. І. [Кульчицький В. І.] shk_kiev@ukr.net

Грамматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотвірними закономірностями сучасної німецької мови (Українською)

[Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными закономерностями современного немецкого языка (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблеми семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Bd. 92. – H. 1-2.

2. *Chomsky N.* Topics in the Theory of Generative Grammar // Current Trends in Linguistics/ Ed. by Th. A. Sebeok. Vol. III. – The Hague-Paris. – 1966.– 320 p.

3. *Deese J.* Prom the isolated verbal unit to connected discourse. / Verbal Learning and Verbal Behaviour. – New-York. – 1961.

4. *Fillmore Ch.J.* Toward a modern theory of case / Ch.J. Fillmore // Modern Studies in England. Readings in Transformational Grammar / Hrsg. von D.A. Reibel, S.A. Shane. – New Jersey. – 1969.

5. *Ortner H., Ortner L.* Zur Theorie und Praxis der Kompositaforschung. Mit einer ausführlichen Bibliographie / H. Ortner, L. Ortner // Forschungsberichte des Instituts für deutsche Sprache. Bd. 55. – Tübingen, 1984. S. – 141-158.

6. *Seymour K. Richard A.* Bibliography of Word-Formation in the Germanic Languages. – Durham, N.C., 1968. – S. 141-158.

7. *Stepanova M.D.* Dynamische Prozesse in der synchronen Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / M.D. Stepanova // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – Bd. 33. – H. 3. – Berlin, 1980. – S. 401 – 404.

8. *Zepic St.* Morphologie und Semantik der deutschen Nominalkomposita. – Zagreb, – 1970.

9. *Weisgerber L.* Die sprachliche Gestaltung der Welt / Leo Weisgerber.– [3 Aufl.].- Düsseldorf : Pädagogischer Verlag Schwann, 1962.– 455 S.

References

1. *Castovsky D.* Word-formation, case grammar and. denominal adjectives//Anglia. – 1974. – Bd. 92. – H. 1-2.

2. *Chomsky N.* Topics in the Theory of Generative Grammar // Current Trends in Linguistics/ Ed. by Th. A. Sebeok. Vol. III. – The Hague-Paris. – 1966.– 320 p.

3. *Deese J.* Prom the isolated verbal unit to connected discourse. / Verbal Learning and Verbal Behaviour. – New-York. – 1961.

4. *Fillmore Ch.J.* Toward a modern theory of case / Ch.J. Fillmore // Modern Studies in England. Readings in Transformational Grammar / Hrsg. von D.A. Reibel, S.A. Shane. – New Jersey. – 1969.

5. *Ortner H., Ortner L.* Zur Theorie und Praxis der Kompositaforschung. Mit einer ausführlichen Bibliographie / H. Ortner, L. Ortner // Forschungsberichte des Instituts für deutsche Sprache. Bd. 55. – Tübingen, 1984. S. – 141-158.

6. *Seymour K. Richard A.* Bibliography of Word-Formation in the Germanic Languages. – Durham, N.C., 1968. – S. 141-158.

7. *Stepanova M.D.* Dynamische Prozesse in der synchronen Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / M.D. Stepanova // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – Bd. 33. – H. 3. – Berlin, 1980. – S. 401 – 404.

8. *Zepic St.* Morphologie und Semantik der deutschen Nominalkomposita. – Zagreb, – 1970.

9. *Weisgerber L.* Die sprachliche Gestaltung der Welt / Leo Weisgerber.– [3 Aufl.].- Düsseldorf : Pädagogischer Verlag Schwann, 1962.– 455 S.

(Problems of linguistic semantics)

Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German (in Ukrainian)

[ART DE LA TABLE: francuz'ke mystectvo zastillja u semiotychnij proekcii']

© Kulchitsky V. I. [Kul'chyc'kyj V. I.] shk_kiev@ukr.net

УДК 81'276.6:355

**ПРОЦЕСИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ
ЗА УЧАСТЮ ЕЛЕМЕНТІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ
В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

І. Ю. Межуєва

Teremtsova_nina@ukr.net

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри перекладу
Приазовського державного технічного університету
(Міністерство освіти і науки України)
87500, м. Маріуполь, вул. Університетська, 7

О. В. Кечеджі

старший викладач кафедри перекладу
Приазовського державного технічного університету
(Міністерство освіти і науки України)
87500, м. Маріуполь, вул. Університетська, 7

У статті досліджено процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові. Процеси термінотворення в межах сучасної англійської мови терміносистеми об'єднали способи термінотворення: семантичний, префіксальний, безафіксний, основоскладання, аббревіацію, утворення термінологічних словосполучень. Морфологічна структура в сучасній англійській мові, що стосуються процесу термінотворення обумовлена способом сучасного термінотворення за участю елементів іншомовного походження. Особливу увагу приділено дослідженню семантичного способу термінотворення і його видам (метафорі, метонімії, розширенню і звуженню значення).

На підставі проведеного аналізу, враховуючи наш емпіричний матеріал визначено, що в процесі термінотворення все деривати є іменниками. При утворенні термінів - інновацій в сучасній англійській мові домінує морфологічний спосіб словотворення. Щодо сфер термінотворення, слід зауважити, що до продуктивних галузей термінотворення відносяться: сфера кіберпростору, військова, медична, наукова, економічна галузі, а також сфера охорони довкілля.

Перспективою нашого подальшого дослідження може слугувати аналіз термінотворення в певних підмовах англійського, наприклад: підмові фізиків, математиків, астрономів тощо.

Ключові слова: термінотворення, інновації, дериваційні елементи, сфера кіберпростору, військова галузь, медична термінологія, наукова сфера, економічна

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

галузь, сфера охорони довкілля.

ПРОЦЕССЫ ТЕРМИНООБРАЗОВАНИЯ С УЧАСТИЕМ ЭЛЕМЕНТОВ ИНОЯЗЫЧНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

И. Ю. Межуева

Teremtsova_nina@ukr.net

кандидат педагогических наук, доцент кафедры перевода
 Приазовского государственного технического университета
 (Министерство образования и науки Украины)
 87500, г. Мариуполь, ул. Университетская, 7

О. В. Кечеджи

старший преподаватель кафедры перевода
 Приазовского государственного технического университета
 (Министерство образования и науки Украины)
 87500, Украина, г. Мариуполь, ул. Университетская, 7

В статье исследованы процессы терминологического образования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке. Процессы терминологического образования в пределах современного английского языка терминосистемы объединили способы терминологического образования: семантический, аффиксальный, безаффиксный, основообразования, аббревиации, образования терминологических словосочетаний. Морфологическая структура в современном английском языке, касающаяся процесса терминологического образования обусловлена способом современного терминологического образования с участием элементов иноязычного происхождения. Особое внимание уделено исследованию семантического способа терминологического образования и его видам (метафоре, метонимии, расширению и сужению значения).

На основании проведенного анализа, учитывая наш эмпирический материал определено, что в процессе терминологического образования все дериваты являются существительными. При образовании терминов - инноваций в современном английском языке доминирует морфологический способ словообразования. Относительно сфер терминологического образования, следует заметить, что к продуктивным отраслям терминологического образования относятся: сфера киберпространства, военная, медицинская, научная, экономическая отрасли, а также сфера охраны окружающей среды.

Перспективой нашего дальнейшего исследования может служить анализ терминологического образования в определенных подязыках английского, например: подмел физиков, математиков, астрономов и тому подобное

Ключевые слова: терминологическое образование, инновации, деривационные элементы, сфера киберпространства, военная отрасль, медицинская терминология, научная сфера, экономическая отрасль, сфера охраны окружающей среды.

(Translation problems)

The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English (in Ukrainian)
 [Procesy terminotvorenja za uchastju elementiv inshomovnoho pohodzhennja v suchasnij anglijs'kij movi]

© Mezhujeva I. Yu. [Mezhujeva I. Ju.] Teremtsova_nina@ukr.net, Kechedzhi O. V. [Kechedzhi O. V.]

THE PROCESSES OF TERMINOLOGY INVOLVING ELEMENTS OF FOREIGN ORIGIN IN MODERN ENGLISH

I. Yu. Mezhuyeva

Teremtsova_nina@ukr.net

Assistant professor, department of translation, Pre-Azov State Technical University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
st. Universitetskaya, 7, Mariupol, Ukraine, 87500

O. V. Kechedzhi

Senior lecturer, department of translation, Pre-Azov State Technical University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
st. Universitetskaya, 7, Mariupol, Ukraine, 87500

The article examined processes of the term formation involving elements of foreign origin in modern English. The processes of the term formation combined methods of the term formation: semantic, affixed, through education, abbreviations, education terminological expressions. Morphological structure in modern English language, relating to term formation due to the modern way term formation involving elements of foreign origin.

Particular attention is paid to the study of the semantic method term formation and species (metaphor, metonymy, expansion and contraction values).

Based on this analysis, given our empirical material is determined that the process term formation all derivatives are nouns. During the formation of the terms - of innovation in modern English language dominates the morphological method of word formation. Regarding the spheres term formation, it should be noted that to the productive branches of term formation include: the scope of cyberspace, military, medical, scientific, economic, industry, and environmental protection.

The prospects of our further research is the analysis of specific sublanguages term formation in English, for example, physicists, mathematicians, astronomers and so on.

Keywords: term formation, innovation, diversion elements sphere of cyberspace, military industry, medical terminology, the scientific sphere, the economic sphere, the sphere of environmental protection.

Вступ

На сучасному етапі функціонування англійської мови питання, які пов'язані зі словотвором знаходять відбиття в працях багатьох науковців як у нашій країні (Л.Г. Верба, С.М. Єнікєєва, Ю.А. Зацний, Р.К. Махачашвілі тощо), так і закордоном (George A. Nicholson, Ingo Plag та інші). Однією із домінуючих ланок дериватології є термінотворення, оскільки, як зауважують науковці, «термінологія

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

як наукова дисципліна – це продукт XX століття» [8, с. 12]. Термінологічна лексика є найбільш розвинутою складовою лексичного фонду будь-якої мови, оскільки професійна діяльність суспільства постійно супроводжується виникненням нових понять та явищ, що в свою чергу призводить до виникнення нових термінів [6, с. 14-15].

Актуальність нашого дослідження зумовлена постійним збільшенням кількості лексем термінологічного характеру що, в свою чергу, сприяє збагаченню словникового складу сучасної англійської мови, а також необхідністю комплексного аналізу термінотворення за участю дериваційних елементів іншомовного походження

За матеріал дослідження слугували терміни англійської мови, створені за допомогою елементів іншомовного походження, які було обрано шляхом суцільної вибірки з англійських лексикографічних джерел (паперових та електронних), англійські періодичні та інші друковані видання, а також ресурси Інтернет.

Мета дослідження полягає у встановленні ролі дериваційних елементів іншомовного походження в творенні термінів-інновацій в англійській мові на сучасному етапі. Поставлена мета обумовлює вирішення завдань: дати визначення поняттю «термін»; виявити провідні сфери термінотворення сучасної англійської мови; визначити корпус найбільш продуктивних дериваційних елементів, які беруть участь у процесі термінотворення в англійській мові на сучасному етапі.

Об'єктом дослідження є дериваційні термінологічні лексичні одиниці сучасної англійської мови.

Предмет дослідження склали особливості термінотворення за участю елементів іншомовного походження.

Матеріалом дослідження обрана сучасна оригінальна наукова література з основ термінотворення, лінгвофілософські параметри інновацій англійської, етимологічні основи словникового складу сучасної англійської мови, сучасний англійський світ і збагачення словникового складу мови в техносфері сучасного буття.

При відтворенні лексико-стилістичних і граматичних особливостей термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові з теоретичним і практичним орієнтиром термінотворення слугували: Англо-російський словник-довідник (Новітні моделі словотворення у мові Америки та Англії); Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття (англо-український словник); Лингвистический энциклопедический словарь.

(Translation problems)

The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English (in Ukrainian)
[Procesy terminotvorennja za uchastju elementiv inshomovnoho pohodzhennja v suchasnij anglijs'kij movi]

© Mezhujeva I. Yu. [Mezhujeva I. Ju.] Teremtsova_nina@ukr.net, Kechedzhi O. V. [Kechedzhi O. V.]

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Методи дослідження ґрунтуються на основі врахування філософських положень про зв'язок мови і мислення, взаємодію суб'єктивного та об'єктивного в мові, співвідношення форми і змісту мовних одиниць. Завдання і характер дослідження зумовили використання *комплексної методики*, яка дозволяє дослідити особливості терміноутворення за участю елементів іншомовного походження не тільки як кінцевий продукт когнітивно-мовленнєвої діяльності автора, а й різноманітні мовні явища тексту на різних мовних рівнях, передусім лексичному, граматичному та стилістичному.

Відповідно до поставлених завдань у роботі використовувались такі методи: *текстово-інтерпретаційний метод*, який уможливив витлумачення змісту тексту термінів, що відноситься до медичної галузі в певній мовленнєвій ситуації та аналіз текстових фрагментів у ракурсі цілого тексту, з'ясування їхнього функціонального навантаження у вираженні авторської ідеї та сприйнятті його цільовим призначенням; *метод лінгвопоетичного аналізу*, який слугував для розгляду тексту стосовно етимології походження термінів як складної організованої системи, мовні структури якої корелюють із позамовними категоріями, і виконують певні взаємоузгоджені функції, зміст яких визначається лише відношенням до системи в цілому; *зіставний аналіз, порівняльно-типологічний метод та метод узагальнення*, пов'язаний з визначенням спільних мовних особливостей та розбіжностей у текстах документації українського та англomовного діловодства, що застосовуються в світі, де кояться військові події та численні низки терористичних актів (особливо в країнах Близького Сходу). Зазначені події сприяли появі низки лексем термінологічного характеру, які відзначаються не загальноновживаним використанням, а оказіональним узусом в певних контекстах, а саме – пов'язаних з військовою сферою та тероризмом; *перекладацький аналіз* – для визначення перекладацьких методів та способів перекладу при відтворенні лексико-стилістичних та граматичних особливостей.

Наукова новизна даної роботи полягає в наступному:

- вперше в українському процесі терміноутворення здійснено всебічний аналіз лексичних, граматичних і стилістичних особливостей перекладу текстів за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові;
- об'єктом дослідження є саме дериваційні термінологічні лексичні одиниці сучасної англійської мови;
- систематизовано та дано визначення поняттю «термін»;
- визначено корпус найбільш продуктивних дериваційних елементів, які беруть участь у процесі терміноутворення в англійській мові на сучасному етапі;

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси терміноутворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

– запропоновано, що перспективою подальшого дослідження може слугувати аналіз термінотворення в певних підмовах англійського.

Основний зміст

Як зазначають науковці, термінологія була виокремлена лише у минулому столітті, а за останні десятиліття, у зв'язку з бурхливим розвитком різних наукових галузей, зазнає інтенсивного розвитку [3, с. 5; 3, с. 7]. Головною метою термінології є творення термінів, які мають «сприяти їх національному та міжнародному розумінню» [8, с. 161]. Під терміном науковці розуміють лексичну одиницю, яка закріплена за певними сферами науки або повсякденного життя: економіка, торгівля, спорт, мистецтво тощо [3, с. 10-11; 6, с. 30; 7, с. 617; 8, с. 14; 10, с. 508].

Термінологія, а саме – сукупність лексем термінологічного характеру, існує з античних часів [6, с. 15; 8, с. 47]. Саме тому не дивно, що найбільша кількість термінів, за своєю етимологією, походить до стародавніх мов, а зокрема - грецької: *analgesia* від грецького *analgēsia* «нездатність відчувати біль», *aneurysm* < *aneurusma* «пухлина на стінці артерії», *arrhythmia* < *arruthmia* «стан при якому серцебиття є нерівномірним», *asthenia* < *astheneia* «слабкість», *asthma* < *asthma* «приступу ядухи», *diagnosis* < *diagignōskein* «визначення захворювання», *dysentery* < *dusenterya* «дизентерія», *dyspnoea* < *duspnoia* «задишка, утруднене дихання», *coma* < *komē* «кома; стан непритомності, що нагадує глибокий сон», *lethargia* < *lēthargikos* «летаргічний сон», *podagra* < *pous*, *pod-* 'foot' + *agra* 'seizure' «подагра» тощо.

Як свідчать наведені приклади, численна кількість термінів відноситься до медичної галузі, оскільки домінуючий вплив на історичний розвиток людства зробили країни Середземноморського басейну і, головним чином, Стародавня Греція. Розвиток медичної галузі у Стародавній Греції можна ще спостерігати в поемах Гомера «Іліада» та «Одісея» (VIII – VII с. до н.е.) де описуються приклади надання медичних послуг пораненим.

Стосовно етимології походження термінів, вважаємо доречним наголосити, що існує численна кількість лексем термінологічного характеру, яка «надійшла» із давньогрецької до словникового складу англійської мови опосередкованим шляхом, а саме через латинь та арабські мови. Таким чином, враховуючи історію походження лексем термінологічного характеру, можна припустити, що більшість термінів сучасного часу, які й досі функціонують у англійській мові, мають греко-латинське походження. Саме тому, маємо припущення, що численна кількість термінологічних словотвірних морфем є грецького та латинського походження.

(Translation problems)

The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English (in Ukrainian)
[Procesy terminotvorenja za uchastju elementiv inshomovnoho pohodzhennja v suchasnij anglijs'kij movi]

© Mezhujeva I. Yu. [Mezhujeva I. Ju.] Teremtsova_nina@ukr.net, Kechedzhi O. V. [Kechedzhi O. V.]

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Доказом слугують зауваження науковців, які зазначають, що «з елементів греко-латинського походження можна легко створювати нові терміни» [3, с. 113], а також наступні сучасні інновації: *adulticides*, *biofuel*, *eco-bling*, *eco-driving*, *eco-tech*, *ethnomathematics*, *iatroepidemic*, *mega-selling*, *microchip*, *Municide* і т.д.

When the mosquitoes are adults, districts sometimes use sprays that affect the nervous systems of mosquitoes, as well as other insects.

Those "adulticides" can affect animals and humans, as well — the household use of similar products is under review by the U.S. Environmental Protection Agency. (The Associated Press, April 23, 2003).

Attempts are being made to source jatropa oil for biofuel test flights which aim 'at reducing overall emissions in air traffic'. (Ecologist, April 19, 2011).

"A new buzzword among analysts is 'eco-tech,' or ecological technology, a line of business that they expect to draw sharply higher investment in the next few years." (The International Herald Tribune, October 30, 2001).

Мобільність і мінливість словникового складу мови зумовлені тим, що мова безпосередньо пов'язана як з виробничою, так і з будь-якою іншою суспільною діяльністю людей. На сучасному етапі домінуючими галузями в яких активно відбуваються процеси терміноутворення є ті, що пов'язані із кіберпростором, світовими військовими подіями та тероризмом, питаннями здоров'я, економікою (особливо у зв'язку з економічною кризою 2008-2010 рр.), екологічні питання тощо. Саме тому ці сфери відзначаються появою найбільшої кількості нових термінів.

Сьогодні вже не можна уявити собі життя без мобільного зв'язку, використання комп'ютерних технологій та світової мережі Інтернет. Технічні інновації супроводжують нас всюди. Маємо наголосити, що прогрес сфери кіберпростору значно полегшує мобільність сучасної людини. Саме тому, як зауважують науковці, «інформаційна революція на початку ХХІ сторіччя продовжує бути найбільш впливовим чинником щодо процесів поповнення словникового складу сучасної англійської мови» [4, с. 8], зокрема, інноваціями-термінами комп'ютерної галузі. Не останню роль в цьому процесі відіграють терміни сфери Інтернет. Опрацьований нами матеріал свідчить про доволі активні процеси терміноутворення в цьому напрямку: *audioblog*, *audio file*, *audio mining*, *data fast*, *data hygiene*, *digitalia*, *googleability*, *microbrowser*, *microchannel*, *mobile phone*, *multimedocrity*, *nanopublishing*, *neogeography*, *re-identification*, *smartphone*, *transliteration*, *videophilia*, *ungoogleable*, *wearable*.

As in text-based entries, audioblogs are cataloged according to time and date

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси терміноутворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

and given a title and brief description, with the actual content being the linked **audio file**. (–Robert Goodwin-Jones, "Skype and podcasting: disruptive technologies for language learning," Language, Learning & Technology, September 1, 2005).

Keep the gadget geek-on-the-go connected with the PalmOne Treo 600 **smartphone. Mobile phone**, PDA and digital camera all in one, the Treo 600 features a Palm OS organizer with wireless tools such as e-mail and Web browsing. (–Kelly DiNardo, "Dads, grads drop hints for gadgets," USA Today, May 17, 2004).

At De Montfort, Sue Thomas, a professor of new media, is more interested in the impact that **transliteracy** is having on higher education and pedagogy. In these terms, many academics are in essence illiterate, says Thomas. (–Hannah Fearn, "Grappling with the digital divide," The Times Higher Education Supplement, August 14, 2008).

Наведені приклади виявляють більшу продуктивність запозичених елементів препозитивного характеру, які, за своєю етимологією, походять від стародавніх мов (латині та давньогрецької). Постпозитивні дериваційні елементи іншомовного походження виявляють більш широкий етимологічний різновид: французького походження (**-ability, -able**), давньогрецького (**-philia, -phone**), латинського (**-acy**). Спостерігається явище біфункціональності деяких іншомовних елементів, які використовуються не тільки як афікси (**audio-, -phone**), але й як лексемами (**audio, phone**).

В світі постійно кояться військові події та численні низки терористичних актів (особливо в країнах Близького Сходу). Зазначені події сприяли появі низки лексем термінологічного характеру, які відзначаються не загальновживаним використанням, а оказіональним узусом в певних контекстах, а саме – пов'язаних з військовою сферою та тероризмом: *bioterrorist, exfiltration, homicide bombing, Iraqnophobia, Islamophobia, killology, malodorant, Muslim concern, neo-Taliban, non-Taliban, shoeicide bomber, unilateral* тощо.

In four months, FBI agents and scientists have unraveled many of the mysteries surrounding the strain of anthrax used in last fall's deadly attacks. The "Ames strain" is now known to be highly virulent, resistant to many vaccines and a perennial favorite of military researchers and **bioterrorists**. (The Washington Post, January 29, 2002).

Now that September is here, President Bush can launch his "initial public offering" of stock in his newest product, **Iraqnophobia**. (The Tennessean, September 14, 2002).

Маємо наголосити, що у військовій галузі домінує афіксальне термінотворення за участю іншомовних дериваційних елементів різних мов-донорів. Головним чином, утворюються терміни, які мають кореневі морфеми арабського походження з використанням афіксів грецького походження. Хочемо

(Translation problems)

The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English (in Ukrainian)
[Procesy terminotvorennja za uchastju elementiv inshomovnoho pohodzhennja v suchasnij anglijs'kij movi]

© Mezhujeva I. Yu. [Mezhujeva I. Ju.] Teremtsova_nina@ukr.net, Kechedzhi O. V. [Kechedzhi O. V.]

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

зазначити, що в цьому випадку переважають морфеми, які відбивають негативну семантику: страх, заперечення (*-phobia*, *non-*) або мають значення «знищення, руйнування» (*-side*).

Останнім часом багато країн світу проводять політику здорового способу життя та порушують багато питань стосовно людського здоров'я у зв'язку зі зниженням тривалості людського життя (особливо в країнах третього світу, країнах пострадянського простору), появою кількості нових вірусних інфекцій по всьому світі (СПІД, пташиний грип – H5N1, грип штаму H1N1 тощо). Це знаходить своє відбиття у розвитку медицини; розробки нового медичного обладнання, яке потребує номінації; способів діагностування, лікування тощо.

У зв'язку з зазначеними чинниками, сфера медицини є однією із домінуючих у термінотворенні за участю дериваційних елементів іншомовного походження. Найбільшу продуктивність в творенні термінів-інновацій виявляє елемент іншомовного походження **-therapy**. Словотворчий елемент постпозитивного характеру **-therapy** утворює низку похідних, які мають значення «терапія, будь-яке лікування»: **apitherapy** «терапія, в процесі якої використовується бджолине жало або будь-який продукт бджоли», **bibliotherapy** «форма терапії за допомогою книжок», **cinematherapy** «форма терапії з використанням відеоматеріалу», **greyhound therapy** «надання безпритульній людині або психічно хворому автобусного квитка до іншого міста», **phage therapy** «терапія з використанням бактеріального вірусу, який вбиває бактерію що є причиною захворювання або інфекції», **therapy generation** «покоління людей, які в процесі свого життя використовували терапію вирішення особистих проблем» тощо.

A Middlebury, Conn., beekeeper named Charles Mraz pioneered apitherapy in the U.S. in the 1930s. Beekeepers began experimenting with apitherapy to treat symptoms of a number of ailments, but it was most commonly used to treat arthritis, acute and chronic injuries such as bursitis and tendonitis, to soften scar tissue and to ease symptoms such as muscle spasms and fatigue associated with multiple sclerosis. (Ventura County Star, April 23, 2002).

Cinematherapy is a relatively new therapeutic approach being used by many psychotherapists and counselors. It is an extension of bibliotherapy, a technique developed by psychiatrist Carl Menninger, who assigned fiction and non-fiction books to his patients to help them develop insight and coping strategies. When using a video tape, the individual can view certain segments and important scenes over and over again and use the message in the story to understand himself and his own life more

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

accurately. (Cox News Service, July 3, 2001).

Could **phage therapy** be the answer to our prayers? It certainly has its attractions. Unlike most antibiotics, phages are "smart weapons" specific to individual bacterial species — their tail-fibre enzymes, called adhesins, will only interact with particular molecules on the surface of bacteria, unique to each species. That means they do little harm to the "good" bacteria in our guts, which antibiotics can decimate. (New Scientist, April 5, 2003).

Існує низка медичних термінів, які позначають певну спеціалізацію: *andrologist, hospitalist, intensivist, surgicalist*. Всі деривати утворені за участю елемента іншомовного походження **-ist**. Постпозитивний **-ist** утворює відіменникові та відприкметникові деривати.

Значна кількість термінів позначає різновиди захворювань, проблеми зі здоров'ям тощо: *antigerm, diabetes, neuroethics, obesogenic, prehypertension, sarcopenia, thriver, wobbler, xenozoonosis*. Наведені терміни-деривати утворені за участю доволі численного корпусу словотворчих елементів іншомовного походження препозитивного та постпозитивного характеру.

Dr Phillips said some authorities had compared the world epidemic of "**diabetes**" (diabetes and obesity) expected in the first 20 years of the 21st century to the AIDS epidemic in the last 20 years of the 20th century. (The Advertiser, February 8, 2002).

Welcome to the exploding new field of **neuroethics**, the study of the ethical and philosophical dilemmas provoked by advances in brain science. It's only since a seminal conference in 2002 that the field has even existed; shortly thereafter, Penn and Stanford founded the first academic centers for **neuroethics** in the country. Last year a multidisciplinary group —including philosophers, lawyers and psychologists —created the **neuroethics** Society to explore the issues in a formal way.

Just in time. As brain science becomes increasingly sophisticated, the moral and legal quandaries it poses threaten to proliferate into every part of our lives. ... Even in their current state, brain scans may be able to reveal, without our consent, hidden things about who we are and what we think and feel. ... Before such scans are used, **neuroethicists** warn, we must understand what they can and cannot do. (Time, January 29, 2007).

Інтерес до економіки як науки, спостерігається дуже давно, оскільки, з давніх часів, виникала потреба у керуванні та прогнозуванні господарської діяльності та торгівлі. Економічна складова є невід'ємною частиною будь-якої державної політики. Підприємства та корпорації ведуть безперервну роботу, спрямовану на зростання економічних показників, оскільки вони відбивають

(Translation problems)

The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English (in Ukrainian)
[Procesy terminotvorennja za uchastju elementiv inshomovnoho pohodzhennja v suchasnij anglijs'kij movi]

© Mezhujeva I. Yu. [Mezhujeva I. Ju.] Teremtsova_nina@ukr.net, Kechedzhi O. V. [Kechedzhi O. V.]

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

могутність та незалежність будь-яких «економічних інститутів» та країни в цілому. Деривати-терміни зазначеної групи утворюють похідні за рахунок іншомовних афіксів, головним чином грецького та латинського походження: *affluenza*, *alpha earner*, *bionomics*, *declinism*, *hyper-power*, *investorism*, *metamediary*, *microcredit*, *micro-donor*, *plutonomy*, *recessionista*, *rumourtrage*, *superdistribution*, *super spike*.

Arjun N. Murti remembers the pain of the oil shocks of the 1970s. But he is bracing for something far worse now: He foresees a 'super spike' – a price surge that will soon drive crude oil to \$200 a barrel. (The New York Times, May 21, 2008).

У зв'язку з глобальними проблемами, які стосуються забруднення навколишнього середовища, гостро постає екологічне питання. Глобальне потепління, забруднення води та повітря, радіоактивне забруднення, ерозія ґрунту є причинами багатой кількості наукових досліджень, програм міжнародних організацій. Це, в свою чергу, сприяє появі низки екотермінів: *biostitute*, *eco-anxiety*, *eco-bling*, *eco-efficiency*, *eco-tech*, *enlibra*, *foliologist*, *geomythology*, *hydrail*, *megacryometeor*, *megadiversity*, *mycoremediation*, *pyrogeography*, *warmist*.

Still, automakers should be worried. The latest sales figures from Britain – Europe's largest SUV market – show demand down 6 percent over the past year. Soaring petrol prices offer some explanation, but the true cause has more to do with the vehicle's questionable image in an age of deepening eco-anxiety. (Newsweek, December 18, 2006).

A key to understanding those consequences is the notion of the "fire regime", where different vegetation has characteristic fires in terms of recurrence, intensity, seasonality and biological effects. Indeed, fire can be thought of as an emergent property of vegetation in the same way that vegetation can be thought of as an emergent property of climates. In other words, Earth has a "pyrogeography". (New Scientist, October 7, 2009).

Висновки

Наш фактичний матеріал свідчить, що домінуюча кількість термінів, які пов'язані з екологією та навколишнім середовищем, утворюються за допомогою саме *eco-*. В останній час він формує новий семантичний варіант на базі існуючого, оскільки сучасний префікс *eco-* позначає різні зв'язки з навколишнім середовищем та екологічною політикою.

На основі даного дослідження ми мали можливість дослідити процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

англійській мові. Враховуючи наш емпіричний матеріал маємо наголосити, що в процесі термінотворення всі деривати є іменниками. При утворенні термінів-інновацій в сучасній англійській мові домінує морфологічний словотвір. Стосовно сфер термінотворення, маємо зауважити, що до продуктивних галузей термінотворення відносяться: сфера кіберпростору, військова, медична, наукова, економічна галузі, а також сфера охорони довкілля.

Головними дериваційними засобами іншомовного походження, що використовуються для термінотворення є елементи латинського та давньогрецького походження (*bio-*, *-cide*, *eco-*, *ethno-*, *-phobia*, *-therapy*). Також спостерігаються приклади творення термінів за участю дериваційних елементів французького походження (*-ability*, *-able*, *-ist*).

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективою нашого подальшого дослідження може слугувати аналіз термінотворення в певних підмовах англійського, наприклад: підмові фізиків, математиків, астрономів тощо, – при цьому застосовується особливий процес термінотворення, що вимагає від нас знання не лише мови та її особливостей, але й наявності цілого спектру знань.

Література

1. Амосова Н.Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка / Н.Н. Амосова // Предисл. О.И. Бродович. Изд. 2-е, доп. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 224 с.
2. Англо-русский словарь-справочник. Новейшие модели словообразования в языке Америки и Англии / М.И. Айнбиндер. – СПб. : Издательство «Деан», 1999. – 96 с.
3. Д'яков А.С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К. : Вид. дім «KM Academia», 2000. – 218 с.
4. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю.А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2007 – 228 с.
5. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник / Ю.А. Зацний, А.В. Янков : Вінниця, Нова Книга, 2008. – 360 с.
6. Махачашвілі Р.К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття: монографія / Р.К. Махачашвілі. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2008. – 204 с.
7. Селіванова Олена Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
8. Суперанская А.В. Общая терминология: Терминологическая деятельность / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева // Изд. 3-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.

(Translation problems)

The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English (in Ukrainian)
[Procesy terminotvorennja za uchastju elementiv inshomovnoho pohodzhennja v suchasnij anglijs'kij movi]

© Mezhujeva I. Yu. [Mezhujeva I. Ju.] Teremtsova_nina@ukr.net, Kechedzhi O. V. [Kechedzhi O. V.]

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

9. Трофимова З.С. Dictionary of New Words and Meanings. Словарь новых слов и значений в английском языке / З.С. Трофимова. – М. : АСТ: Восток – Запад, 2006. – 320 с.

10. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов.энциклопедия, 1990. – 685 с.

Джерельна база

11. Arjun N. –The New York Times, May 21, 2008.

References

1. Amosova N.N. *Jetimologicheskie osnovy slovarnogo sostava sovremennogo anglijskogo jazyka* [Etymological foundations of the vocabulary of modern English] / N.N. Amosova // Predisl. O.I. Brodovich. Izd. 2-e, dop. M.: Knizhnyj dom «LIBROKOM», 2010. – 224 p.

2. *Anglo-russkij slovar'-spravochnik*. [English-Russian dictionary catalog]. *Novejšie modeli slovoobrazovanija v jazyke Ameriki i Anglii* [The newest models of word in the language of America and England] / M.I. Ajnbinder. – SPb. : Izdatel'stvo «Dean», 1999. – 96 p.

3. D'jakov A.S. *Osnovi terminotvorennja: Semantichni ta sociolingvistichni aspekti* [Fundamentals of terminology, semantic and sociolinguistic aspects] / A.S. D'jakov, T.R. Kijak, Z.B. Kudel'ko. – K. : Vid. dim «KM Academia», 2000. – 218 p. (In Ukr.)

4. *Innovacii u slovnikovomu skladi anglijs'koï movi pochatku XXI stolittja: anglo-ukraïns'kij slovník* [Innovation in the vocabulary of the English language beginning of the XXI century: the English-Ukrainian dictionary] / Ju.A. Zaczij, A.V. Jankov : Vinnicja, Nova Kniga, 2008. – 360 p.

5. Jarceva V.N. *Lingvisticheskij jenciklopedicheskij slovar'* [Linguistic Encyclopedic Dictionary] / Gl. red. V.N. Jarceva. – M.: Sov.jenciklopedija, 1990. – 685 p.

6. Mahachashvili R.K. *Lingvofilosofs'ki parametri innovacij anglijs'koï movi v tehnosferi suchasnogo buttja: monografija* [Linguophilosophical options innovations technosphere English in modern life: monograph] / R.K. Mahachashvili. – Zaporizhzhja : Zaporiz'kij nacional'nij universitet, 2008. – 204 p. (In Ukr.)

7. Selivanova Olena *Suchasna lingvistika: terminologichna enciklopedija* [Modern Linguistics: terminology Encyclopedia] / Olena Selivanova. – Poltava: Dovkillja-K, 2006. – 716 p.

8. Superanskaja A.V. *Obshhaja terminologija: Terminologicheskaja dejatel'nost'* [General terminology: Terminology activity] / A.V. Superanskaja, N.V. Podol'skaja, N.V. Vasil'eva // Izd. 3-e. – M.: Izdatel'stvo LKI, 2008. – 288 p.

9. Trofimova Z.S. Dictionary of New Words and Meanings. Slovar' novih slov i znachenij v anglijskom jazyke. [The dictionary new words and meanings in English] / Z.S. Trofimova. – M. : AST: Vostok – Zapad, 2006. – 320 p.

10. Zaczij Ju.A. *Suchasnij anglo-movnij svit i zbagachennja slovnikovogo skladu* [The modern English-speaking world and enriching the vocabulary] / Ju.A. Zaczij. – L'viv: PAIS, 2007 – 228 p.

11. Arjun N. –The New York Times, May 21, 2008.

© Межуєва І. Ю. [Межуева И. Ю.] Teremtsova_nina@ukr.net, Кечеджі О. В. [Кечеджи О. В.]

Процеси термінотворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові (Українською) [Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке (На укр. яз.)]

(Проблеми перекладознавства [Проблемы переводоведения])

УДК 81'42 = 134.2

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІТЕРАТИВНИХ СЛОВОТВІРНИХ МОДЕЛЕЙ У РОЗМОВНО- ФАМІЛЬЯРНОМУ ІСПАНСЬКОМУ МОВЛЕННІ

Т. О. Редковська

redkovskaya@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іспанської та французької філології

Київського національного лінгвістичного університету

(Міністерство освіти і науки України)

01150, м. Київ, вул. В. Васильківська, 73

У статті розглядаються словотвірні структурні моделі та семантичні особливості, що притаманні ітеративним типам слів і сталих словосполучень. За структурою частковій редуплікації можна поділити на три основні групи, які співвідносяться з певним типом часткового повторення складових. Важливою ознакою таких редуплікацій є регулярність їхнього творення за конкретною моделлю шляхом змінення голосного або приголосного у подвоєній частині. Більшість часткових редуплікацій з аблаутом представляють собою звуконаслідування, що безпосередньо імітують природні явища: вони семантично пов'язані з мінливим ритмом; з неоднорідними шумами; з коливальними рухами; з просторовими параметрами; з характеристиками стану або дії предмету чи особи, що супроводжуються оцінкою з боку мовця; з дитячими іграми тощо. У цих утвореннях прикметну роль відіграє виразність, звукова символіка складових слова чи словосполучення. За морфологічними ознаками проаналізовані редуплікації складаються, по перше, з субморфемних звуконаслідуваних одиниць; по друге, з одного повнозначного компонента та другого ритмічного відголоску, позбавленого семантичного навантаження; по третє, з двох повнозначних основ або слів. Редуплікація посилює всю композицію, надаючи їй разом з новим концептуальним значенням конотативне, що містить стилістичну інформацію звичайно емоційно-оцінного характеру. Як правило, подібні слова не належать до основного словарного фонду – вони займають периферійне положення в словотвірній системі іспанської мови. У зв'язку з цим фактом у дослідженнях мовознавців приділяється небагато уваги визначенню, аналізу і класифікації римованих слів та фразеологічних одиниць, що свідчить про перспективність такого роду студій.

Ключові слова: редуплікація, словотвірна модель, семантично-функціональний підхід, розмовно-фамільярний стиль.

(Problems of linguistic semantics)

Realisation of system functional potential of iterative word formation models in informal Spanish speech (in Ukrainian) [Realizacija systemno-funkcional'nogo potencialu iterativnyh slovotvirnyh modelej u rozmovno-famil'jarnomu ispan's'komu movlenni]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 [Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

РЕАЛИЗАЦИЯ СИСТЕМНО-ФУНКЦИОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА
ИТЕРАТИВНЫХ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ МОДЕЛЕЙ В
РАЗГОВОРНО-ФАМИЛЬЯРНОЙ ИСПАНСКОЙ РЕЧИ

Т. А. Редковская

redkovskaya@gmail.com

кандидат филологических наук, доцент кафедры испанской и французской филологии
 Киевского национального лингвистического университета
 (Министерство образования и науки Украины)
 01150, Украина, г. Киев, ул. Б. Васильковская, 73

В статье рассматриваются словообразовательные структурные модели и семантические особенности, свойственные итеративным типам слов и устойчивых словосочетаний. По структуре частичные редупликации можно разделить на три основные группы, которые соотносятся с определенным типом частичного повторения составляющих. Важным признаком таких редупликаций является регулярность их образования по конкретной модели путем изменения гласного или согласного в удвоенной части. Большинство неполных редупликаций с аблаутом представляют собой звукоподражания, которые непосредственно имитируют природные явления: они семантически связаны с меняющимся ритмом, с неоднородными шумами, с колебательными движениями; с пространственными параметрами; с характеристикой состояния или действия предмета или лица, которая сопровождается оценкой со стороны говорящего; с детскими играми и т.д. В этих образованиях заметную роль играет выразительность, звуковая символика составляющих слова или словосочетаний. По морфологическим признакам проанализированные редупликации состоят, во-первых, из субморфемных звукоподражательных единиц; во-вторых, из одного знаменательного компонента и другого ритмического отголоска, лишённого семантической нагрузки; в-третьих, из двух знаменательных основ или слов. Редупликация усиливает всю композицию, придавая ей вместе с новым концептуальным значением коннотативное, несущее в себе стилистическую информацию обычно эмоционально-оценочного характера. Как правило, подобные слова не принадлежат основному словарному фонду — они занимают периферийное положение в словообразовательной системе испанского языка. В связи с этим фактом в исследованиях языковедов уделяется недостаточно внимания изучению, анализу и классификации рифмованных слов и фразеологических единиц, что свидетельствует о перспективности такого рода студий.

Ключевые слова: редупликация, словообразовательная модель, семантико-функциональный подход, разговорно-фамильярный стиль.

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Реалізація системно-функціонального потенціалу ітеративних словотвірних моделей у розмовно-фамільярному іспанському мовленні (Українською) [Реализация системно-функционального потенциала итеративных словообразовательных моделей в разговорно-фамильярной испанской речи (На укр. яз.)]
 (Проблеми семантики [Проблемы семантики])

REALISATION OF SYSTEM FUNCTIONAL POTENTIAL OF ITERATIVE WORD FORMATION MODELS IN INFORMAL SPANISH SPEECH

T. O. Redkovska

redkovskaya@gmail.com

PhD (Philology), Associate professor of Spanish and French philology department,

Kyiv National Linguistic University

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

Velyka Vasylkivska St., 73, Kyiv, Ukraine, 01150

The article discusses the word formation structural models and semantic specifics inherent in the iterative kinds of words and set expressions. Structurally, partial reduplications fall into three main groups related to a certain type of a partial repetition of their components. An important feature of such reduplications is the regularity of their formation based on a certain model through the change of a vowel or consonant in the duplicated part. Most partial reduplications with ablaut represent the cases of onomatopoeia where natural phenomena are directly imitated: they are semantically connected with an unsteady rhythm; dissimilar noises; oscillatory movements; spatial parameters; properties of an object or person's state or activity evaluated by the speaker; with children's games, etc. A notable role in such compounds is played by expressiveness, prosodic symbolism of the word or word expression constituents. According to their morphological characteristics, the reduplications under analysis consist, first, of submorphemic onomatopoeic elements; secondly, of one significant component and its desemantized rhythmic echo; thirdly, of two significant stems or words. Reduplication reinforces the whole construction by rendering it both a new conceptual and connotative meaning, which contains stylistic information of, most commonly, emotion and evaluation. As a rule, such words do not make part of the basic word stock taking a peripheral place in the word formation system of the Spanish language. Therefore, linguistic studies have not concentrated much on defining, analyzing and classifying rhymed compounds and phraseological units, which is the evidence of a high further research potential of this topic.

Key words: reduplication, word formation model, semantic functional approach, informal style.

Вступ

У наукових дослідженнях, пов'язаних з сучасними мовознавчими студіями, мова аналізується під різними кутами зору з урахуванням специфіки її структури і функціонування. Саме функціональний підхід до мови сприяє розкриттю як

(Problems of linguistic semantics)

Realisation of system functional potential of iterative word formation models in informal Spanish speech (in Ukrainian) [Realizacija systemno-funkcional'nogo potencijalu iteratyvnyh slovotvirnyh modelej u rozmovno-famil'jarnomu ispan's'komu movlenni]

© Redkovska T. O. [Redkovska T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

безпосередніх зв'язків мови і суспільства, так і структури мови і мовлення, допомагає виявити внутрішньосистемну дистрибуцію мовних засобів та розкрити специфіку їхньої стильової реалізації.

Актуальність теми дослідження визначена загальною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень до комплексного вивчення процесу мовної комунікації, з урахуванням не тільки типових явищ словотвірного рівня, але й периферійних, недостатньо вивчених, засобів утворення нових лексичних одиниць, побудованих за ітеративними моделями.

Метою дослідження є розгляд семантико-стилістичних параметрів, типологічних ознак і закономірностей функціонування основних типів редуплікацій, утворених методом повного або часткового дублювання денотату.

Завданням дослідження є виявлення словотвірної структурної моделі та семантичних особливостей, що притаманні ітеративним типам слів і сталим словосполученням. А також з'ясування факторів, що спричиняють прояв різноманітних прагматистичних ефектів, породжених використанням редуплікацій у розмовно-фамільярному стилі іспанської мови.

Об'єктом дослідження є сучасна словотвірна система іспанської мови.

Предметом дослідження виступають ітеративні словотвірні моделі, що вживаються у розмовно-фамільярному стилі іспанської мови.

Матеріалом дослідження слугували як лексикографічні джерела, так і сучасна іспанська проза, в якій фігурує розмовно-фамільярне мовлення. **Методологічна основа роботи** спирається на використання комплексної методики дослідження, яка містить в собі традиційні прийоми структурно-семантичного аналізу, морфологічного аналізу, аналізу слів за безпосередньо складовими, лінгвистистичного аналізу і методу словникових дефініцій. З метою лінгвистистичної інтерпретації редуплікованих утворень у розмовно-фамільярному стилі, що міститься у іспаномовних художніх творах, застосовуються інтерпретативний та описово-аналітичний методи.

Наукова новизна полягає в тому, що у статті робиться спроба розглянути як системні, так і функціональні ознаки певних словотвірних моделей, побудованих за ітеративною схемою.

Основний зміст

Редуплікація у розмовній іспанській мові відображає насамперед її яскраво виражені експресивно-емоційні та оцінні характеристики, за допомогою яких проявляються психологічні аспекти того чи іншого висловлювання. Указане

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Реалізація системно-функціонального потенціалу ітеративних словотвірних моделей у розмовно-фамільярному іспанському мовленні (Українською) [Реализация системно-функционального потенциала итеративных словообразовательных моделей в разговорно-фамильярной испанской речи (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

явище становить доволі строкату картину, що складається з різноманітних типів слів та фразеологічних одиниць. Вони сформовані не лише простим повторенням складових компонентів, а й часто ускладнюються певними змінами у їхньому звуковому складі. Незважаючи на таку розмаїтість ітеративних утворень, як у структурі, так і у семантиці, вочевидь, проглядають загальні ознаки, за якими можлива класифікація цих мовних одиниць.

У структурному відношенні всі редуплікації, що зустрічаються у сучасному іспанському мовленні, можна поділити на дві великі групи, а саме повну і часткову редуплікацію. У свою чергу остання також складається з трьох підгруп, де перша підгрупа являє собою слова і фразеологічні одиниці, у другому компоненті котрих з'являється інша голосна. Звичайно чергуються "i" з "a", рідше "i" з "o", спостерігається невелика кількість інших варіантів: *aboque de abaque* (*mentir*) — *постійно брехати*; *ni fu ni fa* — *ні те ні се*.

Прикметною рисою подібних універсальних звуконаслідувань є регулярність їхнього творення шляхом змінення голосного у подвоєному слові або частині слова. Завдяки заміні одного звука іншим досягається ефект різних за інтенсивністю ударів, шумів, рухів тощо. Таке протиставлення звуків відіграє значну роль у ономапоетичних словах: причому, у звуконаслідуваннях, складених з двох компонентів, що послідовно відтворюють дві фази руху або звучання певного предмету, голосний верхнього підйому вживається у першій частині (ближче за часом і простором), тоді як голосний нижчого підйому співвідноситься з другою, більш віддаленою, частиною. Крім того, голосний "i" зазвичай присутній у словах, які виражають поняття "малий", навпроти, "a" використовується у разі, коли слово відображає поняття "великий":

... *ella me voceó desde la cocina que fuese encendiendo la tele que despachaba la fregadera en en pispás* [1, с. 124].

Саме імітативні слова складають значний відсоток цієї підгрупи. Їхнє походження можна пояснити притаманній усім мовам внутрішній тенденції встановлювати певний зв'язок між об'єктами природи і надавати мові безпосередній характер.

На відміну від повних ономапоетей, які у результаті точного повторення складених компонентів означають, як правило, монотонні, одноманітні (тобто схожі як дві однакові частини слова) звуки, складні композиції з аблаутом передають неоднорідні шуми: то згасаючі, то наростаючі; що наближаються та віддаляються; зигзагоподібні, коливальні рухи предметів і т. д. Для будь-яких

(Problems of linguistic semantics)

Realisation of system functional potential of iterative word formation models in informal Spanish speech (in Ukrainian) [Realizacija systemno-funkcional'nogo potencialu iterativnyh slovotvirnyh modelej u rozmovno-famil'jarnomu ispans'komu movlenni]

© Redkovska T. O. [Redkovska T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

звуконаслідувань, що безпосередньо імітують природу, неабияке значення має виразність, звукова символіка літер, з яких складається слово. Чим яскравіше зовнішнє оформлення такого роду слів, тим більш опуклим і чітким проступає в них внутрішній зміст, семантична сторона слова. В основному, в іспанських ономатопеях вживаються ті звуки, котрі асоціюються у носіїв з певним типом акустичних ефектів.

За характером звучання, що виступає денотатом, можна вмотивовано передбачити фонетичну структуру відповідного звуконаслідуваного слова, тобто його фонемотип. Так, проривні глухі приголосні [t], [p], [k] відбивають сильні, важкі удари. У свою чергу, проривні дзвінки [g], [d], [b] відповідають у певній мірі ударам слабкішим і м'якішим; тремтячий [rr] описує інтенсивні вібруючі рухи предметів; фрикативні приголосні, типу [ch], [s], [z] схожі за своєю артикуляцією на звуки та шуми, породжені більшим чи меншим опором навколишнього середовища, звуженням та іншими аналогічними явищами. Спираючись на лексичну самостійність / несамостійність частин редуплікованих утворень з аблаутом, доцільно виділити три, неоднозначні за кількістю і якістю складових компонентів, види повторів. Перший, найбільший, включає такі композиції, обидва дубльовані члени котрих представляють собою нічого не значущі поза цих слів, звуконаслідувані субморфемні одиниці: *brimbrán*, *clic-clac*, *china-chana*, *chischás*, *gilijala*, *nininana*.

Другий вид редуплікацій представлений словоутвореннями, в яких один з елементів є повнозначним, автономно вживаним у мові, словом, тоді як другий не відповідає в цілому окремому слову і виявляється набором випадкових звуків, або співпадаючи за формою з самостійним словом, вживається у цьому випадку у ролі ритмічного відголоска, позбавленого семантичного навантаження: *bolín-bolán*, *ñiquiñaque*, *rifarrafa*, *serrín-serrán*, *tilín-tilán*.

До третього, порівняно малочисельного виду редуплікацій, входять слова і сталі словосполучення, де обидва компоненти відносяться до повнозначних слів. При цьому вони можуть бути рівноцінними за своїм лексичним наповненням, або один з них несе головне семантичне навантаження, тобто виконує провідну роль у новоутвореній одиниці: *triquitraqe*, *así o asá*.

Для всіх описаних вище редуплікацій з чергуванням голосного у значній мірі притаманне фонетичне співзвуччя компонентів. Словотвірний тип, за яким утворюється редупліковане слово, як видно, не відноситься ні до основоскладання (крім складних лексичних одиниць, що сформовані подвійною кореневою морфемою), ні до деривації, а займає окреме, особливе положення у словотвірній

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Реалізація системно-функціонального потенціалу ітеративних словотвірних моделей у розмовно-фамільярному іспанському мовленні (Українською) [Реализация системно-функционального потенциала итеративных словообразовательных моделей в разговорно-фамильярной испанской речи (На укр. яз.)]
(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

системі іспанської мови.

За семантичними ознаками більшу частину редуплікацій з аблаутом складають:

а) слова, що називають різноманітні, з мінливим ритмом, звуки зовнішнього світу такі, як передзвін, перестук, клацання, вибухи: *dindón, ris-rás, tristrás*;

б) зигзагообразні і коливальні рухи: *zigzag, zimbili-zámbala, zíquirri-zácarra, zíquizaque*;

в) слова, які відображають складний набір звуків — сварки, скандали, лайки з характерним негативним стилістичним забарвленням: *patatín-patatán, zimpli-zampla, trípala-trápala, zipizape*;

г) редуплікації, що відбивають певні явища природи, напр., *chípili-chápala*. Якщо у повних повторях слова, що імітують шум дощу, складаються з одних і тих же голосних, насамперед з "i", які створюють картину мрячного, дрібного дощу, то у слові *chípili-chápala* поява голосного "a" у дубльованій частині вказує на присутність сильних звуків, образно символізуючих нерівномірні, то слабкі, то інтенсивні, удари водяних струменів і крапель;

д) слова, які дають характеристику стану або дії предмета чи особи: *bolín bolán (de)* — *необачно*; *china-chana* — *помаленьку*; *tiquitaca* — *крок за кроком*; *zirri-zarra* — *поспіхом, незграбно*; *ziszás* — *обережно*;

е) найменування предметів і осіб, що супроводжується оцінкою з боку мовця: *chiquichaque* — *"ниляр"*; *ñiquiñaque* — *ганебна людина*; *rifarrafa* — *гендляр, крамар*; *ringorrango* — *екстравагантна прикраса, помпа*;

ж) назви дитячих ігор: *recotín-recotán, socoquín-sococán*;

з) музикальні ритми і мелодії: *nininana, tili-tila*;

і) інше: *jirijara* — *рослинне волокно, капелюх*; *rinrán* — *усяка усячина, суміш*.

Доречно ще раз наголосити, що значення обох складових частин достатньо прозоре за рахунок чіткої структури подвоєних оноματοпоетичних слів. Семантика подібних утворень вмотивована постільки, оскільки всякі звуконаслідування зумовлені безпосередньо явищами об'єктивної реальності.

Не викликає сумніву той факт, що кількість ономотопей, побудованих повторенням їхніх складових частин, необмежена, як невичерпане різноманіття звуків, рухів та інших природних явищ, що вони називають, тобто для розмовно-фамільярного спілкування редуплікації-звуконаслідування залишаються досить продуктивним словотвірним типом.

(Problems of linguistic semantics)

Realisation of system functional potential of iterative word formation models in informal Spanish speech (in Ukrainian) [Realizaciya systemno-funkcional'nogo potencialu iterativnyh slovotvirnyh modelej u rozmovno-famil'jarnomu ispans'komu movlenni]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Друга підгрупа часткових редуплікацій представлена словами і фразеологічними виразами, подвійний компонент котрих змінює початковий приголосний або декілька приголосних звуків. Саме цей вид утворень є найтиповішим для розмовно-фамільярного іспанського мовлення. У них одна і та ж думка або зміст повторюється два рази, дублюючись завдяки модифікованому другому компоненту. Крім чергування чи появи додаткового приголосного звуку важливу об'єднавчу функцію у таких словах виконує рима.

Редуплікація посилює всю композицію, надаючи їй разом з новим концептуальним / денотативним значенням конотативне, що містить стилістичну інформацію звичайно емоційного або оцінного характеру. Як правило, подібні слова не належать основному словарному фонду — вони займають периферійне положення в словотвірній системі іспанської мови. У зв'язку з цим фактом у дослідженнях мовознавців загалом приділяється небагато уваги визначенню, аналізу і класифікації римованих слів та фразеологічних одиниць, які з раціональної, логічної точки зору не завжди можна пояснити, однак без чієї самобутності й яскравості важко уявити соковите іспанське мовлення:

... con los años, no sé como explicarte, ha cogido aplomo, que yo recuerdo de chico, un chisgarabís [2, с. 124].

Yo, la verdá, creí que se iban a dar de cachetes; pero el zurriburri que se ha armao no podía pensármelo ni por soñación [3, с. 868].

Відомо, що словниковий склад будь-якої мови збагачується новими одиницями не тільки за рахунок власне слів. Прикметну роль у цьому процесі відіграють фразеологізми, які лише генетично, за своїм походженням, є словосполученнями. Слова у складі фразеологічної одиниці втрачають такі притаманні їм ознаки, як форми змінення, граматичні категорії, лексичне значення, синтаксичну функцію, тобто фразеологізм — це самостійна одиниця мови, що вирізняється як від словосполучення, так і від слова. Його категоріальна сутність визначена єдністю форми і змісту. Фразеологізми мають свої власні, тільки їм притаманні ознаки, за сукупністю котрих вони відмежовуються від інших одиниць мови.

Разом з предметно-логічним значенням у більшості фразеологізмів присутня певна стилістична конотація, яка додає мовленню виразності й спричиняє вторинні асоціації емоційно-оцінного характеру, пов'язані з нашим досвідом:

Por eso, lo que en las conversaciones mondas y lirondas llamamos "guerra", se llama en los discursos "epopeya" [4, с. 279].

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Реалізація системно-функціонального потенціалу ітеративних словотвірних моделей у розмовно-фамільярному іспанському мовленні (Українською) [Реализация системно-функционального потенциала итеративных словообразовательных моделей в разговорно-фамільярной испанской речи (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Значна кількість утворених ітерацією слів і словосполучень відносяться до іменників як збірного еврисемічного значення "*chacharachas*", "*peteretes*", так і конкретної семантики "*pichiruchi*", "*chisgarabís*". Решта редуплікацій є прислівниковими словами і сталими словосполученнями образу дії: *de coza en coroza*, *ito y vito*, *tenguerengue*.

Окремого розгляду потребують римовані композиції, у яких другий елемент чергується за незмінним правилом, а саме на його початку завжди з'являється приголосний "m": *tejmanaje*, *oxte ni moxte*, *zanga-manga*, *cháncharas mánccharas*, etc. Такі утворення зустрічаються в багатьох мовах світу, однак, найбільш вагомо вони представлені у східних мовах; також у значній мірі ці слова-близнюки характерні для баскської мови, що, напевне, має впливати на лексичний склад суміжних іспаномовних регіонів. Як і попередні редуплікації, ітеративні композиції з початковим "m" представлені трьома підгрупами з огляду на семантичне наповнення складових частин: коли обидва компоненти не досягають рівня повнозначного слова: *zurru-murru*, *sirimiri*; коли один з компонентів є повнозначною одиницею, тоді як другий представляє собою слово-відлуння: *cachos y machos*, *través y mantravés*; коли подвоєні компоненти є повнозначними словами: *chirlomirlo*, *hiel ni miel*, *tejmanaje*. Побудовані за цією моделлю слова і фразеологізми, у семантичному плані часто означають різноманітні але споріднені предмети та явища, спосіб дії чи стан, яким притаманна певна, частіше пейоративна, конотація: зневажлива чи іронічна.

Семантичний аналіз ілюстративного матеріалу дозволяє прийти до висновку, що редупліковані слова і словосполучення з початковим "m" у другому компоненті можуть набувати:

— значення скупченості предметів, їхньої множинності, які супроводжуються афективною конотацією: *ajilimójili*, *ares y mares*, *a duras y maduras*; *tiramira*, *el oro y el moro*;

— значення посилення, інтенсифікації внутрішньої форми всієї композиції за рахунок дубльованого слова-відлуння з комічним відтінком: *sin chistar ni mistar*, *ínquilis mánguilis*, *señores y milores*, *tracamandaca*;

— значення, пов'язані зі звуковими ефектами, що описують "гомін", "довгі розмови", "відмовки" тощо: *zangamanga*, *pícos y micos*, *zurru-murru*;

— значення стану або дії предмету у супроводі негативної оцінки: *de cesa en meca*, *corriente y moliente*, *por angas y por mangas*, *a trochemoche*;

— значення образної характеристики особи або предмету переважно

(Problems of linguistic semantics)

Realisation of system functional potential of iterative word formation models in informal Spanish speech (in Ukrainian) [Realizacija systemno-funkcional'nogo potencialu iterativnyh slovotvirnyh modelej u rozmovno-famil'jarnomu ispans'komu movlenni]

© Redkovska T. O. [Redkovs'ka T. O.] redkovskaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

зневажливого звучання: *crudo ni menudo, hiel ni miel, orondo y morondo, piante ni mamante, tiquismiquis, etc.*

Висновки

Таким чином, відносячись до функціонально маркованих мовних явищ, повтор зазвичай виконує одночасно і словотвірну і стилістичну функції. Його вживання обмежується, як правило, рамками розмовно-фамільярного стилю, що надає йому своєрідного афективного забарвлення. Більшість редуплікативних утворень мають конотативні властивості як у парадигматичному, так і синтагматичному плані, факт, який свідчить про нові перспективні напрямки у вивченні цієї проблематики.

Література

1. Arniches Carlos. *La gentuza* / Carlos Arniches // Teatro compl. – Madrid : Aguilar, 1948, t. I, P. 813-914.
2. Delibes Miguel. *Cinco horas con Mario* / Miguel Delibes. – Barcelona : Ediciones Destino, S. A., 1993. – 131 p.
3. Delibes Miguel. *Diario de un jubilado* / Miguel Delibes. – Barcelona : Ediciones Destino, S. A., 1995. – 214 p.
4. García de Diego V. *Diccionario de voces naturales* / Vicente García de Diego. - Madrid : Aguilar, 1968. - 723 p.
5. Laiglesia A. *Te quiero, bestia* / Álvaro Laiglesia. – Barcelona: Planeta, 1973. – 280 p.

References

1. Arniches Carlos. *La gentuza* / Carlos Arniches // Teatro compl. – Madrid : Aguilar, 1948, t. I, P. 813-914.
2. Delibes Miguel. *Cinco horas con Mario* / Miguel Delibes. – Barcelona : Ediciones Destino, S. A., 1993. – 131 p.
3. Delibes Miguel. *Diario de un jubilado* / Miguel Delibes. – Barcelona : Ediciones Destino, S. A., 1995. – 214 p.
4. García de Diego V. *Diccionario de voces naturales* / Vicente García de Diego. - Madrid : Aguilar, 1968. - 723 p.
5. Laiglesia A. *Te quiero, bestia* / Álvaro Laiglesia. – Barcelona: Planeta, 1973. – 280 p.

© Редковська Т. О. [Редковская Т. А.] redkovskaya@gmail.com

Реалізація системно-функціонального потенціалу ітеративних словотвірних моделей у розмовно-фамільярому іспанському мовленні (Українською) [Реализация системно-функционального потенциала итеративных словообразовательных моделей в разговорно-фамильярной испанской речи (На укр. яз.)]
(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

УДК81'44(811.161.2+811.161.1+811.111):81'37

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КАЛЕНДАРНИХ УКАЗУВАНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ,
РОСІЙСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ: ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ***С. І. Терехова**l_wiss@ukr.net*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри російської мови і літератури,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150 м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Статтю присвячено поліпарадигмальному вивченню репрезентацій календарних указувань в українській, російській та англійській мовах, які належать до дейктичного, преференційного, анафоричного та змішаного типів. Поліпарадигмальний підхід, застосований на основі зіставно-типологічного аналізу мовного матеріалу, був упроваджений на концептуально-семантичному, власне мовному (лексико-граматичному і функціонально-семантичному) та психолінгвістичному (асоціативному) рівнях лінгвістичного аналізу із залученням даних міждисциплінарного підходу. Матеріал дослідження систематизований у статті у вигляді тематичної групи календарних указувань у складі функціонально-семантичного поля часової референції кожної з порівнюваних мов. Як результат проведеного комплексного, поліпарадигмального аналізу, досліджувані репрезентації календарних указувань були класифіковані за 23 критеріями, була описана їхня специфіка та спільні ознаки в українській, російській та англійській мовах. Були також установлені типологічні характеристики, властиві досліджуваному матеріалу як складникам мовних підсистем близько- та віддалено споріднених мов. Подальші наукові студії щодо вивчення календарних репрезентацій різних типів указування в українській, російській та англійській мовах убачаються в напрямках функціональної семантики, лінгвостилістики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, соціо- та психолінгвістики, лінгвістичної типології. Також перспективним є впровадження розробленої автором методики комплексного, поліпарадигмального аналізу мовних одиниць на матеріалі різних мов індоєвропейської та інших мовних сімей.

Ключові слова: референція, дейксис, анафора, поліпарадигмальний підхід, функціональна семантика, лінгвістична типологія.

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigmal investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendarnyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

РЕПРЕЗЕНТАЦИИ КАЛЕНДАРНЫХ УКАЗЫВАНИЙ В УКРАИНСКОМ, РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ: ПОЛИПАРАДИГМАЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

С. И. Терехова

l_wiss@ukr.net

доктор филологических наук профессор,
профессор кафедры русского языка и литературы,
Киевский национальный лингвистический университет
(Министерство образования и науки Украины)
03150, Украина, г. Киев, ул. Большая Васильковская, 73

Статья посвящена полипарадигмальному изучению репрезентаций календарных указываний в украинском, русском и английском языках, которые относятся к дейктическому, референциальному, анафорическому и смешанному типам. Полипарадигмальный подход, разработанный на основе сопоставительно-типологического анализа языкового материала, был применен в исследовании на концептуально-семантическом, собственно языковом (лексико-грамматическом и функционально-семантическом), а также психолингвистическом (ассоциативном) уровнях лингвистического анализа с учетом данных междисциплинарного подхода. Материал исследования систематизирован в работе в виде тематической группы календарных указываний в составе функционально-семантического поля временной референции в каждом из сопоставляемых языков. Как результат проведенного комплексного, полипарадигмального анализа, репрезентации календарных указываний были классифицированы согласно 23 критериев анализа; была описана их специфика и общие черты в украинском, русском и английском языках. Были также установлены типологические признаки, характерные для исследуемого материала как составляющих языковых подсистем близко- и отдаленно родственных языков. Дальнейшие исследования календарных репрезентаций различных типов указывания в украинском, русском и английском языках усматриваются в направлениях функциональной семантики, лингвостилистики, когнитивной лингвистики, лингвокультурологии, социо- и психолингвистики, лингвистической типологии. Также перспективным является применение разработанной автором методики комплексного, полипарадигмального анализа языковых единиц на материале различных языков индоевропейской и других языковых семей.

Ключевые слова: референция, дейксис, анафора, полипарадигмальный подход, функциональная семантика, лингвистическая типология.

© Терехова С. И. [Терехова С. И.] l_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

CALENDAR INDICATION REPRESENTATIONS IN UKRAINIAN, RUSSIAN, AND ENGLISH: MULTY-PARADIGMAL INVESTIGATION

Terekhova S. I.

l_wiss@ukr.net

DSc (Philology), Professor of the Russian language and literature department,

Kyiv National Linguistic University of the

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

Velyka Vasylkivska Str., 73, Ukraine, Kyiv, 03150

The present article deals with multy-paradigmal analysis of calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English belonging to deictic, referential, anaphoric, and mixed types of indication. Multy-paradigmal approach based on contrastive analysis of the above mentioned language units was provided on the conceptual and semantic level of linguistic analysis as well as on the lexical and grammatical level, functional and semantic level, psycholinguistic (associative) level. The inter-disciplinary approach was additionally used in the research to enrich the material under analysis on its conceptual and semantic levels. The investigated language units were structured in the article in a semantic group of calendar indication representations in frames of the functional and semantic field of time reference in each of the languages under analysis. As a result of the research done as a complex, multy-paradigmal investigation, the calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English were classified according to 23 criteria. Both their common and specific features in the above mentioned languages were characterized here. The typological features of the paradigms and separate language units under analysis were defined in the article for both closely and far related languages describing in the article. The further investigations of calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English are foreseen in modern approaches of functional semantics, lingual stylistics, cognitive linguistics, language and culture studies, sociolinguistics, psycholinguistics and contrastive linguistics as well. Also the methodology of complex, multy-paradigmal analysis proposed in the research is suggested to be prospective for investigation of different languages of both Indo-European and other language families.

Key-words: reference, deixis, anaphora, multy-paradigmal approach, functional semantics, contrastive linguistics.

Вступ

Постановка загальної проблеми і її зв'язок із науковими завданнями. Поліпарадигмальне вивчення репрезентацій календарних указувань (РКУ) та зіставлення їхніх підсистем у близько- і віддалено споріднених мовах є одним з

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigmal investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendarnyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

актуальних завдань зіставного мовознавства межі ХХ-ХХІ ст., адже сучасні дослідження тяжіють до всебічного, багатоаспектного аналізу способів мовного вираження часових відношень з позиції антропоцентризму та системоцентризму. РКУ актуалізуються повсякденно в двох різнопланових іпостасях: вони є водночас невід'ємними характеристиками життя сучасної людини і важливими координатами буття матерії у всесвіті. У повсякденному житті людини вони представлені у вигляді своєрідного концептуального диполя, один кінець якого акумулює конкретизовані репрезентації (точні вказування на час, дати, періоди та ін.), і другий – узагальнені, різною мірою абстрактні репрезентації (указування на тривалість / моментальність, повтор / однократність дії, її послідовність / непослідовність, порядок / безлад та ін.). В українській, російській та англійській мовах, як і в більшості інших мов, вони можуть бути систематизовані у складі функціонально-семантичних полів часових указувань у вигляді окремих тематичних груп (ТГ) календарної семантики. Їх основними репрезентаціями в усіх зіставляваних мовах є, з одного боку, числівники, іменники та словосполучення календарної семантики як номінації конкретизованих календарних указувань та, з другого боку, – прислівники й прислівникові сполучення, адвербіалізовані сполучення “прийменник + іменник” для позначення абстрактних указувань досліджуваної семантики. Оскільки перелічені РКУ належать до різних рівнів мовної ієрархії, то саме модель ТГ календарних указувань у складі функціонально-семантичного поля часового вказування є оптимальною для їх вивчення на концептуально-семантичному, власне мовному (лексико-граматичному і функціонально-семантичному) та психолінгвістичному (асоціативному) рівнях лінгвістичного аналізу. Отже, визначити специфіку та закономірності функціонування РКУ як окремих концептуальних та мовних репрезентацій дозволяє поліпарадигмальний підхід [3, с. 144-238; 5, с. 42-44; 13], застосований у нашому дослідженні на ґрунті зіставного аналізу [13, с. 93-94].

Актуальність дослідження зумовлюється відсутністю в сучасному загальному й зіставному мовознавстві спеціальних досліджень, присвячених поліпарадигмальному вивченню РКУ в українській, російській та англійській мовах, як і в більшості інших сучасних мов світу. Незважаючи на те, що часові відношення в мові привертають увагу дослідників віддавна (див. праці Арістотеля, Аполлонія Дискола, Діонісія Фракійського), комплексне їх вивчення як структурних компонентів функціонально-семантичного поля часового вказування у межах зіставних парадигмальних студій лише розпочато. У статті для вивчення особливостей мовного вираження РКУ застосовано

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] I_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

поліпарадигмальний підхід, тобто комплексне, багаторівневе дослідження мовного матеріалу, яке охоплює концептуально-семантичний, лексико-граматичний, функціонально-семантичний і асоціативний види лінгвістичного аналізу та передбачає залучання екстралінгвістичних даних в межах міждисциплінарного підходу [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню РКУ у вітчизняному та іноземному мовознавстві все більше уваги приділяли науковці з середини ХХ ст. Як правило, такі дослідження присвячені вивченню національно-культурних особливостей одиниць мови в напрямках лінгвокультурології та лексичної семантики (див. праці Ю. Караулова, О. Шмельова, А. Залізник, В. Костомарова, Т. Радзієвської, А. Мазасвої, О. Тищенко, Р. Фрумкіної, St. Kammhuber, G. Maletzke, E. Ocsaar, M. Clyne та ін.), перекладознавства (див. праці С. Влахова і С. Флоріна, І. Введенського, А. Кривцової, І. Корунця, Є. Сорокіної, Ю. Сорокіна та ін.), філософських (В. Канке, F. Pasierbsky, P. Jones та ін.), мовних діахронічних досліджень (роботи О. Яковлевої, Н. Лисюк, К. Красухіна, Т. Радзієвської, О. Могили та ін.), теорії мовних універсалій (розробки С. Шафікова, Н. Рябцевої, У. Вейнрейха, А. Залізник, О. Шмельова та ін.). Переважна більшість досліджень з лінгвокультурології репрезентують РКУ на матеріалі одної певної мови і, відповідно, в межах одної національної культури, тоді як з позиції перекладознавства реалії та інші національно-культурні РКУ проаналізовано в зіставному аспекті, як правило, на матеріалі двох мов – мови оригіналу і мови перекладу. Головним чином, такі дослідження орієнтовані на лексичноцентричний підхід, тоді як текстоцентричні розробки, що мають на меті відтворення національно-культурної специфіки тексту в інших мовах у цілому, ще потребують додаткової уваги науковців; вони представлені окремими працями з конкретної теорії перекладу (див., наприклад, дослідження О. Пугіної, Л. Нєлюбїна, І. Плоткіна та ін.). В деяких наукових розробках науковці поєднують країнознавчий, лінгвокраїнознавчий та історичний підходи (див. роботи В. Костомарова, Д. Полїванова, Н. Мечковської та А. Супруна, В. Сухарева та М. Сухарева та ін.), проте аналіз РКУ як підсистеми одиниць мови є побіжним, іноді недостатньо систематизованим, таким, що не акцентує належної уваги на специфіці семантики та особливостях функціонування в мові цих одиниць мови (див., наприклад, праці В. Сухарева і М. Сухарева, О. Яковлевої та ін.). Лише в поодиноких працях дослідники розглядають час як метакатегорію з позиції міждисциплінарного підходу (І. Валуйцева, Н. Жабицька та ін.).

Сучасний розвиток інтернаціональної культури спонукає до більш

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigm investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendar'nyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

грунтовного аналізу часових репрезентацій, зокрема, РКУ, саме в типологічному аспекті. Отже, *мета статті* полягає у поліпарадигмальному вивченні РКУ в межах зіставно-типологічного аналізу української, російської та англійської мов.

Об'єктом дослідження обрано явище часової референції, зокрема, календарного вказування, в його концептуально-семантичних, лексико-граматичних, функціонально-семантичних та асоціативних репрезентаціях.

Предмет дослідження є парадигми та окремі мовні одиниці різних рівнів мовної ієрархії, об'єднані в ТГ календарних указувань функціонально-семантичного поля часової референції, їхні особливості в українській, російській та англійській мовах.

Наукова новизна дослідження полягає, з одного боку, в зіставному вивченні підсистем і типів РКУ української, російської та англійської мов; у впровадженні власної методики поліпарадигмального підходу до вивчення РКУ; з другого боку, в одержаних результатах – у виявленні особливостей відтворення та функціонування РКУ в мовних структурах трьох зіставляваних мов; у розробці критеріїв аналізу та класифікуванні аналізованих РКУ і на цій основі – у визначенні особливостей трьох зіставляваних мов у плані відображення і вираження в їхніх структурах календарного вказування в усіх його різновидах; у встановленні головних типів асоціювання РКУ; нарешті, у виборі самого предмета дослідження, оскільки зіставне вивчення РКУ вперше проводиться на матеріалі української, російської та англійської мов.

Матеріалом дослідження слугували мовні одиниці (іменники, числівники, прислівники, прислівникові та інші словосполучення), які репрезентують календарну семантику вказування різних типів і за цією ознакою можуть бути включеними до тематичної групи календарних репрезентацій указування у складі функціонально-семантичного поля часової референції.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та з урахуванням характеру аналізованого матеріалу основним методом дослідження обрано *зіставний метод*, який дозволив порівняти аналізовані мовні одиниці української, російської та англійської мов як фрагменти відповідних концептуально-семантичних, а також мовних та асоціативних полів цих мов, установити аломорфні та ізоморфні ознаки зіставляваних підсистем і типів РКУ. Для розв'язання конкретних завдань дослідження застосовано й інші *лінгвістичні методи*: *репрезентативний метод* (за визначенням Ю. Степанова) – для дослідження меж і наповнення зіставляваних ТГ РКУ на всіх рівнях аналізу; *експериментальний (психолінгвістичний) метод*, зокрема вільний асоціативний експеримент – для уточнення результатів дослідження; *елементи кількісного аналізу* – для наочної маніфестації й аргументування висновків

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] I_wiss@ukr.net

Репрезентации календарных указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

дослідження; *загальнонаукові методи*: аналізу й синтезу, індукції та дедукції, порівняння, гіпотези; *прийоми* спостереження та опису – для розв'язання конкретних завдань проведеного комплексного аналізу; *принципи зіставного аналізу*, визначені М. Кочерганом: принцип системного підходу, семантичний принцип, принцип урахування функціональних особливостей зіставляваних одиниць, принцип урахування спорідненості і типологічної близькості мов. З метою виявлення ізоморфних і аломорфних властивостей досліджуваного матеріалу були застосовані: *контекстуально-ситуативний аналіз* – для визначення змішаних типів РКУ; *функціонально-семантичний аналіз* – для виокремлення і класифікації прагматичних та функціонально-семантичних типів РКУ; *лексико-граматичний аналіз* – для встановлення особливостей і типологізації РКУ. Була розроблена власна *методика поліпарадигмального дослідження* як комплексного багаторівневого і багатоаспектного вивчення парадигм мовних явищ і категорій із залученням даних позамовних галузей знань у комплексі із співвіднесенням мовного матеріалу з концептуально-семантичним та даними асоціативних експериментів. Для верифікації матеріалу асоціативного експерименту було залучено *методику повторних випробувань*.

Пропоноване дослідження представляє відсутню в сучасному українському і зіставному мовознавстві цілісну модель РКУ в порівнюваних мовах в аспекті сучасної тенденції до аксіоматизації наукових знань, розвитку теорії зовнішньої і внутрішньої форми, гіпотези мовної відносності, поняттєвої, мовної та асоціативної специфіки часових указувань різних типів.

В основу поліпарадигмального вивчення РКУ зіставляваних мов покладено теоретичні положення і концепції С. Бірси, О. Василенко, Н. Семчинської, Н. Слюсарєвої, Є. Солодкої, В. Рибалко, D. Bischof-Köhler, а також ідеї E. Cassirer, A. Damasio, S. Dominiek, M. Haspelmath, G. Raugh, S. Rice, M. Vanrespaille та ін.

Робоча гіпотеза дослідження ґрунтується на тому, що РКУ у складі функціонально-семантичного поля часового вказування зіставляваних мов відтворює базову модель життєдіяльності людини, свідомого сприйняття навколишнього світу через призму особистого, індивідуального усвідомлення її з урахуванням нагромадженого спільного людського і національно-культурного досвіду. Ця модель відрізняється від "професійних" та інших мовних підсистем, оскільки є своєрідною системою координат загальномовної комунікації. Визначення внутрішніх і зовнішніх відношень РКУ зумовлено антропоцентричністю та системоцентричністю.

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigm investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendar'nyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Основний зміст

Особливим типом об'єктивного порядку в часі є календарні вказування. Специфікою їх концептуалізації в свідомості носіїв української та російської мов є їх двопланове членування за старим стилем (до 1918 року, частково співвідносно з сучасним слов'янським розподілом) та за новим стилем, відповідно до якого відбувається державна діяльність та життя пересічних громадян, – тобто, відповідно, за юліанським та григоріанським календарем. Цей факт досі має свій міцний відбиток у свідомості багатьох українців і росіян (наприклад, щодо святкування Нового року, Різдва та ін.).

Структура ТГ РКУ універсально ієрархізована щодо повсякденного циклу сучасного життя (тисячоліття, століття, високосне чотириріччя, рік, квартал – пори року, місяць, тиждень, доба*, день, година, хвилина, секунда) і має значну кількість розбіжностей щодо святкових періодів та дат. Ця загальна структура також ускладнюється і доповнюється за рахунок регіональних та релігійних знаменних дат, а також відповідно до професійної орієнтації мовців.

Зіставлявані РКУ диференціюються і розподіляються у складі ТГ за такими функціонально-семантичними критеріями: 1) за співвіднесеністю з моментом комунікації (для писемних джерел, листування та інших слід розрізняти момент написання та момент сприйняття (читання) тексту, що, як правило, зазначає адресант): безвідносні РКУ, співвідносні РКУ (указування на теперішній, майбутній, минулий, майбутній у минулому); 2) за якістю повторюваної дії, яку вони характеризують у часі в певному контексті (циклічність, періодичність, подвоєність та ін.) / неповторюваністю (однократністю) дії; 3) за ознакою наявності / відсутності дії в часі: позитивної або негативної оцінки; відносної або конкретизованої оцінки; 4) за перманентністю / неперманентністю репрезентованої ознаки: тривалі (перманентні) або моментальні РКУ. Градаціями ознаки тривалості є: миттєвість (щодо початку і / або кінця дії), моментальність, процесуальність, яка виражається в тривалості / нетривалості, кратності / одноразовості, перервності / неперервності; 5) за лексико-граматичним і функціональним репрезентуванням: прислівники, прислівникові сполучення, предикати, іменники; 6) за функціонально-семантичним типом РКУ: повністю референційні (однотипної і комплексної семантики: час + простір, час + особовість, час + простір + особовість, час + предметність та ін.) та частково (дейктичність + спосіб дії, спосіб дії + календарне вказування, міра + календарне вказування та ін.); 7) за співвіднесеністю з актуальним часом: РКУ реального та віртуального часу (в тому числі й умовні, РКУ майбутнього в минулому); 8) за

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] l_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

ознакою завершеності / незавершеності: завершені, незавершені (розпочаті, тривалі, власне незавершені); 9) за швидкістю вияву ознаки: повільні, сповільнені, прискорені, сильного / слабого вияву, швидкісні, дуже швидкісні; 10) за ознакою прискореності / моментальності дії: миттєві, прискорені (поступово, інтенсивно); 11) за ознакою циклічності: календарні (державні, народні, релігійні, професійні тощо), епохальні, річні (та чотирирічні), добові (добовий цикл розглядається в дисертації як підсистема календарних РКУ; у співвідношенні з діяльністю людини він детально аналізується в [1, с. 78-83; 2, с. 229-240]); 12) за соціальною співвіднесеністю: буденні / святкові; робочі / вихідні (відпускні); 13) за ступенем вияву деталізації ознаки: градуйовані / не градуйовані; 14) за співвідношенням часової характеристики: відносно руху, простору, особи, процесу, події. Характерною особливістю розглянутих РКУ є відсутність або гранична обмеженість виявів оцінності. Достатньо відносними є й соціальні (професійні та вікові) диференціації. Тому, очевидно, недоцільно обирати критерії стилістичної, соціальної та соціально-вікової диференціації як окремі положення класифікацій: їх вплив обмежується наведеними вище ознаками. За іншими відношеннями та співвідношеннями в мові і на міжмовному рівні були встановлені такі класифікації досліджуваних РКУ: 15) за структурою у складі ТГ РКУ та функціонально-семантичного поля часового вказування в цілому: опозитивні / неопозитивні; 16) за структурою мовних одиниць: прості / комплексні; в англійській мові також поширені складні РКУ; 17) за продуктивністю твірної основи: продуктивні / непродуктивні; 18) за морфемною структурою: односкладні та двоскладні (пор.: в англійській і деяких екзотичних мовах (наприклад, абаза (Abaza), північно-західний кокус (North-west Caucas) визначаються: первинний дейксис (initial deictic elements), префіксальний або інфіксальний дейксис (suffixal or enclitic elements), термінальний дейксис (terminal deictic words) [9, с. 164; 10; 11, с. 277; 12]); 19) за частиномовною належністю: іменники, числівники, прислівники, словосполучення (прислівникові сполучення, іменниково-прийменникові сполучення та ін.); 20) за функціонально-семантичною зворотністю: прислівникові, прислівниково-сполучникові РКУ (в усіх зіставлюваних мовах), прислівниково-іменникові, тобто присудкові слова (в українській і англійській мовах), прислівниково-вигуківі, прислівниково-станові (в українській і російській мовах), прислівниково-прикметникові (в англійській мові), прислівниково-приймениково-іменникові, прислівниково-прийменниково-дієслівні (рідко в англійській мові), прислівниково-прикметниково-дієслівні (в англійській мові); 21) за ступенем вияву референційної ознаки: постійні /

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigmal investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendarnyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

непостійні; 22) за синтаксичною функцією: обставини часу, присудкові слова, вставні уточнювальні звороти; 23) за ступенем конкретизованості / узагальненості: конкретизовані та узагальнені (відносні) РКУ.

Основним типом репрезентацій календарних указувань у зіставляваних мовах (як і в деяких інших) є іменники, числівники та словосполучення. Щодо адвербіальних репрезентацій указування вони є майже не співвідносними, якщо говорити виключно про прислівники як основні види репрезентації дейктичного та дейктично-референційного типів указування в мовах (див. детальніше в [6]). Проте адвербіальні сполучення є частотними репрезентаціями календарних указувань у зіставляваних мовах (і мовленні). Порівняно з іншими аналізованими репрезентаціями мовні одиниці календарного типу вказування водночас несуть у собі ознаки послідовності і прямого (переважно циклічного) порядку. В побутовому житті, оскільки наявними є зворотні явища, процеси буття тощо, існує й парадигма зворотного векторного календарного порядку, однак вона характеризується не об'єктивністю, а суб'єктивністю референційного та дейктичного типів указування. Об'єктивно закріпленою і репрезентованою є концептуально зумовлена циклічність, тобто повторюваність циклу (річного, тижневого, годинного, високосного та ін.). Вона не є об'єктивно зворотною. Проте абстрагованою (з позиції погляду на минуле або майбутнє) людина може векторно спрямувати свою свідомість як у прямому, так і зворотному порядку. Відтак корелюючими є парадигми прямого / зворотного векторного часу і реальності / віртуальності подій буття. Відносно цієї ознаки в зіставляваних мовах визначаються відповідні часові відрізки, які ієрархічно впорядковані в прямій векторній парадигмі і можуть порушувати цю послідовність у віртуальних (прямих та зворотних) репрезентаціях порядку.

Іншою відмінністю реального послідовного часу від його вказівної мовної інтерпретації є структура його членування: для людини важливим є його глобальний розподіл (Юліанський та Григоріанський календарі), його соціально зумовлене членування (дати та вказування на дати всесвітнього значення, державного значення, релігійної спрямованості тощо), дати та періоди, актуальні для окремих спільнот або осіб (відпустка / робочі дні для тих, хто працює, піст для вірян, академічна відпустка, медичні етапи розвитку та подолання хвороби, біологічний та фізіологічний вік людини та ін.), елементарне (повсякденне) членування доби та ін. Соціально зумовлені репрезентації несуть у собі найбільшу кількість національно-культурних конотацій унаслідок відомих розбіжностей концептуальних (та, як наслідок, мовних) картин світу носіїв різних мов. Проте в

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] I_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

зіставляваних мовах спільним, типовим і водночас по-різному специфічним є визначення календарного циклу іменниками відповідної семантики, а календарних указувань – адвербіалізованими словосполученнями прийменниково-іменникових структурних моделей. У складі адвербіальних словосполучень спостерігається певна прийменникова закріпленість: укр. *у понеділок, у вечірній час, о 10 годині*, рос. *в понедельник, в вечерний час, в 10 часов*, пор. англ. *on Monday, in the evening, at 10 o'clock* та ін. Майже всі РКУ, що репрезентують відрізок часу, а також його календарні періоди, можуть також означати й події, співвідносні з цими періодами [4, с. 239; 7, с. 825]. Щодо періодів життя істот, не лише російська мова, а й інші порівнювані мови налічують широку мережу переважно лексичних засобів, “які дозволяють мовцям говорити в термінах часу” [7, с. 825]. Особливістю календарних моделей указування є поширені національно-специфічні оцінні часові вказування, які мали більше поширення в попередні століття функціонування зіставляваних мов, а в сучасному їх існуванні наявні переважно в мовленні християнських напрямів віросповідання або як релікти язичницьких часових реалій, наприклад: укр. *на Різдво, на Водохрещу на Івана Купала*, рос. *на Рождество, на Крещение, на Ивана Купала*, англ. *on Christmass (Day), on St. Patric's Day, on the Epiphany, on St. Patric's Day* та ін. Внаслідок міжкультурної інтерференції в українську та російську мови запозичуються певні вказування та датування, поширені в західноєвропейській та американській культурі, наприклад: *St. Valentine's Day, Hallowing* [16] та деякі інші. Таким мовним одиницям значною мірою властиві абстрагування семантики та персоніфікація, під впливом якої потенційно оформлюється календар персональної значущості (укр. *на день ангела, на день народження, на іменини*, рос. *на день ангела, на день рождения, на именины*, англ. *on smb's Angel Day, on smb's birthday, on smb's Sante Day* [16, 1; 16, 3] та ін.). Відповідно, певні людські імена походять від дат календаря, назв місяців, епох (в українській та російській мовах), наприклад: укр., рос. *Октябрина*, укр. *Діамара*, рос. *Диамара*, укр. *Олімпіада*, рос. *Олимпиада* та ін.; пор. англ. *Augustus, Augusta, Julian(a)* [16, 1; 16, 5] та ін. Попри історичну віддаленість такі мовні одиниці зберігають слабе референційне співвідношення з відповідними історичними періодами.

Чимало переносних репрезентацій календарних найменувань та відповідних указувань у мовленні набули метафоричних еквівалентів, поетизмів та стилістично забарвлених відповідників [7, с. 834-835]. Наприклад, термінами плину життя стали етапи епохальні, дні, століття, часи [7, с. 825-835; 8]. На рівні

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigmal investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendarnyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

визначення певних етапів життя людини спостерігається також здатність часу до зтиснення (компресійність) та продовження (Н. Арутюнова), пор.: *в часы разлуки – в минуты радости, “минуты вольности святой” (Пушк.)* та ін.

У зіставлюваних мовах **указування на добовий цикл** типово представлені прислівниками часу, які визначають основні етапи циклічності і є послідовно репрезентованими в аналізованих близькоспоріднених мовах: укр. *ранком, вранці, вдень, ввечері, вночі*, рос. *утром, днем, вечером, ночью*. В англійській мові основними репрезентаціями цих указувань є адвербіалізовані сполучення *in the morning, in the afternoon* “удень; після полудня” [16, 1], *in the evening*, рідк. *in the night* [16, 6]. Важливе значення для носіїв мов мають також “половинні” вказування: укр. *опівночі, опівдні*, рос. *в полночь, в полдень*, англ. *midnight, midday* та *tonight* “сьогодні ввечері / сьогодні вночі”. В споріднених мовах можливі також непрямі вказування на час доби, опосередковані семантикою способу дії, наприклад: енантіосемічні укр. *затемна*, рос. *затемно* “до світання, поки ще темно; пізно ввечері, коли вже темно” [14, 3, с. 344-345], укр. *засвітло*, рос. *засветло* “поки ще світло, не темніє; після світанку, коли вже розвидніється”, а також укр. *вдосвіта, вдосвіта*, рос. *до рассвета* та ін. Те саме спостерігається і серед окремих репрезентацій увказувань на пори року: укр. *затепо*, рос. *затепо* “поки ще тепло; восени або влітку чи пізньої осені” [14, 3, с. 345]. Відповідні англійські РКУ будуються за типом безособової синтаксичної одиниці *it is getting dark, before sunrise, early in the morning* та ін. Вони не передають семантики способу дії. Проте під впливом синтаксичного оточення ці мовні одиниці несуть у собі сильну дейктичну семантику, яка спроможна замінюватися референційним посиленням, яке нерідко супроводжується підсилювальною функцією РКУ.

У розмованому мовленні носіїв порівнюваних близькоспоріднених мов поширеним типом репрезентацій є також віддієслівні мовні одиниці, наприклад: укр. *вечоріє, завечоріло, завиднілося*, рос. *вечереет, завечерело, вечерееет, виднеется* [15, 4, с. 292, 297] та ін. Їх дейктична семантика є вторинною.

На позначення вказувань на пори року (“**річний цикл**”) у зіставлюваних споріднених мовах наявні прислівники дейктичної семантики, які за умови цілісності тексту можуть трансформуватися в референційне співвідношення. Найпоширеніші “четвертинні” мікропарадигми становлять РКУ української ТГ за рахунок стилістичної синонімії: укр. *взимку*, розм. *зимою* [14, 1, с. 705; 14, 3, с. 567]; *навесні*, розм. *повесні*, розм. *весною* [14, 1, с. 341; 14, 9, с. 645], розм. *напровесні* “на початку весни”; *влітку*, *літом*, розм. *вліті*, розм. *літком*, пестл. *влітечку*, прост. *літечком*** [14, 5, с. 530, 531]; *восени* [14, 1, с. 743], розм. *осінню*

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] l_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

та ін. Пор. із: рос. *зимой*, поет. *зимою*; *весной*, поет. *весною*, розм. *повесне*; *летом* [15, 7, с. 192]; *осенью* [15, 9, с. 1088]; адвербіалізовані сполучення англ. *in winter*, *in spring*, *in summer*, *in autumn*. Основними функціонально-семантичними репрезентаціями є бінарні (дейктично-референційні) прислівникові вказування на час дії, процесу тощо, який відбувається, відбувався чи буде відбуватися в ту чи іншу пору року, вказування на саму пору року. Часове співвідношення цих безвідносних указувань в усіх зіставляваних мовах відбувається через дієслівний час і / або шляхом уточнення дат. В українській мові також можливі вказування на дію, процес, який співвідноситься за часом з передуванням або кінцем певного сезону, наприклад: діал. *підзимно* “перед початком зими, пізно восени”***. У розмовному мовленні наявні діалектні форми *уосени*, *узиму*, *увосени* [14, 11, с. 369, 408, 453]. Специфічними в зіставляваних мовах є вказування на стан, метонімічно співвідносний з порами року, які передають слабе референційне вказування у функції предикатів: укр., рос. *похолодало*, *захолодало*, укр. *потепліло*, рос. *потеплело* (про відчуття холоду / тепла, а також, безпосередньо, про початок відповідних погодніх умов) [15, 4, с. 1064]; укр. діал. *зимно*, англ. *winty*, *frosty* “холодно / морозить, як узимку”, укр. *завесніло* букв. “почалася весна”, перен. “у розслабленому, дещо меланхолічному, романтичному стані” [14, 3, с. 44], укр. *завечоріло* “настав вечір” та *завечоріло на душі* [14, 3, с. 44].

У споріднених мовах наявні мікропарадигми прислівників (модель “*по-* + форми на *-ому*, *-ему*, *-єму*”), які на основі семантики способу дії репрезентують слабе референційне співвідношення з порами року та часом певної пори року, наприклад: укр. *по-літньому*, *по-осінньому*, *по-весняному* (і *по-весінньому*), *по-зимовому* [14, 6, с. 645; 14, 7, с. 83, 178], рос. *по-летнему*, *по-осеннему*, *по-весеннему*, *по-зимнему* [15, 9, с. 1087]. Ці ж репрезентації спроможні вказувати на довжину, тривалість чого-небудь, причому якісна ознака співвідношення в цьому способі репрезентації є головною, наприклад: укр. *по-зимовому* / заст. *по-зимньому довгі ночі* [15, 7, с. 813], *по-осінньому довго дощить* та ін.; рос. *по-зимнему долгие ночи*, *по-осеннему долго идет дождь* та ін.

На основі дейктичних часових указувань на пори року в усіх зіставляваних мовах розвинулися шляхом метафоричного переносу антропологізовані значення, тобто укр. *навесні*, рос. *весной*, англ. *in spring of...* перен., поет. “під час розквіту фізичних та духовних сил” [14, 4, с. 29; 16, 9/1]. Проте дейктичні вказування в них трансформувалися в слабкі референційні співвідношення, втративши первинну семантику****.

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigm investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendar'nyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

В усіх зіставляваних мовах поширені адвербіалізовані сполучення-репрезентації вказувань на початок, середину, кінець пори року: укр. *на початку зими, в середині зими, в кінці зими* тощо (також специфічні *напровесні* [15, 5, с. 161], *підзимно*); рос. *в начале зимы, в середине* (розм. *в разгар*) *зимы, в конце зимы* тощо; англ. *at / in the beginning of winter, in the middle winter, at / in the end of winter* [16, 10/2] та ін.

Указування на співвідношення або ідентифікацію дії в ті чи інші місяці року та тижні репрезентовані подібним чином. Їх основним типом є: 1) дейктичні вказування або референційні співвідношення з місяцем, тижнем, виражені в мовах адвербіалізованими сполученнями укр. *у липні, на тижні*, рос. *в июле, на неделе*, англ. *in June, during the week* (в англійській мові потребується уточнення “на цьому / тому / іншому тижні”, функцію якого виконує артикль або поліфункціональні прислівники *this / that* [16, 10/1]); 2) дейктичне вказування на тривалість дії у відповідний період; 3) спосіб дії та референційне співвідношення з тим чи іншим місяцем, трансформовані на основі метафоричного або метонімічного переносу в семантику ознаки якості (укр. *по-июльски*, рос. *по-июльски* [15, 5, с. 603], пор. із англ. *like in July*) та ін.

Розглянуті вище РКУ реалізують дещо конкретизовані вказування на періоди річного циклу. Проте в кожній мові річна циклічність також репрезентована з акцентом на повторюваність дії (укр. *з року в рік*, рос. *из года в год, год от года, с года в год* [15, 3, с. 200], англ. *from year to year, year by year* [16, 10/2] та ін.), її постійність (укр. *весь / цілий рік, протягом року*, рос. *круглогодично, весь / целый год*, англ. *all year round, the whole year, all the year****** та ін.).

Професійна спеціалізація також відбилася на часовому циклічному членуванні в універсальних концептуальних та відповідних їм мовних (професійних) репрезентаціях: укр. *аграрний рік*, рос. *аграрный год*, англ. *agrarian year* “цикл вирощування сільськогосподарських культур”; укр. *астрономічний рік*, рос. *астрономический год*, англ. *astronomous year* “час повернення Землі в її первинне положення відносно небесних тіл, який становить 365 діб, 5 год., 48 хв.”; укр. *зоряний рік*, рос. *звездный год*, англ. *star year* “період, що дорівнює 365 діб, 6 год., 9 хв.” [15, 3, с. 200]; укр. *фінансовий рік*, рос. *финансовый год*, англ. *accounting / financial year* “період поквартального фінансового звіту підприємств та підприємців”, укр. *академічний рік*, рос. *академический год*, англ. *academic year* “період занять у навчальних закладах від 1 вересня до літніх канікул” [15, 3, с. 201; 16, 1] та ін.

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] l_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Отримані результати

Концептуальна диференціація РКУ в зіставляюваних мовах різниться своєю поліпарадигмальністю, тобто можливістю бути зорієнтованою на будь-яку галузь людського життя, значним обсягом і спроможністю охопити всі її конкретні вияви, відтворенням сучасного стану концептуального членування, асоціювання та мовленнєвої актуалізації календарних указувань. Основними показниками РКУ є такі: 1) орієнтаційність; 2) квантитативність, тобто вказування на обмеженість / необмеженість ідентифікації. Основними критеріями диференціації календарного вказування є порядок рахування та часова співвіднесеність. РКУ концептуально і семантично протиставляються за ознакою точності / відносності, на основі якої, а також за допомогою низки концептуальних, семантичних і функціональних ознак оформлюється структура ТГ РКУ. Основними репрезентаціями календарних указувань визначено відносні власне вказівні мовні одиниці, серед яких непослідовно простежуються ознаки статичності / динамічності, зворотного порядку в часі, віртуальності дії. Відповідно до якості вказувань РКУ можуть бути типологізовані як: 1) дейктичні стилістично нейтральні РКУ, переважно полісемантичні і біфункціональні (в англійських ТГ також поліфункціональні); 2) дейктичні монофункціональні моносемантичні (іноді полісемантичні) РКУ, марковані стилістично; 3) полісемантичні монофункціональні транссемантичні РКУ, що виражається в дейктичних та дейктично-референційних типах РКУ; 4) у споріднених мовах поширеними є групи прислівників, які на основі семантики способу дії спроможні виражати слабе референційне вказування на часову співвіднесеність, наприклад: укр. *по-весняному*, *по-літньому*, рос. *по-весеннему*, *по-летнему* та ін.; основою більшості семантичних трансформацій аналізованих РКУ є аналогія, метафоричний перенос; 5) на відміну від вищерозглянутих типів, репрезентованих переважно прислівниками (в усіх зіставляюваних мовах) та окремими адвербіалізованими сполученнями (переважно в англійській мові), власне референційні репрезентації більшою мірою виражені адвербіалізованими сполученнями прийменниково-іменникових структурних моделей; у їх складі спостерігається певна прийменникова закріпленість: укр. *у понеділок*, *у вечірній час*, *о 10 годині*, рос. *в понедельник*, *в вечернее время* (*в вечерний час*), *в 10 часов*, пор. англ. *on Monday*, *in the evening*, *at 10 o'clock* та ін.; вони поширеніші в англійській мові; їх функціонально-семантичні параметри в окремих випадках є обмеженими; 6) в українській і російській мовах деякі вказування на час, репрезентовані поліфункціональними РКУ, які в т. ч. вживаються і як головні члени безособових речень, спроможні контекстуально

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigmal investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendarnyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

актуалізувати дейктичні й референційні типи вказування; значення способу дії є обов'язковим компонентом у їхніх семантичних структурах. Такі РКУ переважно характеризують неозначений теперішній або минулий, рідше – майбутній час. В англійській мові відсутні окремі прислівникові відповідники аналізованої семантики, замість яких уживаються безособові синтаксеми зі структурно обов'язковим підметом *it* або прислівникові сполучення з конкретизатором *every*. У мовленні українців і росіян як предикати нерідко вживаються стійкі фразеологічні, метафоричні, метонімічні звороти або цитування; 7) анафоричні РКУ не поширені в їх указівних часових прислівникових реалізаціях в усіх зіставляваних мовах.

Серед аналізованих типів РКУ характеризуються такі особливо розгалужені репрезентації: а) дейктичні РКУ конкретного або відносного часу первинної номінації (переважно англійські сполучення часових указувань, статичного й динамічного часу); б) анафоричні РКУ контекстуально співвідносної семантики (як правило, вторинної номінації); в) власне референційні та дейктичні РКУ (С. Єрмоленко); г) опосередковані або вторинні РКУ, утворені на основі поєднання із репрезентаціями способу дії (поширені переважно в українській і російській мовах). Ступінь вияву вказівної ознаки зменшується від власне дейктичних РКУ до РКУ змішаної (указівної й невказівної) семантики. Інші види референції на рівні аналізованих РКУ представлені непослідовно; їх специфіка визначається індивідуально в кожній аналізованій ТГ.

Загальною особливістю вживання РКУ-прислівників у порівнюваних мовах є їх типове розміщення на початку або в самому кінці речення, хоча в двох споріднених мовах вони можуть мати вільне розташування, а в англійській мові перевага надається розміщенню в самому кінці речення за наявності імператива та у фразах з *till*. Специфіка англійських РКУ полягає в їх закріпленості за певними граматичними часами дієслів.

Характерною особливістю аналізованих РКУ є відсутність або гранична обмеженість виявів оцінності. Досить відносними є й професійні та вікові диференціації.

В усіх зіставляваних мовах були визначені такі часово-аспектуальні РКУ: постійні, тривалі, періодичні, повторювані, однократні, одночасні, одномоментні та миттєві. У чистому вигляді перелічені ознаки трапляються в мовах нечисленно, іноді – непослідовно; вони переважно нашаровуються в семантичній структурі лексем, унаслідок чого РКУ зазнають певного лексико-граматичного, функціонально-семантичного та / або функціонально-граматичного розвитку.

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] l_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

До нетрадиційних належать РКУ безвідносних часових указувань семантичної ознаки повтору / однократності дії, ознаки тривалості / моментальності дії, РКУ, співвідносні з порядком / неупорядкованістю в часі, РКУ одночасності дії та граничні часові РКУ. Спеціального вивчення саме цієї семантики раніше не проводилося, хоча аналізовані РКУ є не менш значними в житті людини, ніж інші.

Граничні РКУ є своєрідними опозитивними полюсами на шкалі лінійного часу. Вони представлені поодинокими прислівниками, семантична обмеженість яких зумовлена їх поняттєвою вичерпністю "завжди" – "ніколи". Це поширені монофункціональні, моно- і полісемантичні РКУ (укр. *повсякденно, повсякчасно*, (контекстуально) *позачасно – ніколи*; рос. *повседневно, ежесдневно, ежесчасно, постоянно – никогда*; англ. *ever – never*), які спроможні бути широко вживаними в мові. Їм не властива ознака кратності за винятком безпосередніх указувань на регулярний повтор. Їх мікропарадигми є порівняно обмеженими стилістично і функціонально. Граничні РКУ виражають референційність, послаблену в окремих випадках під впливом полісемантичності. Анафоричність для них не характерна.

Усвідомлення, семантизація й асоціювання РКУ відбувається спіралеподібно, від найзагальніших відносних репрезентацій до конкретизованих семантичних (в англійській мові) та оцінних (в українській і російській мовах).

Аналізовані англійські РКУ найчастіше асоційовані опозитивно. Для носіїв української і російської мов опозитивність асоціацій менш характерна; частотнішими в них є асоціації типу стійких сполучень. Типовими виявлено такі шляхи асоціювання: а) опозиційний; б) потрібні кореляти; в) синонімічні асоціації; г) неопозитивний тип.

Обговорення отриманих результатів відбувалося в різних аспектах, зокрема, на засіданнях кафедри загального та українського мовознавства КНЛУ (2009 р.), на Міжнародних наукових конференціях "Актуальні проблеми романістики й германістики" (м. Смоленськ, Росія, 2005 р., 2007 р., 2009 р.), "Проблеми зіставної семантики" (м. Київ, 2011 р.), "POLYSLAV" (м. Берлін, Німеччина, 2007 р.; м. Прага, Чехія, 2011 р.; м. Цюрих, Швейцарія, 2013 р.) та ін.

Висновки дослідження

Аналізовані РКУ являють собою відносно відкриті підсистеми досліджуваних мов, оформлені у вигляді ТГ у складі функціонально-семантичного поля часової референції української, російської та англійської мов.

Розглянуті РКУ є відносно конкретизованими типами часового вказування. Їм властиві переважно дейктичні та референційні типи вказівних відношень, до

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigm investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendar'nyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

того ж первинними є дейктичні вказування, які контекстуально можуть бути замінені референційними типами вказування. На відміну від переважної більшості вказівних репрезентацій, основними типами їх вираження в зіставлюваних мовах (і мовленні) є прислівники (переважно в англійській мові), сполучення “прийменник + іменник (або декілька іменників)”, “прикметник + іменник” (переважно в споріднених мовах).

Отже, як свідчить проведене дослідження, антропоцентричність і системоцентричність спрямовують визначення календарних типів вказування носіями зіставлюваних мов, що зафіксовано в мові й актуалізується у мовленні. Була розроблена теорія залежності поліпарадигмальності виявів орієнтаційної референції (у т.ч. й РКУ) від типу мови як результат вивчення парадигматичних і синтагматичних аспектів ТГ РКУ в міжмовному зіставленні.

Механізм актуалізації / дезактуалізації вказівної семантики полягає в тому, що під впливом позамовних факторів та внутрішньомовних чинників (зокрема функціонально-семантичної нейтралізації однієї вказівної ознаки іншою) РКУ можуть набувати або втрачати вказівну семантику в контексті. Такі вияви поступово оформлюються в зіставлюваних мовах у вигляді транссемантичності й трансфункціоналізму, а пізніше – як поліфункціоналізм.

За типологічними ознаками (типологічною класифікацією) порівнювані підсистеми РКУ, як і інших референційних репрезентацій, класифіковані на: 1) підсистеми РКУ з істотно розвиненими відношеннями частиномовної омонімії, полісемії, поліфункціональності як наслідок незначного ступеня розвитку флективності і суфіксального словотворення (такою серед зіставлюваних мов є англійська мова); 2) підсистеми РКУ з помірно розвиненими відношеннями частиномовної омонімії, полісемії, поліфункціональності (як, наприклад, серед зіставлюваних мов українська і російська мови).

За граматичними ознаками (критерій В. Скалічки) розрізняються: 1) мовні підсистеми зі стійкими синтаксичними функціями РКУ і закріпленою сполучуваністю РКУ, в яких РКУ представлені більше як функціонально-синтаксичні одиниці, що зумовлено прямим порядком слів, їх відносно стійкою сполучуваністю та незначною мірою розвиненою системою відмінювання (такою серед порівнюваних мов є англійська мова); 2) мовні підсистеми з нестійкими, змінними синтаксичними функціями РКУ і відносно довільною сполучуваністю РКУ, в яких РКУ представлені більше як лексико-граматичні та функціонально-семантичні одиниці мови, що зумовлено довільним порядком слів, їх відносно довільною сполучуваністю та розвиненою системою відмінювання (такими серед

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] I_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних вказувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблеми языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

зіставляваних мов є українська і російська мови). Ці ознаки чіткіше представлені в російській мові, що не виключає поступове оформлення проміжного типу підсистем РКУ у мовах.

Перспективи подальших наукових розвідок

Подальші розробки аналізованого матеріалу в галузі типології та загальної лінгвістики спрямовані на залучання інших типів вказування, подібного мовного матеріалу до аналізу з метою концептуалізації, семантизації, типологізації мовного і мовленнєвого матеріалу, що сприятиме удосконаленню когнітивних та семантичних теорій, теорії функціональної семантики, розвитку і складанню концептуальної та мовної картин світу та ін.

Примітки

* Ця ієрархічна одиниця не є настільки ж значною для носіїв англійської мови: доба в ній визначається лише опосередковано, через дрібніші вказування, як *day and night, 24 hours*.

** Найбільша кількість номінацій припадає в українській мові саме на літню пору року. Історично і для українців, і для росіян, по-перше, це була життєво найважливіша пора підготовки до холодних періодів року; по-друге, з давнини саме за літами рахували роки. Ця традиція зберіглася в церковнослов'янській мові: *в лето 4380 от Рождества Христова...* та ін. Не випадково початок церковного рахування років починається з 1 вересня за старим стилем.

*** Подібні вказування є більш поширеними на фоні якісної ознаки в прикметниках *підзимовий, підзимний* [3, 9, с. 427], *підосінній* “який буває на початку осені” [3, 9, с. 477] та ін.

**** Те саме стосується етапів життя людини у співвідношенні з добовим циклом: укр. *на зорі життя*, рос. *на заре жизни*, англ. *at smb's sunrise* та ін.

***** Англійські репрезентації виражають дещо конкретизованіші вказування за рахунок їх контекстуальної анафоричної співвіднесеності “протягом цього / того року”, наданої семантикою означеного артикля або поліфункціональними прислівниками *this, that* [16, 10/1].

Література

1. Єрмоленко С. С. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць / Єрмоленко С. С. – К. : Вид. дім Дм. Бурого, 2006.
2. Иванов В. В. Славянские языковые моделирующие семиотические системы (древний период) / Иванов В. В., Топоров В. Н. – М. : Наука, 1965.
3. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX в. (опыт парадигмального анализа) / Е. С. Кубрякова // Язык и наука конца XX в. – М., 1995. – С. 144-238.
4. Падучева Е. В. Пространство в облиии времени и на оборот : (к типологии метонимических переносов) // Логический анализ языка : Языки пространств. – М., 2000.
5. Терехова С. І. Поліпарадигмальний підхід у науці про мову (на прикладі аналізу

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigmal investigation (in Ukrainian) [Reprezentacii' kalendar'nyh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

концепта “система координат”) / С. І. Терехова // Мовна освіта в контексті Болонських реалій : Тези доповідей наукової конференції кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2005. – С. 42-44.

6. Терехова С. І. Референція в системі орієнтаційних репрезентацій української, російської та англійської мов (поліпарадигмальне дослідження) : Дис. ... докт. філол. наук /10.02.17. / С. І. Терехова. – К., 2012.

7. Яковлева Е. С. Жизнь в терминах времени : эпоха, дни, век, времена / Е. С. Яковлева // Сокровенные смыслы. Слово. Текст. Культура : Сб. стат. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – С. 825-835.

8. Яковлева Е. С. День и час : времена Ветхого и Нового Завета / Е. С. Яковлева // Сотворение мира и начало истории в апокрифической и фольклорной традиции : (на материале славянских и еврейских текстов) : Сб. тезисов. – М., 1995.

9. Deictic conceptualization of Space, Time, Person / Ed. by F. Zenr. – Amsterdam – Philadelphia : J. Benjamin's Publishing Company, 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yahoo.com/search/Deictic/>

10. Dolon R. Scientific Knowledge Representation and the Representation of Social Actors : When Talking about Human Reproduction Means Talking about Parenthood Representations / R. Dolon // Вторая междунар. конф. по когнитив. науке, 9-13 июня. 2006 г. : Тезисы : в 2-х т. – Т. 1. – СПб., 2006. – С. 49-50.

11. Ehrlich K. Anaphora and deixis : same, similar or different ? / K. Ehrlich // Speech, place, & action. – Chichester, etc. : J. Wiley & Sons Ltd., 1982. – P. 315-338.

12. Lakatos I. Changes in the Problem of Inductive Logic / I. Lakatos // The Problem of Inductive Logic. – Amsterdam, 1968. – P. 260-269.

13. Terekhova S. Concept “System of Coordinate” in Languages of Ukrainians and Russians / S. Terekhova // 2nd International “Perspectives on Slavistics” Conference : Book of Abstracts. – Regensburg : Regensburg Univ. – Slavistic LMU Munchen, 2006. – P. 93-94.

Джерельна база

14. Словник української мови в 11 т. – К. : Просвіта, 1970-1981.

15. Словарь современного русского литературного языка в 17 т. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1958-1967.

16. Oxford English Dictionary. – Oxford : the Clarendon Press, 1970. – Vol. 1-13. Електронний носій. Режим доступу : www.enacademic.co/ (available 13.01.2016)

References

1. Yermolenko S. *Movne modeluvannya diysnosti I znakova struktura movnyh odynyts'* [Language modeling of the reality and sign structure of the language units]. Kyiv, Vyd. Dim Dm. Burago, 2006. 384 p. (In Ukrainian)

2. Ivanov V. V., Toporov V. N. *Slavyanskije yazykovye modeliruyushchie sistemy (drevniy period)* [Slavic lingual modeling systems (old period). e моделирующие семиотические системы (древний период)]. Moskva, Nauka, 1965. 248 p. (In Russian)

© Терехова С. І. [Терехова С. И.] l_wiss@ukr.net

Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження (Українською) [Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование (На укр. яз.)]

(Проблеми мовознавства [Проблемы языкознания])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

3. Kubryakova Ye. S. Evolutsiya lingvisticheskikh idey vo vtoroy polovine XX veka (opyt paradigmalnogo analiza) [Evolution of linguistic thoughts in the 2nd half of the 20th century (paradigm analysis experience)]. *Yazyk I nauka kontsa XX veka*. Moskva, 1995. pp. 144-238. (In Russian)

4. Paducheva Ye. V. Prostranstvo v oblichii vremeni I naoborot (k tipologii metonimicheskikh perenosov) [Space in time wealth and vise verse (to methonimical transformations typology)]. *Logicheskyy analiz yazyka. Yazyk prostranstv*. Moskva, 2000, pp. 239-254. (In Russian)

5. Terekhova S. I. Poliparadyhmalnyi pidhid u nautsi pro movu (na prykladi analizu kontsepta "systema koordinat") [Multy-paradigm approach in linguistics (based on analysis of the concept "the system of coordinates")]. *Tezy. Movna osvita v konteksti Bolonskykh realiy. Tezy dopovidey naukovoyi konferentsii kafedry YuNESKO KNLU*. [Proc. Scientific conference of UNESCO department in KNLU "Language education in frames of Bologna realities"]. Kyiv, 2005, pp. 42-44. (In Ukrainian)

6. Terekhova S. I. *Referentsiya v systemi orientatsiynykh reprezentatsiy Ukrainskoyi, Rosiyskoyi ta angliyskoyi mov (poliparadigmalne doslidzhennya)*. Diss. dokt. filol. nauk [Reference in the system of orientational representations in Ukrainian, Russian and English (multy-paradigm approach). Dr of philol. sci. diss.]. Kyiv, 2012, 534 pp. (In Ukrainian)

7. Yakovleva Ye. S. Zhizn' v terminah vremeni: epoha, dni, vek, vremena [Life in terms of time: epoch, days, century, times]. *Sokrovennyye smysly. Slovo. Tekst. Kultura*. Moskva, 2004, pp. 825-835. (In Russian)

8. Yakovleva Ye. S. Den' i chas: vremena Vethogo i Novogo Zaveta [Day and hour: times of Old and New Testament]. *Tezisy. Sotvoreniye mira i nachalo istorii v apokrificheskoy i folklornoy traditsii (na materiale slavyanskikh i evreyskikh tekstov)*. Moskva, 1995. (In Russian)

9. *Deictic conceptualization of Space, Time, Person* / Ed. by F. Zenr. Amsterdam – Philadelphia, J. Benjamin's Publishing Company, 2003. Available at: <http://www.yahoo.com/search/Deictic/> (accessed 22.01.2012)

10. Dolon R. Scientific knowledge representation and the representation of social actors : when talking about human reproduction means talking about parenthood representations. Abstracts. 2nd *International conference in cognitive science*. In 2 vol., St. Petersburg, 2006, vol. 1, pp. 49-50.

11. Ehrlich K. Anaphora and deixis : same, similar or different ? *Speech, place, & action*. Chichester, etc., J. Wiley & Sons Ltd., 1982, pp. 315-338.

12. Lakatos I. Changes in the problem of inductive logic. *The Problem of Inductive Logic*. Amsterdam, 1968, pp. 260-269.

13. Terekhova S. Concept "System of Coordinate" in Languages of Ukrainians and Russians. Abstracts 2nd *International "Perspectives on Slavistics" Conference*. Regensburg, Regensburg Univ. – Slavistic LMU Munchen, 2006, pp. 93-94.

14. Словник української мови: в 11 т. [Ukrainian dictionary. In 11 vol.]. Kyiv, Prosvita, 1970-1981. (In Ukrainian)

15. Словарь современного русского литературного языка: в 17 т. [Modern Russian literary dictionary. In 17 vol.]. Moskva-Leningrad, Izdatelstvo AN SSSR, 1958-1967. (In Russian)

16. Oxford English Dictionary. In 13 vol. Oxford, the Clarendon Press, 1970. Accepted in: www.enacademic.co/ (available 13.01.2016)

(Actual linguistic problems)

Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigm investigation (in Ukrainian) [**Reprezentacii' kalendarnykh ukazuvan' v ukrai'ns'kij, rosijs'kij ta anglijs'kij movah: poliparadygmal'ne doslidzhennja**]

© Terekhova S. I. [Terekhova S. I.] l_wiss@ukr.net

УДК 811.111

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ФУНКЦІЇ АЛЮЗІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США)

Н. Д. Ткаченко
lbyjpfddhh@ukr.net

аспірантка кафедри англійської філології та перекладу Київського національного
лінгвістичного університету
(Міністерство освіти і науки України)
03680, Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Статтю присвячено видам і функціям алюзії, відтвореної лінгвокультурними репрезентаціями простору в художньому тексті. В основі утворення просторової алюзії є посилання на певну місцевість, пов'язану з синхронною або діахронною подією, фактом. Такі посилання визначені переважно топонімами. Топонім розглянуто як лінгвокультурну національну або інтернаціональну репрезентацію хронотопу художнього твору; він є фоном подій, одним із засобів відтворення алюзії в англійській мові. Просторову алюзію досліджено як лінгвокультурний засіб відтворення національної специфіки мислення та мови народу. Просторова алюзія утворюється ментальними операціями пригадування, асоціювання подій з певною місцевістю через її назву. Просторова алюзія знайдена більшою мірою в таких видах літературного твору як роздум та опис. Аналізовані просторові репрезентації сприяють реалізації комунікативної та лінгвокультурної функцій твору. Відповідно до хронотопу, алюзії класифіковано за принципами діахронії та синхронії. Обидва види алюзії розрізняють прагматичні та семантичні алюзії. Прагматичні алюзії відтворюють логічні операції організації тексту – дефініцію, узагальнення, конкретизацію, пояснення та ін. Семантичні алюзії поєднують прагматичні, оцінні та стилістичні конотації у відтворенні художніх образів мовними засобами. Стилїстичні конотації нерідко утворюються метафоричними, метонімічними та іншими переносними значеннями. Подальші наукові розвідки лінгвокультурної алюзії включають вивчення її в напрямках лінгвокультурології, прагмалінгвістики, соціолінгвістики, почасти психолінгвістики, а також лінгвістики тексту (на матеріалі текстів різних функціональних стилів та жанрів).

Ключові слова: алюзія, лінгвокультурологія, простір, функція, текст.

© Ткаченко Н. Д. [Ткаченко Н. Д.] lbyjpfddhh@ukr.net

Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США) (Українською) [Лінгвокультурные функции аллюзии в художественном тексте (на материале английского языка Великобритании и США) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ФУНКЦІЇ АЛЮЗІЇ В ХУДОЖЕСТВЕННОМУ ТЕКСТЕ (на матеріалі англійського мови Великобританії та США)

Н. Д. Ткаченко

lbyjpfddh@ukr.net

аспірантка кафедри англійської філології та перекладу Київського національного
лінгвістического університету

(Міністерство освіти та науки України)

03680, Україна, Київ, ул. Велика Васильківська, 73

Стаття присвячена видам та функціям алюзії, представленим лінгвокультурними репрезентаціями простору в художественному тексті. В основі формування просторової алюзії лежить посилання на певну місцевість, пов'язану з синхронним або діахронним подією, фактом. Такі посилання зазвичай визначаються топонімами. Топонім розглядається як лінгвокультурна національна або інтернаціональна репрезентація хронотопу художественного твору; він слугує фоном подій і є одним з засобів вираження алюзії в англійській мові. Просторова алюзія розглядається як лінгвокультурний засіб зображення національної специфіки мислення та мови народу. Просторова алюзія створюється ментальними операціями відтворення, асоціювання хронотопної ситуації. Просторова алюзія виявлена переважно в таких видах літературного твору, як роздуми та опис. Аналізовані просторові репрезентації сприяють реалізації комунікативної та лінгвокультурної функцій тексту. Відповідно до хронотопу, алюзії класифіковані за принципами синхронії та діахронії. Обидва види алюзії розділені на прагматичні та семантичні алюзії. Прагматичні алюзії відображають логічні операції організації тексту – дефініцію, узагальнення, конкретизацію, пояснення та ін. Семантичні алюзії об'єднують прагматичні, оцінні та стилістичні конотації в створенні художественних образів засобами мови. Стилiстичні конотації створюються метафоричними, метонімічними значеннями та іншими переносними значеннями. Далішні наукові дослідження алюзії уможливлені в напрямках лінгвокультурології, соціолінгвістики, прагмалінгвістики, частково психолінгвістики, а також лінгвістики тексту (на матеріалі текстів різних функціональних стилів та жанрів).

Ключові слова: алюзія, лінгвокультурологія, простір, функція, текст.

(Problems of linguistic semantics)

Cultural linguistic functions of allusion in fiction (based on British and American English) (in Ukrainian)

[Lingvokul'turni funkcii' aljuzii' v hudozhn'omu teksti (na materiali anglijs'koi' movy Velykoi' Brytanii' ta SSHA)]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.] lbyjpfddh@ukr.net

CULTURAL LINGUISTIC FUNCTIONS OF ALLUSION IN FICTION (based on British and American English)

N. D. Tkachenko

lbyjpfddh@ukr.net

A post-graduate student, Department of English Philology and Translation,
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
Velyka Vasylkivska St., 73, Kyiv, Ukraine, 03680

The article deals with the semantics, kinds and functions of allusion expressed by the cultural linguistic representations of space in fiction. Space allusion is formed by reference to a certain locality connected with some synchronic or diachronic event or fact. These references are mostly realized by toponyms. Toponym is defined as a cultural linguistic national or international representation of chronotop, serving as background of events. Space allusion is analyzed as a cultural linguistic means for reflecting the country's national specifics. It is resulted by mental operations of reminiscence, association of events with a certain locality through its name. Space allusion is found mostly in such kinds of literary works as rumination and description. The representations under analyses help to realize communicative and cultural linguistic functions of the text. According to chronotop allusions are analyzed on synchronic and diachronic principles. All investigated kinds of allusion are classified into pragmatic and stylistic allusions. Pragmatic allusions reflect logical operations of the text organization – definition, generalization, concretizing, explication, etc. Stylistic allusions combine evaluative pragmatic and stylistic connotations in creating artistic images. It was determined that stylistic connotations are created by transferred metaphoric, metonymic and other meanings. Further researches of allusion includes such approaches as cultural linguistics, social linguistics, pragmalinguistics, psycholinguistics as well as text linguistics (based on texts of different functional styles and genres of a language).

Key words: allusion, cultural linguistics, space, function, text.

Вступ

Протягом останніх десятиліть усе більше уваги дослідників привертає алюзія та засоби її відтворення в текстах різних функціональних стилів, зокрема, в англійській мові. Відтворена просторовими номінаціями, вона виявляє історичні культурні цінності англійських народів, що вимагає вивчення її функціонування в різних варіантах англійської мови.

Актуальність статті пов'язана з недостатнім вивченням національно-культурних

© Ткаченко Н. Д. [Ткаченко Н. Д.] lbyjpfddh@ukr.net

Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США) (Українською) [Лінгвокультурные функции аллюзии в художественном тексте (на материале английского языка Великобритании и США) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

особливостей, засобів та способів вираження алюзії в різних варіантах сучасної англійської мови.

Завдання статті – проаналізувати особливості реалізації алюзії в тексті, класифікувати засоби її реалізації в британському та американському варіантах англійської мови та схарактеризувати її лінгвокультурну специфіку.

Мета статті – дослідити лінгвокультурну специфіку та засоби вираження просторової алюзії в художньому тексті (на матеріалі британського та американського варіантів англійської мови).

Об'єктом дослідження була обрана алюзія та її просторові репрезентації в зазначених вище варіантах англійської мови.

Предмет дослідження – лінгвокультурологічні особливості та види алюзії зі значенням простору в художніх текстах.

Матеріалом дослідження слугували художні тексти британських та американських письменників ХХ століття.

Наукова новизна полягає в тому, що в статті вперше проаналізовано особливості семантики та лінгвокультурологічні функції просторової алюзії, виокремлено прагматичні та стилістичні види алюзії на матеріалі текстів англійською мовою, зокрема її британського та американського варіантів.

Методи дослідження включають пошуковий та інтерпретаційний аналіз оригінальних текстів та коментарів до них, структурно-семантичний, функціонально-семантичний та лінгвокультурологічний аналіз, застосовані задля визначення стилістичної та прагматичної лінгвокультурної алюзії, почасти зіставний аналіз – для виокремлення специфіки досліджуваного матеріалу.

Основний зміст

Алюзія розуміється в сучасній лінгвістиці та літературознавстві як стилістичний прийом, пов'язаний із використанням фольклорного, літературного, історичного або побутового факту, афоризму, крилатого слова, ідіоми [9, с. 13]. В окремих дослідженнях розглядалися смислові та семантичні види алюзії, її смислові та стилістичні функції [2]. Алюзія встановлює асоціацію між діяхронним та синхронним фактами або явищами, першоджерелом та асоційованою з ним номінацією. Вона сприяє реалізації гносеологічної, когнітивної [2], кумулятивної функції у тексті. Когнітивний статус алюзії визначає її концептуальну функцію [2], її первинну номінативну, образну та оцінну семантику. До текстових функцій алюзії належать текстотвірна та інтертекстуальна. Алюзія була вже класифікована на такі види: ономасіологічна алюзія, стилістична, риторична [4, с. 34-36] та стилістична [3, с. 116-124]. Серед проблем класифікації алюзій – визначення критеріїв класифікування за

(Problems of linguistic semantics)

Cultural linguistic functions of allusion in fiction (based on British and American English) (in Ukrainian)

[Lingvokul'turni funkcii' aljuzii' v hudozhn'omu teksti (na materiali anglijs'koi' movy Velykoi' Brytanii' ta SShA)]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.] lbyjpfddhh@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

семантикою, структурою або функціями [1, с. 239]. При цьому спостерігається недостатнє вивчення прагматичних алюзій [1, с. 239], що визначає необхідність їх розгляду та класифікації з позицій прагмасемантики та функціонально-семантичного підходу [5].

Отримані результати

Просторові алюзії слід класифікувати відповідно до критеріїв синхронії та діяchronії. До діяchronічних належать алюзії з національними назвами видів простору, пов'язаних з історичними подіями в певній країні. Просторові номінації виконують прагматичну та інформативну функцію, насичуючи художній твір алюзіями на історичних осіб, історичні події та ін. У творах американських письменників ХХ ст. особливу увагу у використанні історичної інформації приділено громадянській війні за незалежність Америки від британської влади. Інформативні алюзії визначають місця найважливіших битв, наприклад, битва при Геттисбергу, у липні 1863 р. вирішила кінець Громадянської війни [11, с. 325]: *As a compromise between the serious and the trivial a grand exhibition of fireworks, culminating in a representation of the battle of Gettysburg took place in the Grand Concourse every night* [8, с. 134]. Власна назва рель'єфу може певною мірою бути символом історичних подій. Наприклад, алюзія *Bunker Hill* містить символізуючу алюзію на першу велику битву в американській Війні за незалежність 17 червня 1775 р. [7, с. 374]: *“Stand up here, ’ I says to Liverpool, ’you scum of a despot limited monarchy, and have another dose of Bunker Hill”* [13, с. 277]. Прагматична семантика цієї алюзії утворюється не лише інформативністю, а й негативним відношенням адресанта до адресата, яке містить й емоційні конотації. Історична алюзія утворює інтертекстуальність, порівнюючи американський простір із простором іншої країни – табором росіян у часи російсько-японської війни 1904-1905 pp. [7, с. 332], отже імплікує оцінні та іронічні конотації: *The sidewalk looked like a Russian camp in Oyama’s line of march* [13, с. 103].

Інша історична тема – рабовласництво – представлена в прагматичній символізуючій алюзії *Mason and Hamilton line*: *“Well, everybody south of Mason and Hamilton line knew that the North by itself could’t whip a whole country the size of Spain* [13, с. 132]. Ця номінація простору символізує кордон між штатами Пенсильванія та Мериленд, який поділяв вільні північні штати та рабовласницькі південні штати [7, с. 341]. Прагматична алюзивна семантика міститься також і в історичній назві *the Territories*, яка за часи О. Генрі вживалася щодо регіонів, офіційно не включених до США та відомих свавіллям й жорстокими звичаями [7, с. 329]: *“Bill Humble, an old friend of mine in the Territories conceived the illusion that he wanted to be appointed United*

© Ткаченко Н. Д. [Ткаченко Н. Д.] lbyjpfddhh@ukr.net

Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США) (Українською) [Лінгвокультурные функции аллюзии в художественном тексте (на материале английского языка Великобритании и США) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

States Marshal” [13, с. 96]. Ця алюзія містить оцінні та іронічні конотації стосовно бажання адресата, виявляючи їх несумісність з соціальних та територіальних причин.

Етнічна алюзія також може містити прагматичні конотації. Алюзія на актіонім, пов'язана з етнічною інформацією, нерідко надає пояснення подіям в указаному нею місті, наприклад: *This was said to be the reason Winchell always referred to him as a Nazi, that and the fact, that he attended rallies in Yorkville* [11, с. 141]. Йорквіль відомий як район Нью-Йорку, де проживає багато американців німецького походження і де у 30-х роках ХХ ст. проходив мітинг солідарності нацистів з німецькими нацистами [6, с. 210]. Етнічна алюзія іноді містить зв'язок з найменуванням певного народу через назву будівлі того чи іншого стилю, наприклад: *And you have the Sportsmen's Show where the girl that measures 36, 19, 45 cooks breakfast food in a birch-bark wigwam on the banks of the Grand Canal of Venice conducted by one of the Vanderbilts, Bernard McFadden, and the Reverends Dowie and Duss* [13, с. 270]. Лінгвокультурна алюзія *bark wigwam* у цьому прикладі поєднана з іншою лінгвокультурною алюзією – на назву країни через назву об'єкта з утворенням інтертекстуальності – типового художнього прийому О. Генрі, що сприяє актуалізації інформативної, когнітивної та естетико-емотивної функцій мови, надає оповіданням письменника пізнавального значення і викликає яскраві враження у читача.

Серед різновидів прагматичних алюзій зі значенням простору певне місце посідають біографічні, в тому числі, й автобіографічні алюзії. Наприклад: *The two cities were separated only by a thin well-bridged river* [12, с. 134]. Імплікуюча гіпо-гіперонімічна алюзія *the two cities* визначає актіонім *St. Paul*, де народився автор – Ф. С. Фітцджеральд, та *Minneapolis*, які називають “*Twin Cities*” [8, с. 325].

Прагматична семантика значною мірою визначає також характеризуючу алюзію. Такий різновид прагматичної алюзії може пов'язувати національний простір із певним об'єктом, наприклад, із назвою їжі: *Denver passed around, shaking hands with his guests, and saying over the two or three Spanish words he knew until it was like a coronation rehearsal or a Bryan barbeque in Texas* [13, с. 185]. Ця алюзія називає штат Техас сільськогосподарським центром США [7, с. 353]. Отже, прагматичні просторові алюзії включають інформативні історичні, символічні, етнічні, біографічні, характеризуючі.

Алюзії можуть поєднувати експресивні, метафоричні та інші стилістичні конотації з прагматичними конотаціями оцінки. Наприклад, заголовок оповідання О. Генрі “*A Madison Square Arabian Night*” містить посилання на арабські країни, пов'язуючи Нью-Йорк з арабськими казками “Тисяча й одна ніч” [13, р. 67], утворюючи таким чином інтертекстуальність. Медісон-Сквер асоціюється з багатством, оскільки в часи О. Генрі він вважався символом добробуту, знаходився у найбагатшому житловому районі Нью-Йорку [7, с. 321-322].

(Problems of linguistic semantics)

Cultural linguistic functions of allusion in fiction (based on British and American English) (in Ukrainian)

[Lingvokul'turni funktsii' aljuzii' v hudozhn'omu teksti (na materiali anglis'koi' movy Velykoi' Brytanii' ta SSHA)]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.] lbyjpfddhh@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Метафоричні алюзії можуть містити глибокі історичні та етнологічні конотації. Прикладом є алегорична алюзія *The White-Washed Wigwam* – так автор називає Білий Дім – резиденцію президента у Вашингтоні, очевидно, маючи на увазі запеклу боротьбу поселенців Америки з індіанським населенням. Алюзія утворена через уподібнення до мови індіанців [7, с. 329]: “*Are you patriotic enough to help me put this thing through the White-Washed Wigwam of the Great father of the most eastern flag station of the Pennsylvania railroad?*” [13, с. 97]. Метафоричні алюзії О. Генрі на Нью-Йорк містять ситуативні прагматичні оцінні та емоційні авторські конотації. Негативні емоційні конотації відтворені в алюзії *Wolftowon-on-the-Hudson* “вовче місто на Гудзоні” [7, с. 344]: “*Well, I could’t leave her loose in Wolftowon-on-the-Hudson*” [13, с. 144].

Авторська метафорична алюзія *the beautiful white island* описує *Liberty Island*, тобто острів Свободи, на якому стоїть Статуя Свободи; ця алюзія реалізує емоційну конотацію [8, с. 331]: *A month afterward, when the beautiful white island floated toward them in the Narrows, Henry’s throat grew constricted with the rest and he wanted to cry out to Choupette and all foreigners, “Now, you see!”* [12, с. 164]. Метафорична алюзія може містити посилення на характеристики простору, як, наприклад, алюзія на штат Техас – країну ковбоїв та зелених рівнин, де вирощують більшість худоби в США [10, с. 147]: *Tom Green County was once the standard of measurement* [14, с. 78].

Міфологізована просторова алюзія представлена, наприклад, італійським іменником *inferno* – “пекло”, який у словосполученні *Dore’s Illustrations of the Inferno* [13, с. 268] реалізує емоційну функцію, утворює інтертекстуальність із текстом біблії та з частиною твору Данте Аліґ’єрі “Божественна комедія”. Ця алюзія належить до поетичного стилю і має емотивні конотації. Інша міфологізована алюзія *The Land of Nod* [13, с. 240] бібл. “*Земля Нод на схід від Едема* [цит. за *Старий Завіт, Книга Буття; 4 : 16*]” [7, с. 370] утворює інтертекстуальність. Міфологізована просторова алюзія може відтворювати лише емоції персонажа: *Music, wild intoxicating music made by troubadours direct from a rear basement room in Elisium – set her thoughts to dancing* [13, с. 111, 334]. “Елісій (Єлісейські поля) уособлюють поля блазнів, потойбічний світ, куди попадають праведники” [7, с. 334].

Алюзивні актіоніми можуть поєднувати прагматичні статусні, емотивні та гумористичні конотації. Актіонім у складі антропонімізованої алюзивної метафори бере участь в утворенні прагматичних конотацій зниженого соціального статусу: *The other one medium dark while not as remarkable was a clinch in a contest for Miss Fifty-Second Street* [15, с. 10]. Іноді в аналізованих текстах топоніми утворюють контрастуюче метафоричне алюзивне порівняння з прагматичною-статусною конотацією, наприклад:

© Ткаченко Н. Д. [Ткаченко Н. Д.] lbyjpfddhh@ukr.net

Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США) (Українською) [Лингвокультурные функции аллюзии в художественном тексте (на материале английского языка Великобритании и США) (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

One of the first things I saw and heard ... were the offices and private showrooms, where was a saleswoman who looked like a cross between a countess and Texas Guinan [15, с. 10]. Ця алюзивна метафора містить історичну семантику підвищення статусу людини в номінації (брит. з франц.) *countess* та знижену національну в номінації ісп. *Texas Guinan*.

Прийом алюзії може утворювати гру слів-топонімів з імпліцитною інтертекстуальністю, наприклад: “*‘That’s my niece,’ says he; ‘Miss Willella Learight, down from Palestine’ on a visit’.* *‘The Holy Land.’ I says to myself, my thoughts milling some as I tried to run them into the corral’.* *Palestine, The Holy Land* [13, с. 46]. Гра слів заснована на алюзивній асоціації назви міста Палестина (Техас) з назвою місцевості *Палестина* поблизу Середземного моря [7, с. 316].

Іронізована алюзивність О. Генрі задіює назви різноманітних національних просторів. В іронічній алюзії *An Eight’s Street Delmonico* [13, с. 81] дешевий ресторан порівнюється із шикарним рестораном у центрі Нью-Йорку [7, с. 324-325].

Авторський роздум О. Генрі, насичений асоціативними алюзіями, задіює назви різноманітних просторів США, утворюючи інтертекстуальність для іронічного відтворення типового американського містечка: *Take a lot of Filipino huts and a couple of hundred brick-kilns and arrange ‘em in squares in a cemetery. Cart down all the conservatory plants in the Astor and Vanderbilt greenhouses, and stick ‘em about wherever there’s room. Turn all the Bellevue patients and the barbers’ convention and the Tuskegee school loose in the streets, and run the thermometer up to 120 in the shade. Set a fringe of the Rocky Mountains around the rear, let it rain, and set the whole business on Rockaway Beach in the middle of January – and you’d have a good imitation of Espiritu* [13, с. 190]. Отже, семантична просторова алюзія реалізує стилістичну функцію через метафоричні порівняння, асоціативні зв’язки, містить емоційні та певні прагматичні конотації.

Висновки

Проведений аналіз показав, що лінгвокультурні репрезентації простору утворюють різні види алюзії – синхронічний та діахронічний види, серед яких вирізняються прагматична та семантична алюзія. Прагматична алюзія реалізує інформативну, історичну, етнічну, біографічну, символічну, номінативну, оцінну, іплікуючу функції, нерідко має емоційні конотації. Семантичні види включають емоційну міфологізовану, пародійну, метафоричну, іронічну, асоціативну алюзії, гру слів, та ін., поєднуючи стилістичну семантику з прагматичними оцінними конотаціями. Алюзія слугує також засобом типологізації, інтертекстуальності, образотворчої характеристики персонажів художнього твору.

(Problems of linguistic semantics)

Cultural linguistic functions of allusion in fiction (based on British and American English) (in Ukrainian)

[Lingvokul'turni funktsii' aljuzii' v hudozhn'omu teksti (na materiali anglijs'koi' movy Velykoi' Brytanii' ta SSHA)]

© Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.] lbyjpfddhh@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Перспективи подальших наукових розвідок

Подальші наукові розвідки лінгвокультурних особливостей, різновидів та засобів вираження алюзії у досліджуваних варіантах англійської мови вбачаються у напрямках лінгвокультурології, прагмалінгвістики, соціолінгвістики, почасти психолінгвістики, а також у лінгвістиці тексту.

Література

1. Кузнєцова Г. В. Напрямки вивчення алюзії як лінгвістичного явища / Г. В. Кузнєцова // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: . – Одеса Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: Міжнародний гуманітарний університет, 2014. – С. 238-241.
2. Лавриненко О. О. Аллюзивна об'єктивізація концептів прецедентних текстів (на матеріалі англійських публіцистичних текстів) / О. О. Лавриненко. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/April2011_1/Lvrynenko.pdf.
3. Новохацева Н. Ю. Стилистический прием аллюзии в газетно-публицистическом дискурсе конца XX-начала XXI веков : Дис ... канд. филол. наук / Н. Ю. Новохацева. – Ставрополь, 2005. – 198 с.
4. Тухарели М. Д. Аллюзия в системе художественного произведения: Дис. ... канд. филол. наук : 10.01.08 / М. Д. Тухарели. – М., 2006. – 186 с.
5. Ярошевич И. С. Аллюзия как средство реализации интертекстуальности в публичной политической коммуникации / И. С. Ярошевич // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия Е. Педагогические науки. – 2012. – №15. – С. 117-122.

Довідкові джерела

6. Медникова Е. Комментарий / Е. Медникова // Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's. – М. : Progress Publishers, 1974. – С 193-223.
7. Медникова Е. Комментарий / Е. Медникова // Henry O. Selected Stories.– М. : Progress Publishers, 1977. – С. 311-376.
8. Полторацкий А. И. Комментарий / А. И. Полторацкий – Fitzgerald F. S. Selected Short Stories / F. S. Fitzgerald. – М. : Progress Publishers, 1979. – С. 307-357.
9. Словник тропів і стилістичних фігур / [автор-укладач В. Ф. Святовець]. – К. : Академія, 2011. – 176 с.
10. Lazarevich E. F., Kaganova A.F. Commentaries / E. . Lazarevich, A.F.Kaganova // Henry O. The Skylight Room / O. Henry. – М. : High School, 1972. – С. 118-165.

Джерела ілюстративного матеріалу

11. Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's / T. Capote. – М : Progress Publishers, 1974. – 156 р.

© Ткаченко Н. Д. [Ткаченко Н. Д.] lbyjpfddh@ukr.net

Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США) (Українською) [Лінгвокультурные функции аллюзии в художественном тексте (на материале английского языка Великобритании и США) (На укр. яз.)]
(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

12. *Fitzgerald F. S. Selected Short Stories* / F. S. Fitzgerald. – M. : Progress Publishers, 1979. – 275 p.
13. *Henry O. Selected Stories* / O. Henry. – M. : Progress Publishers, 1977. – 278 p.
14. *Henry O. The Skylight Room* / O. Henry. – M. : High School., 1972. – 112 p.
15. *Stout R. The Red Box* Rex Stout. – СПб. : Антология, 2005. – 190 с

References

1. Kuznetsova G. V. Napryamki vivchennya alusii yak lingvistichnogo yavischa [Tendencies of studying allusion as linguistic phenomenon] / G. V. Kuznetsova // Scientific notes of the International Humanitarian University. – Odesa : International Humanitarian University, 2014. – P. 238-241.
2. Lavrinenko O. O. Alusivna obyektivisatsiya kontseptiv pretsedentnyh tekstiv (na materialy anglo-movnyh publitsistichnyh tekstiv) [Allusive objectivisation of precedential texts (on the material of the English publicity texts)] / O. O. Lavrinenko. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/April2011_1/Lavrinenko.pdf.
3. Novokhacheva N. Yu. Stilisticheskiy priyom allusii v gazetno-publitsisticheskoy diskurs kontsa XX-nachala XXI vekov [Stylistic device of allusion in newspaper publicity discourse of the late XX and early XXI c.] : Dis. ...candidata filologicheskoy nauk / N. Yu. Novokhacheva. – Stavropol, 2005. – 198 с.
4. Tuhareli M. D. Allusiya v sisteme khudozhestvennogo proizvedeniya [Allusion in the system of fiction] : Dis. ...candidata filologicheskoy nauk : 10.01.08 / M. D. Tuhareli. – Moscow, 2006. – 186 с.
5. Yaroshevich I. S. Allusiya kak sredstvo realizatsii intertekstualnosti v publichnoy politicheskoy kommunikatsii [Allusion as a means of realising intertextuality in public political communication] / I. S. Yaroshevich // Vestnik of Polotsky State University. – Series E. Pedagogical Sciences. – 2012. – №15. – С. 117-122.
6. Mednikova E. Kommentariy [Commentary] / E. Mednikova // Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's. – M. : Progress Publishers, 1974. – С. 193-223.
7. Mednikova E. Kommentariy [Commentary] / E. Mednikova // Henry O. Selected Stories. – M. : Progress Publishers, 1977. – С. 311-376.
8. Poltoratsky A. I. Kommentariy [Commentary] / A. I. Poltoratsky. – Fitzgerald F. S. Selected Short Stories / F. S. Fitzgerald. – M. : Progress Publishers, 1979. – С. 307-357.
9. Словник тропів і стилістичних фігур / [автор-укладач В. Ф. Святовець]. – К. : Академія, 2011. – 176 с.
10. Lazarevich E. F., Kaganova A. F. Kommentariy [Commentary] / E. F. Lazarevich, A. F. Kaganova // Henry O. The Skylight Room / O. Henry. – M. : High School, 1972. – С. 118-165.
11. Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's / T. Capote. – M. : Progress Publishers, 1974. – 156 p.
12. Fitzgerald F. S. Selected Short Stories / F. S. Fitzgerald. – M. : Progress Publishers., 1979. – 275 p.
13. Henry O. Selected Stories / O. Henry. – M. : Progress Publishers, 1977. – 278 p.
14. Henry O. The Skylight Room / O. Henry. – M. : High School., 1972. – 112 p.
15. Stout R. The Red Box / Rex Stout. – St. Peterbourgh : Antology, 2005. – 190 с.

(Problems of linguistic semantics)

Cultural linguistic functions of allusion in fiction (based on British and American English) (in Ukrainian)
[Lingvokul'turni funktsii 'aljuzii' v hudozhn'omu teksti (na materialy anglijs'koi' movy Velykoi' Brytanii' ta SShA)]
 © Tkachenko N. D. [Tkachenko N. D.] lbyjpfddhh@ukr.net

УДК 811.134.2:32.019.5:654.19

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ У ТЕЛЕВІЗІЙНИХ ТОК-ШОУ НА МАТЕРІАЛАХ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ (політико-соціальний аспект)

А. В. Цибко

lituska@ukr.net

асистент кафедри іспано-італійської філології Інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджуються явища комунікативних стратегій і тактик, які застосовуються у матеріалах іспаномовних телевізійних програм, з'ясовуються підходи дослідників до визначення дефініції комунікативних стратегій сучасних ЗМІ та телебачення, а також аналізуються проблеми іспанського та латиноамериканського медійного простору. Мова телебачення є предметом багатьох лінгвістичних досліджень. Особливої уваги заслуговує мовна комунікація як стратегічний процес, базою якого є вибір оптимальних мовних ресурсів. При мовленнєвому впливі телевізійних програм на різні соціальні групи обираються відповідні мовленнєві тактики. Talk show – один із найпопулярніших форматів сучасного іспаномовного телебачення. Його популярність зумовлена, насамперед, ілюзією причетності аудиторії до віртуального диспуту. Конфліктність і демократизм таких програм, глибина і актуальність тематичного дискурсу сприяють зростанню рейтингів цього формату. Автор стверджує що специфіка комунікативних стратегій і тактик іспаномовних talk show як вагома складова світової медіа культури обумовлюється необхідністю врахування фактору масового реципієнта – глядача. Сучасні телевізійні проекти формату talk show застосовують тактики конструювання серйозної розмови про найболючіші проблеми сьогодення. Інструментом такої комунікації є мова телевізійних програм та стратегії впливу на формування громадської думки.

Ключові слова: комунікативна стратегія, комунікативна тактика, комунікація, комунікативна ситуація, talk show, reality show, entrevista, discurso televisivo.

© Цибко А. В. [Цыбко А. В.] lituska@ukr.net

Комунікативні стратегії і тактики у телевізійних ток-шоу на матеріалах іспанської мови (політико-соціальний аспект) (Українською) [Коммуникативные стратегии и тактики в телевизионных ток-шоу на материалах испанского языка (политико-социальный аспект) (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

КОММУНИКАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ И ТАКТИКИ В ТЕЛЕВИЗИОННЫХ ТОК-ШОУ НА МАТЕРИАЛАХ ИСПАНСКОГО ЯЗЫКА (политико-социальный аспект)

А. В. Цыбко

lituska@ukr.net

ассистент кафедры испано-итальянской филологии Института филологии Киевского
национального университета имени Тараса Шевченка
(Министерство образования и науки Украины)
01601, м Киев, бульвар Тараса Шевченка, 14

В статье исследуется феномен коммуникационных стратегий и тактик, применяемых в материалах испаноязычных телевизионных программ, выясняются подходы исследователей к определению дефиниции коммуникативных стратегий современных СМИ и телевидения, а также анализируются проблемы испанского и латиноамериканского медийного пространства. Язык телевидения является предметом многих лингвистических исследований. Особого внимания заслуживает языковая коммуникация как стратегический процесс, базой которого является выбор оптимальных языковых ресурсов. При речевом воздействии телевизионных программ на различные социальные группы избираются соответствующие речевые тактики. Talk show – один из самых популярных форматов современного испаноязычного телевидения. Его популярность обусловлена, прежде всего, иллюзией причастности аудитории к виртуальному диспуту. Конфликтность и демократизм таких программ, глубина и актуальность тематического дискурса способствуют росту рейтингов этого формата. Автор утверждает, что специфика коммуникативных стратегий и тактик испаноязычных talk show как весомая составляющая мировой медиа культуры обуславливается необходимостью учета фактора массового реципиента – зрителя. Современные телевизионные проекты формата talk show применяют тактики конструирования серьезного разговора о болезненных проблемах настоящего. Инструментом такой коммуникации является язык телевизионных программ и стратегии влияния на формирование общественного мнения.

Ключевые слова: коммуникативная стратегия, коммуникативная тактика, коммуникация, коммуникативная ситуация, talk show, reality show, entrevista, discurso televisivo.

(Problems of linguistic communications)

Communication strategies and tactics in a television talk show on Spanish language materials (political and social aspect) (in Ukrainian) [Komunikatyvni strategii' i taktyky u televizijnyh tok-shou na materialah ispans'koi' movy (polityko-social'nyj aspekt)]

© Tsibko A. V. [Cybko A. V.] lituska@ukr.net

COMMUNICATION STRATEGIES AND TACTICS IN A TELEVISION TALK SHOW ON SPANISH LANGUAGE MATERIALS (political and social aspect)

A. V. Tsibko
lituska@ukr.net

Assistant of Spanish-Italian philology department, Institute of Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article investigates the phenomenon of communication strategies and tactics that are used in materials Hispanic television programs, scientific studies in approaches to determining the definition of modern media communication strategies and channels, analyzes the problems of Spanish and Latin American media space. Telecasting language is the subject of many linguistic research. Of particular note is the verbal communication as a strategic process, whose base is the best choice of language resources In the speech impact of television programs on various social groups are elected corresponding speech tactics. Talk show - is one of the most popular formats of contemporary of Hispanic television. Its popularity is due, above all, is the illusion of belonging to a virtual audience of dispute. Conflicting and democracy of such programs, depth and relevance of the thematic discourse

are contribute to the growth of rankings to this TV shows format. The author states, that the specific communication strategies and tactics of Hispanic talk show, as important components of global media culture, driven by the need to take account of the factor of mass recipient - the viewer. Modern television projects of talk shows format used tactics construction of serious conversation about the most painful problem of our time. The instrument of such communication is the language of television programs and strategies to influence public opinion.

Keywords: communicative strategy, communicative tactics, communication, communicative situation, talk show, reality show, entrevista, discurso televisivo.

Вступ

Актуальність статті: постмодерне суспільство ХХІ століття має важливі характеристики, що зумовлюють унікальність даного історичного періоду як у сфері сучасних технологій, так і у світовому соціокультурному просторі. Процеси глобалізації економіки, технологічні зміни, трансформація традиційної наукової парадигми зумовили актуальність вивчення закономірностей суспільної комунікації

© Цибко А. В. [Цыбко А. В.] lituska@ukr.net

Комунікативні стратегії і тактики у телевізійних ток-шоу на матеріалах іспанської мови (політико-соціальний аспект) (Українською) [Коммуникативные стратегии и тактики в телевизионных ток-шоу на материалах испанского языка (политико-социальный аспект) (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

та її засобів, особливостей функціонування мови, застосування комунікативних стратегій тощо. Комунікація має динамічний характер, оскільки суб'єкти процесу спілкування презентують у ньому певні цінності, особистісні характеристики, психологічні якості, мотиви, мету спілкування тощо. Зростаюча роль засобів масової інформації у формуванні картини світу індивіда і нації посилює роль суспільної комунікації, ефективність якої залежить від адекватно вибору стратегій і тактик спілкування та обміну інформацією.

Мета: розглянути сутність та специфіку комунікативних стратегій сучасного іспаномовного медійного простору, визначити шляхи вирішення актуальних суспільних проблем що є метою телевізійних програм іспанського та латиноамериканського телебачення.

Мета статті реалізована в системі конкретних завдань:

– охарактеризувати концепції ряду телевізійних іспаномовних програм у жанрі talk show та discurso televisivo;

– визначити основні суспільно-політичні аспекти іспаномовного телевізійного простору, що формують комунікативні стратегії і тактики для досягнення суспільнозначущої мети;

– виявити залежність між концепцією телепрограми і реалізацією комунікативних стратегій і тактик.

Об'єктом дослідження є комунікативні стратегії і тактики як комплекс вербальних і невербальних засобів, спрямованих на досягнення певної суспільновартісної комунікативної мети.

Предметом статті є практичне втілення комунікативних стратегій і тактик у межах комунікативного процесу в іспаномовних програмах телебачення Іспанії, Перу, Мексики та інших країн Латинської Америки.

Наукова новизна дослідження полягає в поглибленому вивченні явища комунікативних стратегій і тактик на матеріалі іспаномовних суспільнозначущих телевізійних програм.

Основні методи дослідження, використані в статті, – узагальнення, систематизація, інтерпретація результатів спостережень, описовий метод. Були використані елементи контекстуального аналізу, а також мовностилістичний і прагмалінгвістичний аналіз.

Основний зміст

Розвиток інформаційних і комунікаційних технологій змінили обличчя сучасного світу, глобалізація призвела до прискорення руху фінансів, входу та виходу інформації на обширні географічні простори. З моменту свого створення телебачення

(Problems of linguistic communications)

Communication strategies and tactics in a television talk show on Spanish language materials (political and social aspect) (in Ukrainian) [Komunikatyvni strategii' i taktyky u televizijnyh tok-shou na materialah ispans'koi' movy (polityko-social'nyj aspekt)]

© Tsibko A. V. [Cybko A. V.] lituska@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

перетворюється на типовий засобів масової комунікації. Сучасна технологія дозволяє реалізувати комунікативний зв'язок з мільйонами одержувачів одночасно у привабливому для них аудіовізуальному форматі. Телебачення як засіб масової інформації, зосереджене на політиці споживання, в об'єктиві телевізора життя сучасного поліса зводиться до театралізованої постановки з обраним набором образів і символів: *«Al mismo tiempo quiere decir esto, que nos enfrentamos al lenguaje, semiótico, polisémico, el arte, la estética de las modas y por supuesto a lo fenomenológico como nueva forma práctica de pensar el hecho social y político de nuestro tiempo en las nuevas formas de representación y discusión de la comunicación política, la propaganda y la opinión pública»* [4], – зазначає іспанський дослідник.

Телевізійне мовлення почалося в Іспанії у 1956-му році, коли державна телекомпанія TVE розпочала регулярну трансляцію телепередач. Перші приватні канали з'явилися в країні в 1990-му році. Кольорове телебачення прийшло в Іспанію вже у 1974-му році. Іспанське безкоштовне онлайн телебачення дозволяє долучитися до іспаномовного телевізійного простору у будь-якій частині світу наприклад: Telemadrid – перший незалежний некомерційний канал в Іспанії в програмі переважають освітні передачі і національні політичні випуски новин. Antena 3 – іспанський ефірний телеканал, що вважається третім за величиною каналом в Іспанії і транслює комедійні телешоу, серіали і ток-шоу. TVE Internacional – міжнародний іспаномовний канал програма передач якого складається з новин, ток-шоу і документальних фільмів та ін. Найбільш популярними жанрами сучасних іспаномовних телеканалів є інформаційні програми (ретранслявання інформації, що здійснює додатковий вплив на формування думок та переконань глядача через використання візуальних та звукових образів). Сучасні дослідники зазначають що візуалізована інформація справляє максимальний вплив на масову свідомість: *«Візуальне повідомлення краще запам'ятовується, не потребує перекладу, а також розглядається як «невідфільтрована інформація», а отже, достовірніша»* [3].

Ще більшого ефекту достовірності та причетності глядача до процесу комунікації телебачення досягає у жанрах що передбачають дію у реальному часі: talk show, reality show, entrevista, discurso televisivo. Ці стратегії побудови телепрограм можемо визначити як перші у побудові комунікативного середовища телешоу – глядач. Talk show, (а буквальный переклад говорить, шоу або розмова + видовище) включає формати програми, які містять інтерв'ю та обговорення (entrevista, discurso televisivo), бере свій початок від радіопрограм, що включали елементи бесіди з ведучим, дзвінки у студію та інтерв'ю з відомими політиками та артистами (Barry Gray). Розмова в ефірі, як основа для телевізійних програм формату talk show,

© Цибко А. В. [Цыбко А. В.] lituska@ukr.net

Комунікативні стратегії і тактики у телевізійних ток-шоу на матеріалах іспанської мови (політико-соціальний аспект) (Українською) [Коммуникативные стратегии и тактики в телевизионных ток-шоу на материалах испанского языка (политико-социальный аспект) (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

започаткована в англomовному телерадіопросторі знайшла своє втілення в ефірі іспаномовних телепрограм. Тільки на іспанському телебаченні за останнє десятиліття були втілені десятки успішних проєктів: «Alaska y Segura», «Amigas y conocidas», «Cuéntanos tu historia», «Entre todos», «Entrevista a la carta», «Tenemos que hablar», «Tengo una pregunta para usted», перше talk-show на телебаченні Перу: «Tal Cual» з ведучим Jorje Henderson (1993-1995pp) та ін. Наприклад, програма «Tenemos que hablar» – це talk show, що є проєктом іспанської журналістки Ana García Lozano, який був започаткований у 2013 році. Програма була проанонсована як нова концепція talk show, яка покликана підняти актуальні проблеми суспільства сприяти кращому взаєморозумінню в соціумі тобто була задекларована стратегія обговорювати актуальні питання, що впливають на всіх і говорити про реальність сьогодення. Для реалізації задекларованої стратегії використовувались вербальні невербальні та аудіовізуальні тактики: пряма трансляція що створює комунікативну ситуацію, поряд з актуальністю питань, за участю двох колег фахівців з обраної щоразу теми, передбачалась участь психолога. На початку кожної програми, після презентації фото та відео матеріалів, проблеми обговорювались як у студії так і з телеглядачами, ведуча вміло спрямовувала напрямок дискусії, тобто застосовувався жанр відкритої телевізійної програми за безпосередньої участі глядачів і користувачів інтернету. Назви випусків засвідчили заангажованість talk show на болючих соціальних проблемах і їх впливу на морально-етичні характеристики членів суспільства: ¿Tenemos derecho a conocer la vida privada de los famosos?, ¿Somos machistas?, ¿Amor en el tiempo de crisis? тощо, як зазначає дослідник: *«Популярність ток-шоу серед глядачів пояснюється кількома факторами, одним з яких є запропоноване і практиковане у програмах зняття табу на обговорення будь-яких тем, звільнення від нав'язаних офіційною культурною традицією обмежень («a release from cultural restraints»).* Крім того, імітована суспільна дискусія в телестудії створює ілюзію участі глядача у розмові, таким чином, стимулюючи висловлення власної думки на протилежності простому спостереженню» [3]. Тобто тактичним прийомом створення комунікативної ситуації в студії окрім безпосередніх учасників talk show, у ній опосередковано присутній масовий реципієнт, адже комунікація в прямому ефірі будується з обов'язковим урахуванням фактору глядача. Інше talk show «Alaska y Segura», презентоване як програма про сучасне життя, стала спробою примирити журналістські жанри: інтерв'ю та дебати з монологіями, гумористичними скетчами, піснями, музичним театром, цирком, танцем, бурлеском, тобто призначена задовольнити будь-які смаки. Talk show – один із найпопулярніших форматів сучасного іспаномовного телебачення. Його популярність зумовлена, насамперед,

(Problems of linguistic communications)

Communication strategies and tactics in a television talk show on Spanish language materials (political and social aspect) (in Ukrainian) [Komunikatyvni strategii i taktyky u televiziynih tok-shou na materialah ispan's'koi movy (polityko-social'nyj aspekt)]

© Tsibko A. V. [Cybko A. V.] lituska@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

ілюзією причетності аудиторії до віртуального диспуту. Конфліктність і демократизм таких програм, глибина і актуальність тематичного дискурсу сприяють зростанню рейтингів цього формату. Подібні явища телевізійного мовлення властиві й іспаномовному телебаченню Латинської Америки. З моменту свого виникнення, телебачення в Латинській Америці розробило інтенсивну індустрію телевізійного виробництва, що дозволило утворити кілька зрілих жанрів як telenovela, comedia situacional, talk show тощо. Більшість досліджень іспаномовних talk show зосереджені на жанрових особливостях діалогічних телепрограм, які залучають широку глядацьку аудиторію: Francisco R. [6]. Latorre Ó. [7]. Danilova O. [4]. Carmona T., Francisco J. [6] та ін. Незважаючи на розважальний характер більшості телепрограм формату talk show це насамперед діалог – сфера діалогічної журналістики, дослідники визначають цей жанр за основними структурними компонентами програм та стратегіями і тактиками реалізації комунікативного зв'язку медіа – суспільство: «Ток-шоу (talk show – AmE) або чат-шоу (chat show – BrE) – це розважальна програма розмовного жанру, у якій відбувається контрольоване ведучим обговорення певного питання гостями студії, експертами та фахівцями за можливого залучення аудиторії» [3]. Проте, не зважаючи на величезну кількість розважальних та освітніх телепрограм значну обізнаність значної частини суспільства у політичній сфері лишається незадоволеною потреба глядача у якісній телепродукції: «Frente a este enfoque tradicional o canónico, la «tercera edad» de la comunicación política ha ido de la mano de la emergencia de una nueva corriente, prácticamente contrapuesta a la anterior, donde los objetos de estudio preferentes son los formatos televisivos «no-serios» (programas de entretenimiento – infoshows, talk shows, late shows- y de ficción), los periodos de «normalidad» política, al margen de las épocas de campaña electoral, y/o los mensajes poco o nada controlados por los propios políticos y sus asesores de comunicación (desde los formatos de entretenimiento y ficción televisiva, mencionados anteriormente, hasta el user generated content de los internautas en la Web, especialmente en las redes sociales y YouTube)» [5].

Виходячи з цього сучасні телевізійні проекти формату talk show застосовують тактики конструювання серйозної розмови про найболючіші проблеми сьогодення: бідність, руйнація сімейних цінностей, насильство в родині, гендерні проблеми, расова толерантність тощо. Доцільність використання цих прийомів визначає якість програми і призначення самого жанру talk show.

Термін telebasura часто використовується, щоб пояснити прийоми використані в телепрограмах з використанням тем каліцтва, недуги, шокуючих подій як тактики, щоб привернути аудиторію. До цих прийомів і тактик належить також використання сленгу чи ненормативної лексики. Наприклад скандальну славу здобули деякі випуски

© Цибко А. В. [Цыбко А. В.] lituska@ukr.net

Комунікативні стратегії і тактики у телевізійних ток-шоу на матеріалах іспанської мови (політико-соціальний аспект) (Українською) [Коммуникативные стратегии и тактики в телевизионных ток-шоу на материалах испанского языка (политико-социальный аспект) (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

talk show: «*El Diario*» (*Antena 3 España*), «*Laura de America*» (Peru) talk show «*Que pasa el muerto*» та ін. Так, знаменита ведуча Laura Bozzo, ім'я якої стало відомо в Латинській Америці завдяки використанню тактики провокації глядача, епатажу та шокуючих випадків, представлених у її talk show : *¡Que pase el desgraciado! ¡Te voy a asesinar! ¿Qué le pasó a esta, se volvió loca? ¡Usted es una mentirosa!*, досягає мети своїх телепрограм : непередбачуваність, емоційність, новизна. Тобто, комунікативна стратегія у даному жанрі телепрограм визначається як реалізація намірів ведучого через оптимальну реалізацію інтенцій учасників talk show для досягнення конкретної мети спілкування в конкретній ситуації. Тактика успішних історій представлена у більшості програм talk show із запрошенням знаменитостей . Стратегія таких програм реалізується через ідею : життя не було простим, але завжди вдавалося досягти успіху і реалізувати свої мрії: «*Yo no creo en el fracaso. No es fracaso si te gustó el proceso*», «*El gran secreto de la vida es que no hay ningún secreto. Sea cual sea tu objetivo puedes llegar, si estás dispuesto a trabajar*», «*Has una cosa que tu crees que no puedes hacer. Falla. Intenta de nuevo. Hazlo mejor la segunda vez. Las únicas personas que nunca se tambalean son aquellas que nunca se suben a lo más alto. Este es tu momento. Aprópate de él*» (фрази телеведучої Oprah Winfrey, висловлені в різних програмах).

Отже, вибір доцільної стратегії і адекватної тактики її реалізації у телевізійному talk show може не лише привабити публіку але й підвищити значення самого жанру телешоу і теледебатів до рівня важливих засобів медійного простору XXI століття.

Висновки

Отже, специфіка комунікативних стратегій і тактик іспаномовних talk show як вагомих складових світової медіа культури обумовлюється необхідністю врахування фактору масового реципієнта – глядача. Фактом є те, що засоби масової інформації мають важливе вплив на прийняття рішень громадської думки в політичних дебатах що є виявом сучасної свободи слова та демократії. Але також є незаперечним фактом, що питання науки, сім'ї, релігії, відносин між друзями, на роботі, і в багатьох інших ситуаціях повсякденного відображені в ЗМІ, особливо на телебаченні та в Інтернеті. Це дає можливість зрозуміти, що засоби масової інформації включені в наше життя, є частиною загального комунікативного простору. Інструментом такої комунікації є мова телевізійних програм та стратегії впливу на побудову естетики сучасного життя, смаків суспільства та формування громадської думки.

Перспективи подальших наукових розвідок

Перспективи дослідження полягають у подальшому аналізі іспаномовних політичних та економічних радіо та телевізійних програм з метою з'ясування лінгвосоціокультурних особливостей сучасного іспаномовного медійного простору.

(Problems of linguistic communications)

Communication strategies and tactics in a television talk show on Spanish language materials (political and social aspect) (in Ukrainian) [Komunikatyvni strategii' i taktyky u televizijnyh tok-shou na materialah ispans'koi' movy (polityko-social'nyj aspekt)]

© Tsibko A. V. [Cybko A. V.] lituska@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Література

1. Бєлова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики / А. Д. Бєлова // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. – С. 11-16.
2. Зірка В. В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі : автореф дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.02 / В. В. Зірка. – НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К., 2005. – 32 с.
3. Яцюк Г. В. Особливості комунікативної ситуації у телевізійному жанрі ток-шоу (на матеріалі сучасної англійської мови) / Г. В. Яцюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – С. 30-31.
4. Danilova O. El talk show: una entrevista particular. Universite de Lausanne / O. Danilova. – Available at : <http://www.sagw.ch/dms/sseh/publications/untitled/untitled11/09>
5. Carmona T., Francisco J. El discurso televisivo actual. Caracteristicas y tendencias Sphera Publica, num. 10, 2010, - pp. 195-206 - Universidad Catolica San Antonio de Murcia Murcia, Espana / T. Carmona, J. Francisco Available at : <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=29719345013>
6. Francisco R. García Samaniego Los Medios de Comunicación como el espacio privilegiado de la política en las democracias Revista. N°13. «ACTUALIDAD II» / R. Francisco. – Available at : <http://www.revcienciapolitica.com.ar/num13art12.php>
7. Latorre Ó. P. La construcción televisiva de la deliberación política. Análisis comparativo de programas informativos y de infotainment / Ó. P. Latorre // Actas – III Congreso Internacional Latina de Comunicación Social. – III CILCS. – Universidad de La Laguna, diciembre 2011. – pp. 1-23.

References

1. Belova A. D. Komunikativni strategiyi i taktiki: problemi sistematiki / A. D. Belova // Movni i kontseptualni kartini svitu : zb. nauk. pr. – K. : KNU imeni Tarasa Shevchenka, [Communication strategies and tactics: problems of systematics] 2004. – S. 11-16.
2. Zirka V. V. Movna paradigma manipulyativnoyi gri v reklami : avtoref dis. ... d-ra filol. nauk : 10.02.02 / V. V. Zirka. – NAN Ukrayini. [Language paradigm of manipulative game in advertisements] In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. – K., 2005. – 32 s.
3. Yatsyuk G. B. Osoblivosti komunikativnoyi situatsiyi u televiziynomu zhanri tok-shou (na materialy suchasnoyi angliyskoyi movi) [Features of communicative situation in a televised in talk show genre (the material of modern English language)]. Kyiv, 2007. – S. 30-31.
4. Danilova O. El talk show: una entrevista particular. Universite de Lausanne / O. Danilova. – Available at : <http://www.sagw.ch/dms/sseh/publications/untitled/untitled11/09>
5. Carmona T., Francisco J. El discurso televisivo actual. Caracteristicas y tendencias Sphera Publica, num. 10, 2010, - pp. 195-206 - Universidad Catolica San Antonio de Murcia Murcia, Espana / T. Carmona, J. Francisco Available at : <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=29719345013>
6. Francisco R. García Samaniego Los Medios de Comunicación como el espacio privilegiado de la política en las democracias Revista. N°13. «ACTUALIDAD II» / R. Francisco. – Available at : <http://www.revcienciapolitica.com.ar/num13art12.php>
7. Latorre Ó. P. La construcción televisiva de la deliberación política. Análisis comparativo de programas informativos y de infotainment / Ó. P. Latorre // Actas – III Congreso Internacional Latina de Comunicación Social. – III CILCS. – Universidad de La Laguna, diciembre 2011. – pp. 1-23.

© Цибко А. В. [Цыбко А. В.] lituska@ukr.net

Комунікативні стратегії і тактики у телевізійних ток-шоу на матеріалах іспанської мови (політико-соціальний аспект) (Українською) [Коммуникативные стратегии и тактики в телевизионных ток-шоу на материалах испанского языка (политико-социальный аспект) (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

УДК 811.134.2

**СЕМАНТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМИ «ФАНТАСТИЧНОГО СВІТУ» В ПОСТМОДЕРНОМУ
ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ***Н. В. Чорна*

natamar@i.ua

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іспано-італійської філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

Статтю присвячено дослідженню проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі сучасних латиноамериканських новел. Джерелами реалізації семантики можливих світів в постмодерному художньому дискурсі є встановлення нових текстуальних взаємозв'язків між елементами реального і уявного світів, що реалізується у серії комунікативних стратегій, які виявляють особливість “фантастичного світу” постмодерного художнього дискурсу, таких як: 1) “блукаючий персонаж”, 2) вільне тлумачення категорії «хронотоп», 3) стереоскопічний показ героїв і подій, 4) колаж. Фантастичність іспаномовного постмодерного дискурсу досягається тим, що фантастичний світ, як особлива наративна логіка конструювання постмодерного художнього дискурсу, не приймає пасивного читання, тому що характеризується відкритою текстуальною структурою, семантичними розривами у текстуальному просторі, пропусками, двозначністю, історіями, які не закінчуються, інтер- та інтратекстуальністю, відтак відкриває нові можливості для читання та інтерпретації. Перспективи дослідження полягають у подальшому вивченні графічного та семантичного кодування постмодерного художнього дискурсу сучасної латиноамериканської та іспанської новели із залученням методичного апарату когнітивної лінгвістики, психолінгвістики, етнолінгвістики. Предметом майбутніх студій може стати дослідження постмодерного художнього дискурсу сучасних іспанських письменників, що дозволить виявити спільні та прикметні риси мовної та концептуальної картин світу постмодерного художнього дискурсу Латинської Америки та Іспанії.

Ключові слова: постмодерний художній дискурс, семантика можливих світів, фантастичний світ, комунікативна стратегія, текстуальний простір, концепт.

(Problems of linguistic communications)

Semantic and conceptual approach to the investigation of the problem of the fantastic world in the postmodern literary discourse (in Ukrainian) [Semantyko-konceptual'nyj pidhid do doslidzhennja problemy «fantastychnogo svitu» v postmodernomu hudozhn'omu dyskursi]

© Chorna N. V. [Chorna N. V.] natamar@i.ua

СЕМАНТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПОДХІД К ІСЛЕДОВАННЮ ПРОБЛЕМИ «ФАНТАСТИЧЕСКОГО МИРА» В ПОСТМОДЕРНОМ ХУДОЖЕСТВЕННОМ ДИСКУРСЕ

Н. В. Чёрная

natamar@i.ua

кандидат филологических наук, доцент кафедры испано-итальянской филологии
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, Украина, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

Статья посвящается исследованию проблемы «фантастического мира» в постмодерном художественном дискурсе современных латиноамериканских новел. Источниками реализации семантики возможных миров в постмодерном художественном дискурсе является образование новых текстуальных взаимосвязей между элементами реального и представляемого миров, что реализуется в серии коммуникативных стратегий, которые выявляют особенности «фантастического мира» постмодерного художественного дискурса, такие как: 1) «блуждающий персонаж», 2) свободная интерпретация категории «хронотон», 3) стереоскопическая демонстрация героев и событий, 4) коллаж. Фантастичность испаноязычного постмодерного дискурса достигается тем, что фантастический мир, как особенная нарративная логика конструирования постмодерного художественного дискурса, не принимает пассивного чтения, потому что характеризуется открытой текстуальной структурой, семантическими разрывами в текстуальном пространстве, пропусками, двусмысленностью, историями, которые не заканчиваются, интер- и интратекстуальностью, таким образом открывая новые возможности для чтения и интерпретации. Перспективы исследования заключаются в дальнейшем изучении графического и семантического кодирования постмодерного художественного дискурса современной латиноамериканской и испанской новеллы с привлечением методологического аппарата когнитивной лингвистики, психолингвистики, этнолингвистики. Предметом будущих студий может стать исследование постмодерного художественного дискурса современных испанских писателей, что позволит определить общие и характерные черты языковой и концептуальной картин мира постмодерного художественного дискурса Латинской Америки и Испании.

Ключевые слова: постмодерный художественный дискурс, семантика возможных миров, фантастический мир, коммуникативная стратегия, текстуальное пространство, концепт.

© Чорна Н. В. [Чёрная Н. В.] natamar@i.ua

Семантико-концептуальний підхід до дослідження проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі (Українською) [Семантико-концептуальный подход к исследованию проблемы «фантастического мира» в постмодерном художественном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

SEMANTIC AND CONCEPTUAL APPROACH TO THE INVESTIGATION OF THE PROBLEM OF THE FANTASTIC WORLD IN THE POSTMODERN LITERARY DISCOURSE

N. V. Chorna

natamar@i.ua

PhD (Philology), Associate professor of Spanish and Italian languages department,
 Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article focuses on the study of the «fantastic world» problem in the Postmodern Literary Discourse in the modern Latin American short story. The realization sources of the possible worlds semantics in the Postmodern Literary Discourse consists in the formation of the new textual interconnections between real and unreal elements of the world, which are realized in the series of the communicative strategies which are conditioned the Postmodern Discourse peculiarities, such as: 1) wander personage, 2) chonotopos category free interpretation, 3) stereoscopic demonstration of the characters and events, 4) collage. The Postmodern Literary Discourse Fabulousness is reached in such a way that the fantastic world, which is the especial narrative logic to form the postmodern literary discourse, doesn't accept the passive reading because is charecterizad by the open textual structure, semantic rupture in the textual space, omissions, ambiguity, unfinished stories, inter- and intratextuality, in that way the new possibilities for reading and interpretation are opening. The investigation perspectives consist in the further study of the graphic and semantic coding of the Modern Latin American and Spanish short stories of the Postmodern Literary Discourse with the involvement of the methodological instruments of the cognitive linguistics, psycholinguistics, ethno linguistics. The subject of the future scientific reseach would be study the modern Spanish authors postmodern literary discourse, wich makes it possible to define the general and typical features of the language and conceptual world picture of the Latin American and Spain Postmodern Literary Discourse.

Key words: postmodern literary discourse, possible world semantics, fantastic world, communicative strategy, textual space, concept.

Вступ

Дослідження постмодерного художнього дискурсу в комунікативно-когнітивному аспекті показує наскільки складними та різноаспектними можуть бути відношення між реально поданим і домислюваним у дослідженні текстових концептів постмодерного дискурсу. Співвіднесення реальності і можливих світів, через які проходить автор художнього твору, виходить з асоціювання поняття свободи індивіда з

(Problems of linguistic communications)

Semantic and conceptual approach to the investigation of the problem of the fantastic world in the postmodern literary discourse(in Ukrainian) [Semantyko-kontseptual'nyj pidhid do doslidzhennja problemy «fantastychnogo svitu» v postmodernomu hudozhn'omu dyskursi]

© Chorna N. V. [Chorna N. V.] natamar@i.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

його відчуттям “фантастичного світу”. Для того, щоб реальний світ та інші світи співіснували і були об’єктивовані як реальні, вони мають постійно перебувати в динаміці, створюючи відкриту систему художніх комунікацій, яка характеризує внутрішні світи письменника, читача, тексту.

Актуальність нашого дослідження визначена загальною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень до комплексного вивчення процесу художньої комунікації, необхідністю дослідження комунікативних стратегій постмодерного художнього дискурсу та аналіз сприйняття реципієнтом такого типу дискурсу, що дозволяє здійснити лінгвостилістичний аналіз на всіх рівнях художньої комунікації.

Метою наукової статті є дослідження лінгвостилістичних параметрів поняття “фантастичного світу”. як комунікативної стратегії постмодерного художнього дискурсу у межах семантико-концептуального підходу.

Об’єктом дослідження обрані постмодерні новели сучасних латиноамериканських письменників. **Предмет дослідження** є композиційно-структурні компоненти постмодерного художнього дискурсу, а також лінгвостилістичні засоби створення та функціонування концепту “фантастичного світу” в постмодерному художньому дискурсі. **Матеріалом дослідження** слугували художні тексти сучасних латиноамериканських письменників, таких як: Х. Л. Борхес, Х. Кортасар, Г. Г. Маркес, А. Біой Касарес, А.Карпентьер.

Методи дослідження ґрунтуються на використанні комплексної методики дослідження, яка містить в собі традиційні прийоми лінгвостилістичного аналізу та методи когнітивної лінгвістики. *Концептуальний аналіз* пояснює семантичну структуру постмодерного художнього дискурсу та встановлює засоби його концептуальної організації. *Когнітивний аналіз* полягає в когнітивному моделюванні художнього дискурсу та інтерпретації тих ментальних одиниць, що беруть участь у його породженні, сприйнятті та інтерпретації. *Описово-аналітичний метод* забезпечує вивчення, узагальнення і систематизацію отриманих результатів.

Новизна полягає у постановці проблеми, запропонованих методах дослідження та відібраному матеріалі. Має новизну й уточнення та інтерпретація комунікативних стратегій дослідження концепту “фантастичного світу”, а також виявлення певних стилістичних засобів та прийомів їх реалізації.

Основний зміст

Положення про семантичну множинність інтерпретації постмодерного художнього дискурсу підтверджується у дослідженні “можливих світів”, як ментальних утворень, які співіснують у текстовому всесвіті, що відображається у формі текстуальної відкритої мозаїчної структури. Така відкрита художня структура інтегрує в собі кілька

© Чорна Н. В. [Чёрная Н. В.] natamar@i.ua

Семантико-концептуальний підхід до дослідження проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі (Українською) [Семантико-концептуальный подход к исследованию проблемы «фантастического мира» в постмодерном художественном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

текстових світів (ірреальний світ, світ сумління, припущень та гіпотетичний світ, світ можливих альтернатив), які в процесі взаємодії утворюють єдине ціле. Вивчення “можливих світів” з погляду їхніх суб’єктів у постмодерному художньому дискурсі дозволяє виділити світ автора – творця художнього універсуму, світи персонажів, які зберігають свою індивідуальність і специфічність, світ читача, який є невід’ємним учасником постмодерного дискурсу та інші можливі світи. Між світами оповідача та персонажу міститься ще безліч інших світів, починаючи зі світу окремого персонажу і завершуючи так званими композиційно-тематичними світами художнього дискурсу, що також значною мірою впливають на формування персонажних світів. Персонажі та події художнього твору розташовані у просторі й часі, в результаті чого виникає нова просторово-часова структура, що стає відображенням подій, які відбуваються у реальному світі” [1].

Визначення можливих світів як художньої реальності подає О.П. Воробйова, яка вказує, що семантичний простір художнього світу пов’язаний зі створенням альтернативного, можливого світу [2]. Подібної думки дотримується І.П. Ільїн, який підкреслює, що художній світ твору, його друга реальність надбудована над його словесною опорою як матеріальний субстрат, і за своєю суттю не може бути зведеною до нього, так само, як „неможливо обмежити другу реальність художнього твору виключно словесним виміром” [3].

Теорію можливих світів слід розглядати як теорію філософської логіки, що оперує категоріями модальності. Теорія ментальних просторів подається в межах психологічної теорії, теорії когнітивної психології, що вивчає інтелектуальні процеси. Мета теорії ментальних просторів полягає у вивченні способу побудови просторів і відношень між просторами, тоді як теорія можливих світів прагне зробити “прозорими” відношення між словами і світом, що розкривається у працях [1; 2; 3].

Формально-логічний підхід до розуміння “можливих світів”, сутність яких розкривається у зверненні до різних вимірів мови, є характерним для Р. Монтегю, теорія якого ґрунтується в цілому на трьох координатах: 1) “координата віднесення”, що відповідає координаті семантики; 2) координата контексту, що становить розширену координату синтактики; 3) “координата можливого світу”, тобто координата прагматики, до якої слід відносити фактори реального, істинного або нереального існування конкретних можливих світів у працях [6].

Фантастичність як вид, техніка, як жанровий код втілення “фантастичного світу”, як одного з інших можливих світів, завжди викликала та продовжує викликати багато теоретичних питань [5]. Поняття фантастичного як літературного жанру походить від С. Тодорова, який у книзі “Введение в фантастическую литературу” 1970 року зробив перше систематичне визначення проблеми. Критик зазначає фундаментальну категорію

(Problems of linguistic communications)

Semantic and conceptual approach to the investigation of the problem of the fantastic world in the postmodern literary discourse (in Ukrainian) [Semantyko-kontseptual'nyj pidhid do doslidzhennja problemy «fantastychnogo svitu» v postmodernomu hudozhn'omu dyskursi]

© Chorna N. V. [Chorna N. V.] natamar@i.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

фантастичності у процесі психологічного внутрішнього вагання, що відчуває читач перед незвичайною подією, в якій опиняється. Категорія фантастичності базується на часі й просторі цієї семантичної невизначеності; фантастичність тяжіє до віртуальної реальності, яка визначає межі коливань невизначеності читача [5].

Фантастичний світ як художній стиль з певними історичними джерелами реалізується у різноманітних жанрах та піджанрах. Фантастичність як категорія є більш широкою та гнучкою, вбирає в себе статус комічного, трагічного та елегічного водночас. Різнманітні процеси фантастичного є новими комунікативними стратегіями, новими формальними мистецтвами з новою тематикою, яка дозволяє репрезентувати нові сфери для художньої реальності постмодерного художнього дискурсу.

А. Барранчеа у своїй книзі “Ensayo de una tipología de la literatura fantástica” пропонує аналіз семантичної ситуації фантастичного. Головним елементом фантастичного є напруга між двома порядками реальності, де фантастична подія, яка є величиною одного порядку, призводить до порушення рівноваги у реальному світі, як величиною іншого порядку, ставлячи під сумнів реальність. Аналізуючи глобальну семантику постмодерного художнього дискурсу, Барранчеа пропонує два типи фантастичного. Перший тип – присутність іншого світу, який не ставить під сумнів існування реальності: вторгнення та погроза, але стабільність не порушується. І навпаки, другий тип – встановлюються нові взаємозв’язки між елементами реального і фантастичного світів, які руйнують загальновідому модель реальності, і як наслідок, виникає сумнів щодо існування самої реальності [5, с. 38].

Сучасний іспаномовний постмодерний художній дискурс має свої джерела фантастичності – це Едгар По, Франц Кафка, Амброз Бірс, наукова фантастика і фентезі. На відміну від традиційної наукової фантастики, яка базується на досягненнях астрономії, фізики, біології, постмодерний дискурс звертається до таких наук, як психологія, соціологія, історія, філософія, етнографія. Це фантастика, з одного боку, без марсіан і космічних кораблів, з другого боку, – без демонів і драконів [3].

Іншим джерелом є сюрреалістичний дискурс, який пропонує нове пояснення суті речей, звертається до ірраціональної логіки, використовує мотиви підсвідомості, сну, фантасмагорії, міфу. У сюрреалістів латиноамериканські письменники запозичили деякі принципи фантастичного перетворення дійсності – сюрреалістичний надуманий сон змінюється реально існуючим міфом [3].

Третім джерелом є латиноамериканський міфологізм, міфологічне мислення. Суть міфологічного мислення полягає у тому, щоб сконструювати у людській свідомості цілісну ірраціонально-ілюзорну форму свідомості, яка найбільш повно усвідомлює та передає всю ідеальну тотожність суб’єкта та об’єкта у всьому різноманітті їхнього

© Чорна Н. В. [Чёрная Н. В.] natamar@i.ua

Семантико-концептуальний підхід до дослідження проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі (Українською) [Семантико-концептуальный подход к исследованию проблемы «фантастического мира» в постмодерном художественном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

історичного існування особливим ритуально-магічним, фантастичним чином. Міфологічне мислення не знає протиставлення між реальністю і домислом. Фантастичний світ є реальним, але ця реальність – реальність уяви [5, с. 198].

Джерелами реалізації семантики фантастичного світу в постмодерному художньому дискурсі є встановлення нових текстуальних взаємозв'язків між елементами реального і уявного світів, які руйнують загальновідому модель реальності, і, як наслідок, виникає сумнів щодо існування самої реальності, що реалізується у серії комунікативних стратегій, які виявляють особливість “фантастичного світу” постмодерного дискурсу, таких як: 1) “блукаючий персонаж”, 2) вільне тлумачення категорії «хронотоп», 3) стереоскопічний показ героїв і подій, 4) колаж.

1. Комунікативну стратегію “блукаючого персонажа” ми розглядаємо як історію, де головний герой не може себе ідентифікувати, або історію, де головний герой потрапляє у фантастичну, ірреальну ситуацію, блукаючи по лабіринту (часовому, просторовому, уявному). Уявний світ – це здатність створювати ментальні образи завдяки творчій або репрезентаційній спроможності. Вважають, що уява, як репрезентативна спроможність, творить або репрезентує реальність, яка вже існує. Як творча здатність, уява смислово продуктивна: вона творить щось оригінальне або автентичне поза цією реальністю. Слід зазначити, що створення історії про блукання героя по своєрідних можливих світах – реальних, часових, просторових, психологічних, теологічних – є типовим саме для дискурсів Х. Л. Борхеса, Х. Кортасара, Г. Г. Маркеса, А. Б. Касареса, А. Карпертьєра [8; 9; 10; 11]. Наприклад, для художнього дискурсу А. Б. Касареса актуальною є тема острова. В повісті “El gran Serafín” головний герой від’їжджає у безлюдне місце, в повісті “La invención de Morel” головний герой оселяється на вигаданому острові. Вибір письменником теми острова має символічне значення – сховище від цивілізації для людини, яка шукає притулок для роздумів, самопізнання, медитації. Острів – художній образ можливого світу, образ внутрішньої самотності [8].

2. У художньому дискурсі лінгвістичні рівні оповіді (минуле, теперішнє, майбутнє) можуть вважатися відповідними ментальними просторами, можливими світами. Проблема співвідношення простору й часу у межах теорії можливих світів корелюється залежно від того, що розуміти під „можливими” світами: подання часу як такого, чи то само в межах певного часового простору. Різноманітність часу визначається категорією світів. Французький дослідник Ж. Гійом висловив думку про сформованість людського розуму так, що поряд з досвідом часу в ньому не міститься досвід “репрезентації”, він створюється за допомогою конструктивних і дескриптивних засобів просторового порядку, тобто лінгвістична категорія часу використовує репрезентативні просторові структури. Часова спеціалізація розгортається переважно на

(Problems of linguistic communications)

Semantic and conceptual approach to the investigation of the problem of the fantastic world in the postmodern literary discourse (in Ukrainian) [Semantyko-kontseptual'nyj pidhid do doslidzhennja problemy «fantastychnogo svitu» v postmodernomu hudozhn'omu dyskursi]

© Chorna N. V. [Chorna N. V.] natamar@i.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

текстовому рівні [5]. Подібну думку висловив У. Еко, який, пропонуючи аналіз простору та часу в художньому тексті в єдності, вбачає можливість набуття часом якості просторовості, а простором – часових характеристик [7, с. 145]. Інакше кажучи, часовий рух не має власного графічного вираження і може бути поданий виключно у просторових термінах. Для художнього дискурсу Г. Г. Маркеса характерною є міфологічна модель часу. Час – це коло, яке постійно обертається, низка неминучих повторювань. Час, який кружляє у замкнених межах міфу історії, є конструктивним і образним елементом художнього дискурсу письменника [9].

3. Оскільки для досягнення об'ємного, стереоскопічного ефекту необхідно одночасно бачити предмет з різних боків, в постмодерному художньому дискурсі окремі герої та події показані не крізь призму суб'єктивного авторського сприйняття, а крізь призму сприйняття двох або декількох персонажів. В оповіданнях Х.Л. Борхеса – “Pierre Menard, autor del Quijote”, “Tres versiones de Judas”, “Examen de la obra de Herbert Quian” – реалізується художній прийом стереоскопічного ефекту, за допомогою якого можна бачити будь-яку людину, річ, подію одночасно з різних боків, враховуючи найрізноманітніші погляди і тлумачення [10].

4. У зв'язку з тим, що в основі комунікативних стратегій постмодерного художнього дискурсу лежить прагнення цілком очистити текст від авторського суб'єктивізму, вигнати автора як “зацікавлену особу” зі сторінок його твору, в латиноамериканський дискурс постмодерну поступово приходить своєрідна різностильовість, яка реалізується як комунікативна стратегія «колажу». “Colaje – técnica o procedimiento artístico consistente en pegar sobre un lienzo o una tabla distintos materiales, esp. recortes de papel: *El pintor Max Ernst dio a conocer el colaje en una exposición de 1919. Composición plástica realizada según este u otro procedimiento de carácter mixto: En sus colajes, Tápies utiliza materiales tan distintos como telas, arena o hierros*” [2, с. 429]. Постмодерний колаж як комунікативна стратегія виявляється у текстуальній реалізації „цитатного письма”, тобто у запозиченні та використанні чужих елементів. Це колаж не з дійсності, а з деталей художнього світу, створеного уявою іншого автора. Так, наприклад, у романі “Сто років самотності” Г. Гарсія Маркес використовує літературні образи, які були створені Фуентесом, Кортасаром, Карпентьером і Рульфо. Для Х. Кортасара характерним є сприйняття дійсності як співіснування у двох світах одночасно. Це реалізується на рівні композиції – для опису того чи того світу письменник використовує різні графічні стилі, вставні тексти, пряме цитування, як наприклад в оповіданні “La barca o nueva visita a Venecia” – два світи, як подвійне читання, потік спогадів головної героїні переривається коментарями її подруги, завдяки чому створюється „інший світ”, які можна інтерпретувати, як певні матеріальні простори

© Чорна Н. В. [Чёрная Н. В.] natamar@i.ua

Семантико-концептуальний підхід до дослідження проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі (Українською) [Семантико-концептуальный подход к исследованию проблемы «фантастического мира» в

постмодерном художественном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

з фізичними сутностями у вигляді вставних художніх текстів у реальний текст [11].

Висновки

Лінгвостилістичний підхід до аналізу іспаномовного постмодерного художнього дискурсу як єдиного організму з одночасним утіленням найрізноманітніших аспектів як мови, так і мислення, віддзеркалює його об'єктивно-суб'єктивний характер у встановленні та підтриманні комунікації між текстом, його автором і читачем. Відкритий характер іспаномовного постмодерного художнього дискурсу дає можливість залучати нові методики аналізу, зумовлені концептуальним відображенням дійсності і художніх можливих світів.

Семантика формування можливих світів постмодерного художнього дискурсу відбиває тенденцію поєднання семантичного і наративного підходів у розгортанні текстових концептів. Розгортання текстових концептів у семантичному просторі постмодерного дискурсу зумовлене перебуванням світів оповідача та персонажів у постійній динаміці, насамперед, з причини інтенціональності цих світів. Між світами оповідача та персонажа міститься ще безліч інших світів, починаючи зі світу окремого персонажа, і завершуючи композиційно-тематичними світами художнього дискурсу, що також значною мірою впливає на формування персонажних світів.

Авторський і персонажний світи визначені внутрішньотекстовими чинниками семантики постмодерного художнього дискурсу. Водночас у семантиці можливих світів слід виходити також з урахування психологічного і соціокультурного світів учасників текстової комунікації. Психологічний світ як оповідача, так і персонажів художнього дискурсу відрізняється відомою двоїстістю: з одного боку, світ кожного персонажа є його внутрішнім психологічним світом. З другого боку, психологічний світ має бути єдиним для кількох персонажів; йдеться про так званий зовнішній психологічний світ, мета якого полягає в узгодженні цілеспрямовань оповідача та персонажів, і саме цього вимагають правила припорошення смислу, відповідно до яких кожний учасник постмодерного дискурсу через взаємодію з іншим, шляхом виявлення себе в іншому, формує новий смисл, не зведений до простої суми складників.

Перспективи подальших наукових розвідок

Отримані результати не вичерпують проблематики цього наукового дослідження. Подальше вивчення графічного та семантичного кодування постмодерного художнього дискурсу сучасної латиноамериканської та іспанської новели із залученням методичного апарату когнітивної лінгвістики є перспективним у галузі когнітивної лінгвістики, психолінгвістики, стилістики, етнолінгвістики. Предметом майбутніх студій може стати дослідження постмодерного художнього дискурсу сучасних іспанських письменників або більших за обсягом постмодерних наративів, оскільки це дозволить виявити спільні та прикметні риси культурно-ціннісної картини світу постмодерного художнього

(Problems of linguistic communications)

Semantic and conceptual approach to the investigation of the problem of the fantastic world in the postmodern literary discourse(in Ukrainian) **[Semantyko-konceptual'nyj pidhid do doslidzhennja problemy «fantastychnogo svitu» v postmodernomu hudozhn'omu dyskursi]**

© Chorna N. V. [Chorna N. V.] natamar@i.ua

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

дискурсу Латинської Америки та Іспанії.

Література

1. Бабушкин А. П. Воображаемые миры в семантическом пространстве языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж : Воронежск. гос. ун-т, 2001. – 86 с.
2. Воробьева О. П. Текстовые категории и фактор адресата / Ольга Петровна Воробьева. – К. : Вища школа, 1993. – 200 с.
3. Ильин И. П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: Эволюция научного мифа / И. П. Ильин. – М. : Интрада, 1998. – 654 с.
4. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози : [монографія] / Олена Марківна Кагановська. – К. : Вид. центр Київськ. нац. лінгв. ун-ту, 2002. – 292 с.
5. Тодоров Ц. Введение в фантастическую литературу / Ц. Тодоров. – М. : Дом интеллектуальной книжки, 1999. – 144 с.
6. Хинтиikka Я. Ситуации, возможные миры и установки / Я. Хинтиikka // Знаковые системы в социальных и когнитивных процессах. – Новосибирск : Наука, 1990. – С. 3-12.
7. Эко У. Роль читателя: исследования по семиотике / У. Эко. – Львов : Литопис, 2004. – 382 с.

Джерельна база

8. Casares A. B. La invención de Morel / A. B. Casares. – Madrid : Trinidad Barrera, 2001. – 341 p.
9. Marquez G. G. Del amor y otros demonios / Gabriel García Marquez. – Buenos Aires : Sudamérica, 1995. – 86 p.
10. Borges Jorge Luis. Ficciones / Jorge Luis Borges. – Madrid : Biblioteca Borges Alianza Editorial, 1999. – 219 p.
11. Cortázar Julio. Los relatos, 3 pasajes / Julio Cortázar – Madrid : Alianza Editorial, 2000. – 298 p.

References

1. Babushkin A. P. *Voobrazhaemye miry v semanticheskom prostranstve jazyka*. Voronezh, Voronezhsk. gos. un-t, 2001. 86 s.
2. Vorob'eva O. P. *Tekstovye kategorii i faktor adresata*. Kyiv, Vishha shkola, 1993. 200 s.
3. Il'in I. P. *Postmodernizm ot istokov do konca stoletija: Jevoljucija nauchnogo mifa*. Moskva, Intrada, 1998. 654 s.
4. Kaganovs'ka O. M. *Tekstovi koncepty hudozhn'oi' prozy*. Kyiv, Vyd. centr Kyi'vs'k. nac. lingv. un-tu, 2002. – 292 s.
5. Todorov C. *Vvedenie v fantasticheskuyu literaturu*. Moskva, Dom intellektual'noj knizhki, 1999. 144 s.
6. Hintikka Ja. *Situacii, vozmozhnye miry i ustanovki // Znakovye sistemy v social'nyh i kognitivnyh processah*. Novosibirsk, Nauka, 1990. S. 3-12.
7. Jeko U. *Rol' chitatelja: issledovaniya po semiotiki*. L'vov, Litopis, 2004. 382 s.
8. Casares Adolfo Bioy. *La invención de Morel*. Madrid, Trinidad Barrera, 2001. 341 p.
9. Marquez G. G. *Del amor y otros demonios*. Buenos Aires : Sudamérica, 1995. 86 p.
10. Borges Jorge Luis. *Ficciones*. Madrid, Biblioteca Borges Alianza Editorial, 1999. 219 p.
11. Cortázar Julio. *Los relatos, 3 pasajes*. Madrid, Alianza Editorial, 2000. 298 p.

© Чорна Н. В. [Чёрная Н. В.] natamar@i.ua

Семантико-концептуальний підхід до дослідження проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі (Українською) [Семантико-концептуальный подход к исследованию проблемы «фантастического мира» в постмодерном художественном дискурсе (На укр. яз.)]
(Проблеми комунікативної лінгвістики [Проблемы коммуникативной лингвистики])

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

ЗМІСТ

Андрійченко Ю. В. Особливості функціонування стереотипів маскулінності і фемінності в іспанській мові	13
Бохун Н. В. Методика лінгвістичного аналізу портретних описів	21
Братель О. М. Архетипи земля, вода і повітря в аргентинській поезії початку ХХ ст.	31
Васильєва Н. В. Радянська в українських художніх перекладах періоду 1920-30-х років (на матеріалі скороченого перекладу-переказу Олексі Діхтяра роману Гарріет Бічер-Стоу "Томова хата")	43
Велика І. О., Влезько О. С. Актуалізація стереотипів маскулінності у німецькомовній рекламі	57
Гетман В. І. Графічні варіанти лексико-семантичних аналогів слів британського та американського варіантів англійської мови (на матеріалі онлайн новин служб BBC та CNN)	69
Гетьман З. О., Моренець І. М. Квазігіпотаксичні структури в іспанському розмовному мовленні	82
Даниліна С. Ю. Відтворення ідіостильових складників роману Курта Воннегута «Бойня номер п'ять» у множинних українських перекладах	89
Кириченко Т. С. Перебивання комунікативного партнера як результат емоційного реагування	99
Клименко Л. В. ART DE LA TABLE: французьке мистецтво застілля у семіотичній проекції	110
Корбозерова Н. М. Контрастивний аналіз приголосних фонем (на матеріалі іспанської та української мов) [Korbozerova N. M. El sistema consonántico en comparación: español y ucraniano]	122
Костюк М. М. Символ крізь призму суміжних категорій	130
Коцій Ю. П. Архітектура сучасного невіршованого драматичного тексту (на матеріалі сучасних іспанських п'єс ХХ-ХХІ ст.)	141
Кульчицький В. І. Граматика словотворення німецького дієслова як засіб активного оволодіння словотворчими закономірностями сучасної німецької мови	152
Межуєва І. Ю., Кечеджі О. В. Процеси терміноутворення за участю елементів іншомовного походження в сучасній англійській мові	167
Редковська Т. О. Реалізація системно-функціонального потенціалу ітеративних словотвірних моделей у розмовно-фамільярному іспанському мовленні	180

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Терехова С. І. Репрезентації календарних указувань в українській, російській та англійській мовах: поліпарадигмальне дослідження	190
Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурні функції алюзії в художньому тексті (на матеріалі англійської мови Великої Британії та США)	211
Цибко А. В. Комунікативні стратегії і тактики у телевізійних ток-шоу на матеріалах іспанської мови (політико-соціальний аспект)	221
Чорна Н. В. Семантико-концептуальний підхід до дослідження проблеми «фантастичного світу» в постмодерному художньому дискурсі	230
Зміст	240
Contents	242
Содержание	244
Вимоги до публікацій	246
Publishing requirements	251
Требования к публикациям	256

CONTENTS

Andriichenko Y. V. Features of the operation of stereotypes masculinity and femininity in Spanish language	13
Bohun N. V. Linguistic analysis methods of portrait description	21
Bratel O. M. Archetypes earth, water and air in the argentinean poetry of the beginning of the XX century	31
Vasylyeva N. V. Sovietization in the 1920-30's ukrainian literary translations (based on the abridged and free translation by Oleksa Dikhtiar of Harriet Beecher-Stowe's novel "Uncle Tom's Cabin"	43
Velyka I. O., Vlezko O. S. Actualization of masculinity stereotypes in German advertising	57
Hetman V. I. British and American English graphic variants of lexical and semantic words analogues (based on BBC and CNN internet news)	69
Hetman Z. O., Morenets I. M. Quasihypotaxic structures in Spanish colloquial speech	82
Danilina S. Yu. Reproduction of idiostylistic constituents of Kurt Vonnegut's "Slaughterhouse five" in multiple translations into Ukrainian	89
Kyrychenko T. S. Interruption of communicative partner as a result of an emotional response	99
Klimenko L. V. French ART DE LA TABLE in the Semiotic Focus	110
Korbozerova N. M. Contrastive analysis of consonant phonemes (based on Spanish and Ukrainian languages)	122
Kostiuk M. M. Symbol through related categories	130
Koshchii Yu. P. An architectonics of the contemporary non-verse dramatic text (based on the contemporary Spanish plays)	141
Kulchitsky V. I. Word formation of German verb and its grammar, as a mean of mastery of word formation regularities in modern German	152
Mezhuyeva I. Yu., Kechedzhi O. V. The processes of terminology involving elements of foreign origin in modern English	167
Redkovska T. O. Realisation of system functional potential of iterative word formation models in informal Spanish speech	180
Terekhova S. I. Calendar indication representations in Ukrainian, Russian, and English: multy-paradigm investigation	190
Tkachenko N. D. Cultural linguistic functions of allusion in fiction (based on British and American English)	211

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

<i>Tsibko A. V.</i> Communication strategies and tactics in a television talk show on Spanish language materials (political and social aspect)	221
<i>Chorna N. V.</i> Semantic and conceptual approach to the investigation of the problem of the fantastic world in the postmodern literary discourse	230
<i>Зміст</i>	240
<i>Contents</i>	242
<i>Содержание</i>	244
<i>Вимоги до публікацій</i>	246
<i>Publishing requirements</i>	251
<i>Требования к публикациям</i>	256

СОДЕРЖАНИЕ

Андрийченко Ю. В. Особенности функционирования стереотипов маскулинности и феминности в испанском языке	13
Бохун Н. В. Методика лингвистического анализа портретных описаний	21
Братель Е. Н. Архетипы земля, вода и воздух в аргентинской поэзии начала XX ст.	31
Васильева Н. В. Советизация в украинских художественных переводах периода 1920-30-х годов (на материале сокращённого вольного перевода Олексы Дихтяра романа Гарриет Бичер-Стоу “Хижина дяди Тома”)	43
Великая И. О., Влезько О. С. Актуализация стереотипов маскулинности в немецкоязычной рекламе	57
Гетман В. И. Графические варианты лексико-семантических аналогов слов британского и американского вариантов английского языка (на материале онлайн новостей служб BBC и CNN	69
Гетьман З. А., Моренец И. Н. Квазигипотактические структуры в испанской разговорной речи	82
Данилина С. Ю. Воспроизведение идиостилистических составляющих романа Курта Воннегута «Бойня номер пять» во множественных украинских переводах	89
Кириченко Т. С. Перебивание коммуникативного партнера как результат эмоционального реагирования	99
Клименко Л. В. ART DE LA TABLE: французское искусство застолья в семиотической проекции	110
Корбозерова Н. Н. Контрастивный анализ согласных фонем (на материале испанского и украинского языков)	122
Костюк М. Н. Символ сквозь призму смежных категорий	130
Коций Ю. П. Архитекстоники современных драматических текстов (на материале современных испанских пьес XX-XXI ст.)	141
Кульчицкий В. И. Грамматика словообразования немецкого глагола как средство овладения словообразовательными закономерностями современного немецкого языка	152
Межуева И. Ю., Кечеджи О. В. Процессы терминообразования с участием элементов иноязычного происхождения в современном английском языке	167

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

Редковская Т. А. Реализация системно-функционального потенциала итеративных словообразовательных моделей в разговорно-фамильярной испанской речи	180
Терехова С. И. Репрезентации календарных указываний в украинском, русском и английском языках: полипарадигмальное исследование	190
Ткаченко Н. Д. Лінгвокультурные функции аллюзии в художественном тексте (на материале английского языка Великобритании и США)	211
Цыбко А. В. Коммуникативные стратегии и тактики в телевизионных ток-шоу на материалах испанского языка (политико-социальный аспект) ...	221
Чёрная Н. В. Семантико-концептуальный подход к исследованию проблемы «фантастического мира» в постмодерном художественном дискурсе	230
Зміст	240
Contents	242
Содержание	244
Вимоги до публікацій	246
Publishing requirements	251
Требования к публикациям	256

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЙ:

Матеріали для розміщення у збірнику приймаються від фахівців у галузі лінгвістики та перекладознавства. *Мови публікації* – **українська, англійська, німецька, іспанська, італійська, новогрецька, французька, російська**. Текст статті має відповідати чинним вимогам до наукових статей та міжнародним науковим стандартам. Стаття повинна відбивати сучасний стан наукової проблеми, містити нові результати на основі проведеного дослідження. У статті відбивається новий аспект дослідження. Висновки мають бути аргументованими, публікацію проілюстровано прикладами, а текст статті обґрунтовано посиланнями. Основні вимоги до якості змісту статей: якість, оригінальність, читабельність, відповідність заявленій темі.

Обсяг публікації: *стаття* – від 8 сторінок.

Правила подачі матеріалів для опублікування:

Матеріали статті, дві відскановані рецензії та дані про автора українською, англійською та російською мовами: *автор, ім'я, по батькові (повністю у називному відмінку), назва статті, місце роботи, вчений ступінь і звання / навчання в аспірантурі, докторантурі, адреса для листування, телефон, e-mail, факс* (за наявності), необхідно надіслати на електронну адресу zbirkaesphil@ukr.net трьома файлами, вкладеними в один лист. Назви файлів пишуться тільки латиницею. Наприклад: **Ivanenko_article** для статті, **Ivanenko_dan** для рецензій.

Після перевірки матеріали подаються до редакційної колегії збірника в роздрукованому варіанті за адресою: 01601, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 14, каб. 127, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології (кафедра іспано-італійської філології).

ЗМІСТ І ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ, що надсилаються до редакції наукового збірника.

Представлені в роботі дані повинні бути оригінальними.

Не допускається подання до редакції робіт, які вже надруковані в інших виданнях або надіслані для публікації в інші редакції.

У наукових статтях передбачаються наступні блоки (в тексті статті **БЛОКИ не зазначати**):

БЛОК 1 – номер УДК (є обов'язковим), друкується з лівого боку, жирним шрифтом Times New Roman, розміром 14, поряд з **УДК** – зазначається розділ, в якому має бути розміщено статтю:

проблеми ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО І
 ТИПОЛОГІЧНОГО МОВОЗНАВСТВА;
 проблеми МОВОЗНАВСТВА;
 проблеми СЕМАНТИКИ;
 проблеми ПРАГМАТИКИ;
 проблеми КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ;
 проблеми КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ;
 проблеми ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.

БЛОКИ 2–4 – *нижче зазначена інформація українською, російською, англійською*

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

мовами. Якщо статтю написано *німецькою, іспанською, італійською, новогрецькою або французькою мовами*, то зазначена інформація обов'язково додається і **мовою оригіналу** (використання **інтернет-перекладачів**, які дають переклад без урахування стилю, зв'язку слів у реченнях, що робить текст незрозумілим та значно спотворює сенс **НЕПРИПУСТИМО**):

- *назва статті* (скорочення та аббревіатури неприпустимі), друкується **ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ жирним шрифтом**;
- *прізвище (а) та ініціали автора (ів)* (прописними літерами курсивом);
- *адреса для листування* (із зазначенням індексу), *телефон, e-mail, факс* (за наявності), **якщо авторів кілька**, то зазначену інформацію подають по кожному з них (прописними літерами без виділення);
- *вчений ступінь, звання та посада автора (ів)* **або студент, аспірант, докторант** (із зазначенням структурного підрозділу організації (Інститут, кафедра тощо), скорочення неприпустимі (прописними літерами без виділення);
- *повна назва організації* (із зазначенням форми власності, відомчої приналежності – аббревіатури неприпустимі), *її адреса* (із зазначенням індексу) (прописними літерами без виділення);
- *анотація* (від **150 до 250 слів**) (з абзацу, розмір шрифту – 12, курсивом, слово **анотація не пишеться**);
- *ключові слова* (у кількості 5–6, скорочення та аббревіатури неприпустимі) (з абзацу, розмір шрифту – 12, курсив).

Вся інформація **БЛОКІВ 2–4**, крім *анотацій та ключових слів*, друкується відцентрованим шрифтом Times New Roman 14 розміру.

БЛОК 5 – повний текст статті мовою оригіналу

У статтях **обов'язковими** є наступні розділи:

- **Вступ**, до якого входять *постановка проблеми, короткий огляд найновіших публікацій з теми дослідження, актуальність, мета, об'єкт та предмет дослідження, наукова новизна, матеріали та методи дослідження*.
- **Основний зміст**.
- **Отримані результати, їх обговорення**.
- **Висновки** дослідження.
- **Перспективи** подальших наукових розвідок.
- **Література та джерельна база** дослідження.
- **References** (*оформлені згідно з вимогами зарубіжними стандартами*).

Текстовий матеріал статті повинен бути представлений:

1. у вигляді чіткої принтерної роздруковки у форматі A4, в електронному вигляді (Microsoft Word), з одинарним міжрядковим інтервалом розміром шрифту *Times New Roman 14* (для списку літератури – 12), пронумерованими сторінками, без правок на аркушах.
2. **Поля:** *угорі – 1,6 см, знизу – 1,6 см, праворуч – 1,75 см, ліворуч – 1,75 см,*

Вимоги до публікацій [Требования к публикациям]

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

3. у підмалюнкових підписах спочатку наводиться загальна підпис до малюнка (схеми, графіку тощо), а потім пояснюються всі наявні в ньому цифрові та буквені позначки;
4. в електронному текстовому файлі **автоматичний абзацний відступ** тексту складає **1,25 см**, **автоматичні вирівнювання та інше є обов'язковими**. Текст повинен бути без переносів слів, без вирівнювання табуляцією, без зайвих пробілів. В тексті слід чітко диференціювати *ture* (–) та *defic* (–). Клавіша Enter повинна використовуватися тільки для початку нового смислового абзацу, але не для початку нового рядка усередині абзацу;
5. після будь-яких заголовків, прізвищ, підписів до малюнків крапка не ставиться. Між кожним ініціалом і прізвищем завжди ставляться нерозривні пробіли. Ініціали розділяються крапками і пишуться перед прізвищем. Кома між прізвищем та ініціалами не ставиться;
6. фрагменти рукописів, що слугують ілюстративним матеріалом, друкуються *курсивом*. Фрагменти ілюстративного тексту, які потребують виділення, підкреслюються;
7. **посилання** в тексті оформлюються у квадратних дужках з посиланням на номер використаного джерела відповідно до його місцезнаходження в тексті, наприклад: [11, с. 8], посилання на кілька джерел – через крапку з комою, наприклад: [1; 5; 9].

Вимоги до електронних файлів ілюстрацій.

Якість всіх графічних матеріалів повинно відповідати статусу наукової статті: всі ілюстрації повинні бути інформативними, чіткими, контрастними, з високим просторовим дозволом. Ілюстрації, раніше розміщені в Word, стають непридатними для відтворення у верстці друкованих матеріалів.

Формат графічних файлів: графіки, схеми, ілюстрації, діаграми, малюнки повинні бути збережені у форматі JPEG. Дозвіл – 300 dpi (пікселі на дюйм). Додатково подаються ще й в окремому файлі.

БЛОК 6 – література (слово **ЛІТЕРАТУРА** друкується по центру великими жирними літерами, розмір шрифту – 14), в якому посилання подаються мовою оригіналу з абзацу 12 шрифтом, ТІЛЬКИ прізвище та ініціали виділяються курсивом. Література в списку повинна бути розташована в алфавітному порядку, причому спочатку видання російською та українською мовами, потім – іноземними (теж за абеткою). Всі роботи одного автора потрібно вказувати за зростанням років видання. У тексті посилання на літературні джерела наводяться у квадратних дужках. Автор несе відповідальність за вірність даних, наведених у пристатейному списку літератури. Посилання, оформлені з порушенням правил, будуть видалені зі списку літератури. Бажано включати кілька посилань на членів редакційної колегії збірника.

БЛОК 7 – джерельна база (оформлення згідно з вимогами до блоку 6), за нумерацією продовжує список літератури.

БЛОК 8 – список літератури під заголовком **REFERENCES** (слово **REFERENCES** друкується по центру великими жирними літерами, розмір шрифту – 14), в якому посилання оформлюються згідно з вимогами зарубіжних стандартів та подаються для кирилиці у вигляді транслітерації за допомогою програми BGN (Board of Geographic Names), що представлена на

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

сайті: <http://www.translit.ru> та з перекладом на англійську мову у квадратних дужках. Список повинен повторювати у своїй послідовності **список літератури** блоку 6 та **джерельну базу** блоку 7, незалежно від того, є чи немає в ньому іноземні джерела. Якщо в списку є посилання на іноземні публікації, вони повністю повторюються.

Приклад опису статті:

Byzov A. L. Utina I. A. Centrobezhnye jeffekty amakrinnykh kletok v setchatke ljagushki [The centrifugal effects on amacrine cells in the retina of frog]. *Neirofiziologiya* [*Neurophysiology*], 1971, no. 3, pp. 293–300. (In Russian)

Приклад опису монографії:

Nigmatulin R. I. *Dinamika mnogofaznykh sred* [Dynamics of multiphase media]. Moscow, Nauka Publ., 1987. Pt. 1, 464 p. (In Russian)

Karminskiy A. M. Peresetskiy A. A. Petrov A. E. *Reytingi v ekonomike: metodologiya i praktika* [Ratings in economics: Methods and practice]. Moscow, Finansy i statistika Publ., 2005. 240 p. (In Russian)

Приклад опису статті із електронного журналу:

Kontorovich A. E. Korzhubaev A. G. Eder L. V. Prognoz mirovykh postavok jenerгии: Metody, kolichestvennykh ocenok i prakticheskikh vyvodov [Forecast of global energy supply: Techniques, quantitative assessments, and practical conclusions]. *Mineral'nye resursy Rossii. Ekonomika i upravlenie*, 2006, no. 5. (In Russ.) Available at: <http://www.vipstd.ru/gim/content/view/90/278/>. (accessed 22.05.2012)

Приклад опису статті з DOI:

Experimental research on the localized electrochemical micro-machining. *Russian Journal of Electrochemistry*, 2008, vol. 44, no. 8, pp. 926–930. doi: 10.1134/S1023193508080077

Приклад опису статті із періодичного видання (збірники праць):

Astakhov M. V. Tagantsev T. V. Jeksperimental'noe issledovanie prochnosti sustavov "steelcomposite" [Experimental study of the strength of joints "steelcomposite"]. *Trudy MG TU «Matematicheskoe modelirovanie slozhnykh tekhnicheskikh sistem»* [Proc. of the Bauman MSTU "Mathematical Modeling of Complex Technical Systems"], 2006, no. 593, pp. 125–130. (In Russian)

Приклад опису матеріалів наукових конференцій:

Usmanov T. S. Gusmanov A. A. Mullagalin I. Z. Muhametshina R. Ju. Chervyakova A. N. Sveshnikov A. V. Osobennosti konstrukcii razrabotki mestorozhdeniya s primeneniem gidrorazryva [Features of the design of field development with the use of hydraulic fracturing]. *Trudy 6 Mezhdunarodnogo Simpoziuma "Novye resursosberegayushchie tekhnologii nedropol'zovaniya i povysheniya neftegazootdachi"* [Proc. 6th Int. Symp. "New energy saving subsoil technologies and the increasing of the oil and gas impact"]. Moscow, 2007, pp. 267–272. (In Russian).

Приклад опису книги (монографії, збірників):

Kashnikov Y. A. Ashikhmin S. G. *Mekhanika Gornykh Porod Pri Razrabotke Mestorozhdeniy Uglevodorodnogo Syr'ya* [Rock Mechanics In The Development Of Hydrocarbon Deposits]. Moscow, OOO "Nedra-Biznestsentr" Publ., 2007. 486 p.

Lindorf L. S. Mamikonians L. G. eds. *Ekspluatatsiia turbogeneratorov s neposredstvennym okhlazhdeniem* [Operation of turbine generators with direct cooling]. Moscow, Energiia Publ., 1972. 352 p.

Izvekov V. I. Serikhin N. A. Abramov A. I. *Proektirovanie turbogeneratorov* [Design of turbo-

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

generators]. Moscow, MEI Publ., 2005, 440 p.

Приклад опису перекладеної книги:

Timoshenko S. P. Young D. H. Weaver W. *Vibration problems in engineering*. 4th ed. New York, Wiley, 1974. 521 p. (Russ. ed.: Timoshenko S.P., Iang D.Kh., Uiver U. *Kolebaniia v inzhenernom dele*. Moscow, Mashinostroenie Publ., 1985. 472 p.).

Приклад опису Інтернет-ресурсу:

Kondrat'ev V. B. *Global'naya farmatsevticheskaya promyshlennost'* [The global pharmaceutical industry]. Available at: http://perspektivy.info/rus/ekob/globalnaja_farmacevticheskaja_promyshlennost_2011-0718.html. (accessed 23.06.2013)

Приклад опису дисертацій та авторефератів:

Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor*. Dokt. Diss. [Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Doct. Diss.]. Moscow, 2003. 272 p.

Grigor'ev Iu.A. *Razrabotka nauchnykh osnov proektirovaniia arkhitektury raspredelennykh sistem obrabotki dannykh*. Diss. dokt. tekhn. nauk [Development of scientific bases of architectural design of distributed data processing systems. Dr. eng. sci. diss.]. Moscow, Bauman MSTU Publ., 1996. 243 p.

Назви статей англійською мовою – повинні бути інформативними, не можуть містити скорочень і транслітерації, крім неперекладних назв власних імен, приладів та інших об'єктів, що мають власні найменування.

Анотації і ключові слова англійською мовою для іноземних вчених і фахівців є практично єдиним джерелом інформації про зміст статті та викладених у ній результатах досліджень.

Анотація повинна бути:

- *компактною, лаконічною та чіткою* (об'ємом від **150 до 250 слів**), *інформативною* (необхідно уникати застосування загальних слів, надання другорядної інформації, описи загальновідомих фактів);

- *оригінальною, змістовною* – включати опис предмета та мети роботи, матеріалів і методів її проведення, результатів і області застосування. Необхідно дотримуватися логічного опису наукових даних у тексті анотації, коротко представити висновки. Неприпустимо проводити в анотації аналітичний огляд літературних джерел, даних, отриманих в ході інших досліджень, що не несе смислового навантаження в плані уявлення цінності наукової та практичної складової розглянутої роботи для закордонних читачів;

- *«англомовною»* (текст повинен бути написаний грамотною англійською мовою, використання інтернет-перекладачів неприпустимо, у результаті їх застосування текст виглядає неузгодженим, спотвореним, без сенсу, зі значною втратою інформативності).

Статті проходять рецензування та перевіряються на плагіат. У разі виявлення порушення видавничої етики статтю не рекомендують до друку.

Видання платне (*оплата проводиться після затвердження статті до друку*).

Довідки за телефоном: +380 (44) 239-33-91 або e-mail: zbirkaespfil@ukr.net

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

PUBLISHING REQUIREMENTS

Materials for publishing should be written in the field of linguistics and translation. The following publishing languages are recommended: **Ukrainian, English, German, Spanish, Italian, Greek, French, Russian**. The text of the article should correspond to the requirements which are obligatory for the scientific articles and meet the international scientific standards. Article should reflect up-to-date state of the scientific problem, contain new results obtained through the research provided. Article should reflect a new aspect of investigation and conclusions should be well argued. It is desirable to illustrate the publication by examples. The main requirements of articles are: quality, originality, topicality. The article should be readable and correspond to the declared topic.

The article should contain at least 8 pages or more.

Rules for the publishing materials:

The publishing materials should include: text of the article; two reviews (scanned); information about the author(s) (in Ukrainian, English and Russian): family name, first name, patronymic (in nominative case, without abbreviations), article headline, place of work, academic degree and academic rank/ studying at the post-graduate course, working for doctor's degree, address for sending letters, telephone number, e-mail, fax (if available), this information is to be sent to zbirkaespfil@ukr.net in three files, included into one letter. Names of the files should be written using Latin alphabet. For example: **Ivanenko_article** for the article, **Ivanenko_dan** for reviews.

After the final checking all the materials should be sent to the editorial board in the printed version to the address: bul. Shevchenko, 14, aud. 127 (Italian and Spanish Philology Department), Kyiv National Taras Shevchenko University, Institute of Philology, Kyiv, 01601.

CONTENTS AND FORMATTING OF THE MATERIALS sent to the Editorial of the Collected Scholarly Work Articles.

All the data included into the article should be original. It is forbidden to send the articles which had already been published in other editions or were sent for the further publishing.

It is desirable to divide all the information into structural blocks (**it is not necessary to have the word "block"** in the article text):

BLOCK 1 – number УДК (obligatory) which is indicated in the left corner, bold type Times New Roman, size 14; near **УДК** it is desirable to indicate the section, to which the article belongs:

Actual LINGUISTICS PROBLEMS;

Problems of COMPARATIVE-HISTORICAL LINGUISTIC and LINGUISTIC TYPOLOGY;

Problems of LINGUISTIC SEMANTICS;

Problems of PRAGMATICS LINGUISTICS;

Problems of COGNITIVE LINGUISTICS;

Problems of LINGUISTIC COMMUNICATIONS;

TRANSLATION PROBLEMS.

BLOCKS 2–4 – the following information should be written in Ukrainian, Russian, English.

If the article is written in Germanic, Spanish, Italian, Greek, French, blocks 2–4 should be written in **the original** (it is forbidden to use **computer translation**, as it translates without taking into consideration the style, word connection in sentences. As a result it makes the text difficult for understanding and ruins its sense):

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
 [PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

- *headline of the article* (abbreviation is forbidden), should be printed using CAPITAL LETTERS, bold type;
- *author(s)' family name(s) and initials* (should be written using capital letters in italics);
- *address for sending letters, post index should be indicated too, telephone number, e-mail, fax* (if available); **if the article was written by few authors**, it is necessary to indicate all information about all the authors separately (using capital letters, without underlying);
- *author(s)' academic degree, academic rank, position or student, post-graduate course student, working for doctor's degree* (it is necessary to add some information about the place of job (studying) (Institute, department, faculty, chair), abbreviations are forbidden (using capital letters, without underlying).
- *organization* (institution) full name (indicating the property type, departmental belonging – abbreviation is forbidden), *its address* (indicating post index) (using capital letters without underlying);
- **abstract** (should contain **150–250 words**) (starting with the paragraph, font size 12, italics; word “**abstract**” should not be written);
- **key words** (5–6 words, without abbreviations and shortenings) (starting with the paragraph, font size № 12, italics).

All information within **BLOCKS 2–4** (except the **abstract** and **key words**) should be printed using *centred type Times New Roman font size 14*.

BLOCK 5 – the full text of the article in the original

The articles should contain **obligatory** sections:

- **Introduction** (it includes such sub-sections as *problem description, brief review of topic publications, topicality, aim, object and subject of investigation, novelty, materials of investigation*).
- **Main Body of the Article.**
- **Results obtained, their discussion.**
- **Conclusions** of the investigation.
- **Prospects** of the further investigations.
- **Literature** and **main sources** of the investigations.
- **References** (they should be written according to the international standards).

The text of the article should be printed according to the following requirements:

1. it should be a legible, clear-cut, format A4, in the electronic way (Microsoft Word), line interval is 1, font *Times New Roman* 14 (for the list of the literature – *Times New Roman* 12), all the papers are enumerated, amendments are forbidden;
2. **margins:**

<i>up – 1,6 cm</i>	<i>down – 1,6 cm</i>
<i>right – 1,75 cm</i>	<i>left – 1,75 cm</i>
3. if the pictures, drawings are in the text, it is necessary to write down the general caption for the picture (scheme, diagram, graph), all necessary explanations to the figures, letters, symbols should be given;
4. in the electronic text **the automatic paragraph is 1,25 cm**, automatic margin adjustment and other procedures are obligatory. The text of the article should not contain word divisions, tabulation leveling, unnecessary gaps (omissions). Differentiation of *dash* (–)

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

- and *hyphen* (-) is obligatory too. The key “Enter” should be used only when the new paragraph is started, it should not be used in the middle of the paragraph when the line is started;
5. full stop (dot) is not used after any head-lines, family names, picture (diagram) signing. **Undivisible gaps (blanks)** are necessary between every family name and initials. Initials are divided with dots and are written before the family name. There is no comma between the family name and initials;
  6. text fragments which are considered to be illustrations should be printed in *italics*. It is possible to underline some elements of text illustrations if it is necessary to distinguish them.
  7. **references** in the text are indicated in the square brackets, they should contain the number of the mentioned source according to its position in the text, for example [11, p.8], if it is necessary to mention a few sources, their numbers are divided with semicolon, for example: [1; 5; 9].

Electronic file illustration requirements.

The graphic material quality should correspond to the scientific article standards: all the illustrations are informative, with good contrast, clear-cut, with high space resolution. Illustrations, which were in “Word” before, cannot be reconstructed in the printed material.

Graphic file format: graphs, schemes, illustrations, diagrams, drawings should be saved in format JPEG. Resolution – 300 dpi (dots per inch). All this information should be given in the separate file in addition.

BLOCK 6 – literature (word “**LITERATURE**” is printed in the centre of the line, capital bold type letters, font size 14). References should be given in the original, paragraph, font size № 12, but the family name and initials should be printed in *italics*. References should be in **the alphabetical order**. Russian and Ukrainian references are at the very beginning of the reference list, foreign references are later (in the alphabetical order too). One and the same author’s works should be indicated according to the years of publishing, starting from the earliest ones. References in the text of the article should be in the square brackets. The author is responsible for the exactness of the list of literature data. References which are out of rules will be moved off the literature list. It is recommended to refer to a few works of the (publishing) editorial council members.

BLOCK 7 – sources (all pieces of information should be represented according to **block 6** rules), this block continues the previous block literature enumeration.

BLOCK 8 – list of the literature under the headline “**REFERENCES**” (word “**REFERENCES**” should be printed in the very centre of the line with capital bold letters, type № 14), all the references in the list should be written according to **the international standards** and in the case of Cyrillic alphabet usage the literature should be transliterated using programme BGN (Board of Geographic Names), which is represented on the site: <http://www.translit.ru> with the English translation in square brackets. The list should duplicate the list of the **literature** in block 6 and source base in block 7, whether it has or no the foreign source in the list. If the list contains foreign sources they should be duplicated.

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINHVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

Example of the article description:

Author A. A. Author B. B. Author C. C. Author D. D. Title of article. *Title of Journal*, 2005, vol. 10, no. 2, pp. 49–53.

Byzov A. L. Utina I. A. Centrobezhnye jeffekty amakrinnyh kletok v setchatke ljagushki [The centrifugal effects on amacrine cells in the retina of frog]. *Neirofiziologiya* [Neurophysiology], 1971, no. 3, pp. 293–300. (In Russ.)

Example of the monograph description:

Nigmatulin R. I. *Dinamika mnogofaznykh sred* [Dynamics of multiphase media]. Moscow, Nauka Publ., 1987. Pt. 1, 464 p. (In Russ.)

Karminskiy A. M. Peresetskiy A. A. Petrov A. E. *Reytingi v ekonomike: metodologiya i praktika* [Ratings in economics: Methods and practice]. Moscow, Finansy i statistika Publ., 2005. 240 p. (In Russ.)

Example of the article in the electronic magazine description:

Kontorovich A. E. Korzhubaev A. G. Eder L. V. Prognoz mirovyh postavok jenerгии: Metody, kolichestvennyh ocenok i prakticheskikh vyvodov [Forecast of global energy supply: Techniques, quantitative assessments, and practical conclusions]. *Mineral'nye resursy Rossii. Ekonomika i upravlenie*, 2006, no. 5. (In Russ.) Available at: <http://www.vipstd.ru/gim/content/view/90/278/>. (accessed 22.05.2012)

Example of the article DOI description:

Experimental research on the localized electrochemical micro-machining. *Russian Journal of Electrochemistry*, 2008, vol. 44, no. 8, pp. 926–930. doi: 10.1134/S1023193508080077

Example of the article in the Collected Scholarly Work Collected Article description:

Tagantsev T. V. Jeksperimental'noe issledovanie prochnosti sustavov "steelcomposite" [Experimental study of the strength of joints "steelcomposite"]. *Trudy MGTU «Matematicheskoe modelirovanie slozhnykh tekhnicheskikh sistem»* [Proc. of the Bauman MSTU "Mathematical Modeling of Complex Technical Systems"], 2006, no. 593, pp. 125–130. (In Russian)

Example of the scientific conference material description:

Usmanov T. S. Gusmanov A. A. Mullagalin I. Z. Muhametshina R. Ju. Chervyakova A. N. Sveshnikov A. V. Osobennosti konstrukcii razrabotki mestorozhdeniya s primeneniem gidrorazryva [Features of the design of field development with the use of hydraulic fracturing]. *Trudy 6 Mezhdunarodnogo Simpoziuma "Novye resursosberegayushchie tekhnologii nedropol'zovaniya i povysheniya neftegazootdachi"* [Proc. 6th Int. Symp. "New energy saving subsoil technologies and the increasing of the oil and gas impact"]. Moscow, 2007, pp. 267–272. (In Russian).

Example of the book (monograph, collected articles) description:

Kashnikov Y. A. Ashikhmin S. G. *Mekhanika Gornyykh Porod Pri Razrabotke Mestorozhdeniy Uglevodorodnogo Syr'ya* [Rock Mechanics In The Development Of Hydrocarbon Deposits]. Moscow, OOO "Nedra-Biznestsentr" Publ., 2007. 486 p.

Lindorf L. S. Mamikonians L. G. eds. *Ekspluatatsiia turbogeneratorov s neposredstvennym okhlazhdeniem* [Operation of turbine generators with direct cooling]. Moscow, Energiia Publ., 1972. 352 p.

Kanevskaya R. D. *Matematicheskoe modelirovanie gidrodinamicheskikh protsessov razrabotki mestorozhdenii uglevodorodov* [Mathematical modeling of hydrodynamic processes of hydrocarbon deposit development]. Izhevsk, 2002. 140 p.

Izvekov V. I. Serikhin N. A. Abramov A. I. *Proektirovanie turbogeneratorov* [Design of turbo-

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

generators]. Moscow, MEI Publ., 2005, 440 p.

Example of the book translated description:

Timoshenko S. P. Young D. H. Weaver W. *Vibration problems in engineering*. 4th ed. New York, Wiley, 1974. 521 p. (Russ. ed.: Timoshenko S.P., Iang D.Kh., Uiver U. *Kolebaniia v inzhenernom dele*. Moscow, Mashinostroenie Publ., 1985. 472 p.).

Brooking A. Jones P. Cox F. *Expert systems. Principles and case studies*. Chapman and Hall, 1984. 231 p. (Russ. ed.: Bruking A., Dzhons P., Koks F. *Ekspertnye sistemy. Printsipy raboty i primery*. Moscow, Radio i sviaz' Publ., 1987. 224 p.).

Example of the internet resource description:

Kondrat'ev V. B. *Global'naya farmatsevticheskaya promyshlennost'* [The global pharmaceutical industry]. Available at: http://perspektivy.info/rus/ekob/globalnaja_farmacevticheskaja_promyshlennost (accessed 23.06.2013)

Example of dissertation, author's abstract (abstract of thesis) description:

Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor*. Diss. dokt. fiz.-mat. nauk [Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Dr. phys. and math. sci. diss.]. Moscow, 2003. 272 p.

Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor*. Dokt. Diss. [Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Doct. Diss.]. Moscow, 2003. 272 p.

Grigor'ev Iu.A. *Razrabotka nauchnykh osnov proektirovaniia arkhitektury raspredelennykh sistem obrabotki dannykh*. Diss. dokt. tekhn. nauk [Development of scientific bases of architectural design of distributed data processing systems. Dr. eng. sci. diss.]. Moscow, Bauman MSTU Publ., 1996. 243 p.

English head-lines of articles should be informative. They should not contain abbreviations, transliterations. Only the personal name may be represented in this way.

English abstracts and key-words are the only source of information for foreign scholars.

Abstract should be:

- *compact, logical, clear-cut, accurate* (containing 150–250 words), *informative* (it is recommended to avoid general words, giving minor information, describing general facts);
- *original, containing* necessary information, representing object and aim of investigation, materials and methods, results and the practical application. The description should be logical, indicating data in the abstract. Conclusions are obligatory. It is forbidden to include into abstract the review of literature, data which were obtained in different investigations; all irrelevant information and data which don't give valuable conception for the foreign readers.
- *written in comprehensive English*, it is forbidden to use internet-translator, as the text is incorrect, disconnected, there is no grammatical and logical agreement, it has no valuable information.

All the articles are reviewed and checked-up on plagiarism. The article is not recommended for publishing if it does not correspond to the requirements.

The publication requires payment (*payment is provided after the article have been recommended for publishing*).

Telephone: +380 (44) 239-33-91 or e-mail: zbirkaespfil@ukr.net

ТРЕБОВАНИЯ К ПУБЛИКАЦИЯМ:

Материалы для размещения в сборнике принимаются от специалистов в области лингвистики и переводоведения. Языки публикации – **украинский, английский, немецкий, испанский, итальянский, новогреческий, французский, русский**. Текст статьи должен соответствовать действующим требованиям к научным публикациям и международным стандартам. Статья должна отражать современное состояние научной проблемы, содержать новые результаты на основе проведенного исследования. В статье отражается новый аспект исследования. Выводы должны быть аргументированными, публикация проиллюстрирована примерами, а текст статьи обоснован ссылками. Основные требования к качеству содержания статей: качество, оригинальность, читабельность, соответствие заявленной теме.

Объем публикации: *статья* – от 8 страниц.

Правила подачи материалов для публикации:

Материалы статьи, две отсканированные рецензии и данные об авторе на украинском, английском и русском языках: *автор, имя, отчество (полностью в именительном падеже), название статьи, место работы, ученая степень и звание / учеба в аспирантуре, докторантуре, адрес для переписки, телефон, e-mail, факс* (при наличии), необходимо отправить на электронный адрес zbirkaespfil@ukr.net тремя файлами, вложенными в одно письмо. Названия файлов пишутся только латиницей. Например: **Ivanenko_article** для статьи, **Ivanenko_dan** для рецензий.

После проверки материалы подаются в редакционную коллегию сборника в распечатанном варианте по адресу: 01601, г. Киев, бул. Т. Шевченко, 14, каб. 127, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Институт филологии (кафедра испано-итальянской филологии).

СОДЕРЖАНИЕ и ОФОРМЛЕНИЕ МАТЕРИАЛОВ, направляемых в редакцию научного сборника.

Представленные в работе данные должны быть оригинальными.

Не допускается предоставление в редакцию работ, которые уже напечатаны в других изданиях или посланы для публикации в другие редакции.

В научных статьях предусматриваются следующие блоки (в тексте статьи БЛОКИ **не указывать**):

БЛОК 1 – номер УДК (обязательно), печатается с левой стороны, жирным шрифтом Times New Roman, размером 14, рядом с **УДК** – обозначается раздел, в котором должна быть размещена статья:

проблемы СРАВНИТЕЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОГО И
ТИПОЛОГИЧЕСКОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ;

проблемы ЯЗЫКОЗНАНИЯ;

проблемы СЕМАНТИКИ;

проблемы ПРАГМАТИКИ;

проблемы КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ;

проблемы КОММУНИКАТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ;

проблемы ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЯ.

БЛОКИ 2-4 – ниже указанная информация на украинском, русском, английском языках. Если статья написана на *немецком, испанском, итальянском, новогреческом или французском языках*, то указанная информация обязательно подается и **на языке оригинала**

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

(использование **интернет-переводчиков**, которые дают перевод без учета стиля, связи слов в предложениях, делает текст непонятным и значительно искажает смысл **НЕДОПУСТИМО**):

- *название статьи* (сокращение и аббревиатуры недопустимы), печатается **БОЛЬШИМИ БУКВАМИ жирным** шрифтом;
- *фамилия (и) и инициалы автора (ов)* (прописными буквами курсивом)
- *адрес для переписки* (с указанием индекса), *телефон, e-mail, факс* (при наличии), **если авторов несколько**, то эту информацию подают по каждому из них (прописными буквами без выделения)
- *ученая степень, звание и должность автора (ов)* **или студент, аспирант, докторант** (с указанием структурного подразделения организации (Институт, кафедра и т. д.), сокращение недопустимы (прописными буквами без выделения)
- *полное название организации* (с указанием формы собственности, ведомственной принадлежности – аббревиатуры недопустимы), *ее адрес* (с указанием индекса) (прописными буквами без выделения)
- *аннотация* (от **150** до **250** слов) (с абзаца, размер шрифта – 12, курсивом, слово аннотация не пишется);
- *ключевые слова* (в количестве 5–6, сокращения и аббревиатуры недопустимы) (с абзаца, размер шрифта – 12, курсив).

Вся информация **БЛОКОВ 2–4**, кроме *аннотации и ключевых слов*, печатается отцентрированным шрифтом *Times New Roman* 14 размера.

БЛОК 5 – полный текст статьи на языке оригинала

В статьях **обязательными** являются следующие разделы:

- **Введение**, в который входят *постановка проблемы, краткий обзор новейших публикаций по теме исследования, актуальность, цель, объект и предмет исследования, научная новизна, материалы и методы исследования*.
- **Основное содержание.**
- **Полученные результаты, их обсуждения.**
- **Выводы исследования.**
- **Перспективы дальнейших научных исследований.**
- **Литература и иллюстративная база исследования.**
- **References** (оформлены в соответствии с требованиями зарубежных стандартов).

Текстовый материал статьи должен быть представлен:

1. в виде четкой принтерной распечатки в формате A4, в электронном виде (Microsoft Word), с одинарным межстрочным интервалом размером шрифта *Times New Roman* 14 (для списка литературы – 12), пронумерованными страницами, без правок.
2. **Поля:** *вверху – 1,6 см, снизу – 1,6 см, справа – 1,75 см, слева – 1,75 см;*
3. в подписных подписях сначала приводится общая подпись к рисунку (схемы, графика и т. д.), а затем объясняются все имеющиеся в нем цифровые и буквенные обозначения;
4. в электронном текстовом файле **автоматический абзацный отступ** текста составляет **1,25 см**, автоматическое выравнивание и т. д. являются обязательными. Текст должен быть без переносов слов, без выравнивания табуляцией, без лишних пробелов. В тексте следует четко дифференцировать *тире* (–) и *дефис* (-). Клавиша Enter должна

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

использоваться только для начала нового смыслового абзаца, но не для начала новой строки внутри абзаца;

5. после любых заголовков, фамилий, подписей к рисункам точка не ставится. Между каждым инициалом и фамилией всегда ставятся неразрывные пробелы. Инициалы разделяются точками и пишутся перед фамилией. Запятая между фамилией и инициалами не ставится
6. фрагменты рукописей, которые служат иллюстративным материалом, печатаются *курсивом*. Фрагменты иллюстративного текста, которые требуют выделения, подчеркиваются;
7. **ссылки** в тексте оформляются в квадратных скобках со ссылкой на номер использованного источника в соответствии с его местонахождением в тексте, например: [11, с. 8], ссылки на несколько источников – через точку с запятой, например: [1; 5; 9].

Требования к электронным файлам иллюстраций.

Качество всех графических материалов должно соответствовать статусу научной статьи: все иллюстрации должны быть информативными, четкими, контрастными, с высоким пространственным разрешением. Иллюстрации, ранее размещенные в Word, становятся непригодными для воспроизведения в верстке печатных материалов.

Формат графических файлов: графики, схемы, иллюстрации, диаграммы, рисунки должны быть сохранены в формате JPEG. Разрешение – 300 dpi (пиксели на дюйм). Дополнительно подаются еще и в отдельном файле.

БЛОК 6 – литература (слово ЛИТЕРАТУРА печатается по центру большими **жирными** буквами, размер шрифта – 14), в котором ссылки подаются на языке оригинала с абзаца 12 шрифтом, ТОЛЬКО фамилия и инициалы выделяются курсивом. Литература в списке должна быть расположена в алфавитном порядке, причем сначала издания на русском и украинском языках, затем – на иностранных (тоже в алфавитном порядке). Все работы одного автора нужно указывать по возрастанию годов издания. В тексте ссылки на литературные источники приводятся в квадратных скобках. Автор несет ответственность за правильность данных, указанных в пристатейном списке литературы. Ссылки, оформленные с нарушением правил, будут удалены из списка литературы. Желательно включать несколько ссылок на членов редакционной коллегии сборника.

БЛОК 7 – иллюстративная база (оформление в соответствии с требованиями к блоку 6), по нумерации продолжает список литературы.

БЛОК 8 – список литературы под заголовком **REFERENCES** (слово **References** печатается по центру большими жирными буквами, размер шрифта – 14), в котором ссылки оформляются в соответствии с требованиями зарубежных стандартов и подаются для кириллицы в виде транслитерации с помощью программы BGN (Board of Geographic Names), которая представлена на сайте: <http://www.translit.ru> и с переводом на английский язык в квадратных скобках. Список должен повторять в своей последовательности **список литературы** блока 6 и **иллюстративную базу** блока 7, независимо от того, есть ли в нем иностранные источники. Если в списке есть ссылки на иностранные публикации, они полностью повторяются.

Пример описания статьи:

Byzov A. L. Utina I. A. Centrobezhnye jeffekty amakrinnyh kletok v setchatke l'jagushki [The centrifugal effects on amacrine cells in the retina of frog]. *Neirofiziologiya* [*Neurophysiology*], 1971,

ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
[Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина]

<http://philology.knu.ua/node/318>

no. 3, pp. 293–300. (In Russian)

Пример описания монографии:

Nigmatulin R. I. *Dinamika mnogofaznykh sred* [Dynamics of multiphase media]. Moscow, Nauka Publ., 1987. Pt. 1, 464 p. (In Russian)

Karminskiy A. M. Peresetskiy A. A. Petrov A. E. *Reytingi v ekonomike: metodologiya i praktika* [Ratings in economics: Methods and practice]. Moscow, Finansy i statistika Publ., 2005. 240 p. (In Russian)

Пример описания из электронного издания:

Kontorovich A. E. Korzhubaev A. G. Eder L. V. *Prognoz mirovykh postavok jenerгии: Metody, kolichestvennyh ocenok i prakticheskikh vyvodov* [Forecast of global energy supply: Techniques, quantitative assessments, and practical conclusions]. *Mineral'nye resursy Rossii. Ekonomika i upravlenie*, 2006, no. 5. (In Russ.) Available at: <http://www.vipstd.ru/gim/content/view/90/278/>. (accessed 22.05.2012)

Пример описания статьи с DOI:

Experimental research on the localized electrochemical micro-machining. *Russian Journal of Electrochemistry*, 2008, vol. 44, no. 8, pp. 926–930. doi: 10.1134/S1023193508080077

Пример описания статьи из периодического издания (сборника трудов):

Astakhov M. V. Tagantsev T. V. *Jeksperimental'noe issledovanie prochnosti sustavov "steelcomposite"* [Experimental study of the strength of joints "steelcomposite"]. *Trudy MGТУ «Matematicheskoe modelirovanie slozhnykh tekhnicheskikh sistem»* [Proc. of the Bauman MSTU "Mathematical Modeling of Complex Technical Systems"], 2006, no. 593, pp. 125–130. (In Russian)

Пример описания материалов научных конференций:

Usmanov T. S. Gusmanov A. A. Mullagalin I. Z. Muhametshina R. Ju. Chervyakova A. N. Sveshnikov A. V. *Osobennosti konstrukcii razrabotki mestorozhdeniya s primeneniem gidrorazryva* [Features of the design of field development with the use of hydraulic fracturing]. *Trudy 6 Mezhdunarodnogo Simpoziuma "Novye resursosberegayushchie tekhnologii nedropol'zovaniya i povysheniya neftegazootdachi"* [Proc. 6th Int. Symp. "New energy saving subsoil technologies and the increasing of the oil and gas impact"]. Moscow, 2007, pp. 267–272. (In Russian).

Пример описания книги (монографии, сборников):

Kashnikov Y. A. Ashikhmin S. G. *Mekhanika Gornykh Porod Pri Razrabotke Mestorozhdeniy Uglevodorodnogo Syr'ya* [Rock Mechanics In The Development Of Hydrocarbon Deposits]. Moscow, ООО "Nedra-Biznestsentr" Publ., 2007. 486 p.

Lindorf L. S. Mamikonians L. G. eds. *Ekspluatatsiya turbogeneratorov s neposredstvennym okhlazhdeniem* [Operation of turbine generators with direct cooling]. M., Energiia Publ., 1972. 352 p.

Izvekov V. I. Serikhin N. A. Abramov A. I. *Proektirovanie turbogeneratorov* [Design of turbo-generators]. Moscow, MEI Publ., 2005, 440 p.

Пример описания переведенной книги:

Timoshenko S. P. Young D. H. Weaver W. *Vibration problems in engineering*. 4th ed. New York, Wiley, 1974. 521 p. (Russ. ed.: Timoshenko S.P., Iang D.Kh., Uiver U. *Kolebaniia v inzhenernom dele*. Moscow, Mashinostroenie Publ., 1985. 472 p.).

Пример описания Интернет-ресурса:

Kondrat'ev V. B. *Global'naya farmatsevticheskaya promyshlennost'* [The global pharmaceutical industry]. Available at: <http://perspektivy.info/rus/ekob>. (accessed 23.06.2013)

Пример описания диссертаций и авторефератов:

Semenov V. I. *Matematicheskoe modelirovanie plazmy v sisteme kompaktnyi tor*. Dokt, Diss.

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
[PROBLEMY SEMANTYKY, PRAHMATYKY TA KOHNITYVNOI LINGVISTYKY]

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://philology.knu.ua/node/318>

[Mathematical modeling of the plasma in the compact torus. Doct. Diss.]. Moscow, 2003. 272 p.

Grigor'ev Iu. A. *Razrabotka nauchnykh osnov proektirovaniia arkhitektury raspredelennykh sistem obrabotki dannykh*. Diss. dokt. tekhn. nauk [Development of scientific bases of architectural design of distributed data processing systems. Dr. eng. sci. diss.]. M., Bauman MSTU Publ., 1996. 243 p.

Названия статей на английском языке – должны быть информативными, не могут содержать сокращений и транслитерации, кроме неприводимых названий имен, приборов и других объектов, имеющих собственные названия.

Аннотации и ключевые слова на английском языке для иностранных ученых и специалистов является практически единственным источником информации о содержании статьи и изложенных в ней результатах исследований.

Аннотация должна быть:

- *компактной, лаконичной и четкой* (объемом от **150 до 250 слов**), *информативной* (необходимо избегать применения общих слов, предоставления второстепенной информации, описания общеизвестных фактов);

- *оригинальной, содержательной* – включать описание предмета и цели работы, материалов и методов ее проведения, результатов и области применения. Необходимо соблюдать логического описания научных данных в тексте аннотации, кратко представить выводы. Недопустимо проводить в аннотации аналитический обзор литературных источников, данных, полученных в ходе других исследований, что не несет смысловой нагрузки в плане представления ценности научной и практической составляющей рассматриваемой работы для зарубежных читателей;

- *«англоязычной»* (текст должен быть написан грамотным английским языком, использование интернет-переводчиков недопустимо, в результате их применения текст выглядит несогласованным, искаженным, без смысла, со значительной потерей информативности).

Статьи проходят рецензирование и проверяются на плагиат. В случае выявления нарушения издательской этики статью не рекомендуют к печати.

Издание платное (*оплата производится после утверждения статьи к печати*).

Справки по телефону: +380 (44) 239-33-91 или e-mail: zbirkaespfil@ukr.net